Гаак Людмила Федорівна (26.9.1937, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Освіта вища. У 1969-1976 ст. інж., у 1976-1984 директор швейної фаб-ки. Умілий організатор виробництва. З 1984 працювала в СПТУ № 47.

Габдуліна Зійнаб Латфулівна (17.2.1919, Дніпропетровськ – 23.12.1981, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1941). Уч. ВВВ. З 1955 лікар, з 1963 заст. голов. лікаря, з 1976 зав. фізіотерапевтичним відділенням 2-ї міськ. лікарні. Лікар-новатор. Зробила вагомий внесок у розвиток медицини Кр. Рогу. Відмінник охорони здоров'я. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани".

Габуда Петро Опанасович (1908, Дніпропетров. обл. – серп. 1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. До війни працював на будівництві КМЗ. Тесля. Загинув від рук окупантів.

Габринський Степан Семенович (1917, Кр. Ріг – 2.2.1944, там же). Уч. підпілля. Уч. ВВВ з лип. 1941. Потрапив у полон. Здійснив втечу, дістався Кр. Рогу. Чл. підпільної групи А.О. Мосенцова. Брав участь у диверсіях. Загинув при захопленні ворожого складу.

Гава, птахи родини воронових на Криворіжжі.

Гавеля Олександр Пантелеймонович (25.12.1917, Кр. Ріг – 4.5.1991, Дніпропетровськ). Відом. геолог. Зак. КГРІ (1957). У 1935-1937 лаборант НДГРІ. У 1937-1942 служив на лідері "Москва" ЧФ. Уч. ВВВ з червня 1941. Перебував у полоні. У 1946-1951 конструктор, ст. інж., нач. експеримент. геологіч. партії. У 1951-1954 тех. керівник Жовт. геологіч. партії. У 1957-1958 голов. інж., нач. Центр. геологіч. партії. У 1958-1963 нач. Артемівськ. геологіч. експедиції. У 1963-1973 нач. тр-ту "Кривбасгеологія". У 1973-1983 керуючий тр-том "Укрпівденгеологія". Автор 3 винаходів. Чл. держкомісії СРСР з випробування бурверстатів глибокого буріння. Бронз. мед. ВДНГ. Запропонував прилад по ліквідації обривів бур. труб. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., Слави 3 ст.

Гаврик, простак, дурень, телепень у давні часи на Криворіжжі.

Гавриленко Любов Іванівна (1959, Кр. Ріг). Пед. керівник. Освіта вища. З 1985 учитель географії школи-гімназії № 95. Має високий рівень фахової і метод. підготовки. Учитель-методист, учитель року. Організатор олімпіад, конференцій. Виховала багато переможців олімпіад з географії. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Гаврилкін Борис Сергійович (10.2.1921, Дніпропетровськ). Пром. керівник. Зак. Магнітогорськ. металург. ін-т (1944). З 1945 відбудовував Кривбас. Успішно виконував урядові завдання в КНР. З 1958 перший голов. інж. тр-ту "Криворіжшляхводбуд". Керував виведенням підприємства на проект. потужність, сформував колектив. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гавриленко Іван Іванович (7.12.1907, Кіровоград. обл. - 1999, Кр. Ріг). Військ. діяч. Зак. Військ. уч-ще зв'язку (1932). В арм. з 1929. Служив у військах зв'язку. У 1934-1941 далекосхідник. Уч. ВВВ з лист. 1942. Ком-р батальйону зв'язку, нач. зв'язку 11-ї окрем. Тбр. В арм. до 1984. У Кр. Розі вів громадську роботу. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки (2).

Гавриленко Петро Іванович (24.2.1930, Миколаїв. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1947-1989 шліфувальник, наладчик верстатів механоскладального цеху № 2 з-ду гірнич. машинобудування "Комуніст". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Гаврилов Володимир Іванович (1912, Дагестан). Військ. діяч. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1939). В арм. з 1934. Уч. ВВВ з лип. 1942. Уч. визволення Кр. Рогу у скл. 48 гв. СД. Нач. штабу 138 гв. СП. У 1956-1972 працював на транспорті м. Махачкала. Нагородж. орд. Леніна, Червоної Зірки.

Гаврилов Іван Миколайович (8.4.1939, Тверська обл.). Засл. архітектор України (1987), проф. (1996), канд. архітектури (1987). Зак. Ленінград. ін-т живопису, скульптури і архітектури (1966). Працював тренером з важкої атлетики у Курську (1960). У 1961-1965 учитель малювання, технік в ін-ті "Ленпроект". У 1966-1970 керівник групи ін-ту "Чувашцивільпроект". У берез. 1970 заст., у берез. 1975 – груд. 1981 нач. архітектурно-планувального управління Кр. Рогу. У груд. 1982-1983 голов. архітектор Дніпропетров.

області, заст. голови облкомітету з будівництва. З 1993 в ком-ті ліцензування. У 1971-1985 керівник планування містобудівництва Кр. Рогу, реконструкції центру. Автор більше 60 наук. праць. Проф. кафедри Акад. будівництва і архітектури. Уч. ВДНГ СРСР. Чл. редколегії ж. "Будінформ".

Гаврилов Олег Вікторович (18.6.1944, Черкаська обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1970). Відмінник охорони здоров'я. У 1979-1988 голов. лікар Інгулецьк. райСЕС. Керував будівництвом філіалу в Інгульці.

Гаврилова Любов Львівна (30.9.1925, Уфа). Відом. геолог. Зак. Донецьк. індустр. ін-т (1948). У 1948-1957 геолог дільниці Артемівськ. геологіч. партії. У 1957-1977 ст. геолог Жовт. геологіч. партії. Вела пошук і розвідку руд, складала проекти буріння свердловин, підраховувала запаси сурика. Автор фундаментальних геологіч. звітів. Склала посібники з геолого-економіч. аналізу, вибору методів підрахунку запасів, доцільності виробітку на горизонтах 1,5-2 тис. м на РУ ім. К.Лібкнехта, Комінтерну. Уч. Всесоюз. геологіч. конференцій. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Гаврильченко Олександр Пилипович (13.8.1938, Кіровоград – 4.4.1993, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. КГРІ. Працював заст. керуючого тр-том "Криворіжрудбуд", директором з-ду великопанельн. будівництва. У 1987-1993 директор філіалу ін-ту "Дніпроцивільпроект". Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гаврилюк Василь Михайлович (1931). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З 1948 працював у кол-пі ім. 1-го Травня. З 1959 тракторист рад-пу ім. Шевченка. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Гавруцький Олександр Юхимович (29.3.1931, Полтав. обл.). Науковець. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1954). У 1954-1956 працював на Кольськ. півострові. З 1956 науковець, зав. відділом розкриття і підготовки родовищ. Канд. тех. наук. Автор праць із підвищення ефективності експлуатації шахт. стволів на рудниках Кривбасу, Уралу. Уч. ВДНГ.

Гаврюк Микола Якович (12.10.1918, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Бердянськ. педін-т (1962). У 1937-1939 учитель школи с.Чапаєвка Дніпропетров. обл. У 1939-1946 служив у Забайкальськ. ВО. Уч. війни з Японією. З 1946 директор Златоустівськ., Красінськ. СШ. Відмінник народ. освіти. Залишив помітний слід у педагогіці р-ну. Нагородж. орд. Слави 3 ст., "Знак Пошани".

Гаврюк Петро Андрійович (1904, Дніпропетров. обл. - ?). Військ. діяч. Зак. Криворізьк. партшколу (1926). Один із перших комсомольців Кр. Рогу. Служив у загонах ЧОП. З 1926 у скл. прикордон. військ брав участь у бойових діях у Серед. Азії. Самодіяльний поет. Автор поеми про Г.І. Котовського. Брав участь у конференціях міськкому ЛКСМУ. Листувався із слідопитами Лозуватськ. СШ. Працював у Києві. Доля невідома.

Гаврюшин Анатолій Дмитрович (1939, Смоленська обл.). Засл. будівельник України. Зак. Укр. політех. ін-т (1968). Один із керівників цемент. промисловості України. З початку 60-х нач. цеху Балаклійськ. цемком-ту, директор з-ду "Будматеріали". З 1990 голова ради концерну "Укрцемент". Впроваджував систему "сухого" способу виробництва клінкеру на ВАТ "Криворізьк. цем. ком-т". Акад. Акад. будівництва України.

Гагаріна, проспект, закладен. у 50-х. Розташован. на межі Дзерж. і Сакс. р-нів. Розвитку набув у 60-70-х. Довж. 2,2 км. Має 42 багатоповерхових будинки, проживає 8640 чол. Розташовані НДГРІ, педун-т, мережа магазинів. Головна транспортна магістраль Кр. Рогу. Пл. зелених насаджень до 2 га. Обслуговують 27, 39, 86 в/з.

Гагаріна проспекту сквер, закладен. на початку 60-х у Сакс. р-ні. Пл. 0,2 га. Багатий на зелені насадження. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками.

Гагаріна проспекту сквер, закладен. у 1972 на фоні кінотеатру "Сучасник". Пл. 0,06 га. Спроектован. у вигляді майдану. Обладнан. клумбами, місцями відпочинку. В середині монумент "Данко".

Гагаріна Юрія ім. дитячий парк, відкрит. у лип. 1961 як піонерський парк. Розташован. на правому березі Саксагані у Ц.-Міськ. р-ні. Займає 10 га. Ростуть дерева, діють атракціони, Будинок народ. творчості.

Гагат, м'яке чорне каміння органічного походження. Утворилося з відкладень хвойної деревини у морському мулі. Відомі родовища в Криму. Легко ріжеться та шліфується. На Криворіжжі знайдене серед поховань знатної сарматки в кургані Камова могила (1986). Датується 1-ю половиною І тис. до н.е.

Гагауз Пилип Георгійович (20.6.1932, Одеська обл.). Д.Т.Н. (1984). Зак. КГРІ (1957). У 1957-1960 майстер ш. "Гігант". З 1960 в НДІБТГ наук. співробітник, зав. лабораторією. Вивчає і вирішує проблему захисту праці у шахтах. З'ясував причини виділення водню в шахтах Донськ. ГЗК. Вивчає радіаційну обстановку в шахтах Кривбасу, виявляє джерела радону. Автор 120 наук. праць, 2 монографій, 8 автор. свідоцтв. Уч. ВДНГ СРСР, України.

Гаданий герб Кр. Рогу, проект якого, за думкою членів гром. організації "Старе місто", існував у 1912. Ескіз підготовлен. групою ентузіастів напередодні одержання Кр. Рогом статусу повітового містечка. За описом, що зберігся, являв французьськ. щит лазурного кольору з горизонт. пересіченням, що вказувало на наявність містечка до Херсон. губ. Основа щита у середньо-нижній частині виходить як лезо на 1/9 висоти, щит знизу має закруглені кути. У фокусі розташована скелеподібна глиба заліз. руди вохристо-червоного кольору. Щит тримається на молоті (ліворуч) і кайлі (праворуч). На фоні скелі – кайло і лампа "Півник". Символізує нелегку працю рудокопів. Щит охоплений Володимирською червоною стрічкою, що вказує на статус Кр. Рогу як заштатного. Праворуч, ліворуч, зверху щита накладені хрести. На думку спеціалістів, цілком відображає суть та історичну й географічну особливість міста. Окремі фрагменти цього герба зустрічаються в архітектурних пам'ятниках і рукопис. виданнях. Відомостей про його прийняття не знайдено.

Гаджибекова, вулиця, житломасиву ст. Мудрьона Сакс. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. більше 1 тис. м, ширина 4-5 м. Має 97 приват. будинків, де проживає 152 чол. Шлях грунтовий. Названа на честь азерб. композитора Гаджибекова Узеїра Абдул Гусейн-огли (17.9.1885, Шуша – 23.11.1948, Баку). Основоположник азерб. проф. музики. Народ. артист СРСР (1938), акад. АН Азербайджану. Держ. премія СРСР (1941, 1946). Твори опери "Лейлі і Меджнун", "Кер-огли", пісні, романси. Обслуговує 69 в/з.

Гадюка степова (Vipera ursini), представник родини гадюкових ряду лускатих плазунів. Поширена у Півд. Європі, Малій Азії, Закавказзі і до Монголії. Населяє степову зону України. На Криворіжжі зустріч. дуже рідко, мешкаючи в цілинних балках, галявинах лісів і лісосмугах. Активна з берез. по жовт. Веде денний спосіб життя, а влітку і в ночі. Яйцеживородна. Спарювання у квітні. У лип.-серп. народжується 5-6 малят. Статевозрілою стає на третьому році життя. Живиться сараною, гризунами, ящірками, жабами, пташенятами. Схованки – нори гризунів. Вид занесено до Червоної книги України. Отруйна.

Гадючник (Eilipendula), рід багаторічних трав'янистих рослин родини розових. **Г.звичайний** – 40-80 см вис. з веретеноподібно потовщеними бульбами на кореневищі, перисторозсіченими листками і білими квітками, зібраними у багатоквіткову волоть. Цвіте VI-VII. Лікарська. Препарати Г. мають в'яжучі, сечо-, потогінні, дезінфікуючі та кровоспинні властивості.

Гадюча цибулька (Muscari), рід трав'янистих цибулинних рослин родини лілійних. Дикорослий вид **Г.ц. занедбана** – ранньовесняний ефемероїд з розеткою напівциліндричних листків, безлистим стеблом вис. 10-25 см та щільною китицею дзвоникоподібних темно-синіх з білими зубчиками квіток. Цвіте IV-V. Зустрічається зрідка на схилах балок. Декоративна. Охороняється в межах Дніпропетров. обл.

Гажа, глина у давнину на Криворіжжі.

“Газета і місто. 70 років разом” книга, видана альманахом “Саксагань” у 1995. Розповідає про історію Кр. Рогу і газ. “Червоний гірник” за 70 років (1924-1994). Складається зі спогадів журналістів, робкорів, подані їх матеріали. Починається привітанням Президента України Л.Д. Кучми колективу “ЧГ” з нагоди 70-річчя виходу 1-го номера газети. Подана антологія творів журналістів “ЧГ” різних часів. Автор-упорядник Т.П. Воронова.

Газетна, вулиця у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30-х, 50-60-х. До 1975 мала назву 5-го провулку Лермонтова. Довж. 370 м, ширина 3,2 м. Тверде покриття з 1968. Має 40 будинків. Обслуговує 2 в/з.

Газова турбіна, агрегат, який перетворює енергію стислого і нагрітого газу в механічну. Потужність до 200 Мвт, ККД бл. 40%. Виготовляється на Криворізьк. ВАТ “Констар”.

Газова утилізаційна безкомпресорна турбіна, розроблена спеціалістами ВАТ “Констар”. Призначена для вироблення електроенергії за рахунок утилізації теплової та потенційної енергії колошникового газу домен. печей за умов діючого металург. обладнання. Гідно представляє криворізьку марку.

Газоочисний цех, діє у скл. ком-ту “Криворіжсталь” з 1934. Газоочистка ДП-1 введена у 1949 з потужністю 250 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1969, 1973, 1985, 1991. Газоочистка ДП-2 введена у 1950 з потужністю 180-200 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1976, 1984, 1991. Газоочистка ДП-3 введена у 1951 з потужністю 180-200 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1979, 1986. Демонтована у 1994. Газоочистка ДП-4 введена у 1958 потужністю 250-300 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1981, 1987. Демонтована у 1998. Газоочистка ДП-5 введена в дію у 1960 з потужністю 300-320 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1977, 1985, 1992, 2001. Газоочистка ДП-6 введена в дію у 1961 з потужністю 280-300 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1982, 1988, 2000. Газоочистка ДП-7 введена в дію у 1962 з потужністю 280-300 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1976, 1986, 1996. Газоочистка ДП-8 введена в дію у 1967 з потужністю 380-400 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1978, 1981, 1989, 1997. Газоочистка ДП-9 потужныстю 750 тис. куб. м/год. Реконструкція у 1983, 1989, 1997. Діють газопідвищувальні станції № 1 (1956) і № 2 (1961). Проводить очистку та охолодження домен. газу і транспортування до цехів споживання. Начальники: Л.П. Яковлєв, О.Ю. Новченко, М.М. Найденко, К.П. Ничепоренко, С.Є. Яременко, Ю.П. Щериля, В.В. Бережний, В.І. Рябука, О.С. Тюрін, О.І. Каменєв.

Газоперекачувальні агрегати ГПА-10-01, розроблені спеціалістами ВАТ “Констар” у 90-х. Призначені для транспортування природного газу на магістральних газопроводах. Гідно представляє криворізьку марку.

Газорятувальна станція, створена у 1934 у скл. газового цеху. З 1950 самостійний підрозділ ком-ту “Криворіжсталь”. Займається рятуванням людей, ліквідацією аварій у газонебезпечних умовах. Оснащен. газоочисними апаратами: РВЛ, УРАЛ, Р-30, В-12, Р-34. Начальники: М.Я. Лігунов, Г.І. Упир, А.М. Мелешко.

Газотурбінна установка ГПУ-2,5, розроблена спеціалістами ВАТ “Констар” у 90-х. Призначена для використання як приводу генераторів у скл. електростанцій або енергоблоків. Маса 24 т. Гідно представляє криворізьку марку.

Газотурбінні двигуни ДР 59 Л, ДР 59 Л1, розроблені спеціалістами ВАТ “Констар” у 90-х. Призначені для приводу нагрівача на компресорних станціях магістральних газопроводів. Гідно представляють криворізьку марку.

Газотурбогенератори ГТГ-12В, розроблені спеціалістами ВАТ “Констар” у 90-х. Призначені для використання як основного або аварійного джерела електроенергії у блочних або стаціонарних газотурбінних електростанціях на промислових об’єктах. Оснащені автоматизованими системами управління, контролю, регулювання і захисту. Маса 735 т. Гідно представляє криворізьку марку.

Гаєва Раїса Гнатівна (10.9.1943, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірнич. тех.-м (1967). З 1967 бригадир електрослюсарів цеху мереж і підстанцій ком-ту

“Криворіжсталь”. Ударниця п’ятирічок, переможець змагань, наставниця. Веде активну громадську роботу. Почес. знак ВЦРПС. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 3 ст.

Гаєвська Таїсія Станіславівна (25.7.1949, Полтав. обл.). Чл. СЖУ (1984). Зак. Київ. ун-т (1975). У 1975-1978 викладала в СПТУ № 29. Поетеса. У 1979-1984 редактор радіо ш. “Гвардійська”. Кор. газ. “Сільський трудівник” (1978), “Бурильник” (1984-1989), “Шахтар Кривбасу” (1989-1993). У 1993 одна з організаторів газ. “Суха Балка”, її перший редактор. Перекладає з латинської. Уч. конференції з філософії. Автор збірки “Музика дощу” (1997).

Гаєвський Валерій Дмитрович (16.11.1953, Хмельн. обл.). Парт. діяч. Чл. СЖУ (1982). Зак. Львів. ун-т (1975), Ленінград. літін-т ім. Горького (1986). За фахом фізик-теоретик. Викладав в СПТУ № 29. З 1979 кор. газ. “Радянський гірник”, “Кривбасівець”, з 1986 заст. редактора газ. “Шахтар Кривбасу”. Кращий молодий журналіст Кривбасу (1984). З 1997 1-й секретар міськкому Соцпартії України.

Гаєвський Юрій Васильович (15.12.1962, Кр. Ріг). Відом. тележурналіст. Зак. Харків. ін-т мистецтв (1986). У 1986-1989 актор Київ. обл. муз.-драм. театру ім. Саксаганського і Криворізьк. театру драми і муз комедії ім. Шевченка. У 1989-1994 викладач класу гітари муз. школи № 4. Бард-гітарист. Уч. концертів під егідою Асоціації діячів естрад. мистецтва України. Ведучий міських урочистостей, організатор масових заходів. У 1994-1999 диктор радіо і телебачення, редактор телепрограм Криворізьк. телерадіооб'єднання. Автор телециклів “Музична вітальня”, “Візитка підприємства”, “Люди Кривбасу”, “Музичний букет”. З 1999 редактор і ведучий інформ. програми “Місто”. Відзначається високим професіоналізмом, творчим пошуком, організаторськими здібностями.

Гай, невеликий ліс, перелісок. Здавна на Криворіжжі зростали дубові гаї.

Гай Анатолій Дмитрович (10.3.1956, Херсон. обл.). Відом. геолог. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1976). У 1976-1977 вів розвідку копалин на Алтаї. З 1979 бригадир бурильників Жовт. геологіч. партії. Виборював перші місця серед бур. бригад СРСР. У 1987 пробурив найглибшу свердловину у Кривбасі на 2897,2 м. Виявив руд. пласт із змістом заліза 64%. Автор рацпропозицій. Уч. ВДНГ (1986). Згодом працював на бур. установках тр-ту “Кривбасшахтопроходка”.

Гайбог, опікун священних лісів, один із богів часів язичництва на Криворіжжі.

Гайворонський Іван Іванович (1925, Волгоград. обл. – 24.7.1944, Одеська обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). В арм. з лют. 1943, гв. мол. сержант 182 гв. СП 62 гв. СД. Відзначився у боях за Мишурин Ріг і на підступах до Кр. Рогу. Помер від ран. Похован. у м. Котовськ. Бюст у сел. Єлань. Нагородж. орд. Леніна.

Гай Іван Миколайович (17.5.1912, Дніпропетров. обл. - ?). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1958-1979 прохідник ШБУ № 2 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Новатор виробництва. Брав участь у будівництві шахт Кривбасу. Уч. швидкіс. проходок. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

Гайванюк Федір Михайлович (18.10.1929, Івано-Франк. обл. – 26.10.2001, Кр. Ріг). Засл. гірник України (1960). Освіта н/середня. У 1949-1979 бурильник, кріпильник, прохідник ш. ім. Комінтерну. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Ініціатор швидкіс. проходок. Нагородж. знак. “Шахтарська слава” 2, 3ст.

Гайдамаки, легкі воїни, інколи кавалеристи, які боролися з польською шляхтою та укр. панами. Вважалися розбійниками. Назва виникла від слова “гайда”. Криворіжці брали участь у гайдамацьк. русі.

Гайдамацька конюшня, печера у Балці Дубовій. Існувала до початку розробки заліз. руд в кінці XIX ст. Вміщувала до 20 козаків. Використовувалася як схованка від ворогів і негоди. Описана О.М. Полем.

Гайдар Дмитро Іванович (8.2.1916, Полтав. обл. – 25.10.1995, Кр. Ріг). Засл. шахтар України (1960). Освіта н/середня. У 1935-1941 працював на селі. Уч. ВВВ. У 1946-1966 прохідник, бурильник, інструктор ш. “Центральна” РУ “Інгулець”. Брав участь у відбудові

шахти. Новатор виробництва. Переможець змагань серед гірників. Випробував бур. техніку. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Гайдар Станіслав Григорович (29.8.1947, Дніпропетров. обл.). Діяч культури. Зак. Харків. ін-т культури (1971). У 1971-1981 зав. відділом, директор ПК ім. Б. Хмельницького. З січ. 1981 директор цирку. Керував гастролями цирк. артистів у Бельгії, Франції, Японії, В'єтнамі. Почес. громадянин Хошіміна (1983). Організатор програми "Цирк на льоду", вистави "Пригоди у Різдвяну ніч". Лауреат цирк. фестивалів.

Гайдара ім. клуб школяра, діяв у Дзерж. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

"Гайдаровець", клуб школяра діяв у Сакс. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

Гайдаш Віктор Іванович (27.8.1946, Казахстан). Пед. керівник. Зак. Карагандинськ. педін-т (1970). У 1971-1975 учитель, 2-й секретар Терн. райкому ЛКСМУ. У 1975-1979 директор СШ № 40. У 1979-1986 зав. відділом Терн. райкому КПУ. У 1986-1990 побудував СШ на Півночі, її очолював. У 1990 учитель ліцею № 80. У 1991 обран. директором школи-гімназії у Терн. р-ні. Автор збірки віршів. Уч. експедиції по місцях С. Єсеніна у Закавказзі (1969). Ініціатор проведення Днів батьківських традицій.

"Гайдук инфо Кривой Рог", газета виходить з квіт. 2002. Засновник В.Мисников. Друкує корисні поради, рекламу. Тираж до 7 тис. екз. Щотижневик.

Гайдук, назва гайдамаків, інколи гусар та уланів. У криворізьк. фольклорі Г. показані з негативного боку, як вірні слуги своїх панів.

Гайова Зінаїда Іванівна (21.7.1919, Кр. Ріг). Геобіолог. Зак. Дніпропетров. ун-т (1944). У 1944-1974 ст. лаборант, зав. відділом, зав. лабораторією дендрології ботсаду Дніпропетров. ун-ту. Сріб. (1961), бронз. (1968) мед. ВДНГ СРСР. Вирощувала декоративні дерева і чагарники для озеленення міст. Автор 10 наук. праць. Одна з провідних дендрологів України.

Гайовий Леонід Андрійович (1936, Крим). Поет. Зак. Керченськ. металург. тех-м. У 1957-1974 працював на ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського. З 1974 працював в тр-ті "Кривбасшхатопрохідка". Чл. літоб'єднання "Рудана". Пише тексти пісень. Вірші присвячені Кр. Рогу. Друкується у періодичній пресі, журналах.

Габсбург-Льотрінгер Вільгельм (Вишиваний Василь) (1895-1951, Австрія). Уч. рев. подій. Освіта вища. Австрійський ерц-герцог. Уч. 1-ї світ. війни у скл. австро-угорськ. арм., полковник. Брав участь у гром. війні в Україні. Полковник січових стрільців. Міністр військ. справ Директорії. У військ. справах у 1918 відвідував ст. Довгинцеве. Згодом повернувся до Австрії.

Гайтан, стрічка, на якій носили натільного хреста. У фольклорі Криворіжжя відоме прислів'я "Хоч гайтан порви, проте жінку корми".

Гайтота Іван Дмитрович (22.3.1946, Криворіжжя). Військ. діяч. Зак. Військ.-Політич. акад. ім. Леніна (1974). Уродженець с.Лозуватка. В арм. з 1964. Військ. слідчий, нач. юр. служби Далекосхід. ВО, центр. управління Генштабу Збройних сил СРСР. З 1996 нач. юр. служби Моск. банку.

Гак Іван Омелянович (24.12.1919, Криворіжжя – 24.7.1996, там же). Новатор с/госп. виробництва. Освіта н/середня. У 30-х працював у кол-пі ім. 1-го Травня. У 1943 насильно вивезен. до Німеччини. З 1945 працював водієм кол-пу ім. 1-го Травня, рад-пу ім. Шевченка. Передовик, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Бронз. медаль ВДНГ СРСР. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Гаківниця, довга та важка рушниця з гаком на прикладі за часів козаччини на Криворіжжі.

"Гала", змішаний ринок діє з лют. 1997 на вул. Каткова в Інгульці. Площа 14 тис. кв. м. Має 213 торг. місць, кафе.

Галаган Василь Микитович (1928, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1944-1983 чабан, скотар кол-пу/рад-пу "Батьківщина". Сріб. медаль ВСГВ. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

"Галактика", клуб школяра, діяв у Довг. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

Галаган Микола Васильович (1922, Ставропольськ. край – 7.3.1944, Криворіжжя). Визволитель. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з трав. 1942. Під час визволення Криворіжжя стрілець 47 гв. СП 15 гв. СД. 7.3.1944 під час атаки ворожих позицій поблизу с. Інгулець закрив своїм тілом амбразуру ворожого дзоту. На місці поблизу встановлен. пам'ятний знак. Ім'я носить вулиця у с. Інгулець.

Галагана, гв. рядового пам'ятний знак встановлен. у 1983 на місці загибелі поміж селами Родіонівка та Інгулець. Визволитель повторив подвиг Матросова.

Галаганова, балка значних розмірів довж. до 7,5 км. Впадає в р. Інгулець на виході з сел. Рахманове у Ц.-Міськ. р-ні. Частково засипана відвалами НКГЗК, забудован. існує ставок, значний простір відведен. під пасовища. Назва походить від прізвища першого поселенця.

Галайба Кузьма Дем'янович (15.4.1894, Брянська обл. - ? Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1908-1910 наймитував. У 1910-1915 працював у маркшейдерськ. бюро рудників "Суха Балка" та "Інгулець". Уч. 1-ї світ. війни з 1915 у скл. 7-го залізнич. бат-ну. У 1918-1924 кресляр Мурманськ. залізниці. У 1924-1926 голова Жовт. сільради Брянськ. обл. У 1926-1934 маркшейдер ШУ "Інгулець", ім. Леніна. У 1934-1962 ст., голов. маркшейдер, нач. дільниці ш. ім. Кірова. Брав актив. участь у відбудові шахт Кривбасу, один із найдосвідченіших гірників-практиків. Стахановець 30 - 40-х.

Галамасюк Іван Васильович (19.2.1966, Івано-Франк. обл.). Пром. керівник. Зак. Одес. електротех. ін-т (1993). У 1986-1989 ст. електромеханік Дніпропетров. радіо телецентру. У 1989-1994 нач. зміни телевізійної апаратної Криворізьк. ретранслятора. У 1994-1995 голов. інж. міськ. об'єднання телебачення і радіомовлення. З січ. 1995 заст. директора телерадіокомпанії "Рудана". Забезпечує технічне оснащення телерадіопередач.

Галана, вулиця розташована у Жовт. р-ні. Закладена у 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. до 1,5 тис. м, ширина 7 м. Має 120 будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. письменника Галана Ярослава Олександровича (27.7.1902, Польща – 24.10.1949, Львів). Один з організаторів антифашистського конгресу (1936, Львів). Викривав фашизм. Серед творів драма "Під золотим орлом" (1947), збірка памфлетів "Фронт в ефірі" (1943), "Їх обличчя" (1947), п'єса "Любов на світанні" (1949). Держ. премія СРСР (1952). В Україні засновано прем. ім. Я.О. Галана (1964). Обслуговують 31, 63 в/з.

Галанов Геннадій Васильович (2.2.1922, Горьк. обл. – 24.1.1981, Курська обл.). Герой Рад. Союзу (15.5.1946). Зак. Енгельську ав. шк. (1941). На фр. з січ. 1943. У скл. 91 гв. ШАП 4 гв. ШАД 5 ПА здійснив 125 б/в. Прикривав дії 29 і 18 ГК у боях за Криворіжжя. З 1955 майор у запасі. Похован. у Краснодоні. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни І ст., Червоної Зірки.

Галас, крик, шум, голосний звук. У фольклорі Криворіжжя зустрічається вислів "Зняли галас, як кури в курятнику".

Галатов Микола Семенович (17.12.1913, Дніпродзержинськ). Герой Соц. Праці (1966). Зак. Дніпродзержинськ. металург. ін-т (1941). У 1933-1941 технік прокату, нач. листопрокат. цеху металург. з-ду ім. Дзержинського. Уч. ВВВ з квіт. 1942 у скл. арт. частин. У 1945-1955 нач. листопрокат., залізнич. цехів металург. з-ду ім.. Дзержинського. У 1955-1959 голов. інж., у 1959-1968 директор з-ду "Криворіжсталь". Умілий організатор виробництва, сприяв розвиткові домен. і сталеплавильного виробництв. Делегат XXII з'їзду КПРС (1961). З 1968 працював нач. голов. управління метизної промисловості

Мінчормету України. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора.

Галатова, вулиця центр. частини Дзерж. р-ну. Закладена у 50-70-х. До початку 80-х мала назву Алтайської. Довж. 314 м, ширина 6 м, пл. 1,8 тис. кв. м. Має 10 багатоповерхових будинків, де проживає до 700 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження. Обслуговує 50 в/з. Названа на честь кол. директора КМЗ М.С. Галатова.

Галатова М.С. меморіальна дошка, встановлена у 1976 на будинку № 2 по вул. Галатова Дзерж. р-ну. Напис на чавунній стелі свідчить, що вулиця носить ім'я Героя Соц. Праці М.С. Галатова.

Галіц Віктор Михайлович (23.8.1961, Молдавія).Священнослужитель. Зак. Київ. духовну семінарію. Вихованець СПТУ № 44. Настоятель храму ікони Божої Матері "Достойно єсть". Сприяє розвитку Укр. православної церкви.

Галич Іван Іванович (10.6.1925, Кіровоград. обл. – 9.4.1987, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. транспорту (1956). Уч. ВВВ з берез. 1944. У 1950-1956 секретар газ. "На соціалістичних ланах" (Долинська). У 1956-1959 виконроб в Умані. У 1959-1960 конструктор ін-ту "Кривбаспроект". У 1960-1963 ст. виконроб, голов. інж. БУ № 6, нач. БУ № 2 тр-ту "Криворіжшляхводбуд". У 1963-1967 голова Інгулецьк. райради і райвиконкому. Організатор Інгулецьк. р-ну Кр. Рогу. У 1967-1981 заст. керуючого, нач. техвідділу тр-ту "Криворіжшляхводбуд". Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст.

Галиченко Анатолій Пилипович (7.10.1950, Дніпропетров. обл.). Військ. діяч. Зак. Харків. військ. авіаційне уч-ще (1971). З 1971 служив у ВПС СРСР. У 1975-1976 перебував у резерві загону космонавтів, пройшов відповідну підготовку як дублер. Пілот 1-го класу. У 80-х перебував у скл. обмеженого контингенту рад. військ в Афганістані, нач. центру керівництва польотами у Кандагарі. Власними руками виніс із злітної смуги бойову ракету, яка раптом відірвалася після посадки одного з літаків. Підполковник авіації. Викладає правознавство у Криворізьк. економіч. ін-ті. Нагородж. орд. Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст., Почес. Грамотою Президії Верх. Ради СРСР.

Галичина, село, закладене на початку 20-х, входило до скл. Широківської сільради. У 30-х розташовувалася бригада кол-пу "Вільний степ". На момент закладення на початку 60-х мало 1 вулицю, 20 дворів, де проживало 80 чол. Визнане безперспективним, жителів переселили у навколишні села.

Галоп, вид алюру.

Галахова, невелика балка до 2 км на лівому березі р. Інгулець за 2 км на південь від гирла балки Південної Червоної в р-ні мкрн. ім. Шевченка Кр. Рогу. Прокладені вулиці Печерська, Маршова. Антропогеннає Змінність значна. Майже не збереглася, внаслідок спорудження відвалів і будинків. Назва пішла від прізвища місцевого жителя.

Галахова, могила-курган висотою до 3 м на верхів'ї одноймен. балки. Зруйнована під час будівництва стадіону в р-ні трампарку.

Галеніт (від лат. свищевий), мінерал класу сульфідів. Блиск металевий. Колір свинцево-сірий. Непрозорий. У Кривбасі зустріч. у незнач. кількості. У 1946 знайден. на Першотрав. РУ геологом П.М. Каніболоцьким. Вивчався Ю.Ю. Юрком, Є.Ф. Гирюковим. Зустрічається у метасоматитах північ. Кривбасу.

Галенка, вулиця у північ. частині Сакс. р-ну, на межі з Дзерж. р-ном. Проходить перпендикулярно пр. Гагаріна. Закладена у кінці 50-х. Розвитку набула у 60-80-х. Довж. 889 м, ширина 6-7 м. Має 3 багатоповерхових будинки, де проживає 375 чол. Заасфальтована. Багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Соц. Праці Й.П. Галенка. Обслуговує 27 в/з.

Галенок, старовинна міра рідини, яка дорівнювалася половині кухля або повній пляшці. Вживалася на Криворіжжі.

Галенко Йосип Опанасович (2.11.1910, Кіровоград. обл. – 13.8.1981, Кр. Ріг). Герой Соц. Праці (1963). Почес. громадянин Кр. Рогу (1975). Засл. будівельник України. Освіта середня. З 1934 будував Краматорськ. металургіч. з-д, електростанцію у Вірменії. У 1943-

1950 будував Курахівську ДРЕС у Донбасі. Стахановець. Визнавався кращим машиністом екскаватора. З 1950 на пром. будовах Кривбасу. Будував домни КМЗ, гірнич.-збагач. комти. У 1963 очолив першу в Україні комплексну екскаваторну бригаду. Зірка "Серп і Молот" за новаторську працю на спорудженні каналів "Північний Донець – Донбас", "Дніпро – Кр. Ріг". Гордість управління № 625 тр-ту "Укргідроспецфундаментбуд". Ініціатор труд. починів. Завдання семирічки (1959-1965) виконав за 3 р. Раціоналізатор. Удосконалив ківш екскаватора, впровадив укрупнено-вузловий метод ремонтів, що підвищило продуктивність праці, скоротило строки ремонту техніки. Методи майстра вивчалися на всесоюз. школі передового досвіду. Сріб., бронз. мед. ВДНГ. В подарунок отримав іменний екскаватор від Ковського з-ду. Автор брошур про передові методи організації праці екскаватор. бригад. Чл. ЦК КПУ (1961-1970). Депутат Верх. Ради СРСР (1961-1970). Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Дружби народів, Трудової Слави 3 ст., Почес. Грамотою Верх. Ради України.

Галенка Й.О. меморіальна дошка встановлена у лип. 1983 на будинку № 4 по вул. Галенка Сакс. р-ну. Напис свідчить, що ця вул. носить ім'я Героя.

Галета Євгенія Михайлівна (16.12.1952, Кіровоград. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1976). З 1976 лікар, зав. відділенням 2-ї міськлікарні. У 1992 організувала перший у Кр. Розі денний стаціонар. Досвід вивчається на рівні Мінохорони здоров'я України. Лікар вищої категорії. Уч. Міжнарод. симпозіумів з урології (1980, 1998).

Галетко Марія Василівна (19.12.1930, Криворіжжя). Новатор виробництва. Освіта середня. У харчовій промисловості з 1954. У 1954-1985 майстер-пекар хлібокомбінату № 2. Наставник. Виховала кілька поколінь пекарів. Започаткувала виготовлення кількох сортів хлібобулочних виробів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 3 ст.

Галицеві (Cecidomyidae, синонім Itonididae), родина двокрилих комах. Довж. тіла 1-5 мм. Бл. 3,5 тис. видів, в Україні – бл. 300 видів. Личинки більшості Г. паразитують в тканинах рослин, у т.ч. і культурних, зумовлюючи утворення галів. В Україні шкодять гессенська муха, пшеничний комарик, яблунева галиця та ін.

Галібін Анатолій Іванович (6.10.1938, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. КГРІ (1965). У 1956-1957 гірнич. майстер ш. "Центральна" РУ ім. Кагановича. З 1958 лаборант, ст. іж., кер. групи, зав. сектором ін-ту "Діпрорудмаш", ВНДПІрудмаш. Брав участь у створенні гірнич. машин, керував їх випробуванням у гірнич. промисловості СРСР. Профспілковий діяч. Більше 20 років очолює профспілковий ком-т ін-ту.

Галібін Сергій Анатолійович (18.2.1970, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т (1993). Працював учителем праці, діджеєм клубів "Рожевий слон", "Вавілон". Уч. і переможець фестивалів, конкурсів. Брав участь в організації міських свят. Один із лідерів молодіж. руху 90-х. Очолює молодіж. клуб "Центр".

Галілея, вулиця у житломасиві ім. К.Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 20-х родинами гірників РУ ім. К.Лібкнехта. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 889 м, ширина 4-5 м. Має 82 приват. будинки, де проживає 167 чол. Будинки розташовані у хаотичному порядку. Попередня назва вулиця Гірницька. Вкрита відсівом, газифікована. Зелене насадження пл. 0,04 га. Названа на честь італ. фізика, астронома Галілея Галілео (15.2.1564-1642). Відкрив закони вільного падіння, інерції тіл, відкрив 4 супутники Юпітера, гори на Місяці, фази Венери. Зазнавав переслідувань інквізиції. Обслуговує 11 в/з.

Галіц Віктор Михайлович (23.8.1961, Молдавія). Священнослужитель. Зак. Київ. духовну семінарію. Вихованець СПТУ № 44. Настоятель храму ікони Божої Матері "Достойно єсть". Сприяє розвиткові Укр. православної церкви.

Галка (Corvus moredula), птах родини воронових. Довж. 30-39 см, вага 139-225 г. Верх голови та шиї сірий. Оперення чорне з металевим синім блиском. Населяє парки, ліси, сади Криворіжжя. Буває осілий, кочовий, перелітний. Тримається зграями, гніздиться в

дуплах, під дахами, в трубах. Кладка у квіт.-червні з 4-6 яєць. Голос – дзвінке “каа-каа”. Живиться комахами, насінням.

Галка Михайло Андрійович (1930, Кр.Ріг – 1999, там же). Засл. металург України. Зак. шк. ФЗН (1946). У 1946-1949 працював теслею на РУ ім. Дзержинського. У 1949-1980 учень, горновий ДП-1 КМК. Знатний доменщик СРСР. Ініціатор труд. починів. Уч. ВДНГ. Держ. прем. СРСР (1977) за внесок в ефективність металург. виробництва. Нагороджений орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Галка Яків Михайлович (1909 – 80-ті, Кр. Ріг). Пром. керівник. Освіта середня. На залізнич. тран-ті з початку 30-х. Ударник перших п’ятирічок, стахановець. Після війни очолював паровозну службу тр-ту “Дзержинськруда”. Брав актив. участь у відбудові залізнич. тран-ту, умілий керівник виробництва.

Галкін Павло Калістратович (6.7.1937, Хмельницька обл.). Відом. проектант. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1963). З 1963 інж., кер. бригади, голов. конструктор проектів ін-ту “Діпрорудмаш”/ВНДПІрудмаш. Брав участь у створенні гірнич. комбайнів. Винахідник. Автор наук. праць.

Галковське кладовище, існувало з початку XIX ст. до виникнення кар’єру. Місце поховання членів родини Шмакових, Галковських. У роки революції пограбоване. Тепер територія житломасиву ім. Артема.

Галковський загін Червоної гвардії, сформован. у верес. 1917 з гірників одноймен. рудника і до берез. 1918 нараховував 30 чол. Охороняв шахти і кар’єри, брав участь у збройному повстанні січ. 1918. Увійшов до складу 1-го Криворізьк. ревполку.

Галковський рудник, відкрит. у 1887 на землях поміщика Д.Галковського шляхом оренди на 10 років Південноросійським металург. товариством. Шляхом махінацій власник у 1898 повернув землі у свою власність. Мав 4 кар’єри, з них 2 по 10-12 сажень. Потужність 3 млн. пудів руди на рік. Існувало 5 кінних і 1 паровий підйомник на 60 кін. сил. У 1887 видобуто 30 тис. пудів, у 1899 – 4,6 млн. пудів. Знаходився на правому березі р. Саксагань поблизу ст. Саксагань Катеринівськ. залізниці. Поклад виходив на денну поверхню. Використовувалася вибухівка. Руда на поверхню вивозилася тачками, складувалася і кіньми доставлялася на ст. Саксагань. Займав 600 дес. землі. Використовувалися вагонетки по 12 у валці. На 1914 діяв 1 рудник, працювало 1189 чол., видобуток складав 25,3 млн. пудів. За 1887-1917 видобуто 5,5 млн. тонн. Під час гром. війни затоплен. і зруйнован. Під такою назвою існував до 1921, коли був перейменован. на рудник ім. Артема. Керували Б.Д. Крупенін, Меттеус.

Галковського рудника виступи робітників, проти свавілля рудопромисловців відбулися у 1901, 1905. У 1901 вперше рудокопи залишили кар'єри і зібралися (до 50 чол.) біля контори. Виступ закінчився стихійним мітингом біля маєтку Ю.Галковської. Штурм садиби припинив загін козаків. У лют. 1905 за гудком гірники зібралися біля контори і висунули рішучі вимоги. Шляхом омани власники рудника примусили припинити виступ. Винуватці піддалися репресіям, хоча деяких послаблень у режимі праці робітники домоглися.

Галковського рудника лікарня, брала початок від 1886 з фельдшерської служби. Лікарня відкрилася у лип. 1890. Мала 8 ліжок. Всіх хворих обслуговував фельдшер. Ліки забезпечувалися за рахунок хворих. На початку XX ст. лікарню очолив лікар, який мав у помічниках 2 фельдшери, серед них Р.С. Гладиш.

Галковського рудника початкова 4 класна школа, відкрита у 1908. Знаходилася під патронажем поміщиці Ю.А. Галковської і Покровської церкви. У програмі предмети з арифметики, Закону Божого, мови. Навчалося більше 50 дітей. Серед учителів Ю.І. Муха, отець Теодор. Діяла до початку гром. війни.

Галковського рудника розподільча продовольча комісія, створена у січ. 1920 коштом профспілки у скл. Є.Загорулька, П.Лихмана, І.Сагача, С.С.Сорокаліта. Займалася обліком майна і продовольства, його розподілом поміж робітниками, організовувала заготівлю продуктів, їх доставку.

Галковського рудника робітниче управління, існувало з січ. 1918 до початку окупації австро-нім. військ. Робітники обрали управління у скл. В.Ф. Пінчука, І.А. Галки, Г.В. Новикова, І.І. Чернишова. Одночасно утворилася спілка майстрових. Гірники взяли під охорону майно кар'єрів, казенні споруди, почали видобуток руди.

Галлуазит (на честь бельг. вченого О.Галлуа), мінерал класу силікатів. Колір білий, жовтий, бурий. Блиск матовий. В Кривбасі рідкісний. Знайден. на Першотрав. родовищі, балці Мохоровій, Жовторіченськ. смузі. Вперше описав Ю.Г. Гершойг у 1938. Вивчали Д.П. Хорошева, В.Г. Кушев.

Галля Я.Б. приват. малопотужна друкарня, існувала у Кр. Розі з початку XX ст. до початку 1918. Виконувала приват. замовлення. Мала бельгійське та французьке обладнання. Під час гром. війни пограбована і ліквідована.

Гало, прилад для згинання дуг, ободів та інших деталей кінського ременанту у давні часи на Криворіжжі. Потрібну заготовку нагрівали на вогні, вставляли у Г. й заклинювали, потім деякий час тримали, доки не отримували потрібну форму.

Галові кліщі, екологічна група паразитичних кліщів надродини Eriophyidae ряду акариморфних. Довж. тіла 0,1-0,4 мм. Поширена на всіх материках, крім Антарктиди. Понад 1500 видів, в Україні – бл. 100. Спричинюють розростання тканин рослин і утворення галів. Пошкоджують городні, лісові та садові культури.

Галоша, верхнє взуття від грязюки чи холоду поверх чобіт або валянок, як правило, гумові. Мали поширення на Криворіжжі до початку 70-х XX ст.

"Галоша", народна назва авіаційного бензину на Криворіжжі.

Галтан, старовинна назва індика на Криворіжжі. Походить від звуку, що видають індики.

Галунга Дмитро Григорович (8.11.1930, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. З 1955 машиніст скрепера тр-ту "Дніпроекскавація". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Галушка Іван Мартинович (3.7.1932, Львівська обл.). Новатор виробництва. Зак. гірничу школу № 7 (1951). У 1951-1958 кріпильник ш. "Центральна" , бурильник ш. ім. Шильмана. У 1958-1983 прохідник ш. "Південна" РУ ім. XX партз'їзду. Почес. гірник. Один з кращих прохідників Кривбасу. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Галушко Микола Степанович (8.3.1928, Кр. Ріг). Ген.-майор (1964). Зак. Акад. бронетанк. військ (1964). Вихованець Інгулецьк. СШ. В арм. з 1945. Командував підрозділами. У 1972-1975 ком-р танк. дивізії. У 1975-1983 обл. військовий комісар (Вінниця). Нагороджений орд. "За мужність" 3 ст., "Знак Пошани", "За службу Батьківщині" 3 ст., "Бойової готовності" (Сирія).

Галущанський Микола Васильович (29.4.1938, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1954-1958 працював у БУ "Південелектромонтаж", у 1958-1959 на ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. У 1959-1996 будівельник БУ № 626 тр-ту "Дніпроспецбуд". Ударник п'ятирічок, наставник, переможець змагань. Відзначився на будівництві ДП № 9. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Гальперіна Марія Аронівна (початок XX ст. – 70-ті, Кр. Ріг). Мед. керівник. Освіта вища. У 1934-1941, 1944-1948 голов. лікар 1-ї міськ. дитяч. лікарні. Одна із засновників дитяч. медицини у Кр. Розі. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Гальченко Іван Дмитрович (23.12.1912, Миколаїв. обл.). Засл. будівельник України (1963). Зак. Криворізьк. буд. тех.-м (1956). У 1931-1941 бригадир монтажників, майстер тр-ту "Криворіжбуд". У 1941-1945 майстер монтажу тр-ту "Магнітбуд". У 1946-1949 виконроб тр-ту "Криворіжбуд". У 1949-1956 виконроб, голов. інж., нач. Криворізьк. дільниці тр-ту "Союзмонтажбуд". У 1956-1975 нач. управління, у 1975-1982 майстер "Монтажметалургбуду-210". Похвальний лист Наркомсталі СРСР (1943). Новатор виробництва, стахановець. Брав участь у будівництві перших черг КМЗ і ПівдГЗК. Золота медаль ВДНГ СРСР (1962). Нагороджений орд. Леніна, "Знак Пошани".

Гальштатська культура, пов'язана з культурою полів поховань доби пізньої бронзи, раннього етапу залізного віку (XII-V ст до н.е.). Характерна наявністю вишуканого глечика. Належить до кіммерійських часів. Знайдена поблизу Рибасового (1987).

"Гамазей" ("Хамазей"), народна назва зерносховища, яке виникло у с.Лозуватка у 90-х XIX ст. Являло великий амбар, де зберігалося зерно на випадок неврожаю, стихійного лиха. Запаси перебували під контролем громади і використовувалися у крайніх випадках.

Гамазові кліщі, гамазиди (Gamasoidae), група безхребетних тварин ряду паразитморфних кліщів. Довж. тіла 0,2-2,5 мм (іноді до 5 мм). В Україні – бл. 600 видів. Більшість Г.к. живе у грунті, рештках органічних речовин, гніздах і норах тварин; деякі – паразити плазунів, птахів, ссавців і людини, переносники збудників інфекційних хвороб.

Гамак, підвісне ліжко, сплетене у вигляді сітки чи зшите з парусини, брезенту. Мав поширення на Криворіжжі в 30-60-х XX ст.

Гаман Іван Пантелійович (10.10.1928, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Зак. курси гірнич. керівників. У 1946-1948 кріпильник, гірнич. майстер шахти ім. Шильмана "Південна" РУ ім. XX партз'їзду. Нагороджж. орд. Леніна.

Гамарника, вулиця, у житломасиві ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула в 60-х. Довж. 900 м, ширина 6-7 м. Має 1 багатоповерховий і 16 приват. будинків, де проживає 478 чол. Названа на честь військ. діяча Гамарника Яна Борисовича (14.6.1894, Житомир – 31.5.1937, Москва). Уч. рев. подій в Україні. Нач. Політуправління РСЧА, заст. наркома оборони. Покінчив життя самогубством. Обслуговує 71 в/з.

"Гамбіт", шаховий клуб Жовт. р-ну, створен. у 1975 за ініціативою В.І. Козлова та А.Ільїних. Проводяться турніри і змагання. Виховав багато шахістів.

Гамота Валентина Микитівна (1921 – 27.6.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Зак. СШ № 27. За часів окупації була чл. підпільної групи під керуванням В.Г. Козиненка. Зв'язкова. Розповсюджувала листівки, визволяла й переховувала полонених. Піддавалась катуванням у гестапо. Розстріляна у кар'єрі цегельного з-ду. Похована у парку залізничників у Довг. р-ні.

Гамота Дмитро Михайлович (1923, Кр. Ріг – 27.6.1942, там же). Уч. підпілля. Зак. СШ № 27. За часів окупації член підпільної групи під керівництвом В.Г. Козиненка. Брав участь в операціях, 7.11.1941 розвішував червоні прапори у Кр. Розі, тримав зв'язок з підпільниками Дзерж. р-ну. Розповсюджував листівки. Витримав катування у гестапо. Розстріляний у кар'єрі цегельного з-ду. Похован. у парку залізничників у Довг. р-ні.

Гангур Іван Юрійович (19.6.1953, Закарпатська обл.). Служитель культу. Навчався у Ленінград. духовній семінарії. У 1977-1995 служив у Мукачево-Ужгородській єпархії, у червні-верес. 1995 у Нікопольсько-Криворізькій єпархії. З верес. 1995 настоятель церкви Св.Миколи Угодника в Інгульці. Проводить велику роботу по збереженню християнських цінностей та захисту в православній вірі.

Гандбол (від англ. – рука і м'яч), ручний м'яч, спортивна командна гра на майданчику (40 м х 20 м) з м'ячем, який передають руками партнерам, мета – поразка воріт суперника. Народився у Данії (1898). У Росії перші матчі на початку 20-х. У 1946 заснована Міжнарод. федерація (УІФ), об'єднує понад 100 країн. Чемпіонати світу з 1938, у програмі Олімпійських ігор з 1938. На Криворіжжі має поширення з 40-х.

Гандрабура Володимир Іванович (5.10.1939, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1956 токар механоскладального цеху № 1 з-ду гірнич. машинобудування. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. У кінці 80-х очолював раду трудового колективу. Почес. працівник Міністерства важкого транспортного машинобудування (1984). Наставник і раціоналізатор. Брав участь у громадськ. роботі. Нагороджж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Ганзака, отамана збройний загін діяв на Криворіжжі у кінці 1918 – початку 1919. В основному складався з жителів с. Лозуватка. Займався грабуванням населення, здійснював напади на рудники.

Ганзін Микола Петрович (1895, Криворіжжя – 1924 (?). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. У 1908-1915 наймитував. Уч. 1-ї світ. війни, унтер-офіцер. У 1917 сформував загін Червоної гвардії у с. Лозуватка. У 1918-1919 ком-р Лозуватськ. партизан. загону. Діяв проти австро-німецьких окупантів. У січ. 1920 не пішов до кав. бригади Г. І. Котовського. Ветерани гром. війни вважали, що служив у Махна. Доля невідома.

Ганзіна Параска Артемівна (1894, Криворіжжя – 1942, там же). Новатор сільгосп. Виробництва. Освіта н/середня. Уродженка с. Лозуватки. Наймитувала, вела одноосібне господарство. Дружина М.Ганзіна. Брала участь у створенні кол-пів. Ударниця перших п'ятирічок, переможець змагань, стахановка. Розстріляна гітлерівцями після жорстоких катувань. Похована у с. Лозуватці.

Ганенко Володимир Олексійович (1.3.1924, Широке). Краєзнавець. Зак. Дніпропетров. залізнич. тех-м (1948). У 1948-1984 контролер, черговий по ст. Новокозельськ, Латівка, ст. помічник ст. Інгулець Придніпровськ. залізниці. Чл. Укр. товариства охорони пам'яток історії і культури. Знавець історії Широківщини, населених пунктів Інгулецьк. р-ну. Систематизував здобуте у книзі "Широківщина". Активно допомагає у створенні шкільних музеїв.

Ганни та Сави-скирдників, народна назва 10 вересня на Криворіжжі. Час поспішати прибрати хліб у скирди.

Ганнич Андрій Михайлович (27.11.1914, Полтав. обл. – 19.10.1997, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Зак. Полтав. с/госп. ін-т (1938). У 1931-1932 працював зав. клубом. У 1938 ст. зоотехнік рад-пу "Улянівка" Запорізьк. обл. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. артчастин. У 1945-1952 ст. зоотехнік рад-пу "Червоний шахтар". У 1951-1955 голова Криворізьк. райвиконкому. У 1955-1960 голова колгоспу "Комсомолець". У 1960-1964 директор тр-ту радгоспів. У 1964-1966 директор Лозуватськ. птахофабрики. У 1966-1980 директор племзаводу "Червоний шахтар". Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора, О.Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), "Знак Пошани".

Ганнівка, село Новозорівської сільради Криворізьк. р-ну. Засноване у 1924 переселенцями з Чернігів. і Брянськ. обл. У 1928 утворен. колгосп ім. Кагановича. Землі належали поміщику Руднєву. Діяла початкова школа. На початок 50-х мало 3 вулиці, 49 дворів, проживало 150 чол. У 1958-1959 знесене у зв'язку з будівництвом Південного водоймища. Жителі переселені в с. Веселе.

Ганнівка, село розташовувалося на березі р. Боковенька на північ від сучас. с. Кіровка. Виникло у 80-х XIX ст. Землі належали Денгауеру. Селяни вели одноосібне господарство, обробляли панські лани. З 1919 входило до скл. Богоблагодатської сільради. На кінець 30-х мало до 30 дворів. Ліквідоване шляхом переселення жителів у навколишні села у зв'язку із розширенням площі Карачунівського водоймища.

Ганнівська волость, існувала у квіт 1919 – берез. 1923 у скл. Криворізького повіту. До скл. входили населені пункти Мар'янівка, Нововасилівка, Дніпровка, Петрикове, Веселе Поле, Деркачівка, Мотіна Балка, Фон-Гарнієр, Христофорівка.

Ганнівське кредитне товариство, створене у квіт. 1911 для підтримки незамож. селянських дворів. Давало кредити на пільгових умовах у вигляді зерна для сівби. Утворення тов-ва пов'язане з тим, що зернові постраждали від хвороб і неврожаю 1910 і ледь вистачило до весни.

Ганнівське родовище залізистих кварцитів, відоме з кінця XIX ст. Розвідка почалася у 1947. Детально розвідане до глибини 500 м. Розташоване у межах Східно-Ганнівської смуги. Ширина 700-1350 м, тягнеться на 17 км від гірнич. відводу кол. РУ ім. К.Лібкнехта до с. Ганнівка. Балансові запаси до 1,9 млрд. т з утриманням заліза 31,6%. Головні руд. мінерали – силікат-магнетитові і магнетитові кварцити. Розробку веде одноймен. РУ ВАТ "ПівнГЗК".

Ганнівське родовище залізистих кварцитів, розташоване на території Дніпропетров. і Кіровоград. обл. за 40 км на північ від центру Кр. Рогу. Географіч. координати $48^{0}10^{1}$ - $48^{0}13^{1}$ – півн. широти, $33^{0}31^{1}$ - $33^{0}32^{1}$ – схід. довготи. Являє центр. частину Криворізько-

Кременчуцьк. руд. підзони. Ст. Терни і ст. Рядова за 1,5-2 км від родовища. Відкрите у 90-х XIX ст. У 1924 проведена магнітометрич. зйомка. У 1943-1948 геологи тр-ту "Кривбасгеологія" провели пошукове обстеження, у 1947-1955 - детальну розвідку. Експлуатація почалася у 1963 кар'єром ПівнГЗК. У 70-х балансові запаси до глибини 800 м складали до 7 млрд. т руди. Східно-Ганнівська синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла – пластообразні. Пл. 14 км х 0,7 км. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2100 млн. років. Склад – залізисті роговики, джеспіліти, сланці. Типи руд – магнетитові, силікат-магнетитові, магнетит-силікатні роговики. Утримання заліза 32%. Вивчали геологи Ф.І. Іваненко, М.І. Коробко, Л.Є. Подкопаєва, М.Г. Лаврик, М.І. Веригін, Л.Г. Загоруйко.

Ганнівське рудоуправління ПівнГЗК, діє на базі одноймен. родовища з 1972. Проект. потужність 13,5 млн. т руди. Параметри кар'єру: довж. 7,3 тис. м, ширина – 1,5 тис. м. Глибина від 450 м у півд. частині до 300 м у північ. Видобуток здійснюється циклічно-потоковою технологією.

Ганнівський рудник, заснован. у 1889. Мав кар'єр з барабанними підйомниками. Видобував до 500 тис. - 1,5 млн. пудів руди. Працювало до 300 чол. Існувало гірниче селище з землянок. Припинив діяльність з початком гром. війни.

Ганнівське-І урочище, Широківськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1959-1989. Пл. 156 га. Ростуть сосна, в'яз, акація. Зустрічаються популяції кабанів. Багата рослинність, є джерельця.

Ганнівське-ІІ урочище, Широківськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1975-1986. Пл. 99 га. Росте сосна, в'яз, акація. Багата трав'яна рослинність.

Ганодерма блискуча, трутовик лакований (Ganoderma lucidum (Fr.) Karst), гриб. Шапка від 3-4 до 15-18 см у діаметрі і більше, від 1 до 4 см завтовшки, округлі, віялоподібні або нирковидні, плоскі, з боковою, ексцентричною ніжкою, зовні трохи борозенчасто-зморшкуваті. Шапинка і ніжка вкриті червоною або темно-бурою, блискучою, ніби лакованою, кіркою. Край шапки білуватий, жовтуватий до рудуватого, зазвичай гострий, іноді хвилястий і трохи загнутий вниз. Тканина губчасто-корковидна, згодом дерев'яніє, з невиразними зонами, кольору деревини або світло-рудувата. Трубочки 0,5-1,5 см завдовшки, одношарові, одного кольору з тканиною або трохи темніші. Пори округлі, 0,15-0,25 мм у діаметрі, звичайно 4-5 на 1 мм. Поверхня трубчастого шару білувата, кремова, потім коричнева, при натискуванні і висиханні буріє. Гіфи трубочок більш щільно і паралельно сплетені. Базидії широкоовальні, безбарвні, 12 мкм завтовшки. Спори жовто-бурі, яйцевидні або майже овальні, ніби зрізані, з безбарвним овальним виразним придатком, бородавчасті, 7,5-8-13 х 5,5-6-7,5 мкм. Сапротроф. На Криворіжжі зустрічається на пеньках дуба, у дубових та дубово-ясеневих лісонасадженнях вздовж водосховищ та в насадженнях сосни звичайної. Спричиняє білу гниль деревини. Зустрічається поодиноко, зрідка. Використовується як декоративна прикраса.

Ганодерма плоска, трутовик плоский (Ganoderma applanatum (Pers. ex Wallr.) Pat), гриб. Плодові тіла багаторічні. Шапки плоскі, половинчасті, рідко копитоподібні, іноді черепицеподібні групи, від 5 до 40 см у діаметрі. Шапки зовні від сірувато до бурого кольору, нерівні хвилясті, концентрично-борозенчасті, часто горбкуваті, з тонкою (до 1 мм завтовшки) темно-бурою кіркою, ламкою або гнучкою, потім роговидною, на розрізі блискучою, голою або з нальотом коричнево-шоколадного кольору. Край трохи притуплений, або закруглений знизу безплідний. Тканина корковидна, пружна, волокниста, бурувато-коричнева до каштанової. Трубочки одного кольору з тканиною, до 1 см завд., розташовані б.м. рівними шарами, з прошарками між ними тканини до 2 мм завтовшки, з часом трубочки заповнюються білою речовиною. Пори округлі, 0,15-0,2 мм у діаметрі. Трубчатий шар спочатку білий, згодом жовтуватий, навіть умброво-коричневого кольору, при натискуванні буріє. Гіфи бурі, товстостінні 2,5-6 мкм завтовшки. Базидії безбарвні, 10-1395 х 7-8 мкм. Спори еліпсовидні або яйцевидні, ніби зрізані, 6,5-10-11 х 5-6,5 мкм. На Криворіжжі зустрічається на пеньках, повалених стовбурах багатьох листяних

дерев, в лісонасадженнях вздовж водосховищ, степових лісосмугах, парках, скверах. Викликає білу гниль деревини.

Ганоченко Тетяна Федорівна (6.6.1925, Дніпропетров. обл.). Краєзнавець. Зак. Миколаїв. педін-т (1964). У 1945-1951 учитель початкових класів Нікопольськ. НСШ. У 1951-1954 учитель укр. мови СШ № 11, у 1954-1974 учитель укр. мови СШ № 70. Активіст ветеранського руху в Сакс. р-ні. Наставник молоді. Веде актив. листування з ветеранами-визволителями Кривбасу. Організатор музею підпільної групи "Дзержинець" СШ № 11, бойової слави СШ № 91. Одна із авторів "Енциклопедії Криворіжжя".

"Ганс-острів", неофіційна назва шахти № 5 кол. РУ ім. Комінтерну під час окупації Кр. Рогу 1941-1943. Назву дали окупанти. Шахту готували до пуску і названа на честь військ. чину, який загинув під с.Лозуватка. Підірвана патріотами підпільної групи С.Т. Циганенка.

Гантель, спеціальна гиря з 2-х чавунних кульок, з'єднаних короткою рукояткою. Застосовується у спорт. вправах для розвитку м'язів. Виготовляється у цехах товарів народ. споживання криворізьк. промпідприємств.

Ганущак Ольга Михайлівна (1943, Львів. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1964 працювала машиністом ШПУ № 3 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударниця п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Ганчірник, людина, що їздила возом вулицями міста, пропонуючи громадянам обміняти старе ганчір'я на товари широкого вжитку, іграшки та ін. Побутували до початку 60-х.

Гаплофіл (Haplophyllum), рід багаторічних трав'янистих рослин родини рутових. **Г.війчастий** – рос. висотою 25-50 см з прямими густо облиствленими стеблами. Листки цілісні, сидячі. Квітки з 5 жовтими пелюстками, зібрані у верхівкові щитковидні суцвіття. Цвіте V-VIII. Часто на сухих степових схилах, вапнякових відслоненнях, по балках тільки у півд. частині Кривбасу.

Гапон Іван Васильович (1.12.1945, Кр. Ріг). Транспорт. керівник. Зак. КГРІ (1981). З 1964-1985 водій а/б № 12. У 1968-1978 водій НДГРІ. У 1978-1980 механік АТП - 03102. У 1983-1985 зав. відділом Довг. райкому КПУ. У 1985-1986 голов. інж. АТП - 03124. У 1986-1988 заст. нач. облуправління транспорту. У 1988-1993 заст. директора АТП - 31202. З 1994 нач. служби перевезень ТВО "Кривбасавтотранс", нач. транспортного відділу міськвиконкому. Керівник транспорту Кр. Рогу у 80-90-х. Один з його реформаторів, ініціатор впровадження приват. маршрутів.

Гапон Михайло Михайлович (30.8.1937, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. Донецьк. ін-т торгівлі (1972). У 1961-1969 радіомеханіч. інж. телеательє. У 1969-1992 заст. нач., з лист. 1992 нач. радіотехнік. школи ТСОУ. Почес. знаки ДТСААФ. Підготував багато спеціалістів радіосправи.

Гапон Петро Дементійович (15.6.1909, Криворіжжя). Почес. гірник. Зак. курси при Дніпропетров. гірнич. ін-ті (1940). У 1925-1930 лопатник ш. "Більшовик". У 1931-1937 кріпильник ш. ім. МОДРу, у 1937-1940 зав. ш. ім. Калініна. Актив. учасник відбудови шахт Кривбасу. Стахановець, послідовник методу О.Семиволоса. Керував евакуацією шахт. У 1941-1943 нач. дільниці, нач. кар'єру Бакальськ. ШУ на Уралі. Уч. ВВВ з 1943 у скл. кулемет. підрозділу. З 1946 зав. шахтами № 5 та ім. Калініна ШУ ім. Ілліча. Згодом працював на РУ ім. Кірова. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора.

Гаптування, вишивання золотом, сріблом або шовком у давнину на Криворіжжі.

Гапченко Василь Павлович (1910, Кр. Ріг – 1952, там же). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1930-1941, 1946-1950 бурильник ШУ ім. К.Лібкнехта. Стахановець, ударник перших п'ятирічок. Послідовник методу О.І. Семиволоса. Уч. ВВВ з серп. 1941. Брав участь у відбудові шахт.

Гарасимов Євген Семенович (19.1.1935, Тернопіль. обл.). Водій-новатор. Зак. Криворізьк. тех-м гірнич. тр-ту (1974). З 1957 водій, бригадир автобази № 15 автотресту.

Наставник. Працював без аварій. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Гарба (від тюркськ.), віз, довгий, 4 колісний, з високими бортами. Невід'ємна частина побуту криворізьк. селян з середини XIX ст. по 60-ті XX ст. Використовувався для перевезення побут. вантажів, врожаю, сіна. Як тяглова сила використовувалися воли. Відома й під назвою "гарбарка".

Гарбуз (Cucurbita), рід рослин родини гарбузових. Батьківщина Півн. і Півд. Америки. **Г. звичайний** – однорічна, однодомна трав'яниста рослина. Стебло шорсткоопушене, лазяче, з розгалуженими вусиками. Листки великі серцевидні 5-лопатеві. Квітки одностатеві, пазушні, віночок жовтогарячий. Плід ягодоподібний, великий, кулястий. Цвіте V-VIII. Вирощують як харчову та кормову культуру. Насіння виявляє гельмінтогінну дію і використовується як засіб проти стьожкових і круглих глистів.

Гарбуз Олександр Пилипович (31.7.1931, Дніпропетров. обл.). Проф. діяч. Зак. КГРІ (1969). У 1958-1960 скреперист РУ ім. XX партз'їзду, секретар ком-ту ЛКСМУ РУ ім. Комінтерну. У 1960-1964 голова профкому тр-ту "Криворіжпівнічрудбуд". У 1964-1969 секретар парткому ПівнГЗК. У 1969-1975 голова міськкому профспілки будівельників. Чл. ЦК профспілки будівельників (1970). У 1966 очолював будпоїзд на відбудові Ташкента. Брав участь у будівництві ПівдГЗК-2, ЦГЗК, ПівнГЗК, ДП-9. У 1975-1979 заст. керуючого тр-том "Кривбасрудбуд". У 1979-1982 керуючий тр-том "Криворіжсільбуд". У 1982-1999 заст. керуючого, інж. тр-ту "Криворіжжитлобуд". Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гаріна, вулиця розташована у житломасиві МОДРу Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 40-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву провулок Весняний. Довж. 167 м, ширина 7 м. Має 16 приват. будинків, де проживає 148 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Гаріна М. (Михайловського Миколи Георгійовича) (20.2.1852, Петербург – 10.12.1906, там же). Зак. Ін-т шляхів сполучення (1878, Петербург). Автор тетралогії "Дитинство Тьоми" (1892), "Гімназисти" (1893), "Студенти" (1895), "Інженери" (опублікован. у 1907). Обслуговують 27, 86, 39 в/з.

Гард, загорожа або її система упоперек річки: вертикально забиті палі, переплетені лозою та очеретом. Завдяки Г. створювались на річці глухі затоки, у які набивалася риба. Застосовувалися козаками, а потім і населенням переважно на Інгульці.

Гардаш Микола Кіндратович (7.7.1938, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1978). У 1958 машиніст бурверстата ш. "Саксагань" РУ ім. Дзержинського. У 1959-1973 машиніст, майстер, нач. зміни, заст. голов. інж. рудника, у 1973-1982 нач. рудника, у 1983-1998 заст. голов. інж. НКГЗК, з лип. 1998 заст. голов. інж. гірнич.-збагач. комплексу "Криворіжсталі". У 1966-1968 радник бурових робіт на будівництві Асуанської дамби в Єгипті. Керував впровадженням нової техніки в кар'єрах рудника, циклічно-потокової технології, нових кар'єрних вантажівок, електровозів. Очолював НТТ НКГЗК. Автор 15 наук. праць, 15 винаходів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Гаркуша Анатолій Федорович (29.1.1953, Дніпропетров. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1975). З 1975 гірнич. майстер, голов. інж.,директор ш. ім. Леніна. Умілий керівник процесу видобутку руди. Колектив досяг високої рентабельності. Брав участь у реструктуризації шахт.

Гаркуша Василь Якович (1890, Миколаїв. обл. – 1943, Кр. Ріг). Уч. гром. війни. Освіта н/середня. У 1917 ком-р загону Червоної гвардії в с. Ордо-Василівка. У 1918-1921 ком-р партизан. загону на Криворіжжі, полку на Дону. У 1921 заарештован. збройним загоном, вивезен. на розстріл. Залишився живим. У 20-40-х працював на ШУ ім. Дзержинського. Розстрілян. фашистами під час окупації.

Гаркуша Віктор Семенович (1915, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. У 30-х працював у домен. цеху з-ду "Криворіжсталь". Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 255 окрем. батальйону зв'язку 5 СД. Працював машиністом крана у тр-ті "Криворіжбудмеханізація"". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст. (3), Червоної Зірки.

Гаркуша Ілля Кіндратович (1893, Київ. обл. – Кр. Ріг). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. У 1914-1918 служив сигнальником в загоні мінних загороджувальників. Уч. 1-ї світ. війни на ЧФ. Брав участь у бойових походах. Уч. рев. подій 1917. Служив у загонах Червоної гвардії Севастополя. Уч. гром. війни. Згодом працював технологом котельно-ковальськ. цеху з-ду "Комуніст". Брав участь у відбудові, ударник перших п'ятирічок. У 1941-1944 перебував у Магнітогорську. Вів актив. громадську діяльність.

Гаркуша Марія Гнатівна (11.8.1918, Дніпропетровськ. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1937-1941 трактористка Широківськ. МТС. У 1944-1975 трактористка, бригадир кол-пу ім. XXII партз'їзду Широківськ. р-ну. Ударниця п'ятирічок, переможець змагань. Бронз. медаль ВСГВ СРСР. З 1975 працює в Інгульці. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Гаркуша Нінель Леонідівна (26.6.1927, Хмельницька обл.). Художниця. Зак. Моск. ін-т прикладного мистецтва. Твори у залузі декоратив. та монументального мистецтва. Брала участь у спорудженні монумента "Слава" у Кр. Розі (1967).

Гаркуша Олександр Васильович (9.10.1941, Кр. Ріг). Засл. працівник транспорту України (1994). Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. транспорту (1970). У 1961-1965 слюсар, машиніст тепловоза, у 1965-1969 складач поїздів, з 1970 змінний диспетчер, нач. залізнич. цеху № 1 ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, переможець змагань. Умілий організатор. Засл. працівник ком-ту "Криворіжсталь".

Гаркуша Тетяна Анатоліївна (11.4.1952, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т. Викладає там же на музпед. фак-ті. З 1986 керує народ. ансамблем "Лілея". Дипломи Великого театру СРСР (1985), лауреат конкурсу польськ. пісні (1990), 1-3 Всесоюз. фестивалю народ. творчості (1991-1993). Уч. передач "Сонячні кларнети", виступала на ЦТ, УТ, "Інтер". Автор наук. праць із проблем профпідготовки учителів музики.

Гаркуші, вулиця розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мла назву вулиця 2-а П'ятигорська. Довж. 400 м, ширина 7 м. Має 22 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Названа на честь ватажка повстання Гаркуші Семена Івановича (1739, Гомельська обл.. - ?). Керував повстан. загонами в Україні у 70-80-х XVIII ст. Уч. рос.-тур. війни 1768-1774, Коліївщини. У 1784 засланий на довічну каторгу. Обслуговує 63 в/з.

Гармала (Peganum), рід родини паролистових. **Г. звичайна**. Батьківщина Півд. Європа. Багаторічна трав'яниста рослина, кореневище міцне, стебла розкидисті, 20-70 см заввишки, листки глибоко 3-5 роздільні, квітки двостатеві, жовтуваті. Плід коробочка. Цвіте V-VII. Лікарська рослина. Алкоїд гармін використовують для лікування наслідків епідемічного енцефаліту, при паркінсонізмі.

Гарман, молотильний коток, який широко використовувався селянами Криворіжжя. Виготовляли з колоди, на яку набивали стрижні (рейки). З середини XIX ст. переважали кам'яні чотири-, семигранні котки, зроблені з піщаника, а згодом з цементу. Їх і зараз ще можна зустріти в селах півд. Криворіжжя. За допомогою залізної осі Г. вмонтовували у дерев'яну раму, яка мала гак. Запрягали пару коней і вони волочили Г. по розстеленому на току збіжжю і своїми ребрами він вибивав зерно з колосся.

"Гармата", пам'ятний знак, виготовлен. у с. Лозуватка у 1985 поблизу СШ № 1. Являє зразок протитанкової гармати часів ВВВ. Доглядають учні місцевої школи.

"Гарматник", газета виходила у Кр. Розі у 30-ті. Докладних відомостей не виявлено.

Гармахер, людина, яка плавила руду у давнину на Криворіжжі.

Гармаш Микола Романович (1923, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1958 працював слюсарем тр-ту "Кривбсшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

"Гармонія", клуб школяра діяв у Дзерж. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

“Гармошечка”, клуб гармоністів ПК ПівдГЗК створен. у квіт. 1996 ентузіастом Л.О. Пироженком. Уч. оглядів, ініціатор провед. свята “Грай, гармонь, співуча”, яке має статус міського.

Гарнець, старовинна міра виміру об’єму рідини дорівнювала 3,27 л. Побутувало серед жителів Криворіжжя.

Гарпун, кидальна зброя, дво- і тризубцева. Використовувалася під час бойових дій та полювання козаками Криворіжжя у XVII-XVIII ст.

Гарт (гартик), ремінець, яким прив’язували шлею до хомута у давнину на Криворіжжі.

Гартохля, назва картоплі у давні часи на Криворіжжі.

Гарус, вовняна нитка у давнину на Криворіжжі.

Гаршина, вулиця розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 325 м, ширина 9 м. Має 25 приват. будинків, де проживає 33 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Гаршина Всеволода Михайловича (14.2.1855, Донецьк. обл. – 5.4.1888, Петербург). У своїх творах виступав проти війни, соціального гніту. Автор оповідань “Чотири дні” (1877), “Боягуз” (1879), “Із спогадів рядового Іванова” (1883), “Художники” (1879), “Attalea princeps” (1880), “Червона квітка” (1883) та ін. Обслуговує Залізничне в/з.

Гаршина, провулок розташован. у захід. частині Довг. р-ну. Закладен. у 20-х. Розвитку набув у 30, 50-60-х. Довж. 3,5 тис. м, ширина 9 м. Має 21 приват. будинок, де проживає 47 чол. Вкритий бетоном, багатий на зелені насадження. Названий на честь рос. письменника В.М. Гаршина. Обслуговує Залізничне в/з.

Гасар, плетений щит (тин), прикриваючись яким козаки підходили ближче до ворога, стріляли з-за нього за часів козаччини на Криворіжжі.

Гасниця, ємкість для зберігання гасу або іншого пального з давніх часів на Криворіжжі.

Гаспид, у криворізькому фольклорі сатана або зла, недобра людина.

Гастелло, вулиця житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладена у 30-х як робітниче селище. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 1,3 тис. м, ширина 12 м. Має 8 багатоповерхових будинків, де проживає 347 чол, 59 приват. будинків, де проживає 200 чол. Вкрита асфальтом. Названа на честь Героя Рад. Союзу Гастелло Миколи Францевича (6.5.1907, Москва – 26.6.1941). Спрямував бомбардувальника на ворожу танк. колону. Обслуговує 77 в/з.

Гастелло М.Ф., меморіальна дошка встановлена у 1975 на будинку № 65 одноймен. вулиці у Терн. р-ні. Напис на мармурі вказує, чиїм ім’ям названа вулиця.

Гастерія (Gasteria), рід рослин родини асфоделових. Включає близько 70 видів листових розеткових сукулентів, поширених в Півд. Африці. Листки потовщені, цільнокраї, в білих плямах. Квітки зібрані в суцвіття китицю або волоть. Декоративні рослини для кімнат, зимових садів. Поширені види **Г.киловидна, Г.бородавчата, Г.мармурова**.

Гати (загати – для води), мощена дорога чи штучна гребля у давнину на Криворіжжі.

Гафія-корівниця, народна назва 18 лютого на Криворіжжі. Покровителька свійської худоби, символ достатку молочних продуктів.

Гафурі, вулиця у житломасиві ім. К.Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 30-х сім’ями гірників РУ ім. К.Лібкнехта. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 981 м, ширина 5 м. Має 36 приват. будинків, де проживає 81 чол. Багата на зелені насадження, вкрита відсівом. Названа на честь башкир. і татар. поета Гафурі Мажита (1.8.1880 – 28.10.1934, Уфа). Основоположник башкир. літератури. Окремі поезії видані укр. мовою. Обслуговує 11 в/з.

Гацаєв Борис Іванович (6.2.1933, Туркменія). Пром. керівник. Зак. Харків. тех-м зв’язку (1961). З 1950 технік зв’язку, ст. інж., заст. нач. міськ. і міжміськ. телефон. станції. У 1979-1981 споруджував об’єкти зв’язку в Монголії. У 1981 інж., нач. служби, у 1986-1950 заст. нач. вузла зв’язку. Майстер зв’язку. Брав участь у будівництві телефон. станцій. Наставник. Нагороджений орд. Дружби народів.

Гацанія (Gazania,Gaerth), рід одно- і багаторічних трав'янистих рослин або напівчагарників із родини айстрових. Батьківщина Півд. Африка**. Г.гібридна** – стебло коротке, листки темно-зелені, довгі, вузькі, цільні. Суцвіття великі 4,5-9 см у діам., блискучо-оранжеві, червоні, золотисто-жовті, жовто-оранжеві, оранжеві. Цвіте VIII-IX. Розмножують насінням. Використовують для рабаток, бордюрів, плям на газоні, озеленення сухих схилів.

Гацуліна Валентина Прокопівна (19.7.1913, Ставропілля). Ук. актриса. Освіта середня. У 1934-1937 актриса театрів Ставрополя, Армавіра, Дніпропетровська. У 1938-1945 актриса театру ім. Жовтневої революції у Кр. Розі/Красноярську. Згодом актриса театрів у Тернополі, Черкасах. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Гацька Ніна Василівна (1935, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Освіта вища. З 1957 працювала учителем фізики, заст. директора Червоношахтарської СШ. Відмінник освіти. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гачі, полотняні або суконні штани у давнину на Криворіжжі.

Гашека, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву провулок 1-й Софіївський. Довж. 331 м, ширина 7 м. Має 41 приват. будинок, де проживає 90 чол. Вкрита щебенем. Багата на зелені насадження. Названа на честь чеськ. письменника Гашека Ярослава (30.4.1883, Прага – 3.1.1923, Ліпніце). У 1915 після мобілізації до австр. армії добровільно здався у рос. полон. У 1916-1918 перебував у Києві. Уч. гром. війни. У 1920 повернувся до Чехословаччини, співробітничав у газ. "Руде право". Найвизначніший твір – сатирич. анти воєн. роман "Пригоди бравого вояка Швейка" (1921-1923). Обслуговує 48 в/з.

ГБП-2, головка бурильна пневматична розроблена спеціалістами ін-ту ВНДПрудмаш у 1989-1990. Призначена для буріння шпурів діаметром 35-65 мм на глибину до 4 м. Виготовлялася на Криворізьк. з-ді гірнич. машинобудування.

ГБПГ, головка бурильна пневмогідравлічна розроблена спеціалістами ін-ту ВНДПрудмаш у 1989-1990. Призначена для обертового та обертово-ударного буріння шпурів діаметром 40-70 мм. Маса 90 кг. Виготовлялася на Михайлівськ. з-ді гірнич. машинобудування.

Гвалт, насилля, крик про допомогу, сигнал тривоги тощо у давнину на Криворіжжі.

"Гвардієць", колгосп, утворен. у 1954 шляхом перейменування кол-пу ім. Маленкова. Розташовувалася у с. Недайвода, об'єднував села Тернуватку і Зорю. Мав 4,1 тис. га землі. Займався вирощуванням зернових і нетелей для кол-пів Криворізьк. р-ну. Голови І.К. Перевертайло, О.Скоробагатий, В.Д. Ясниченко. У 1969 перейменован. у рад-п "Гвардійський".

"Гвардієць", радгосп, утворений у берез. 1969 на базі одноймен. колгоспу. Мав 4,1 тис. угідь, з них 3,4 тис. га оранки, 679 га пасовищ. Спеціалізувався на вирощуванні нетелей і корів. Продавав 1,8 тис. т молока. Утримував більше 3300 нетелей і корів. Брав початок від колгоспу "Червоний партизан", утворен. у 1925. Знаходився на території Недайводської сільради.

Гвардійська, вулиця знаходиться у Жовт. р-ні. Закладена у 1939-1945. Довж. 1 км. Має 68 приват. будинків, де проживає 165 чол. Серед засновників родини Горохолинських, Вахненків, Кириченків, Грицапів. Обслуговує 59 в/з.

"Гвардійська", шахта введена в дію у груд. 1964 у скл. РУ ім. Р.Люксембург з проект. потужністю 3,5 млн. т. Копер до 100 м. Руда вміщувала 60% заліза. Мала двоскіповий підйомник на 25 т. У 1989 увійшла до скл. РУ ім. Леніна. Ліквідована у 1998 у зв'язку з реструктуризацією гірнич. промисловості Кривбасу.

"Гвардійська", шахти стадіон відкрит. у квіт. 1960. Пл. 1,9 га. Має футбольне поле 100х60, легкоатлет. доріжки на 400 м, сектор стрибків, баскетбол., волейбол. майданчики, трибуну на 1,5 тис. чол. Проводяться змагання з волейболу, шахів, футболу, тенісу, гирьового спорту, легкої атлетики. Розташован. по вул. Красноярській у Терн. р-ні.

Гвардійське кладовище, діяло у 1919-1941 на територ. Терн. р-ну. Пл. 0,6 га. Поховань 500.

Гвардійське урочище, Дзержинськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1966-1977. Пл. 485 га. Ростуть дуби, акація. Місце гніздування птахів. Багата трав'яниста рослинність.

"Гвардійський", житломасив розташован. у півд. частині Терн. р-ну. Закладен. у 80-х XIX ст. як гірниче селище. Забудовувався хаотично, складався з бараків і землянок. Жителі працювали на рудниках Верхньодніпровськ. тов-ва заліз. руд. Розвитку набув у 30, 50-60-х. Пл. 139 га. Має 27 вулиць, де проживає 9,5 тис. чол.

"Гвардейское знамя", газета, 92 гв. стрілецької дивізії виходила у 1941-1946. Розповідала про подвиги бійців і ком-рів Криворізьк. з'єднання, зокрема, про героїв-визволителів Г.І. Бердіна, В.М. Ісайченка, С.Овчарова, Г.А. Хагіна. У жовт. 1943 номер присвячений гірнич. краю.

Гвіздок (гвіздка), в давнину на Криворіжжі вживалася в широкому значенні, металева шпилька зі шляпкою; костилі, що забивали у шпали; ухналі для кування коней; золоті, мідні та срібні шпильки, дерев'яні, з твердих порід дерева, для підбивання взуття, для виготовлення меблів (скріплення між собою частин). Металеві Г. виробляли у кузні на гвіздильні (металева частина з діркою, на якій виковувалася шляпка (загвіздка).

Гвоздика (Dianthus), рід трав'янистих рослин родини гвоздичних. На Криворіжжі 7 дикорослих видів. У півн. частині регіону найбільш поширена **Г.вугільна** – багаторічник вис. 15-35 см із рожевими квітками, в півд. – **Г. несправжньоармерійовидна** – однорічник із скупеченими на верхівці стебла темно-рожевими квітками. Значно рідше зустрічаються **Г.ланцетна**, несправжньобородата, польова та Андржійовського. Останній вид охоронявся у межах Дніпропетров. обл., знайдений тільки у балці Півн. Червоній. У декоративному квітникарстві широко використовується **Г.садова** різновидність Шабо, дворічник, 20-60 см заввишки, стебла трав'янисті, гладкі, сизо-зелені з восковим нальотом, листки супротивні, сидячі, сизо-зелені, квітки білі, рожеві, чергові, бузкові з сильним ароматом. Цвіте VII-VIII. **Г. перистa** – багаторічник із зимуючими листками. Стебла вкорочені багаточисельні, густо вкриті сизо-зеленими довгастими листками, утворюють щільні дерновики. Грунтопокривна рослина, використовують при створенні кам'янистих садів.

ГВП, генератор високошвидкісного потоку розроблен. науковцями КГРІ у середині 80-х. Призначен. для очищення металевих поверхонь і захисту від корозії. Вперше впроваджен. тр-том "Діпромонтаж". Автори Р.В. Попов, Л.М. Коверніченко.

Гданська, вулиця розташована у м. Інгульць. Забудова почалася у 40-х гірниками РУ "Інгулець". До груд. 1975 мала назву вулиця Ключова. Довж. 400 м. Має 9 приват. будинків, де проживає 13 чол. Назва походить від польськ. порту Гданськ.

Гданцівка, житломасив розташован. на правому березі р.Інгулець, на південь від центру Ц.-Міськ. р-ну. Виник у середині XIX ст. як село. Землі належали поміщику Гданцеву, який спорудив маєток. У 1886 існувало 12 дворів, де проживало 60 чол. Належав Мусіївській волості Олександрійського повіту Херсон. губ. Розвитку набув з введенням Гданцівськ. чавуноливарного з-ду (1892). Оселилися поляки, болгари, французи. Діяли ливарний з-д Б.Василевського, маслобойня П.Унгера, цемзавод Гольдіра. Серед старожилів Грабські, Адамські, Ковалі, Поляки, Блажієвські. Існував парк із скульптурою Діви Марії. Працювали готель, лікарня. У 1905, 1917 на території відбувалися рев. подія. У 30-х увійшло до скл. Кр. Рогу як частина сучас. Ц.-Міськ. р-ну. Пл. 1,8 га. Має 58 вулиць, де проживає 7156 чол. Розташовані з-д гірнич. машинобудування, 2 АТП, Палац культури, парк, магазини та ін.

"Гданцівка" РУ ім. Ілліча родовище бідних залізних руд, розташоване на півд.-схід. околиці Кр. Рогу. Географічні координати $47^{0}53^{/}$ – $47^{0}54^{/}$ півн. широти, $33^{0}21^{/}$ - $33^{0}22^{/}$ схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у 30-ті XX ст. Геологічна розвідка проводилася у 1954-1974. Запаси руд

розвідані до 800 м. Приурочене до півд.-схід. боку інтенсивної магніт. аномалії. Криворізька синкліналь, Тарапако-Лихманівська антикліналь виконують роль рудоконтролюючої структури. Пл. 1,4 км х 1,5 км. Рудне тіло – пластообразне. Вік – 2100 млн. років. Склад: залізисті роговини, джеспіліти, багаті руди, сланці. Типи руд: силікат-магнетитові, карбонат-силікат-магнетитові, карбонат магнетит., гематит.-магнетитові роговини. Утримання заліза 32%. Вивчали геологи І.М. Устенко, І.О. Попова, Т.М. Сумцова, М.І. Верігін, А.Г. Загоруйко.

Гданцівська окружна партшкола, діяла у 1923-1932. Діяв геологіч. та краєзнавч. музей, доля якого невідома. Готувала фахівців для народ. господарства Криворізьк. округу.

Гданцівська профспілка робітників, виникла на чавуноливарному з-ді у 1904 і стала першим об'єднанням робітників на Криворіжжі. Спочатку нараховувала 50 чол. У роки реакції очолила боротьбу трудящих проти царату.

Гданцівська світа, Криворізької серії порід має абсолютний вік 2 300-2 600 млн. років. Відноситься до нижньої і середньої підсвіт верхньої світи Криворізьк. серії. На контакті порід сакс. і гданц. світ спостерігалися брекчії з уламками гематито-мартитових кварцитів, зцементованих кварцево-мартитовими і графітито-кварцево-серицитовим матеріалом. Поділяється на 2 підсвіти – нижня метапіщанико-кварцитова, верхня графіто-кварцево-слюдистих мікросланців і доломітових мраморів.

Гданцівський загін Червоної гвардії, сформован. у лист. 1917 з робітників чавуноливарного з-ду та жителів сел. Гданцівка для боротьби за владу Рад. Брав участь у зброй. повстанні 8.1.1918. Основну частину складали вершники. У берез. 1918 став основою під час формування 1-го Криворізьк. ревполку. Ком-р Р. І. Зорте.

Гданцівський мінералогічний музей, створен. у 1940 геологом Ю.Г. Гершойгом на базі колекції Е.К. Фукса. З початком війни вивезен. і більшість втрачена в евакуації.

Гданцівський рудник, заснован. у кінці 80-х XIX ст. французьким акціонерним товариством на території сучас. Гданцівки. Розвідку руди вели гірники та інж. С.О. Конткевич, М. Ф. Шимановський. Розташовувався за 1,5 км від ст. Кр. Ріг. По обидва боки проходила залізниця. Видобуток вівся відкритим способом. Пл. 4 дес. Видобувалося до 4 млн. пудів руди, працювало 120 чол. (1898). Сировину вивозили в Донбас. Ліквідован. з початком економіч. кризи 1900-1903.

Гданцівський чавуноливарний завод, став до ладу у серп. 1892. Споруджувався у 1890-1892 акціонер. товариством Криворізьк. заліз. руд за погодженням з Гірничим департаментом Російськ. імперії. Керував будовою гірнич. інж. М. Ф. Шимановський. Планувався як об'єкт виключно доменного виробництва для постачання чавуном заводів північ.-захід. пром. р-ну та Півдня Росії. Землі належали поміщику Гданцеву, який продав їх О. М. Полю. Мав 3 домни по 200 куб. м до 18 м заввишки з добовою продуктивністю у 400 пудів. Шихту виготовляли 4 кокс. батареї по 20 печей системи "Коппе" із річним споживанням коксу 2 млн. пудів. Одночас. будувалися котельня, електростанція, водокачка. У перші роки з-д видавав 1,5 млн. пудів чавуну. При цьому витрачалося 2,5 млн. пудів руди, 1,1 млн. пудів флюсів. 180 робітників жили у казармах. Руда надходила з Гданцівського рудника вагонетками. У 1901 прокладена залізниця у 3 версти 276 сажень. Перевезення здійснювали 2 паровози і 4 платформи. У 1912-1913 досягнуто максимуму випуску чавуну – 5 млн. пудів. Це 2,7% від усіх з-дів Півдня Росії. З 1914 виконувалися замовлення військ. відомства. Виплавка впала на 7,3%. З-д працював цілодобово у 2 зміни. У 1904 на з-ді вперше на Криворіжжі виникла профспілка. Робітники брали участь у страйках 1905-1907, 1917. З-д зруйнован. за часів гром. війни. Прообраз з-ду гірнич. машинобудування.

Гданцівського чавуноливарного заводу осередок Соціалістичної спілки молоді, організован. у груд. 1917 – січ. 1918. До складу входило до 7 чол.

Гжатська, вулиця у мкрн. ПівдГЗК. Забудова почалася у 1963 у зв'язку з розвитком ПівдГЗК. До груд. 1975 носила назву вулиця Новомосковська. Довж. 809 м. Має 30

приват. будинків. Названа на честь міста Гжатська у Смолен. обл., батьківщини Ю.О. Гагаріна. Обслуговує 22 в/з.

Гебелома клейка, (Hebeloma crustuliniforme (Bull. ex ST. Amaus) Quel), гриб. Шапка 4-10-15 см у діаметрі, напівсферична, опукло-, згодом плоскорозпростерта, рівномірно забарвлена, кольору шкіри або піску, сірувато-жовтувата або коричнювата, гладенька, гола, з рівним плоским краєм. Пластинки приростлі, рудувато-коричневі, іноді з краплями рідини, при підсиханні плямисті. Спорова маса бурувато-коричнювата. Спори веретеновидно-овальні, часто нерівнобічні, бурувато-жовті, дрібнобородавчасті, 10-13 х 6-8 мкм. Ніжка 3-10-17 х 0,8-2,5 см, циліндрична, біля основи з бульбою, 2-4 см у діаметрі, білувата, згодом жовтувата, вгорі пластівчасто-борошниста, до основи волокниста, з порожниною. М'якуш білий, в старих плодових тілах кремовий, з запахом редьки. Неїстівний. VIII-XI. На Криворіжжі зустрічається у лісонасадженнях, полезахисних лісосмугах, парках.

Гебель Олександр Робертович (16.11.1950, Караганда). Засл. діяч мистецтв України (1995). Зак. Криворізьк. педін-т (1980). У 1969-1995 викладач муз. шк. № 10. Віртуоз джазу. Директор міжнародних фестивалів "Горизонти джазу" (1990-1995) у Кр. Розі. Керував муз. колективами "Дитячий Біг-бен", "Джаз-хорал", "Диксиленд". Гастролював за кордоном. Лідер міжнарод. джазових фестивалів. О.Лундстрем назвав Г. "брильянтом джазу". Опанував курс Міжнарод. акад. Сан-Маріно. З 1996 живе у Німеччині (м.Лобенштайн).

Гезенк (нім.), підземний вертикальний гірнич. виробіток, який не має виходу на поверхню і признач. для спуску руди під дією власної ваги або з допомогою механіч. пристроїв. Один із основних компонентів криворізьк. шахт.

Геєна, у криворізькому фольклорі часто називають пекло (Г. вогняна), або дуже тепле місце під землею.

Гейківка, залізнична станція Криворізьк. відділка Придніпровськ. залізниці на лінії ст. Мусіївка – ст. Долинська. Відкрита у 1884 як невелика, допоміжна станція. Зупиняються приміські електропоїзди. Назва пішла від одноймен. села.

Гейківка села меморіал на братській могилі визволителів, відкрит. у лют. 1957 на честь бійців 15 і 28 гв. СД, які загинули 10.3.1944. Могила утворена в результаті перепоховання загиблих. Встановлена скульптура воїна з лавровим вінком. Виготовлена майстрами Харків. худмайстерні.

Гейківка, село одноймен. сільради розташоване за 2 км на півн. схід від центру сільради – с.Ранній Ранок. Рельєф спокійний. Відоме з часів заснування ст. Гейківка (1884). Проживали залізничники. Розвитку набуло у 30, 40-80-х. Розташована обл. психоневрологічна лікарня. Пл. 120 га. Має 2 вулиці, 119 будинків, де проживає 168 чол. Діють хлібоприймальний пункт, 2 олійниці, 2 магазини.

Гайківка станції курган досліджен., у 1990. Розташовувався за 2 км на захід. Висота 0,6 м. Виявлено 21 поховання, серед них 8 ямних, 9 катакомбних. Знайдено посуд, предмети побуту з бронзи. Серед поховань кочівників досліджено опудало коня з заліз. вудилами.

Гейківська машинно-тракторна станція, створена у 1932 на базі товариства спільної обробки землі в с. Гейківка. Мала 4 трактори американ. марки, плуги, борони. Обслуговувала 8 колгоспів. У 1935 володіла 19 тракторами, вперше отримано комбайн "Сталінець-1". У 1939 обробляла 40 тис. га землі від с. Зелена Балка до с.Червоне. У 1941 мала 50 тракторів, 20 комбайнів, працювало 700 чол. У серп. 1941 евакуйоване на Схід. В трав. 1944 відновила діяльність. У 1950 мала 36 комбайнів. У 1958 перейменована у районну тракторну станцію. З середини 30-х знаходилася у с.Лозуватка.

Гейківська неповна середня школа, бере початок від 1929, коли була відкрита початкова школа. У 1938 відкрита семирічка. Кілька разів змінювала місце розташування. Сучас. приміщення має з 1979. Пл. 1,3 тис. кв. м, пл. території 3 га. У 12 класах навчається 257 учнів, працює 17 учителів. Відвідують діти з сіл: Ранній Ранок, Новий Кременчук.

Серед кращих педагогів К.П.Гугленко, Є.А.Зверєва, М.О.Польова. Діють духовий, ВІА оркестри, спортсекції, краєзнавчий гурток.

Гейківська обласна психіатрична лікарня, відкрита у лист. 1958. Розташовувалася у барачних приміщеннях і мала 450 ліжок. Мала статус психіатрич. колонії. У 1980 отримала новий корпус, підсобне господарство, майстерні. Діє реабілітаційний центр та психологіч. служба. База проведення всеукр. нарад психіатрів (1990, 1992). Чл. колективу брали участь у X Всесвіт. з'їзді психіатрів (Іспанія, 1996). Голов. Лікарі Т.Шевченко, Б.Еравцов, Є.Поляков, В.Литвиненко, Л.Котко.

Гейківська сільрада, створена у 1968 з центром у с. Ранній Ранок, підпорядковані села: Ранній Ранок, Іванівка, Новий Кременчук, Павлівка, сел. Гейківка, Кривбас. Площа 4,5 тис. га, населення – 2,2 тис. чол. Угіддя радгоспу "Гейківський".

"Гейківський" радгосп, утворений у 1966 на базі 4-го відділення рад-пу "Комуніст". Мав 3,2 тис. га землі, з них 2,5 тис. га оранки, 310 га пасовищ, 45 тракторів, 8 комбайнів, до 40 автомобілів. З 1995 був цехом КХЗ ім. Коротченка. Знаходився на територ. Гейківської сільради, з центром у с. Ранній Ранок.

Гейківський табір для радянських військовополонених, організован. гітлерівськими окупаційними властями восени 1941 на території кол. колонії для в'язнів. Перебувало до 600-800 чол. Праця використовувалася на важких роботах. Серед охоронців перебували німці, латиші, словаки, калмики. Відзначався жорстоким режимом. Померлих і розстріляних ховали на місцевому кладовищі.

Гейландит (на честь англ. Г.Гейланда), мінерал класу силікатів. Колір білий, коричнево-червоний, безбарвний. Блиск скляний, прозорий. У Кривбасі рідкісний. Виявлен. М.І. Світальським (1932) на шахті ім. Фрунзе.

Гейман Григорій Натанович (1926,). Засл. будівельник України. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т. З початку 40-х працював на оборон. з-ді в Оренбурзі. У 1945-1954 відбудовував Донбас. У 1954-1967 директор Мушкетівськ. з-ду залізобетон. конструкцій. У 1967-1974 заст. нач. "Головважбудіндустрія". З 1974 нач. об'єднання "Будіндустрія". Брав участь у будівництві гірничо-збагач. ком-тів у Кр. Розі, ДП-9. Нагородж. орд. "За заслуги" 3 ст., Трудового Червоного Прапора (3).

Геккієв Артур Долхатович (31.1.1963, Нальчик). Сільгосп. керівник. Зак. Кабардино-Балкарськ. сільгосп. ін-т (1985). У 1985-1992 наук. співробітник Дніпропетров. філії Укр. наук.-дослід. ін-ту тваринництва, голов. зоотехнік дослід. господарства "Поливанівка". З червня 1992 директор дослід. господарства "Червоний шахтар". Канд. с/госп. наук (1996). Один із провідних спеціалістів із проблем відгодівлі велик. рогатої худоби. Ініціатор розведення голландських порід дійних корів на Криворіжжі.

Гелвела ямчаста (Helvella lacunosa AFZ. ex Fr.), гриб. Шапинка дво- або трилопатева, хвиляста сідловидна ,вільна або зростається з ніжкою, сірого кольору, 2-5 см у діаметрі. Ніжка циліндрична, ребриста, порожниста, сіра або чорнувата, 2-5 см заввишки, 1-2 завширшки, м'ясиста. Аски циліндричні, на верхівці закруглені, до 400 мкм завдовжки, 12-15 мкм завширшки, 8-спорові. Спори еліпсовидні, гладенькі, одноклітинні, з великою центральною краплею олії, безбарвні, 15-17 х 10-12 мкм, розташовані в один ряд. Парафізи нитковидні, 3 мкм, на верхівці розширені до 6 мкм, безбарвні або трохи коричнюваті. На Криворіжжі зустрічаються на грунті у лісонасадженнях, після тривалих дощів, VIII-X, групами, неїстівний.

Гелевачук Василь Іванович (8.6.1960, Кр. Ріг). Чл. Спілки фотохудожників України (1990). Зак. Моск. народ. ун-т мистецтв (1984). Працює у галузі художньої та рекламної фотографії. Керував дитяч. фотостудіми. Уч. виставок з 1987. Персональні виставки (Кр. Ріг, 1987, 1999). Автор фотолистівок "Кривий Ріг" (1994). Один із авторів фотоальбому "Україна" (Київ, 1998). Роботи зберігаються в Іспанії, Словенії, Швеції, Данії, Франції, Ірландії, Японії та ін.

Геленджицька, вулиця у житломасиві ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 60-70-х. Довж. 650 м, ширина 5-6 м. Має 7 приват. будинків, де проживає 17 чол.

Вкрита відсівом. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Геленджик Краснодар. кр. Росії. Порт і курорт. Обслуговує 36 в/з.

Геліопсис (Heliopsis), рід рослин родини айстрових. Батьківщина Півн. Америка. В культурі поширений **Г. шорсткий** – багаторічник із прямостоячим розгалуженим стеблом 150 см заввишки. Листки супротивні, довгасто-еліптичні, шорсткі, суцвіття кошик 6-7 см в діам., квітки золотисто-жовті. Цвіте VI-VII. Використовують для квітників.

Геліптерум, акроклініум (Helipterum roseum), рід рослини айстрових. Батьківщина – субтропіки і тропіки Африки та Австралії. Однорічна трав'яниста рослина з прямостоячими стеблами, вис. 40-50 см. Листки прості, овальні. Квітки жовті зібрані в суцвіття

Геліхризум, безсмертник, цмін (Helichrysum), рід рослин родини айстрових. Найбільш поширений Г. приквітковий. Батьківщина – Австралія, Нова Зеландія. Однорічна світлолюбива, холодостійка квітково-декоративна рослина з прямостоячими, розгалуженими вгорі стеблами, вис. 20-100 см (120 см). Листки ланцетні, кошики 2-5 см в діам., утворюють нещільні верхові щитковидні суцвіття. Декоративності рослинам надають плівчасті жорсткі листки обгортки різного кольору: від золотисто-жовтих, білих, рожевих до пурпурових, яскраво-червоних або фіолетових. Цвіте VI-IX. Розмножується насінням. Використовують в озелененні та в сухих зимових букетах.

Геліцелла (Helicella), рід наземних черевоногих молюсків. Поширений в середземноморських і причорноморських країнах, на Бл. Сході та в Серед. Азії, в Україні – 11 видів. Деякі види пошкоджують зернові, городні та садові культури.

Геллер Соломон Львович (1902, Нікополь -). Ветеран комсомолу. Освіта середня. У 1919-1923 1-й секретар Нікопольськ. райкому РКСМ. Засновник комсомолу Нікополя. У 1923-1932 на комсомол. роботі у Кр. Розі. У 1932-1937 інструктор міськкому КП(б)У. У 1937-1941 керуючий аптекоуправління. Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. 430 СП, 46 артполку. З 1943 працював у конторі постачання. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Гелль де Ксав'є Оммер (1812 – 1848). Франц. мандрівник, дослідник. Історики приписують йому першість відкриття криворізьк. залізної руди.

Гельман Давид Захарович (20.1.1905, Хмельницька обл. – 1980, Кр. Ріг). Відом. проектант. Науковець. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1936). Науковими розробками займався з початку 30-х. У 1930-1941 маркшейдер ш. ім. 1-го Травня, Півд.- руд. тр-ту, ст. маркшейдер тр-ту "Руда". Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. інж. частин. У 1946-1957 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою геодезії КГРІ. Стояв біля витоків ін-ту ВНДІБПГ. Завідував наук.-тех. відділом. Канд. тех. наук (1951) Проектував системи безпеки праці. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Гемантус білоквітковий (Haemanthus albillos), рослина родини амарилісових. Цибулинна рослина, поширена в тропіках Африки. Листки в двобічній розетці в кількості 2-4, супротивні. Квітки зібрані у суцвіття. Плід – червона ягода. Часто зустріч. в інтер'єрах **Г.Катерини** – з червоним головчастим суцвіттям на високому квітконосі.

Гематит (від грец. – кров), мінерал класу оксидів і гідроксидів. Блиск напівметалевий. Колір залізочорний, непрозорий. Зустрічається всюди як важливий мінерал залізистих порід і багатих руд. Вивчався геологами П.М. Каніболоцьким, Б.Б. Розиною, Ю.П. Мельниковим, Є.Ф. Шнюковим. Вперше досліджувався у 1898 П.П. П'ятницьким.

Гембера Григорій Якович (21.3.1922, Вінницька обл.). Чл. СКУ. Зак. Київ. консерваторію (1952). У 1935-1941 жив у Кр. Розі. Вихованець СШ № 17. Уч. ВВВ з лип. 1941. З 1945 на творчій роботі у Києві. Працював музредактором видавництва "Мистецтво", ст. редактором видавництва "Музична Україна". Автор симфонічних, камерних творів, музики для театру і кіно, пісень і романсів. Музпедагог, чл. творч. журі. Плідно допомагав музикантам з Кр. Рогу, часто бував у міськ. музуч-щі. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Гемесова балка, балка розташована за 4 км на півд. заході. с. Златоустівка. Довж. до 6 км. Схили похилі, по берегах лісосмуга.

Гембицький Сергій Самойлович (1880, Москва – 18.5.1943, Комі). Проф. (1925). Зак. Катеринослав. гірнич. ін-т (1912). Уч. рев. подій 1905. З 1912 викладав в ін-ті. Автор 20 наук. праць, серед них курс "Гідрогеологія міста Кр. Рогу". Завідував кафедрою гідрогеології. Вивчав проблеми гідрогеології Кривбасу. Жертва сталінських репресій. Заарештован. у червні 1937. Загинув у таборі Чібіо. Реабілітован. у 1957.

Гемоспоридії, кров'яні споровики (Haemosporidia), ряд безхребетних тварин типу споровиків. Розмір 0,1-6 мкм. Паразитують переважно в еритроцитах хребетних тварин і людини. Пошир. на всіх материках, крім Антарктиди. Для людини хвороботворними є Г. з роду поазмодіум – збудники малярії.

Гемс Віктор Якович (1924, Кр. Ріг – 1943, там же). Уч. підпілля. Зак. СШ № 26. За часів окупації чл. підпільної групи "Дзержинець". Вів розвідку, переховував людей у шахтах, охороняв лісовий госпіталь, брав участь у диверсіях. Загинув у сутичці з поліцією. Похован. у парку РУ ім. Дзержинського.

"Генерал Шкуро", бронемашина армії ген. Денікіна, що у серп. 1919 брала участь у наступі на Кр. Ріг. Екіпаж вів бої в р-ні ст. Вечірній Кут.

"Генеральная карта Новороссийской империи", складена у 1782 картографами Імператорської Академії наук Росії. Вважається першою, де позначена слобода Кр. Ріг.

Генеральне товариство чавуноплавильних і сталеплавильних Макіївськ. заводів, створене у 90-х XIX ст. Володіло Макіївськ. металург. з-дом (1898). Мало рудник у Кривбасі потужністю 10 млн. пудів руди, яка переплавлялася у Макіївці. Співробітничало з Азово-Донським банком. Припинило діяльність з початком гром. війни.

Генеральний план (проект планування), Кр. Рогу розроблен. Укр. держ. ін-том проектування міст "Діпромісто" у 1962 і затверджен. Радміном України у берез. 1965. У 1958 складено схеми районного планування, що стали основою Генплану. У подальшому складалися і доповнювалися щоп'ятирічки. Сприяв планомірному розвитку Кр. Рогу, його промислово-побутової інфраструктури.

Генерального товариства банківська група, із штаб-квартирою у Парижі мала значний вплив на видобуток руди у Кривбасі. На початку XX ст. контролювала діяльність Брянського та Рахманово-Криворізького тов-ва, які занепали в результаті економіч. кризи. Левова доля прибутків осідала за кордоном.

Генерального товариства рудник, заснован. у 1899 на орендованих у селян землях. Руда залягала у гнізді до 60 саж. Заліза до 55 %. Запаси складали 10 млн. пудів. Залізницею доставляли до Макіївськ. металург. з-ду. Зруйнован. за часів гром. війни. За радянськ. часів видобуток вело Першотравневе РУ.

Генератор інфрачервоного випромінювання, розроблен. спеціалістами КГРІ у 80-х. Використовується для руйнування негабаритних шматків гірнич. порід при вторинному подрібненні у кар'єрі і дробарках.

Генерація, рід, родове коліно, покоління, династія у давнину на Криворіжжі.

Геніна Параска Михайлівна (17.5.1923, Черкаська обл.). Відом. будівельниця. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з берез. 1943 у скл. евакогоспіталів № № 1055, 1092 46 А. Після війни працювала токарем тр-ту "Криворіжбудмеханізація" (1947-1983). Наставниця і раціоналізатор, майстер "Золоті руки". Переможець змагання, ініціатор труд. почину з економії робоч. часу. Нагороджен. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст.

Генічеська, вулиця житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 60-70-х. Довж. 269 м, ширина 4-5 м. Має 16 приват. будинків, де проживає 41 чол. Вкрита відсівом. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Геніческ Херсон. обл. Порт і курорт в Україні. Обслуговує 36 в/з

Геноцид (від грецьк.), політика, дії якої спрямовані на фізич. знищення окрем. раси, нації або народності. Під час окупації Кр. Рогу геноциду піддавалися євреї, цигани та ін. Засуджений ООН у 1948.

“Генрух”, рудник товариства Островецьких заводів, заснован. в кінці 90-х XIX ст. на Червоному рудному пласті. Діяв кар’єр потужністю 1 млн. пудів руди, яку кіньми вивозили до роз'їзду Червоний. За рад. часів розробки вела ш. ім. ОДПУ РУ ім. Ілліча.

Географічна освіта в Кривбасі, має ступеневий характер. Першу ланку представляють навчальні заклади – школи, ліцеї, гімназії, де завдяки праці вчителів географії, у дітей формуються вихідні теоретичні, конкретно-наукові та практичні знання з природничої та суспільної географії на прикладі загального землезнавства, природи рідного краю, географії України та світу, геоекологічних проблем. Зараз у м. Кр. Розі працює понад 200 вчителів географії, діє методоб'єднання з географії. Подальшу географічну освіту випускники шкіл в регіоні отримують на базі географічного факультету Криворізьк. педун-ту. З 1999 цей фак-т набирає студентів на 5-річне навчання за спец. “Географія з основами економіки”. Студенти цього фак-ту набувають фундаментальної підготовки за програмою класичних ун-тів з таких предметів, як “Загальне землезнавство”, “Геологія”, “Метеорологія з основами кліматології”, “Гідрогеологія”, “Геоморфологія”, “Ландшафтознавство”, “Фізична географія материків і океанів”, “Фізична географія України”, “Геоекологія”, “Теорія і методологія географії”, “Історія географічної науки”, “Методи фізико-географічних досліджень”, “Теоретичні проблеми сучас. географії”, “Основи наук. досліджень з географії”, “Географія населення”, “Основи промислового виробництва та сільськ. господарства”, “Вступ до сусп. географії”, “Методи сусп.-географіч. досліджень”, “Економічна та соціальна географія України”, “Економічна та соціальна географія зарубіж. країн”, “Конструктивна географія”, “Рекреційна географія”, “Географія ринкових відносин” та ін. Випускники фак-ту працюють у багатьох школах міста та сільськ. районів областей держави.

Географічне положення Кривого Рогу, прив’язане до помірних широт. По відношенню до екватора – у південній півкулі, до Гринвіцького меридіану – у східній півкулі. Через те, що Кр. Ріг витягнутий у субмеридіанальному напрямку на кілька десятків км, то єдиних координат не має. Крайніми точками за усіма чотирма сторонами світу є лише 2 об'єкти – хвостосховища ІнГЗК та ПівнГЗК. Інгулецьке має координати $47^0 35^/$ півн. широти і $33^0 08^/$ схід. довготи, північне - $48^0 11^/$ півн. широти і $33^0 36^/$ схід. довготи. Кр. Ріг розтягнутий з північного сходу на південний захід на півградуса - $0^0 36^/$. Широтна розтягнутість менша. Точне знання географіч. положення Кр. Рогу дозволяє визначити відстань від деяких об’єктів на Землі. По прямій по карті до Півн. полюса – 4 662 км, Півден. полюса - 15 318 км, Джомолунгми (найвищої точки планети) – 5 036 км, Києва – 345 км, Лондона – 2 160 км, Москви – 962 км, Вашингтона – 8 650 км. Кр. Ріг розташован. у 2-часовому поясі, діє поясний та декретний час. За останнім переводиться годинникова стрілка на зимовий та літній час.

Географічний факультет Криворізького педуніверситету, створен. у 1986 у скл. педінституту. Діють 2 кафедри – фізичної географії та геології, економічної та соціальної географії. Готує учителів географії, економіки, біології, історії. За роки існування підготовлено 1,7 тис. спеціалістів.

Географічного товариства України міське відділення, створене у 1960 за ініціативою Т.А. Клевцова. Проводить науково-географіч. та екологіч. дослідження, організовує природно-географіч. експедиції, веде просвітницьку діяльність. У 1960-1984 кількість членів від 14 до 50 чол., тепер 90. Серед них 3 доктори наук, 14 канд. наук, викладачі та студенти вузів, вчителі географії. Дослідження носять краєзнавчий характер, вивчає ландшафтну структуру, природний, антропогенний рельєф, природні ресурси, геоекологічні проблеми Кривбасу. Готуються посібники для вчителів та студентів, учнів шкіл. У 1999 проведена перша науково-практична конференція з географії та екології Кривбасу. Голови: Т.А. Клевцов, М.Ф. Шульгін, Л.М. Булава, Н.М. Грамматчикова, В.Л. Казаков.

Геодезична, вулиця в Інгульці. Забудова почалася у 1962 у зв'язку з будівництвом ІнГЗК. Довж. 150 м. Має 9 приват. будинків, де проживає 17 чол. Обслуговує 68 в/з.

Геодезичні знаки, земляні споруди та підземні пристрої, якими позначаються і закріплюються на місцевості геодезичні пункти. Установлені у різних частинах міста та за його межами.

Геодезичні інструменти (прилади), механічні, оптичні, електро-, радіообладнання для вивчення довжини, умов для створення опірних мереж під час проведення топографіч. зйомок.

Геодезичні періоди, вивчення надр підземного Кривбасу поділяються на 3 етапи. Перший датується кінцем XVIII ст. – початком рев. подій 1917. Являв історич. інтерес та мав описуючий характер. Другий етап датується 1917-1941. Роки 1917-1923 характеризуються повним припиненням робіт через гром. війну. З 1923 детально вивчалися структури руд. полів, генезис заліз. руд, стратиграфія р-ну. Третій етап починається з 1945 і триває до теперішніх часів. Характеризується інтенсивністю пошуково-розвід. робіт, проведенням геологіч. зйомок, структурно-профільним бурінням, геофізич. роботами, детальним вивченням бідних заліз. руд.

Геодезія (від грецьк. земля і поділяю), наука про визначення форми, розмірів гравітаційного поля Землі, про їх зміни на поверхні для відображення на планах і картах. Відома з далекої давнини. Широко використовується у будівництві. Спеціалістів готує КГРІ/КТУ.

“Геолбаза”, Криворізька геологічна база створена у 1931. До скл. увійшли управління розвід. робіт, мех. майстерня, хім. лабораторія. Проводила геолого-розвідувальні роботи на території Криворіжжя. Утворен. петрографічний кабінет, який досліджував до 2 тис. шліфів. Відбулася централізація геологіч. служби Кривбасу. Ліквідована у січ. 1935 у зв’язку з організацією “Рудрозвідки”. Керівники Федоренко, С.П. Родіонов.

“Геолком № 1”, перша геологорозвідувальна свердловина забурена у лип. 1924 на ш. “Більшовик” ШУ “Дубова Балка”. Середня швидкість буріння 16 п.м на місяць. Пробурювала рудні поклади з інтервалом 467-490; 524,7-556,9; 560-562,2 м. У 1928 досягла 802 м. Використовувався шведськ. бурверстат “Креліус”. Працювала бригада з Ленінграда.

“Геолог-1”, “Геолог-2”, садівницькі товариства експедиції “Кривбасгеологія” закладені у 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 2,9 і 1,6 га. Мають 47 і 21 ділянку.

Геологічна розвідка, на Криворіжжі започаткована у 1774 акад. Й. А. Гюльденштедтом. У 1781 акад. В. Зуєв вперше звернув увагу на геологіч. будову Кривбасу. Ввів термін “залізний шифер”. За вказівкою Потьомкіна Криворіжжя відвідав проф. В.Ліванов. Виявив руди, кам'яне вугілля, фарби. У 1799 дослідження проводив В.І. Ізмайлов і залишив у книзі “Путешествие в полуденную Россию в 1799 г.”, де писав про поклади аспіду. Акад. П.С. Паллас відокремив типи гранітів і вапняку на берегах рр. Інгулець і Саксагань. У 1803 родовище вивчав чл. Бергколегії В. Піленко. У рапорті (1804) доповідав про рудні поклади на берегах рр. Кам'янка та Інгулець. У 1835-1837 на Криворіжжі побував чл. Геологіч. департаменту П.О. Кульшин. За результатами публікує праці в “Горном журнале” (1836) і в “Одесском Вестнике” (1839) про криворізькі руди, наявність малахіту. Першою грунтовною працею про поклади на Криворіжжі став “Геологический очерк Херсонской губернии” (1869). Автор проф. М. П. Барбот-де-Марні з'ясував вік гірнич. порід, описав їх геологію. У 1866-1874 надра краю вивчав підприємець О.М.Поль з допомогою нім. геолога Л.Штриппельмана, який виявив запаси руд до 4,4 млн. т. Видав книгу в м. Лейпциг і м. Петербург (1873). Визначив 3 зони руд. покладів. О.М.Поль дійшов висновку про доцільність промвидобутку руди. У 1873 Г.Федосєєв проводив розвідку півд. частини Кривбасу. Визначив запаси у 10 млрд. пудів до глибини 21 м. У 1874 створена комісія Гірнич. держдепартаменту М.Іоста для вивчення запасів. У 1875 Кривбас відвідали гірнич. інженери Іваницький, Фронцкевич, Фельсько, Клем, В.Домгер. Фельско назвав Криворіжжя "Золотим Рогом". У 1875 гірнич. інж. Носов видав працю про магнетитові залізорудні родовища на півд. Росії. У 1878-1879 С.Конткевич склав першу геологіч. карту Криворіжжя. Розвідка проводилася шурфами і канавами. Шурф мав

квадрат (1 м) і круглий переріз. Заглиблення відбувалося на 20-50 м від поверхні. Проходка шпурів проводилася з допомогою лопати і кайла. У 1882 геолог Прендель досліджував кристалічні породи у верхів'ї р. Саксагань. З 1882 діями геологів у Кривбасі керував Геологічний ком-т. У 1888 М. Шимановський звернувся до форм залягання руд. покладів. Геолог А.О.Михальський досліджував геологіч. базу руд, створив схему будови надр, склав карту. У 1891 проф. М.Л.Коцовський склав карту Сакс. смуги, започаткував дослідження Кривбасу проф. П.П.П'ятницький. У 1892 запас руд склав 11,5 млн. т, у 1897 – 33 млн. т, у 1898 – 56,6 млн. т, у 1908 – 108,6 млн. т, у 1910 – 206,5 млн. т. Під час гром. війни геологіч. та експлуатаційні роботи у Кривбасі не велися. У лист. 1920 ВРНГ прийняла рішення про відбудову 11 рудників Кривбасу. Перші геологи працювали на рудники Жовтневий, ім. Артема, Червоногвардійський. З 1921 геологами і рудниками керував Півдрудтрест. У 1922-1929 геологічні дослідження Кривбасу проводили геологи Геологіч. ком-ту (Ленінград). Особливих зусиль доклали М. Г.Світильський, Ю.Г.Половінкіна, криворізьк. геолог Е. К.Фукс. З 1923 проводилися магнітометрич. роботи. У 1928-1929 здійснена зйомка всієї площі залізистих порід і магніт. аномалій Кр. Рогу. На 1931 на північ від Кривбасу виявлено 13 магніт. максимумів. У 1921 гравіометрич. зйомкою покрито 9 кв. км, у 1931 – 5 кв. км. У 1926 Е. К.Фукс оцінив глибину розповсюдження залізистих порід у 1,75-5,3 км. У серп. 1924 пробурена перша свердловина. Масові геолого-бурові роботи започатковані у 1925. У 1925 вперше після гром. війни Е. К.Фукс визначив 408 млн. т руди на глибині 320 м. У 1929-1931 діяло Управління розвідувальних робіт, у 1931-1934 "Геолбаза"/"Геолкомітет". У 1922-1931 працювали геологи з Ленінграда, які перебували у Кривбасі тимчасово. У 1931 прибули 7 перших випускників геологіч. фак-ту Дніпропетров. ун-ту. Утворилася криворізька школа геологів. У 1935-1939 діяло управління "Рудрозвідка". У 1938 складена геологіч. карта Кривбасу масштабом 1:5000. У серп. 1941 евакуйован.. до м. Старо-Кузнецьк у Захід. Сибіру, де увійшов до скл. Захід.-Сибір. геологіч. партії. Проводив розвідку марганця. У берез. 1944 повернувся до Кр. Рогу. Утворені Ленінська, Жовтнева, Центральні геологіч. партії. У кінці 40-50-х проводилася розвідка заліз. руд і кварцитів Кривбасу, марганцевих руд Нікопольського родовища, флюсових вапняків Оленівського і Каракуйського родовищ. У 50-х велися гідрогеологічні дослідження у Кривбасі. У 60-х відкрито 3 родовища графіту у Кіровоград. обл. Успішно проводилися розвід. роботи у 70-80-х. Із середини 90-х експедиція "Кривбасгеологія" різко скоротила геологорозвідувальну діяльність.

“Геологические памятники Украины”, книга видана “Науковою думкою” у Києві в 1986. Являє собою довідник-путівник з геологічних покладів в Україні. Серед авторів провідний геолог тр-ту “Кривбасгеологія” А. Г. Батуріна. Її перу належать нотатки про геологіч. пам’ятки Криворіжжя.

Геологів Всесоюзна нарада, відбулася у Кр. Розі у жовт. 1954 з проблем вивчення структури родовищ і генезису порід та заліз. руди Криворізьк. залізоруд. бас., проведена академіями наук СРСР, УРСР, Мінчорметом СРСР. 400 учасників з 20 провід. установ кол. Союзу. Серед уч-ків провідні фахівці Ін-тів геологіч. наук СРСР, УРСР. За підсумками підготовлен. збірник доповідей.

Геології і розвідки родовищ корисних копалин кафедра, Криворізького технічного університету створена у 1965 в результаті об’єднання кафедри загальної геології і розвідки родовищ корис. копалин. Кафедра загальної геології створена у 1949, кафедра розвідки родовищ – у 1948. Забезпечує викладання циклу геологіч. дисциплін, вивчення структур рудних полів, проблем регіональної геології, стратиграфії, палеонтології. Працювали професори В. П. Смирнов, С. І. Жилкінський, А. Е. Алксне.

Геологічна, вулиця житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена наприкінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 500 м, ширина 6 м. Пл. 3 тис. кв. м. Тверде покриття з 1974. Має 9 будинків, де проживають сім’ї геологів. Обслуговує 45 в/з.

Геологічна будова Криворіжжя, Криворізьк. адміністративний район знаходиться в центр. частині Українського щита і приурочений до межі двох різновікових геоблоків першого порядку: Кіровоградського, розташованого західніше Кр. Рогу, та Придніпровського, який охоплює території Дніпропетровської, Запорізької і Херсонської адміністративних обл. Кордоном між блоками служить так званий Криворізько-Кременчуцький глибинний розлом мантійного закладення, який в межах району простягається з півд. заходу на півн. схід по лінії, що відповідає напрямку Інгулець – Жовті Води.

Кіровоградський блок, який розташований на захід від згаданого розлому, складений породами нижнього протерозою, а геологічний фон Придніпровського визначають гранітоїди середнього архею з вкладеними в них зеленокам'яними структурами пізньоархейського віку. Виняток складає низка протерозойських залізовмісних структур приурочених безпосередньо до Криворізько-Кременчуцького розлому зі сходу. Основною серед них є Криворізька, яка займає центральну частину однойменного адміністративного району.

Криворізька структура належить до одного з найцікавіших геологічних об'єктів Українського щита. Це пояснюється не тільки локалізацією в її надрах унікальних запасів залізних руд, але й своєрідною будовою, визначеною історією геологічного розвитку регіону, яка відображає всі основні етапи формування Українського щита.

Завдяки значним покладам залізних руд історія геологічного вивчення Криворізької структури, або як ще прийнято називати Криворізького залізорудного басейну - Кривбасу, бере свій початок з кінця XVII ст., коли російський академік В.Ф. Зуєв у 1781 р. виявив і описав на берегах ріки Саксагань "залізний шифер". Так він вперше назвав залізні руди Криворіжжя, промислове освоєння яких започаткував тільки через 100 років О.М. Поль.

Перші відомості про геологічну будову, мінералогію та залізорудні родовища регіону пов'язані з іменами таких видатних дослідників XIX ст., як М.П.Барбот-де-Марні, В.А.Домгер, С.О.Конткевич, П.П.Пятницький та ін. Значний внесок у пізнання геології Кривбасу було зроблено в часи індустріального розвитку Криворіжжя в довоєнні 30-ті та післявоєнні (40-ві –60-ті) роки, коли колективами виробничих і науково-дослідних геологічних організацій під керівництвом Я.М.Бєлєвцева, Ю.Г.Гершойга, Г.І.Каляєва, М.І.Світальського та ін. було виявлено та введено в експлуатацію практично всі відомі сьогодні залізорудні родовища Кривбасу.

Згідно з сучасними уявленнями Криворізька структура являє собою складну геологічну споруду, у будові якої беруть участь метавулканогенно-осадові відклади верхнього архею, нижнього, середнього та верхнього протерозою, а також кайнозою. Вміщуючими для неї є середньо- та верхньоархейські гранітоїди (мал. 1).

Закладення структури відбулося у пізньому археї близько 3150 млн. років тому. Причиною послужило розтріскування в межах Українського щита, і Придніпровського блока зокрема, в середньому археї (3400-3200 млн. років) первинної протокори з утворенням серії глибинних розломів, по яких відбувалося опускання окремих ділянок території і формування рифтоподібних структур, розділених граніто-гнейсовими куполами. Релікти цієї протокори є можливість спостерігати сьогодні у вигляді гранітоїдів так званого **дніпропетровського комплексу**. В Криворізьк. р-ні вони складають Інгулецьку брилу (вал), яка розташована західніше Кр. Рогу. Граніти комплексу відслонюються по берегах ріки Інгулець в районі сіл Реєво-Олександрівка, Лозуватка, Чкаловка та ін.

Цей період називають рифтогенною стадією розвитку Кривбасу, яка тривала впродовж вікового діапазону від 3150 до 2000 млн. років і поділялася на два етапи - проторифтовий і власне рифтовий. Протягом проторифтового етапу (3150-2600 млн. років) відбулося закладення в межах Кривбасу Криворізько-Кременчуцького, Східного та Східно-Ганнівського глибинних розломів і опускання розташованої між ними ділянки земної кори з утворенням протокриворізького пізньоархейського басейну осадконакопичення.

Одночасно згадані глибинні розломи служили каналами, по яких відбувалося піднімання магматичних розплавів, що обумовило інтенсивну вулканічну діяльність. Серед магматичних продуктів виверження вулканів того часу переважали лави базитового складу, що сприяло формуванню покровів андезитів, дацитів та толеїтів. Піркластичні утворення практично відсутні, так як виверження відбувалися в підводних умовах. Виверження періодично припинялися і в басейні відбувалося накопичення теригенного матеріалу, джерелом якого були кори вивітрювання вміщуючих проторифт гранітоїдів дніпропетровського комплексу. Таким чином, протягом пізнього архею сформувалася сама нижня частина криворізького розрізу, відома під назвою **"конкська серія"**. Пізніше первинні вулканогенно-осадові породи серії під впливом метаморфізму перетворилися на амфіболіти, амфіболові. біотит-амфіболові сланці (первинні вулканіти) та слюдисті кварцити (осадові породи). Сьогодні відклади конкської серії, потужність якої досягає 350 м на півдні Кривбасу і 1100 м в районі с. Ганнівка, відслонюються по берегах р. Інгулець (район с. Рахманове), а також розкриваються низкою шахт. Здебільшого вони представлені дрібнозернистими. масивними амфіболітами темно-зеленого до чорного забарвлення. На лівому березі р. Інгулець між с. Рахмановкою та Латівкою на поверхню виходять також слюдисті кварцити серії.

Завершення проторифтового етапу геологічного розвитку району ознаменувалося вкоріненням гранітів, гранодіоритів і тоналітів **саксаганського комплексу**, які складають однойменний масив розташований на схід від центр. частини Кривбасу. Найбільш широко розповсюдженими серед порід комплексу є граніти, які в межах Криворізьк. р-ну відслонюються в Коломойцевському та Жовтневому кар'єрах і широко використовуються як сировина для виготовлення щебінки.

Вкорінення саксаганського діапіру призвело до підняття території протокриворізького басейну під кінець пізньоархейського часу і формування на метабазитах конкської серії малопотужної кори вивітрювання. Проте цей період був короткотривалим і вже на початку раннього протерозою територія Криворізької структури знову зазнала інтенсивного опускання з формуванням нового ранньопротерозойського басейну осадконакопичення. Своєрідним документом цього періоду геологічного життя Кривбасу служить розріз так званої **криворізької серії.** В її розрізі виділяється чотири світи (знизу догори): новокриворізька, скелеватська, інгулецька і саксаганська. Їх формування відбувалося протягом раннього протерозою, віковий діапазон якого складає 2600-2000 млн. років.

Новокриворізька світа складена хлорит-біотитовими. хлорит-амфіболовими, біотит-кварцовими сланцями з підпорядкованою кількістю метапісковиків на хлоритовому цементі та сланцевих метаконгломератів. Породи світи утворилися неглибокому морському басейні завдяки перевідкладенню хвилеприбійними явищами продуктів кори вивітрювання метавулканітів конкської серії, на яких вона залягає з кутовим неузгодженням. Виняток складають сланцеві метаконгломерати, які приурочені до верхньої частини розрізу світи і розкриті низкою свердловин в південно-схід. частині структури (південно-східна околиця житлового масиву Південного ГЗК) і в районі шахти ім. Леніна. Самі метаконгломерати складені уламками згаданих вище сланців, що утворилися в результаті деламінації (розламування) сланцевих прошарків підводними течіями та зсувними явищами, які виникали на схилах підводних каньйоноподібних западин.

Надбудовують розріз криворізької серії породи ***скелеватської світи,*** складеної кварцовими метапісковиками, метагравелітами, метаконгломератами та філітоподібними сланцями. Породи світи широко відслонюються на лівому березі р. Інгулець в районі населеного пункту ПівГЗК, де вони утворюють невеликі скельні виходи. Слід зазначити, що дані відслонення порід скелеватської світи належать до геологічних пам'яток. Подібні породи нижньопротерозойського віку більше ніде в Європі не виходять на денну

поверхню, і їх вважають віковим аналогом відомих на весь світ золото- і алмазоносних конгломератів Півд. Африки.

Відклади світи належать до поліфаціальних утворень. Метаконгломерати і метагравеліти сформувалися в умовах підводних дельт та конусів виносу тимчасових водних потоків, а метапісковики та сланці є продуктом осадконакопичення в прибережній і відкритій частині шельфової зони криворізького палеобасейну. Олігоміктовий склад грубоуламкових порід був обумовлений жарким і вологим кліматом в районі на час формування відкладів світи. Це сприяло підвищенню ролі хімічного вивітрювання і формуванню суттєво кварцового теригенного матеріалу. Вивітрюванню і денудації підлягали породи архею (граніти дніпропетровського, саксаганського комплексів і метавулканогенно-осадові відклади конкської серії) розташовані на схід від Криворізької структури. В цій частині Придніпровського блоку в ранньопротерозойський час існувала гірська область. Періодичне випадання проливних дощів, подібних до сучасних тропічних, сприяло знесенню уламкового матеріалу в басейн осадконакопичення. Зі сходу в криворізький палеобасейн впадало три крупних водних потоки, в гирлах яких утворювалися своєрідні конуси виносу складені алювіально-пролювіальними пісками, гравієм і галечниками, які в подальшому були літифіковані в пісковики, гравеліти та конгломерати. Такі конуси виносу, або як їх ще називають підводні дельти, мали місце в південно-східній частині житлового масиві ПівдГЗК, на півд. околиці м. Інгулець і в районі родовища шахти ім. Леніна.

Розріз скелеватської світи, потужність якого змінюється по простяганню структури від перших десятків метрів до 320-340 м, загалом носить риси трансгресивного типу. Пік трансгресії ознаменувався проявленням магматичної діяльності, яка закарбувалася в розрізі ***інгулецької світи,*** що згідно залягає на породах скелеватської. Характерною особливістю світи є наявність в її складі талькових сланців, що складають до 80% об'єму її розрізу. Дані породи належать до метаморфізованих аналогів ультраосновних ефузивів (перидотитових, піроксенітових коматіїтів, коматіїтових базальтів). Це свідчить, що в інгулецький час в межах Кривбасу відбулося поновлення глибинних розломів, які служили каналами для піднімання у верхні горизонти земної кори магми ультраосновного складу і виверження її на поверхню через серію тріщинних вулканів по всьому простяганню Криворізької структури. Вулканізм носив підводний характер і виливання магми відбувалося без припинення осадконакопичення в криворізькому палеобасейні. Під впливом пізніших процесів метаморфізму ефузиви перетворилися в талькові сланці, які сьогодні відслонюються в східному бортах кар'єру ІнГЗК, в кар'єрі №3 НКГЗК, а також на правому березі р. Інгулець на півн. околиці с. Латовка та на правому березі р. Саксагань в районі житлового масиву ім. Артема.

На породах талькової інгулецької світи згідно залягають залізисто-кременисті відклади ***саксаганської світи,*** складеної перешаруванням сланцевих і залізистих горизонтів. Сланцеві горизонти представлені асоціацією біотит-кварцових, серицит-біотитових, біотит-амфіболових, біотит-хлоритових сланців і безрудних кварцитів, а залізисті складені магнетитовими, силікат-магнетитовими, магнетит-мартитовими, карбонат-силікат-магнетитовими кварцитами та багатими залізними рудами. В розрізі світи, загальна потужність якого досягає 1300 м, нараховується сім сланцевих та сім залізистих горизонтів. Чергуючись, вони утворюють своєрідні ритми, що починаються сланцевими і звершуються залізистими породами. Характер будови світи, завдяки чіткій візуальній відмінності сланцевих та залізистих горизонтів, можна спостерігати не тільки в діючих та відпрацьованих залізорудних кар'єрах, але також у природних відслоненнях по берегах р. Інгулець в парку ім. газ. "Правда", на правому березі р. Саксагань в районі РУ ім. Кірова, в балці Північній Червоній та ін. місцях, де виходять на поверхню кристалічні породи криворізької серії.

Відклади світи являють собою метаморфізовані глибоководні теригенні та хемогенні утворення, закономірне повторення яких в розрізі було спричинене періодичною зміною

фізико-хімічних обстановок седиментації. Причиною останнього могли служити найрізноманітніші процеси та явища – від періодичної зміни рівня моря внаслідок вертикальних коливних рухів земної кори, до попадання в басейн осадконагромадження гідротермальних розчинів або глибинних газів, що також могло впливати на зміну хімізму середовища седиментації. Неоднозначно вирішено на сьогоднішній день і питання джерела такої значної кількості заліза, що призвело до утворення унікальних за запасами покладів цього металу. Низка дослідників віддають перевагу теорії, згідно з якою накопичення великих концентрацій заліза було спричинено випаданням його в осадок при відповідних фізико-хімічних умовах з водних розчинів. Останні збагачувалися залізом завдяки вивільненню його на суші в процесі вивітрювання магматичних порід, при цьому основна роль відводиться метаморфізму, який спричинив перерозподілу заліза в межах осадової товщі. Інші дослідники (М.І.Дерябін) вважають, що збагачені залізом породи утворилися під впливом метасоматичних і гідротермально-метасоматичних процесів, а В.І. Лазуренко пов'язує залізонакопичення з діяльністю мікроорганізмів. На думку В.В.Решетняка основним джерелом заліза могли служити ексгаляційно-фумарольні процеси і залізо поступало в басейн осадконагромадження у вигляді складової газоподібної фази, а також гідротермальних розчинів з надр Землі по зонах глибинних розломів і Криворізько-Кременчуцькому зокрема.

Накопиченням породних асоціацій саксаганської світи криворізької серії завершилася рифтогенна стадія розвитку Кривбасу. На заключних її етапах, які відбувалися на межі нижнього та середнього протерозою (близько 2000 млн. років тому), регіон зазнав складної тектонічної перебудови, що відобразилося в утворенні складок, насувів, серії нових розривних порушень, а також проявленні динамотермального метаморфізму, який супроводжувався метасоматичними перетвореннями порід.

Рифтогенна стадія розвитку Кривбасу в середньому протерозої (2000 – 1750 млн. років) змінилася протогеосинклінальною, яка ознаменувалася проявленням самостійного теконо-седиментаційного циклу, що закарбувався в розрізі **фрунзенської серії**. Відклади останньої залягають з кутовим та стратиграфічним неузгодженням на породах криворізької серії, що свідчить про існування тривалої перерви між їх формуванням. Фрунзенська серія характеризується дуже строкатою будовою розрізу та наявністю численних фаціальних змін порід по площі. В залежності від характеру кількісних співвідношень основних літотипів порід вона ділиться на три світи (знизу догори): валявкинську, карнаватську та іванівську.

Валявкинська світа складена здебільшого кластогенними утвореннями серед яких переважають магнетит-хлоритові, кварц-магнетит-хлоритові, кварц-серицит-хлоритові сланці, безрудні кварцити та метапісковики. Підпорядковане місце в її розрізі займають седиментаційні брекчії, конгломерато-брекчії, кварц-карбонатні породи, залізисті кварцити та їх окислені відміни. На контакті з саксаганською світою присутні лінзоподібні поклади багатих залізних руд, які є результатом перевідкладення продуктів кори вивітрювання залізистих порід криворізької серії.

Валявкинська світа догори за розрізом поступово змінюється породними асоціаціями ***карнаватської***, в будові якої беруть участь двослюдяні з графітом (вуглисті) сланці і карбонатні породи (мармури та доломіти).

Завершує розріз фрунзенської серії ***іванівська світа*** представлена асоціацією польовошпат-кварцових метапісковиків та сланців кварц-біотитового, карбонат-кварц-біотитового, гранат-біотитового, амфібол-кварц-біотитового складу, які чергуються між собою у вигляді малопотужних прошарків.

Наявність в нижній та верхній частинах розрізу серії уламкових порід свідчить про те, що осадконакопичення відбувалося в трансгресивно-регресивному режимі, а породний склад серії, характерною особливістю якого є присутність значної кількості карбонатних та вуглець-вмісних (графітових) порід, вказує на специфічні умови осадконакопичення. Г.І. Каляєв припускав, що накопичення порід серії відбувалося в басейні лагунного типу.

Фрунзенський тектоногенез завершився вкоріненням дайок діабазів субширотного простягання, які проривають породи криворізької та фрунзенської серій в районі родовища шахти ім. Леніна, а також відслонюються в кар'єрі №2 Новокриворізького родовища залізистих кварцитів.

Протогеосинклінальна стадія розвитку Кривбасу в верхньому протерозої (1700 – 570 млн. років) завершилася орогенезом, що призвело до утворення в Кривбасі серії корових розломів субмеридіонального простягання і опускання по них центральної частини Криворізької структури. Синхронно відбувалося піднімання по обидві сторони від останньої гірських споруд (на заході це була Інгулецька брила, а на сході Саксаганський масив), що спричинило утворення в центрі структури своєрідної грабеноподібної западини, яка була заповнена впродовж пізнього палеозою моласоїдними відкладами **глеєватської серії**.

Глеєватська серія, потужність якої досягає 2500 м, завершує розріз докембрійських утворень Кривбасу. В її будові беруть участь поліміктові метаконгломерати, метапісковики, а також сланці біотитового, кварц-біотитового, іноді з гранатом та амфіболом, складу. Джерелом теригенного матеріалу підчас накопичення порід світи служили як породи криворізької і фрунзенської світ, так і поширені на захід від структури плагіогранітоїди Інгулецької брили, а також розвинені на схід від Кривбасу плагіограніти саксаганського комплексу. При цьому матеріал в басейн осадконагромадження постачався тимчасовими водними потоками з гірських схилів Саксаганського масиву, тобто зі сходу на захід, і з піднятої частини Інгулецької брили – з заходу на схід. Грубоуламкові відклади, які представлені сьогодні метаконгломератами, накопичувався в прибережній частині басейну у вигляді своєрідних конусів виносу, а більш тонкий матеріал (метапісковики, сланці) відносився в відкриту частину басейну. Мінералогічний та хімічний склад порід світи свідчать, що на час її формування в регіоні панував гумідний клімат з ознаками аридизації. Породи глеєватської серії, так як і відклади фрунзенської поховані під покровом осадового чохла і на денну поверхню не виходять.

Докембрійський період геологічного розвитку Кривбасу завершився вкоріненням в Ганнівському районі невеликих лінзоподібних тіл апліто-пегматоїдних гранітів, які проривають породи глеєватської світи. Після цього геологічні події в межах Криворізького басейну обмежувалися лише проявленням процесів вивітрювання та денудації теригенного матеріалу водами поверхневого стоку в північно-східному напрямку (у бік Дніпровсько-Донецької западини). Таке геологічне "життя" в районі тривало близько 500 – 510 млн. років протягом палеозойської та мезозойської ер. Виняток складає середина палеозою (350-400 млн. років тому), коли Український щит був підданий метеоритному бомбардуванню. Один з метеоритів впав і в Кривбасі, сліди якого знаходимо на півн.-захід. околиці сел. Терни в р-ні Першотравневого родовища залізистих кварцитів. Удар метеориту спричинив утворення так званої Тернівської астроблеми. Внаслідок метеоритного удару породи криворізької серії зазнали перетворень ударного метаморфізму, що спричинило утворення таких своєрідних порід, як імпактити, алогенні брекчії, тагаміти, зювіти та ін., а також гіпербаричних мінералів – тридиміту, коуситу. стишовіту, муасаніту і імпактного алмазу.

Суттєво новий період в історії геологічного розвитку Криворізького басейну, який закарбувався у розрізі кайнозойських відкладів осадового чохла, розпочався близько 55-50 млн. років тому. Початок поступового і тривалого опускання території Кривбасу поклала так звана **бучацька трансгресія**. Морські води проникали в район Кр. Рогу з півдня від Причорноморської западини по досить широких долинах в кристалічному фундаменті, приурочених до ділянок розвитку Західно- та Східно-Криворізької депресій. В бучацький час, який відповідає першій половині середнього еоцену палеогенового періоду (50,5-48,0 млн. років) в межах Кривбасу накопичувалися піщано-глинисті відклади з прошарками вуглистих порід. Осадконакопичення відбувалося в умовах неглибокого моря, температура води в якому не знижувалася нижче +20°С. Такі умови сприяли розвитку

двостулкових та черевоногих молюсків, коралів, нумулітів, брахіопод, губок та морських їжаків, які заселяли водні простори бучацького моря.

Короткотривала регресія, яка наступила під кінець бучацького часу, призвела до розширення території суші та інтенсивного розвитку субтропічних лісів, в яких росли верба, береза, дуб, каштан, сосна, ялина, а також рідко зустрічалися пальми та мирт.

Під кінець першої половини середнього еоцену Криворіжжя перетерпіло **київську трансгресію.** Цей етап осадконакопичення характеризувався не тільки порівняно тривалим опусканням кристалічного фундаменту, але і частими короткими підніманнями дна київського моря, що приводило до його обміління і, як наслідок, формування серед товщі алевролітів, аргілітів, глин і вапняків малопотужних прошарків піщано-гравійно-галечникових відкладів. В київському морі існували сприятливі умови для розвитку різноманітної фауни, серед якої панівна роль належала молюскам, форамініферам, моховаткам, губкам, коралам та морським їжакам.

Охарактеризовані вище зміни палеогеографічної обстановки в Кривбасі проходили впродовж 7 млн. років, після чого наставалв чергова континентальна перерва, яка тривала близько 10 млн. років і, в свою чергу, змінився ранньоолігоценовою **борисфенською трансгресією.**

Борисфенське море було мілким, що сприяло накопиченню тільки теригенних відкладів (пісків, гравелітів, галечників) і вапняків. Основними поселенцями моря були молюски та форамініфери, скелети яких і служили матеріалом для формування черепашникових вапняків, а також різноманітні риби, акули і кити.

В пізньосарматський час борисфенське море суттєво зменшилося, але не залишило території Кривбасу. Його берегова лінія проходила приблизно на широті м. Кр. Рогу. Воно значно обміліло, що призвело до накопичення здебільшого теригенних уламкових відкладів (пісків) і збіднення органічного світу. В ньому існували тільки молюски серед яких переважали мактри. Відбулося і зниження температури води в басейні до +16ºС.

Головною геологічною подією на початок меотичного віку неогену (8-10 млн. років тому) було зменшення площі морського басейну, проте воно зовсім не відступило з території Криворіжжя. Меотичний басейн був мілководним (глибина не перевищувала 25 м) і в ньому накопичувалися теригенні та карбонатні осадки. Серед фауни переважали молюски, форамініфери, моховатки, остракоди, риби і тюлені.

З пліоценовим періодом, який тривав від 5 до 2 млн. років тому у Кривбасі, пов’язана **понтська трансгресія**. Понтське море покривало всю територію Криворіжжя. Воно було мілководним, солоним і теплим, температура води досягала +18 - +20ºС. Його населяли молюски, тюлені, черепахи, соми, осетри, окуні та інші риби. В прибережній частині накопичувалися виключно теригенні породи, а у відкритому морі відбувалося формування карбонатних осадків. Понтська трансгресія була останньою в історії геологічного розвитку Криворізького басейну. Після неї територія району перетворилася на сушу, яка існує і до сьогоднішнього часу. На ній відбувається формування тільки континентальних відкладів пов’язаних з геологічною роботою вітру, вод поверхневого та підземного стоку, а на ділянках відслонення кристалічних порід утворюються кори вивітрювання, спричинені сучасними гіпергенними процесами.

"Геологічна карта Криворізького залізорудного району", розроблена у кінці 20-х – початку 30-х ХХ ст. геологами М.І.Світильським, Е.К.Фуксом, Ю.І.Половінкіною, Ю.Г.Дубягіним. Опублікована у 1932. Вперше дала уявлення про будову і промислове значення р-ну.

Геологічна карта, складається геологами і маркшейдерами на кожному руднику. Масштаб 1:5 000, 1:10 000, 1:20 000. Розробляється у період розвідки родовищ. По ходу виробок постійно корегуються. Сприяють виявленню пошукових робіт, позначають найперспективніші ділянки родовища або безрудні площі, сприяють визначенню місць для відвалів і хвостів.

Геологічне знімання, метод вивчення геологіч. будови території з метою виявлення родовищ корис. копалин. У результаті складаються геологіч. карти. визначаються перспективи видобутку.

Геологічний комітет Академії наук Рос. Імперії, існував у 1881-1918. Проводив геологіч. дослідження на Криворіжжі. Чл. комітету довели доцільність пром. видобутку криворізьк. руд. З Г. к. співробітничав О. М. Поль.

Геологічний план 1874 Криворізького басейну, складен. за пропозицією О. М. Поля членами Геологічного комітету. Брали участь геологи Іваницький, Феодосьєв, Фельско. Останній за обчисленими запасами рудних покладів назвав басейн "Золотим Рогом". Один із перших систематизованих документів, які переконливо свідчили про можливості і потужність підземного Кривбасу.

Геологічні періоди, вивчення надр підземного Кривбасу поділяються на 3 етапи. Перший датується кінцем XVIII ст. початком рев. подій 1917. Являв. історич. інтерес та мав описуючий характер. Другий етап датується 1917-1941. Роки 1917-1923 характеризуються повним припиненням робіт через гром. війну. З 1923 детально вивчалися структури руд. полів, генезис заліз. руд, стратиграфія р-ну. Третій етап починається з 1945 і триває до теперішніх часів. Характеризується інтенсивністю пошуково-розвід. робіт, проведенням геологіч. зйомок, структурно-профільним бурінням, геофізич. роботами, детальним вивченням бідних заліз. руд.

Геолого-збагачувальний факультет Криворізького технічного університету, бере початок від 1945, коли гірнич. інженерів-геологів готувало відділення гірнич. фак-ту. У 1954 організован. геолого-маркшейдерський фак-т. У 1960 утворен. геолого-розвідувальний фак-т. З 1966 має сучас. назву. До скл. входять кафедри геології і розвідки родовищ корис. копалин; мінералогії, кристалографії і родовищ корис. копалин; збагачення корис. копалин; хімії. Веде підготовку інженерів-геологів, мінералогів, збагачувальників. Навчається більше 300 студентів, працює більше 50 викладачів. За роки існування підготовлено більше 3,5 тис. фахівців.

Геолого-маркшейдерське забезпечення в АСУ кар'єром, розроблен. науковцями КГРІ під керівництвом О.Зеленського у середині 70-х. Призначен. для розрахунків, створення цифрових моделей родовищ та ін. Впроваджен. на монгол. підприємстві "Ерденет".

Геолого-промислові типи залізних руд Кривбасу, поділяються на Сакс. тип, Першотрав. тип, Інгулецьк. тип, Скелеватськ. тип, Лихівськ. тип. Визначають закономірності утворення і розміщення рудних родовищ у межах Криворізько-Кременчуцьк. зони. Сакс. тип – метаморфічні руди, збагачені у глибинних зонах гіпергенези. Першотрав. тип – метаморфічні руди, змінні метисоматозом. Інгулець. тип – метаморфічні та осадкові метаморфізовані руди. Скелеватськ. тип –осадкові метаморфізовані руди. Лихівськ. тип – магматичні руди.

Геометризація криворізьк. рудних покладів, комплекс робіт по збиранню, систематизації, обробці і графіч. зображення даних про структурні та якісні особливості родовищ.

Геоморфологічні дослідження у Кривбасі, започатковані у 1866-1867 М. П. Барботом де Марні, який дав перший детальний опис басейнів рр.Інгулець і Саксагань. У 1904 І.К. Левінський описав рельєф і траси долини Інгульця. У 1928 О. К. Алексєєв дослідив долину Інгульця, довів його давнє походження, добре витриманий меридіальний напрямок, існування 3-х заплавних терас. У 1936 у книзі "Рельєф УРСР" М. І. Дмитрієв опублікував геоморфологіч. нарис Кривбасу. У 1938 Г.В. Єфанов дослідив рельєф по долинах рр.Інгулець і Саксагань. У 1940 Д.М.Соболєв, Н.А. Коновалов вивчали Інгулецько-Саксаганськ. водоподіл. У 1948 Г.В. Єфанов вивчав четвертинні відклади Кривбасу і видав міркування з геологіч. історії розвитку долин річок Кривбасу у межах поширення залізоруд. родовищ. Визначає 4 гіпсометричні рівні та описує поверхню кристаліч. порід. Відомості про рельєф Криворіжжя у 1949 подає В.Г. Бондарчук, де розглядає особливості геоморфологіч. будови долини Інгульця, рельєф денудаційної

поверхні докембрію в р-ні Кр. Рогу і р-ні поширення криворізьк. свити. У 1961 В. Д. Натаров дав перше узагальнення знань про геоморфологіч. будову Кривбасу. У 70-90-х рельєф вивчали М. П. Семенюк, А. І. Денисов, М. І. Клещеєв, С. Л. Целіков, В. Л. Казаков, О. О. Калініченко, В.О. Шипунова, які першими відзначили карстові печери у Кобильній балці. На основі аерофотозйомки спеціалісти Ін-ту водних ресурсів Росії склали у 1992 геоморфологічну карту Криворіжжя у масштабі 1:50 000.

Георга Отса, вулиця розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мала назву вулиця 6-а Соціалістична. Довж. 2 тис. м, ширина 9 м. Має 10 приват. будинків, де проживає 21 чол. Багата на зелені насадження. Названа на честь співака Отса Георга Карловича (21.3.1920, Петроград – 5.9.1975, Таллінн). Народ. артист СРСР, соліст театру опери та балету "Естонія". Партії Мееліс ("Лембіту" В.Каппа), Демон ("Демон" А.Рубінштейна), Гурман ("Украдене щастя" Ментуса). Виступав як камерний і естрадний співак, знімався у кіно. Держ. премія СРСР (1950, 1952, 1968). Обслуговує 63 в/з.

Георгі Георгій Георгійович (? – 1917, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Петербурзьк. гірнич. ін-т. У 1908-1917 керуючий Шмаківським рудником. Став керівником після тривалої економіч. кризи. Пішов назустріч гірникам і ввів трудові книжки. З початком революції втік з рудника і був убитий натовпом в Нікополі. Нагородж. імператорським жетоном.

Геотехнологія, метод видобування корис. копалин на основі використання свердловинних систем для переведення корис. копалин до рухомого стану шляхом впливу на місці їх залягання теплових, масообмінних, хімічних і гідродинамічних процесів і доставка гірнич. маси на поверхню.

Геофізичні періоди дослідження Кривбасу, поділяються на етапи. Перший закладен. у 70-х XIX ст. і тривав до початку рев. подій 1917. Являв окремі спроби застосування магнітних зйомок для визначення та окантування утворень залізоруд. формації. Другий тривав у 1923-1941. Характеризувався проведенням систематич. досліджень залізоруд. смуги магнітними зйомками, які спрямовувалися на пошуки магнетитових руд. Третій бере початок у кінці 40-х – початку 50-х. Супроводжувався впровадженням сучас. апаратури, започаткуванням варіометричного та гравіометизного вимірювань, вивчення загальної структури геологіч. будови Кривбасу. Серед геологів у цьому напрямку на Криворіжжі працювали П. Р. Пасальський (1887-1902), Ю. Г. Лепешинський, А. А. Строп (1923-1930), М. І. Бакланов, З. О. Крутиховська, І. С. Денисов, К. В. Климова (1949-1957).

"Гепард", об'єднання ветеранів Афганістану та ін. конфліктів створен. у Терн. р-ні у лют. 1995. Нараховує 140 членів. В р-ні проживає 315 "афганців". Взаємодопомога і підтримка воїнів-інтернаціоналістів. Голова В.П. Рудницький.

Геральдика (від лат.), гербознавство, допоміжна історична дисципліна, яка вивчає герби (держав, міст, родів, прізвищ) з 2-ої половини XV ст. Пов'язана зі складанням дворянських, цехових, міських та ін. гербів. При розробці герба Кр. Рогу використані основи Г.

Герань (Geranium), рід трав'янистих рослин родини геранієвих. Однорічники та багаторічники. Листки 5-лопатеві з перистонадрізаними або перистороздільними частками. Квітки 5-пелюсткові фіолетові, сині або рожеві. На Криворіжжі 5 видів: **Г. болотна, Г. лучна, Г. маленька, Г. пагорбкова, Г.Роберта**. Звичайно по вологих луках в заплавах Саксагані та Інгульця, по днищах балок; Г.Роберта – по деревних насадженнях та чагарникових заростях. Г.лучна здатна збуджувати або пригнічувати центральну нервову систему.

Герасименко Петро Гнатович (3.7.1939, Миколаїв. обл.). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т (1960). У 1960-1990 викладач по класу скрипки музшколи № 3, музуч-ща. Працює у галузі декоративно-прикладного мистецтва. Віддає перевагу плетінню лози, верби. Уч. виставок. Настроювач муз. інструментів. Виховав близько 30 лауреатів фестивалів і конкурсів мистецтва.

Герасимов Василь Петрович (1919 – серп. 1992, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Донецьк. індустр. ін-т (1944). Уч. ВВВ у скл. 3-ї артбр. Ком-р батареї. У лип. 1943 у боях за ст. Понирі важко поранен. і вважався загиблим. У 1944-1955 технолог, інж., нач. відділу, у 1955-1968 голов. інж., у 1968-1970 директор з-ду "Комуніст". Доклав зусиль на реконструкцію. У 1970-1979 директор ін-ту НДПІрудмаш. Зміцнив техбазу, розширив спеціалізацію робіт. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", Почес. Грамотами Президії Верх. Ради України (2).

Герасимов Іван Олександрович (8.8.1921, Башкирія). Ген. армії. Герой України (1999). Зак. Військ. акад. бронетанк. військ, Військ. акад. Генштабу. Уч. ВВВ. Після війни командував полком, у 1959-1964 ком-р Криворізьк. танк. дивізії. Командував армією, групою військ, Київ. ВО, військ. напрямком. З 1991 голова ради організації ветеранів України. Нагородж. орд. Держави, "Золотою зіркою", Б. Хмельницького 1-3 ст., "За заслуги" 3 ст., Леніна (2), Жовтневої Революції, Червоного Прапора (3), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2), "За службу Батьківщині" 3 ст.

Герасимов Олександр Іванович (30.3.1945, Москва). Ген.-лейтенант рос. армії. Зак. Моск. вище техуч-ще ім. Баумана (1969), Військ. акад. ППО ім. Василевського (1978), Військ. акад. Генштабу (1987). Вихованець СШ № 25. Дитячі роки провів у Кр. Розі. Син ген. армії О.І. Герасимова. В арм. з 1970. Командував полком, бригадою, військами ППО армії та округу. Тепер нач. кафедри оператив. мистецтва Військ. акад. Генштабу Російськ. Федерації.

Герасимов Микола Йосипович (1914 – 28.5.1967, Кр. Ріг). Засл. металург України (1962). Освіта середня. З 1949-1967 газівник домен. цеху № 1 з-ду "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Герасимчук Олег Володимирович (28.8.1958, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т (1993). З 1975 художник на КМК, у кінотеатрах "Родина", "Сучасник". Організатор виставок художників, музею археології під відкритим небом у парку відпочинку ім. газ. "Правда". У 1987 викладач шк. мистецтв. З 1988 директор парку ім. газ. "Правда", директор худфонду. Директор Міжнарод. фестивалю пантоміми у Кр. Розі (1991), концертів на стадіоні "Металург".

Герасимчук Тихон Максимович (1919, Волинська обл.). Освіта н/середня. Працював у сільськ. господарстві. В арм. з 1941. Уч. ВВВ. У скл. танк. бр. захищав Ржев. З квіт. 1942 по серп. 1945 у скл. 3 ПД 2 Польського корпусу армії ген. Андерса. Пройшов Іран, Лівію, Палестину. Уч. визволення Італії. Форсував Рапід, Сеніо, визволяв Монте-Косіно, Болонью. Капрал арт. До 1953 жив у рідному селі. Потім працював бурильником на ш. "Комунар". Нагородж. польським хрестом "За Монте-Косіно", англ. медалями "За оборону", "Зірка", "Італійська Зірка". Нагороди вручені у 1995.

Герасько Алла Анатоліївна (21.5.1932. Кр. Ріг). Відом. тренер. Зак. Дніпропетров. тех-м фізкультури (1952). Брала участь у змаганнях з плавання. З 1952 на тренерській роботі у СК "Гірник" і "Богатир". Вихованка засл. тренера України М.М. Коваля. Серед вихованців МСМК І.Чердаков, МС Н.Будникова, Л.Саєнко, О.Максименко. Ім'я у Книзі пошани міськспорткомітету.

Геращенко Микола Пилипович (10.2.1942, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1963). Працював слюсарем ш. "Південна" РУ ім. XX партз'їзду, прохідником тр-ту "Павлоградшахтобуд". У 1966-1992 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. ім. Фрунзе. У 1982-1984 працював бульдозеристом на Крайній Півночі. Новатор виробництва. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Геращенко Михайло Тимофійович (12.7.1890, Запорізька обл. – 16.9.1962, Кр. Ріг). Транспорт. керівник. Зак. вищі курси. У 1905-1931 слюсар, оглядач, майстер вагон. депо ст. Синельникове, Дружківка, Куп'янськ. У 1933-1934 майстер вагон. депо ст. Довгинцеве. У 1934-1940 майстер вагон. депо ст. Запоріжжя, Сімферополь. У 1943-1952 нач. вагон. служби ст. Колачевського. Нагородж. орд. Леніна.

Герб Кривого Рогу зразка 1975, мав неофіційний статус і символізував місто до 1998. Автор проекту засл. художник України О. В. Васякін. Форма традиційного щита, який знизу мав форму леза. Г. мав блакитно-червоний колір, поділений лінією під кутом 45^0. У верхній частині літери "Кривий Ріг". На блакитному тлі зображено доменне виробництво, на червоному – копер шахти і дві піраміди. У берез. 1998 замінений на офіційний Г.

Герб Кривого Рогу, затверджен. 16-ю сесією міськради XXII скликання 18.3.1998. Йому передувало рішення міськради про організацію конкурсу по розробці герба Кр. Рогу (трав. 1995). У конкурсі представлялося 103 варіанти, 120 авторів. Влаштовувалася міська виставка. З усіх ескізів спец. комісія міськради не визнала жодного, який би відповідав вимогам геральдики та історич.-географіч. особливостям Кривбасу. Автором затвердженого герба Кр. Рогу стали чл. Спілки художників України В. М. Бакальцев, С. А. Седнєва, В. І. Токар. Герб являє напівкруглий зеленого та червоного кольору щит. У полі щита розташовані 2 фігури. Головна фігура оздоблена козацькою срібною порохівницею, а над нею дубовий трилисник з двома жолудями. Щит вписаний у декоративний картуш, увінчаний міською короною. Козацька порохівниця виготовлена з рогу, що, власне, характеризує назву міста, а також історич. минуле краю, легенду про засновника міста козака Кривого Рога. За іншою версією, походження назви міста пояснюється утворенням кривого мису (рогу) на злитті річок Інгульця і Саксагані. Порохівниця вказує на великий потенціал і можливості Кр. Рогу. Золотий дубовий трилисник з двома жолудями символізує силу, міцність, багатство, духовне відродження. Трилисник формою нагадує тризуб, що символізує триєдності сил, споконвічним знаком-оберегом української землі. Ці ознаки – символи підтверджені експертизою Українського геральдичного товариства. Є історичним символом Кр. Рогу, офіційним атрибутом міського самоврядування. Еталон герба в авторському виконанні та супровідні документи (положення, опис) зберігаються у міськ. музеї. Зображення Г. відтворюється на фасаді будинку міськради, у сесійному залі міськради, на транспорті та ін. Використовується як елемент святкового оформлення міста. Права на використання Г. належать міськраді.

Гербарій (від лат. – трава, рослина), колекція спеціально зібраних та засушених рослин, заклад, в якому вона зберігається. Перші Г. створені в епоху Відродження, у Росії – на початку XVIII ст. У світі близько 500 великих Г., де зберігається понад 300 тис. видів рослин. У Криворізьк. ботсаду, на кафедрі ботаніки педун-ту зібрані наукові колекції Г.

"Гервард", рудник заснован. у 1897 Південним гірничо-промисловим товариством на землях баронеси Гервард. Рудні поклади потужністю до 3 саж. із запасом 29 млн. пудів. До 1903 розробка велася кар'єром, а потім 2 шахтами до 25 саж. Одна видобувна, друга – вентиляційна. Діяв паровий підйомник у 32 к. с. Для відкачування води використовувалися 2 насоси. Продуктивність до 6 млн. пудів. Занепав під час 1-ї світ. війни, припинив існування у роки гром. війни.

Гердан, дрібне намисто, нанизане на нитяну мережу у давнину на Криворіжжі.

Геркулес (лат. Hercules), сузір'я Півн. півкулі. Сонячні системи рухаються у бік Г. З території Криворіжжя видно навесні, влітку.

"Герман Геринг верке", концерн існував у Німеччині із середини 30-х до 1945. Мав розгалужену мережу промисловості – від важкої до легкої. Могутності досяг завдяки експлуатації промпотенціалу і робочої сили окупованих країн Європи. Вважався господарем рудників Кривбасу. Ставив за мету з 1943 видобувати щоденно 60 тис. т руди. Однак планів не було реалізовано. Шахти були затоплені і підірвані, робітники або виїхали в евакуацію або сховалися. Концерн на Криворіжжі збанкрутував.

Германської філології кафедра, створена у 1995 у скл. факультету іноземних мов Криворізького пед. ін-ту. Біля витоків стояли Г.М.Мельничук, В.А.Гаманюк, Н.А.Ігнатюк, І.С.Зоренко, Н.А.Мільченко. Працює 30 чол. Веде наукову діяльність, має творчі контакти з Корпусом миру (США), Німецьким культурним центром ім. Гете. У жовт. 1999 реорганізована у кафедру німецької мови і літератури та англійської мови і літератури, Завідуючі: Н.А.Мільченко, Г.М.Мельничук.

Герлінг Вілфрід (1911, Німеччина – 28.11.1943, Криворіжжя). Ас Люфтваффе. Зак. авіашколу. Уч. війни на Захід. фр. з верес. 1939. Воював у Польщі, Бельгії, Франції. Ком-р групи "Ю-87" ("Штука"). Обер-лейтенант. Кавалер Лицарського хреста. На особистому рахунку мав 26 танків, 21 артбатарею, 6 залізнич. составів. Загинув у небі над Кр. Рогом.

Герник Лілія Яківна (30.7.1936, Дніпропетров. обл.). Краєзнавець. Зак. Нікопольськ. педуч-ще (1955). У 1955-1957 ст. піонервожата школи у Софіївськ. р-ні . У 1957-1958 учитель початкових класів. У 1959-1967 директор Будинку піонерів сел. Софіївка. У 1967-1971 голова Златоустівськ. сільради. У 1971-1996 учитель початкових класів Златоустівськ. СШ. Знавець історії населен. пунктів Златоустівськ. сільради. Відмінник народ. освіти. Нагороджж. орд. "Знак Пошани".

Геродот (між 490 і 480 до н.е. Мала Азія – між 430 і 424 до н.е., Півд. Італія). Давньогрецьк. історик. Описав греко-перські війни, збирав відомості про Півн. Причорномор'я. Автор перших згадок про руди Криворіжжя.

Героїв Бреста, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 90-х XIX ст. сім'ями гірників Колачевськ. рудника. Сформувалася і набрала розвитку у 30, 50-60-х. Довж. 2,4 тис. м, ширина до 9 м. Має 98 приват. будинків, де проживає 348 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Назвою вшановується безсмертний подвиг захисників фортеці Брест (1941) в Білорусії. Обслуговує 17 в/з.

Героїв парк, закладен. у середині 50-х в Дзерж. р-ні. Розвитку набув у середині 70-х. З 1975 носить сучас. назву. Пл. 10,9 га. Багатий на зелені насадження. Обладнан. пішохідними доріжками, клумбами, малими дитяч. формами, атракціонами. Встановлено памятник воїнам -"афганцям" і стелу Героїв. Місце масових гулянь, проведення Днів міста і квітів.

Героїзму, вулиця у старій частині Інгульця. Забудова почалася у 30-ті, з розвитком у 40-х. До груд. 1975 мала назву вулиця Некрасова. Довж. 350 м. Має 21 приват. будинок, де проживає 47 чол. Обслуговує 503 в/з.

Герос, прадавня грецька назва Інгульця. Геродот порівнював Інгулець з Дніпром.

Герра Гарсія Маріо (15.11.1924, Іспанія – 1998, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. КГРІ (1953). Жив у Ов'єдо. У 1937 приїхав у СРСР. Проживав у Москві. У 1944-1947 працював в Раменськ. і Павлопосадськ. МТС. У 1947-1948 на з-ді "Комуніст". У 1953-1962 ст. геолог тр-ту "Кривбасгеологія", тр-ту "Кривбасшахтопроходка" (1962-1976), об'єднання "Кривбасруда" (1976-993). Брав актив. участь у розвідці корис. копалин Кривбасу. Уч. Всесоюз. геологіч. конференцій. Відмінник розвідки надр СРСР.

Герт, (верстак, верстат) устаткування для промивання руди у давнину на Криворіжжі.

Геруцький Петро Вікторович (1889, Вітебськ – 1943, Урал). Уч. рев. руху. З 1901 будував мости, працював у депо Ризької залізниці. З 1908 на руднику "Інгулецький". Уч. світ. війни. Георгіївський кавалер. З берез. 1917 у Кр. Розі, працював на руднику. Формував загони Червоної армії. Уч. збройного повстання у січ. 1918. Очолив виконком Криворізьк. Ради. Один з організаторів 1-го Криворізьк. ревкому. Уч. оборони Кр. Рогу, Царицина. У 20-х комісар м. Невель. До 1941 машиніст паровоза ст. Вітебськ. З 1941 машиніст паровоза на Уралі. Ім'я носить вул. у Кр. Розі.

Геруцького, вулиця розташована у житломасиві Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 40-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву вулиця 2-га Піхотна. Довж. 260 м, ширина 7 м. Має 9 приват. будинків, де проживає 31 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь уч. рев. подій на Криворіжжі П. В. Геруцького.

Геруцького П. В., меморіальна дошка встановлена у 1974 на початку вул. Геруцького. Напис свідчить, що вулиця названа на честь уч. рев. руху на Криворіжжі П.В. Геруцького.

Герцена, вулиця розташована у житломасиві Рудничному Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 40-х. До 1975 мала назву вулиця Радянська. Довж. 1,5 тис. м, ширина 7 м. Має 43 приват. будинки, де проживає 139 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. революціонера, філософа, письменника Герцена Олександра Івановича (6.4.1812, Москва – 21.1.1870, Париж). Зак. Моск. ун-т (1833), за вільнодумство був заарештован. і заслан. (1835-1842). З 1847 перебував у політ. еміграції. Філософські твори: "Дилетантизм у науці" (1842-1843), "Листи про вивчення природи" (1844-1845). Серед літературних робіт роман "Хто винен?" (1841-1846), повісті "Лікар Крупов" (1847), "Сорока-злодійка" (1848), епопея "Минуле і думи" (1852-1868) та ін. Обслуговує Рудничне в/з.

Герчева Євгенія Іванівна (16.12.1945, Саратов. обл.). Пед. керівник. Зак. Київ. педін-т (1969). Відом. у Кр. Розі педагог. Працювала піонервожатою СШ №№ 68, 69, у міськкому та обкому ЛКСМУ, учителем СШ № 69, ШРМ № 13, директором СШ № 6, інспектором, заст. зав. відділом освіти міськвиконкому, тепер директор СШ № 130. Одна з кращих вожатих початку 60-х. Ініціатор піонерськ. починів. Загін СШ № 69 став кращим у Кр. Розі (1964). Знавець історії піонерськ. руху у Кривбасі. Медаль А.С. Макаренка (1991), відмінник народної освіти.

Герць, бій, битва, сутичка за часів козаччини на Криворіжжі.

Гершарта, земельні володіння існували в р-ні сучас. житломасиву Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Займали пл.. 900 десятин. Придбані керуючим маєтком поміщиці Рахманової у її сина у 50-х XIX ст. Існувала невелика економія з будинком, госп. спорудами, стайнями. Землю обробляли наймити.

Гершаник Матвій Семенович (20.6.1920, Кіровоград. обл.). Діяч культури. Зак. Харків. політех. ін-т (1943). Вихованець СШ № 26. Активіст руху худ. самодіяльності. В ін-ті створив симфоніч. оркестр. У 1944-1980 працював на керівних посадах у системі Мінмонтажбуду (Запоріжжя).

Гершойг Юрій Григорович (16.6.1904, Одеса – 29.6.1973, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1931). Один із найвидатніших геологів Кривбасу за часів новітньої історії. З 1931 петрограф, геолог, зав. відділом, сектором Укр. геологіч. тр-ту, тр-тів "Рудорозвідка", "Кривбасгеологія". Розробив основи стратиграфії метаморфіч. товщ Кривбасу. Вперше описав піротин, ковелін, алуніт, галлузит, гетит, мушкетовит. У 1941-1945 геолог тр-ту "Західсибчорметрозвідка". У 1945-1955 геолог ін-тів "Кривбаспроект", НДГРІ. Брав актив. участь у відбудові геологіч. служби Кривбасу. У 1956-1966 організатор і керівник мінералогіч. лабораторії ін-ту "Механобрчормет". Доклав зусилля на вирішення проблеми збагачення кварцитів. Здійснив класифікацію бідних руд Кривбасу. Створив наук. базу для будівництва ГЗК. Брав участь у плануванні забудови Кр. Рогу з урахуванням розташування руд. покладів. Ініціатор створення ряду пам'ятників природи. Володів унікальною колекцією мінералів. Автор 85 наук. праць, монографій з проблем геології Кривбасу.

Геснерієві (Gesneriaceae), родина дводольних рослин, що охоплює бл. 2000 видів. Більшість видів походять з Центр. та Півд. Америки, Африки, Мадагаскару. Трави, рідше кущики. Декоративноквітуючі рослини. В інтер'єрах поширені види родів: ахіменес, гесперія, глоксинія, колерія, колумнея, сенполія, епісція, есхінантус.

Гестапо (нім. Gestapo), таємна держ. поліція фашистськ. Німеччини діяла у 1933-1945. Застосовувала жорстокі методи у боротьбі з Рухом Опору в Європі. Режим Г. діяв у Кр. Розі у серп. 1941 - лют. 1944. Штаб знаходився у будинку по вул. Леніна. Знищила багато криворізьк. патріотів. Після поразки Німеччини визнана злочинною організацією і поставлена поза законом.

Гете, вулиця розташована у житломасиві Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 60-х. До 1975 мала назву вулиця Амурська. Довж. 420 м, ширина 9 м. Має 17 приват. будинків, де проживає 56 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь нім. поета і мислителя Йоганна Вольфганга Гете (28.7.1749, Франкфурт-на-Майні – 22.3.1832, Веймар). Іноземн. почес. чл. Петербурзьк. АН (1826). Уч. руху "Буря і натиск". Автор романів – "Страждання молодого Вертера" (1774), "Літа науки Вільгельма Майстера" (1795-1796), "Літа мандрів Вільгельма Майстера" (1821-1826), п'єс – "Іфігенія в Тавриді" (1787), "Егмонт" (1788), "Торквато Тассо" (1790), "Герман і Доротея" (1797), драм. поеми "Фауст" (1773-1831) та ін. Обслуговує 25 в/з.

Гетит (на честь нім. поета Й.В. Гете), мінерал класу оксидів і гідроксидів. Блиск алмазний. Колір жовто-бурий, темно-бурий до чорного. Супутні мінерали: гематит, лимоніт, пиріт, кальцит та ін. Є складовою частиною гетито-гематито-мартитових руд. У Кривбасі досліджували П.М. Каніболоцький (1946), Ю.Г. Гершойг, Г.Г. Бура, Ю.Ю. Юрк. Кристали майже чистого Г. описані Ю.Г. Гершойгом у 1934 в кар'єрі ш. ім. ДПУ.

Гетито-гематитові руди, складають 10% загальн. запасів багатих руд Кривбасу. Являють тонко-дисперсну суміш гематитів із гетитом та продуктами розкладу алюмосилікатів і карбонадів.

Гетито-гематито-мартитові руди, складають 28% загальн. запасів багатих руд Кривбасу. Рудна частина у них представлена мартитом, гематитом, гетитом і реліктами магнетита, неруд. – кварцем і продуктами розкладу алюмосилікатів, іноді зустрічаються карбонати.

Гетман Андрій Лаврентійович (5.10.1903, Сумська обл. – 8.4.1987, Москва). Герой Рад. Союзу (7.5.1965). Ген. армії (1964). Зак. Акад. моторизац. і механізації (1937). В арм. з

1924. У 20-х нач. шк. старшин у Кр. Розі. Уч. боїв на Халхін-Голі. На фронті з жовт. 1941. Ком-р 112 ТД, 6 ТК, заст. командувача 1 гв. ТА. Уч. битви за Москву, на Курськ. дузі, Карпати, Берлін. 1950-1964 команд. Прикарпат. ВО. З 1964 голова ЦК ДТСААФ. З 1972 у групі ген. інспекторів МО СРСР. Депутат Верх. Ради СРСР (1961-1970). Автор спогадів. Нагородж. орд. Леніна (5), Жовтневої Революції, Червоного Прапора (6), Суворова 2 ст., Б. Хмельницького 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Гетьман Володимир Федорович (15.7.1923, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. педін-т (1952). Уч. ВВВ. У 1952-1961 учитель англ. мови СШ № 38. У 1961-1973 директор школи-інтернату № 8. У 1973-1983 директор СШ № 45. Відмінник народ. освіти (1961). Педагог вищої категорії. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., знак. "За заслуги перед містом".

Гетьманщина, 1. Напівофіційна назва Лівобережної України у 1667-1764. Управляв гетьман. Нараховувала 10 полків. Вела боротьбу з польськ. шляхтою та кримськ. татарами. **2.** У квіт.-груд. 1918 диктатура австро-нім. окупантів, які надали своєму ставленику ген. П.П. Скоропадському титул гетьмана. Проти воювали партизан. загони Криворіжжя.

"Гефсіманія", релігійна громада християн віри євангельської зареєстрована в Інгульці у лип. 1998. Богослужіння проводиться у приват. будинку. Просвітер В.Скрипник.

Гецко Іван Михайлович (6.4.1968, Дніпропетровськ). Майстер спорту. Освіта середня. Відом. футболіст. Нападаючий. Грав за ком-ди "Закарпаття" (Ужгород), СКА "Карпати" (Львів), "Чорноморець" (Одеса), "Дніпро" (Дніпропетровськ), "Карпати" (Львів), "Маккабі" (Хайфа, Ізраїль), "Локомотив" (Н/Новгород), "Аланія" (Владикавказ, Росія), "Кривбас", "Металіст" (Харків). За "Кривбас" провів 20 ігор, забив 16 голів. Бронз. призер 1, 7, 9 чемпіонатів України. Володар Кубка України (1992), чемпіон Ізраїлю (1994), за збірну України провів 4 гри, забив 2 голи. Гравець ? (Одеса).

Гешоннек Ервін (27.12.1906, Німеччина - ?). Нім. актор. У 1968 зіграв роль О.Брозовського у фільмі "Прапор Кривого Рогу". Чл. Акад. мистецтв НДР, лауреат Нац. премії (1954, 1961).

Гжатська вулиця мкрн. ПівдГЗК. Забудова почалася у 1963 у зв'язку з розвитком ПівдГЗК. До груд. 1975 мала назву вулицю Новомосковська. Довж. 809 м. Має 30 приват. будинків. Названа на честь м. Гжатськ у Смоленськ. обл., батьківщина Ю. О. Гагаріна. Обслуговує 22 в/з.

Ги (гик), наступаючий крик козацької лави (гикання), що наводив жах на ворогів за часів козаччини на Криворіжжі.

Гиба Леонід Андрійович (1922 – січ. 1944, Кр. Ріг). Підпільник. У 1943-1944 входив до складу підпільної групи І. І. Марченка, що діяла на ШУ ім. К. Лібкнехта. Брав участь у розповсюдженні листівок, визволенні військовополонених. Заарештован. гестапо і після тортур розстріляний.

Гикавка (Berteroa), рід трав'янистих рослин родини хрестоцвітних з єдиним видом: **Г.сивого**. Дворічник вис. 20-40 см, сіруватий від опушення, з ланцетними листками. Квітки білі, стручечки еліптичні 5-9 мм завдовжки. Цвіте V-XI. Звичайно росте біля шляхів, на полях, вибитих пасовищах. В народній медицині використовують при мігрені, гикавці, спазмофілії у дітей.

Гирка, деякі види пшениці у давнину на сільському Криворіжжі.

Гицелюк Олександр Васильович (1926). Буд. керівник. Зак. Криворізьк. буд. тех.-м (1950). Уч. ВВВ. У 1950-1959 майстер, виконроб, нач. асфальт. виробництва тр-ту "Дзержинськруда". У 1959-1960 нач. дільниці тр-ту "Криворіжагробуд". З 1960 ст. виконроб, нач. ПМК № 6, заст. керуючого тр-том "Криворіжсільбуд". Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Гичка, 1. Легкий козацький човен у давнину на Криворіжжі. **2.** Бадилля коренеплодів. Використовувалася для приготування їжі (буряк, петрушка та ін.), для корму домашньої худоби.

Гіацинт (Hyacinthus), рід багаторічних квіткових рослин родини гіацинтових. Батьківщина – країни Схід. Середземномор'я. Рослини вис. до 20 см, листя гладке, м'ясисте, широколінійне, матове 9-20 см завдовжки. Суцвіття – китиця з 10-20 дзвоникоподібними квітками з відігнутими назад пелюстками, від білих до фіолетових, ароматні, 2-4,5 см в діам. Цвіте IV-V. Використовують для квітників, зимової вигонки, в букети.

Гіацинтик (Hiacinthella), рід цибулинних рослин родини лінійних. **Г.блідий** – ранньовесняний ефемероїд вис. 7-15 см з 2-4 лінійними листками і блакитно-білими дрібними дзвоникоподібними квітками, зібраними в негусту китицю. Цвіте IV-V. Часто по степових схилах у балках. Охороняється в межах Дніпропетров. обл.

Гібіскус (Hibiscus), рід рослин родини мальвових. Однорічні, багаторічні трав'янисті рослини, кущі або дерева. **Г.сирійський**, сирійська роза, батьківщина Китай, Індія, Мала Азія. Листопадний кущ або невелике дерево до 5-6 м заввишки. Молоді пагони з двома смужками волосків, пізніше голі, жовтувато-зелені. Листки яйцеподібні, 5-10 см завдовжки, 4-6 см завширшки. Квітки червоно-лілові, рожево-пурпурні, рідше білі, широкодзвоникоподібні, часто махрові, поодинокі, 6-10 см у діам., в пазухах листків. Плід – яйцеподібна, 2-2,7 см вис., опушена, іржава коробочка. Розмножується насінням, відсадками, живцями та щепленням. Рекомендується використовувати у парках, вуличних посадках, на присадибних ділянках. **Г.китайський**, китайська роза, батьківщина – Схід. Азія. Вічнозелений кущ або невелике дерево до 5 м заввишки. Листки черешкові, яйцеподібні, голі, блискучі. Квітки поодинокі на довгих квітконіжках, рожеві, червоні, жовті. Оранжерейна, кімнатна рослина. **Г.їстівний**, бамія. Стебло розгалужене, 1,5-2 м заввишки. Листки довгочерешкові, серцевидні. Квітки двостатеві, великі, одиничні в пазухах листків. Віночок жовтий. Плід – коробочка. Цвіте VII-VIII. Культивують як харчову, лікарську культуру. Плоди – цінний дієтичний продукт для хворих на гастрит, виразкову хворобу шлунка і дванадцятипалої кишки.

"Гігант", театр дореволюційних часів Шифріна, Полонського, Глазена діяв у Кр. Розі з початку XX ст. до початку гром. війни. Ставилися спектаклі рос., укр., єврейськ. класики. Часто заїжджали гастрольні трупи.

"Гігант", шахта відкрита у трав. 1940 у скл. ШУ ім. Дзержинського на схід. борту Криворізьк. сиклінарії у центр. частині родовища 2-го Сакс. пласту, за 1 км на північ від ш. "Комунар". Проект. потужність 5,4 млн. т руди. Вважалася найпотужнішою в СРСР. Складалася з 2-х стволів, 2-х схилів вантажоспроможністю 10 т. На серп. 1941 до видобутку підготовлен. горизонт 100 м. Підірвана і затоплена під час евакуації. У кінці 40-х відновлена і діяла до 1963 як видобувна. Втратила своє значення із введенням ш. "Гігант-Глибока" і виконувала допоміжні функції.

"Гігант-Глибока", шахта введена у 1962 у скл. РУ ім. Дзержинського. Проект. потужність 7 млн. т руди. Вважалася найпотужнішою у світі. Потужність покладів складала 100-170 м. Мала баштовий копер, скіп на 50 т, кліть – 10 т. За техніч. оснащенням представляла унікальну споруду у гірнич. практиці. Колектив встановлював рекорди видобутку, удостоєн. почес. нагород. Працювало до 1,5 тис. чол. Як видобувна діяла до початку 90-х. Виконує дренажні функції.

"Гігант-Клітьова", шахта РУ ім. Дзержинського діяла з початку 50-х до 1962. Виконувала підйомні і допоміжні функції.

"Гігант-Південна", шахта РУ ім. Дзержинського закладена у 1936. Входила до скл. групи шахт "Гігант". Проект. потужність 3,5 млн. т руди. У 1937 перейменована на ш. "Гігант".

"Гігант-Північна", шахта РУ ім. Дзержинського закладена у трав. 1936. Входила до скл. групи шахт "Гігант". Проект. потужність 3,5 млн. т руди. Втратила своє значення на початку 60-х. Виконувала допоміжні функції.

“Гігант-Скіпова”, шахта РУ ім. Дзержинського діяла з серп. 1947 до 1962 у центр. частині родовища РУ ім. Дзержинського. Виконувала допоміжні функції.

Гігрофор ковпаковидний (Hygrophorus calyptraeformis Berk. et Br.), гриб. Шапка 3-5 см у діаметрі, рожево-червона, лілова, гостроконусовидна, іноді з лопатевидним краєм. Пластинки рожеві, згодом світліші. Спори округло-овальні, 5-8 х 5-6 мкм. Ніжка біла, згодом кольору шапки, волокниста. Не їстівний, IX-XI. На Криворіжжі зустрічаються у захисних лісосмугах, луках, насадженнях вздовж водосховищ, парках, невеликими групами.

Гідра, сузір’я Півд. півкулі з яскравою зіркою Альфард. З територ. Криворіжжя спостерігається взимку, навесні.

Гідраргіліт (від араб. – біла глина), мінерал. Колір сіруватий, буруватий, зеленуватий. У Кривбасі виявив геолог Ю.Г. Гершойг у хлорито-хлоритоїдних сланцях у вигляді тонких смужок, які утворилися при зміні андалузиту у Півн., Півд. руд. районах Кривбасу.

Гідрія, античний посуд яйцевидної форми. Мав 2 ручки по боках і одну зверху. Фрагменти знайдені під час археологіч. розкопок на Криворіжжі.

Гідробіотит, мінерал класу силікатів. Колір коричневий, жовтувато-зеленуватий. Присутній у всіх хлорит – біотитових породах. Вивчали К.Ф. Аніксєєва, А.П. Нікольський.

Гідрогеології та інженерної геології кафедра Криворізького технічного університету, створена у 1965 у скл. геолого-маркшейдерського фак-ту КГРІ. Створена проф. В.Д. Натаровим. Веде підготовку спеціалістів з механіки грунтів, будівельних матеріалів, управління станом масиву. Працює більше 10 чол. Працівники вивчають проблеми гідрогеології, діагностики майданчиків будівництва, використання промвідходів, захисту будконструкцій.

Гідрогеологічні дослідження на Криворіжжі розпочаті з праць М.А.Соколова (1896) і І.К.Левінського (1904), в яких освітлені лише самі загальні питання по будові підземних вод. Дані з гідрогеології долини р. Інгулець є в працях О.К.Алексєєва (1928), з гідрогеології району старого м. Кр. Рогу в колективній роботі О.К.Алексєєва і С.С.Гембіцького (1927). Протягом 30-х XX ст. гідрогеологічні дослідження виконувалися низкою авторів і Українським геологічним трестом. Підземні води долини р. Інгулець в районі сучасного Карачунівськ. водосховища (для обгрунтування проекту водоймища) та р. Саксагань у її верхів'ях протягом 1930-1932 досліджують М.І.Ніколаєв та І.Є.Жернов, тріщинні води у кристалічних докембрійських породах вивчають А.Е.Зеленко (1934-1938), П.Н.Торський (1937-1939). Останній може вважатися засновником рудничної гідрогеології Кривбасу. У 1937-1941, у зв'язку з проектом повного зарегулювання стоку р. Саксагань, ін-т Укргідроенергопроект здійснював пошукові роботи по підземним водам в долині ріки. У 1938 Г.В.Єфанов, по долинах рік Інгулець та Саксагань в межах Криворіжжя, склав гідрогеологічну карту осадової надкристалічної товщі. Г.В.Єфанову та П.Д.Осипову належить одне з перших літературних зведень з гідрогеології Кривбасу (1935-1938). Подібним змістом відрізняються праця К.І.Макова (1940), Г.С.Буреніна та С.М.Орлянкіна (1941). У 1941 гідрогеологічне вивчення по долині р. Саксагань виконував А.М.Макаренко. У 1944-1962 гідрогеологічні дослідження в регіоні набирають нових обертів, завдяки роботам В.Д.Натарова, який вивчає водоносні горизонти палеоген-неогенових і четвертинних відкладів, складає гідрогеологічну карту Кривбасу, режим шахтних вод, хімізм підземних вод, умови формування хімічного складу підземних вод, агресивність шахтних вод і можливості їх використання в бальнеологічних цілях, формування тріщинних підземних вод, умови живлення та стоку підземних вод Криворіжжя, водні властивості гірських порід, історію гідрогеологічних досліджень в регіоні, геологічні та гідрогеологічні передумови формування підземних вод, ресурси та запаси підземних вод. В.Д.Натаров також здійснив гідрогеологічне районування Кривбасу. В.Д.Натарова слід вважати фундатором гідрогеології в регіоні. З 50-х гідрогеологи спрямовують свою діяльність на новий напрям досліджень в регіоні –

проблема карсту. Нею займається А.В.Шербаков (1954). У 1956-1957 ним же розглянуті загальні риси гідрогеології Криворіжжя, палеогідрогеологічні умови формування залізорудних родовищ Криворізького басейну. А.В.Шербаков, вперше вказав на роль підземних вод у виникненні багатих залізних руд Кривбасу. В.Ф.Петрунь і Б.І.Пирогов (1962) вивчають карстово-суфозійні процеси в залізорудних породах регіону. В.Д.Натаров з Д.І.Бетіним (1963) досліджують карст у доломітах і карбонатизованих породах верхньої світи Кривбасу. Пізніше у 70-90-х гідрогеологічні дослідження ведуть О.П.Андріяш, А.І.Денісов, С.Л.Целіков, Т.М.Кулькова, Н.В.Лісакова, В.Д.Натаров ін. При експедиції "Кривбасгеологія" діє спеціальна гідрогеологічна партія. Праці гідрогеологів торкаються питань структури підземних вод, їх режиму і розповсюдження, запасів вод підземних горизонтів, особливостей карстових вод, їх хімічного складу. Значний академічний внесок у гідрогеологію Кривбасу зробив В.Д.Натаров, вивчаючи палеогідрогеологію регіону (1968-1971), гідрогеохімію Криворіжжя (1975). На півдні Кривбасу поверхневий і підземний карст наприкінці 90-х виконали працівники кафедри фізичної географії та геології Криворізьк. пед. ун-ту – В.Л.Казаков, В.О.Шипунова, О.О.Калініченко.

Гідрологічний пункт, об'єкт, який здійснює спостереження та вивчення гідрологічного режиму річок Інгулець, Саксагань, водосховищ Кривбасу, проводять вимір температури, рівня води, швидкості течії та ін.

Гідрологічні дослідження річок Криворіжжя, започатковане на початку XX ст. Протягом 20-х цим займалося управління водного господарства. У 1925 на р. Інгулець встановлюється перший гідрологіч. пост в р-ні м. Олександрія, у 1933 закладаються у Кр. Розі і поблизу с. Могилівка. З 1926 гідрологіч. спостереження ведуться на р. Саксагань. Перші наук. дослідження поверхневих вод Кривбасу проведені у 1928 О. К. Алексєєвим. На початку 30-х у зв'язку з будівництвом Кресівськ. водоймища на р. Саксагань, Карачунівськ. водоймища на р. Інгулець починається їх наукове дослідження. Цим займаються Гідрометеослужба та відомчі служби гірнич. комплексу Кривбасу. Відомі праці Г. І. Швеця (1946), Б. Д. Зайкова (1946), В. І. Мокляка (1948), П. Ф. Калініної (1954). У 1959 В. Д. Натаров опублікував 2 статті з історії формувалися гідрографіч. мережі регіону. Протягом 80-х річки Криворіжжя досліджував М. Ф. Шульгін. У 1990 Л. М. Булава виконав систематизацію інформації про поверхневі води Кривбасу. Інформацію про річки Кривбасу подали енциклопедії, статті підготували Л. М. Булава, Ю. П. Яковенко.

Гідромагнезит, мінерал класу карбонатів. Колір білосніжний. Блиск скляний. Виявлен. П. М. Каніболоцьким у 1946 разом із доломітом у скл. тальск-карбонатного прошарку. Вивчали Ю. Г. Гершойг, В. І. Тимофєєва.

Гідротехнічні споруди, системи об'єктів, які забезпечують контроль за поводженням річкових, ставкових вод. На Криворіжжі до них відносяться канали, дамби, трубопроводи, водоводи, запруди та ін.

Гіжко Василь Йосипович (25.2.1945, Волинська обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1982). З 1964 майстер модельного цеху, ст. інж. сталеплавильного цеху, нач. сталеливарного, модельного цехів. У 1987-1989 консультант, заст. нач. ливарного цеху у Нігерії. З 1989 заст. нач. виробництва, нач. сталефасонно-ливарного цеху КЦРЗ. Керував впровадженням нової техніки. Раціоналізатор. Один із провідних майстрів ливарного виробництва у Кривбасі. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Гізенги, вулиця розташована у житломасиві МОДРу Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 40-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву проїзд Богуна. Довж. 200 м, ширина 7 м. Має 9 приват. будинків, де проживає 27 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Обслуговує 19 в/з.

Гізингерит (на честь швед. мінеролога В.Гізингера), мінерал класу силікатів. Колір жовто-бурий, чорний. Блиск жирний. У Кривбасі досить рідкісний. Встановлен. у гізингеритоутворюючих породах Жовторіч. смуги. Вивчали А. М. Нікольський, В. П. Іванова.

Гіленко Марко Федосійович (1880-1924, Кр. Ріг). Уч. рев. подій 1905. Освіта початкова. На Шмаківськ. руднику з 1898. Уч. подій 1905. Засуджен. до каторги в Сибіру. Брав участь у формуванні загонів Червоної гвардії. Уч. гром. війни. З 1921 брав участь у відбудові ШУ ім. К.Лібкнехта.

Гілкоріз, садові ножиці у давнину на Криворіжжі.

"Гіллячко", дитячий фольклорний ансамбль створен. у 1998 у скл. ПК "Першотравневий" за ініціативою К.О.Бєляєвої. До скл. входять 12 дітей. У репертуарі укр. народ. пісні. Учасник фестивалів, конкурсів, концертів.

Гільварг Ігор Аронович (24.1.1935, Дніпропетровськ). Відом. боксер. Зак. Криворізьк. авіатех. уч-ще. Входить у десятку кращих боксерів Кр. Рогу. Один із засновників масового боксу у Кр. Розі. Чемпіон України. Тренував молодь. Ініціатор організації турніру пам'яті В.Жура.

Гіляровський Володимир Олексійович (8.12.1853, Вологодська обл. – 3.10.1935, Москва). Журналіст. Писав репортажі для відомих рос. газет. Першим у Росії сповістив про смерть О. М. Поля. У 1895 подорожував по Україні, відвідав Полтавщину і Кр. Ріг, написав нарис "Залізна лихоманка" (газ. "Россия", 1899, № 30), де показав ситуацію на руднях Криворіжжя. Книги "На батьківщині Гоголя" (1902), "Москва и москвичи" (1926).

Гіль Павло Євстахійович (13.12.1937, Волинська обл.). Герой Соц. Праці (1981). Зак. П'ятихатське уч-ще механізац. с/господарства (1956). У 1954 працював люковим на ш. № 5 РУ ім. Фрунзе. У 1956-1957 піднімав цілину у скл. Урумкайської МТС Кокчетав. обл. У 1958-1960 бульдозерист, пом. екскаваторника, з 1961 машиніст екскаватора, бригадир комплекс. бригади ЦГЗК. Новатор виробництва. Одним із перших у Кривбасі впровадив бригад. підряд, ініціатор руху екскаваторників – двічі "мільйонерів". Виробнич. план перевиконував на 140%. протягом 1975-1995 бригада встановила 2 світ. і 5 Всесоюз. рекордів. В результаті прогрес. рішень тривалість циклу екскавації доведена до 21-23 секунд проти 32. Активно виступав у пресі. Депутат Верх. Ради СРСР 10, 11 скликань (1979-1989). Держ. прем. України (1976), Держ. прем. СРСР (1987). Наставник молоді. Портрет на алеї Слави на ВДНГ України (1986). Обл. прем. ім. Бабушкіна. Нагородж. орд. Леніна (2), Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 3 ст., знак. "За заслуги перед містом".

Гільченко Андрій Миколайович (19.11.1980, Кр. Ріг). Майстер спорту міжнарод. класу (1996). Зак. СШ № 116, навчається у Дніпропетров. ін-ті фізкультури. З 1990 тренується у СК "Північний" (тренер Г.М. Чапала). Чемпіон світу у скл. збірної України (Барселона, 1998), багатораз. чемпіон Європи, України з кульової стрільби.

Гімалайська, вулиця в Інгульці. Забудова почалася у 70-х. До груд. 1975 носила назву вулиця Вільна. Довж. 400 м. Має 34 будинки, де проживають 59 чол. Назва походить від Гімалайських гір. Обслуговує 64 в/з.

Гімн Кривого Рогу, затверджен. сесією міськради у трав. 2002. Музика І.Шевченко, слова В. Удовенка. Має назву "Кривий Ріг – моє місто". Першими виконали відомі співаки Т. Піскарьова та О. Скоцеляс. Виконується під час урочистостей.

Гіменохете іржаво-червона (Hymenochete rubiginosa (Schroet) Lev), гриб. Плодові тіла шкірясто-коркуваті, розпростерті, з відігнутими краями або у вигляді черепичасто розташованих бічних шапок, зверху темно-коричневі, майже чорні, з концентричними смугами, з часом стають гладенькі. Краї спочатку жовтуваті, загострені. Внутрішня тканина коричнева. Гіменіальний шар іржаво-коричневий, з товстостінними бурими загостреними щетинками, 50—80 х 7—9 мкм. Спори циліндричні, 5—7 х 2—3,5 мкм. На Криворіжжі зустрічаються на пеньках та хмизі дуба черешатого, дубово-ясеневих лісонасадженнях.

Гімназія, середня загальноосвітня учбова установа, більшою частиною гуманітарного напрямку. Виникла у Захід. Європі у XVI ст., давала класичну освіту. Перша в Росії – академічна у Санкт-Петербурзі (1728). З 1804 чоловічі створювались у кожному губернському місті . З 1862 з'явилися жіночі. У 1864-1882 військові. Строк навчання 7-8

років. З 1990 в Україні відкриті з гуманітарним, педагогічним, технічним напрямками навчання. У Кр. Розі діють 7 Г.

"Гімназія", рок-гурт створен. у 2001 у скл. ПК ІнГЗК за ініціативою В.В.Беспалова. У репертуарі сучас. ритми. Дипломант рок-фестивалів. Веде актив. концерт. діяльність

Гінзбург Борис Наумович (1933-1963, Київ). Художник. Освіта вища. Працював у галузі станкового живопису. Уч. виставок з 1957. Брав участь у 50 виставках. У 1961 працював у Кр. Розі. Автор серії "Українські новобудови семирічки" – "Кр. Ріг. Будівництво НКГЗК" (1959).

Гінура оранжева (Gynura aurantiaca), рослина родини айстрових. Батьківщина – тропіки Схід. Африки. Багаторічна трав'яниста рослина. Листки чергові, черешкові, яйцеподібні, по краю пильчасті. Стебло та листки густо вкриті фіолетово-пурпуровими волосками. Суцвіття кошик, оранжевого кольору. Оранжерейна, кімнатна рослина.

Гіпергенний рудоконтролюючий фактор, супроводжується наявністю навколо покладів багатих залізних руд потужних зон вторинних змін.

Гіперстен (від грецьк. – надсила), мінерал класу силікатів. Колір мідно-червоний, коричневий, зеленувато-чорний, сірий. Блиск скляний. Непрозорий. У Кривбасі зустрічається в амфіболітах в асоціації з діопсидом рожевою обманкою, кварцем, гранатом, титанітом, апатитом.

"Гіпромовець", багатотиражна газета виходила у Кривбасі у 1932. Докладної інформації не виявлено.

Гіпс (від грецьк. – крейда), мінерал класу сульфатів. Колір білий, сірий, безбарвний. Блиск скляний, жирний. Прозорий. У Кривбасі розповсюджен. Вивчали Ю. Г. Гершойг, Є. Я. Каплун.

Гіренко Андрій Миколайович (16.3.1936, Кр. Ріг). Парт. діяч. Зак. КГРІ (1958), Вищу парт. шк. (1971). Працював інженером, механіком РУ ім. Дзержинського. У 1962 секретар комітету ЛКСМУ РУ. 1963-1967 1-й секретар міськ. комсомолу, 1967-1970 1-й секретар Дніпропетров. обкому ЛКСМУ. 1972-1975 1-й секретар ЦК ЛКСМУ. 1980-1987 1-й секретар Херсонськ., 1987-1990 Кримськ. обкомів КПУ. 1989-1991 секретар ЦК КПРС. Народний депутат СРСР. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Гірін Станіслав Фабіанович (30.11.1907, Кр. Ріг – 9.3.1992, там же). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1929). У 1924-1929 бурильник, забійник ШУ ім. Жовтневої революції. У 1929-1937 гірнич. майстер, нач. дільниці, нач. шахти ШУ ім. газ. "Правда". Актив. учасник відбудови гірнич. промисловості Кривбасу. У 1937-1940 голов. інж. шахти ШУ ім. Кагановича, голов. інж. ім. Шильмана. Керував гірнич. роботами, впровадженням нової техніки. У 1940-1957 нач. цеху, голов. інж., керуючий рудниками Бакальський, Златоустівський, Богословський тр-ту "Уралруда". Ці підприємства вдвічі збільшили видобуток руди, нагороджувалися прапором Держкомітету оборони. У 1957-1960 керуючий Атасуйського РУ в Казахстані. Керував його будівництвом і виведенням на проект. потужність. У 1960-1973 керуючий РУ ім. Ілліча. Підприємство завойовувало перші місця у змаганні галузі. Кращий озеленювач Кр. Рогу. Голова міськ. тов-ва "Знання". Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Гіріна С. К. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1927-1928 за дорученням Ін-ту прикладної геофізики. Вивчався досвід співставлення результатів магнітометричної і гравіметричної зйомок на залізистих кварцитах Кривбасу, визначався характер заруднення і залягання кварцитів.

"Гірка", святилище розташоване на правому березі р. Інгулець в р-ні Всебратського. Досліджене у 1987. Пл. 116 м х 110 м. Мало вал і рів. Знайдені залишки коня, амфорного посуду. Належність до археологіч. культури не з'ясована.

Гіркокаштан (Aesulus), рід деревних рослин родини гіркокаштанових. Бл. 15 видів, голов. чином в Півн. Америці, а також в Півд. Європі і Азії (Індія, Японія, Китай), на

гірських схилах, в річних долинах тощо. Дерева (до 30 м заввишки), рідше чагарники (1,5-5 м заввишки) із супротивними пальчатоскладними (з 5-7 листочків) довгочерешковими листками. Квіти в кінцевих пірамідальних або циліндричних волотях. Плід – одногніздна коробочка, що розкривається трьома стулками, часто із шипами. В озелененні міста повсюдно культивують: **Г.звичайний,** кінський каштан – дерево до 30 м заввишки з широкопірамідальною кроною. Листки до 40 см. Бруньки великі, клейкі. Квітки білі, великі, пелюстки біля основи з жовтими, пізніше карминно-червоними плямами. Суцвіття до 30 см, волотеподібне. Здавна використовують у захисному лісорозведенні, в озелененні усіх паркових насаджень. З плодів отримують техніч. крохмаль, поліграф. клей, лікарську сировину; листки – джерело вітамінів В, С; кора – в'яжучий та жарознижуючий засіб.

Гіркуша (Picris), рід трав'янистих рослин родини айстрових. **Г.нечуйвітрова** – дворічник вис. 50-100 см, жорсткошершавий із виймчасто-зубчастими листками. Кошики дзвоникоподібні, квітки жовті. Цвіте VI-X. Широко розповсюджений бур'ян на полях, по сухих засмічених місцях.

Гірман Олександр Олексійович (16.9.1954, Молдова). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1976). У 1976-1981 майстер, ст. виконроб тр-ту "Криворіжбуд". У 1981-1984 виконроб тр-ту "Укрметалургремонт". У 1984-1989 нач. будуправління тр-ту "Криворіжбуд". У 1990-1999 голов. інж., нач. будуправління тр-ту "Криворіжбуд". У 1999 ген. директор ВАТ" Криворіжпівнічрудбуд". Умілий організатор будіндустрії, брав участь у її реструктуризації.

"Гірник", Будинок культури РУ "Інгулець" відкрит. у 1929 на базі клубу. У 30-х діяло 10 творчих колективів, серед них – театр. Пік активності припав на 30-ті. Діяли агітбригади, колективи "Синя блуза", спорт. секції. За час існування творчу школу пройшло до 25 тис. чол. Діяло від 10 до 25 творч. колективів. Під такою назвою діяв до 1992.

"Гірник", колгосп організован. у 1930 жителями 7-го кварталу с. Лозуватка. Мав 600-700 га землі. Займався вирощуванням зернових, утриманням худоби. Ліквідован. у 1950 шляхом приєднання до кол-пу "Шлях Леніна" на правах бригади.

"Гірник", літоб'єднання, що діяло у 50-60-х у Жовт. р-ні. Серед членів – В. Михайличенко, А. Єськов, О. Бандурко, В. Бондарчук, Ю. Драбкін, І. Івашкевич, А. Скоропаденко, А. Ляшенко, Р. Агафонова. Випустило кілька добірок у місцевій пресі.

"Гірник", народний ансамбль танцю створен. у 1970 за ініціативою В. Ю. Бреймана. Виступає на сцені ПК ім. Артема. В репертуарі танці народів світу, народ. фольклор. До скл. входять до 40 чол. Лауреат фестивалів і конкурсів. Проводив гастролі у Франції, Мальті, Іспанії, Туреччині.

"Гірник", радгосп створений у 1930 на територ. сучас. Надєждівськ. сільради. Мав 5 тис. га землі, з них 4 тис. га оранки. Забезпечував насінням господарства Криворізьк. р-ну. Продавав молоко. Мав бл. 1300 корів. Найвища врожайність зерна 40 ц/га, кукурудзи 57 ц/га.

"Гірник", садівницьке товариство КГРІ/КТУ засноване у 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 2,9 га. Має 35 ділянок.

"Гірник", садівницьке товариство ш. "Гігант" закладене у 70-х у Сакс. р-ні. Пл. 20,6 га. Має 392 ділянки.

"Гірник", садівницьке товариство РУ "Суха Балка" закладене у 70-х у Терн. р-ні. Пл. 12,1 га. Має 230 ділянок.

"Гірник", стадіон відкрит. у 1959. Пл. 3,1 га. Має футбольне поле 105х71, ігровий спортзал, сектор настільного тенісу, басейн, зал боксу, 2 волейбольні майданчики, тенісні корти. Пропускна спроможність 170 чол. Трибуни до 3 тис. До 1989 належав РУ ім. Кірова, тепер ДЮКФП № 8. До 1970 головна база футбол. команди "Кривбас". Проводяться змагання з футболу, боксу, тенісу, плавання. Розташован. по вул. Волосевича у Сакс. р-ні.

“Гірник Кривбасу”, багатотиражна газета РУ ім. К.Лібкнехта виходила у червні 1956-1987. Розповідала про життя колективу, людей, пропагувала передовий досвід. Тижневик тиражем 1-3 тис. екз.

“Гірник Криворіжжя”, літак побудован. у 1933 за ініціативою з-ду “Пневмак”. Входив до скл. авіаескадрильї “Крила Леніна”.

Гірницька, вулиця у сел. Степове у р-ні Інгульця. Забудова почалася у 1935 у зв'язку з пуском ш. “Центральна” ШУ “Інгулець”. Розташована у санзоні ІнГЗК. Майже знесена. Довж. 1 тис. м. Має 4 будинки, де проживає 8 чол. Обслуговує 68 в/з.

“Гірницьке”, поселення епохи бронзи розташоване за 0,25 км на півн. схід від с. Гірницьке на терасоподібному схилі лівого берега р. Саксагань. Ділянка 340-170 м. Зібрані уламки кераміки і знаряддя з каменю. Датується XIV-XII ст. до н.е. Розкопки не проводилися. Відкрите у 1978. Оглянуте археологом О.О. Мельником у 1983.

“Гірницьке”, садівницьке товариство об`єднання “Кривбасруда” закладене у 80-х у Жовтн. р-ні. Пл. 10,3 га. Має 186 ділянок.

Гірницький, мікрн. Сакс. р-ну. Закладен. у 1987. Розташован. у півн.-схід. частині р-ну. Розвитку набув у 90-х. Пл. 2,1 тис. кв. м. Має 37 висотних будинків, де проживає 11409 чол. Багатий на зелені насадження. Попередня назва – 5-й мікрорайон. Розташоване депо швидкіс. трамваю, підприємство “Криворіжелектротранс”. Обслуговує ст. швидкіс. трамваю “Майдан Праці”. З центр. р-нами Кр. Рогу з'єднан. автомагістралями.

“Гірницький”, мікрн. бульвар закладен. на початку 80-х. Пл. 0,9. Має багату рослинність, місця для відпочинку.

Гірницького, села кургани розташовані: **1.** За 0,5 км від села, на плато поруч 2-х опор ЛЕП. Висота 0,6 м, діаметр 30 м; **2.** За 0,6 км на південь від села, поруч із дачними садибами ш. ім. Леніна. Розораний до висоти 0,5 м; **3.** За 1,3 км на південь і за 1,4 км на півд. захід від ст. Саксагань. Висота 3,6 м, діаметр 50 м. Поверхня пошкоджена окопами часів ВВВ; **4.** За 0,4 км на півд. захід від села і за 1 км на північ. схід від с. Коломоївка, на плато, поруч із кладовищем група з 6 насипів. Домінуюча висотою 2,5 м, діаметром 40 м; 2-й висотою 0,8 м, діаметром 25 м; 3-й висотою 1,25 м, діаметром 35 м. Решта до висоти 0,5-0,3 м. Оглянуті археологом О.О. Мельником у 1983.

Гірницької Слави, вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву 2-й провулок Мусіївський. Довж. 316 м, ширина 4 м. Пл. 1,2 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 33 приват. будинки. Обслуговує 72 в/з.

Гірнича кріп, штучна споруда, яка будується у підземних виробках і слугує для запобігання обвалів гірничих порід.

Гірнича наука, вивчає основу видобутку корис. копалин, ресурси і розвідку надр, їх первинну переробку. Визначає масштаби і методи розробки природ. корис. копалин, їх геологічні умови. Має потужний потенціал у Кривбасі у вигляді КТУ та науково-дослід. і проект. ін-тів. Зокрема, наука прогнозує поширення ринку збуту криворізьк. руди в Європі.

Гірнича промисловість, комплекс галузей по видобутку та первинній переробці руди у Кривбасі.

Гірниче законодавство, зведення правових норм, правил, основ, актів, які регламують ставлення по використанню та захисту надр. У завдання входять наукове обгрунтування, раціональне, комплексне використання надр для задоволення потреб у мінерал. сировині. Забезпечує безпеку робіт, права трудових колективів. Відомі з часів стародавніх Єгипту, Греції, Риму. На дореволюц. рудниках Кривбасу діяв Гірнич. статут 1897. В СРСР та незалежній Україні діяли і діють закони про надра, які затверджені у відповідності до Конституції держави.

Гірниче училище, відкрите у 1917 на приватні кошти. Передбачало 4-річний термін навчання. Готувало гірнич. техніків і штейгерів. Припинило діяльність з початком гром. війни. Вважається прообразом вищої освіти у Кр. Розі.

“Гірничий інженер”, багатотираж. газета гірничорудного інституту / техніч. ун-ту заснована у трав. 1960. Виходила щотижня, з 1995 нерегулярно, у 1998 припинила своє існування. Розповідала про життя та проблеми вищої гірнич. школи Кривбасу. (Прообраз її - “Соціалістичні кадри”, які виходили у 1931-1932).

Гірничий комплекс, сукупність будівель і споруд, обладнання на поверхні шахт. Забезпечує життєдіяльність видобувного об'єкта, транспортує сировину з вибоїв, спуск і підйом гірнич. бригад. Складається з надшахтного копра, машинного приміщення, естакад, перехідних мостів, побутівок.

Гірничий нагляд, система законів, заходів із Держконтролю за дотриманням правил безпеки ведення гірнич., геологіч. робіт і раціональності експлуатації родовищ корис. копалин і будівництва гірнич. підприємств.

Гірничий технікум, заснован. у червні 1955 у Жовт. р-ні Кр Рогу. Забезпечує підготовку кадрів гірнич. професій для підприємств північ. регіону Кривбасу. У трав. 1990 перейменован. на гірничий коледж. У лют. 1993 знову перетворен. на гірничий технікум. У трав. 1997 увійшов до структури Технічного ун-ту. У 1976-1994 вів підготовку спеціалістів з 14 країн у кількості 300 чол. Готує спеціалістів з економіки, маркшейдерії, технології підзем. та відкрит. розробок, електротехніки. Має потужну навчально-технічну базу, зал, спортзал, майстерні, комп'ютерні класи. Працює 59 викладачів, навчається 820 студентів. За роки існування підготовлено більше 10 тис. спеціалістів.

Гірничих машин кафедра Криворізького технічного університету, створена у січ. 1967 шляхом розділу кафедри рудникового транспорту і гірничих машин на кафедри гірничих машин і рудникового транспорту. Перший завідувач проф. О. В. Ягупов. Готує спеціалістів для експлуатації підземних та відкритих гірнич. робіт, збагач. фабрик і конструкторів гірнич. машин. Працівники готують наукові праці, пишуть підручники.

Гірничі виробки, порожнина у земній корі, яка штучно утворюється у результаті ведення гірничих робіт.

“Гірничі та металургійні вісті”, газета заснована у лист. 1994 Академією гірничих наук України. Матеріали присвячуються новинкам у гірничо-металург. науці. Виходить нерегулярно.

Гірничоалтайська, вулиця розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Кисловодський. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 6 будинків. Багата на зелені насадження. Назва походить від гірнич. регіону на сході Росії – Алтаю. Обслуговує 31 в/з.

Гірничо-геологічний музей-заповідник, створен. у груд. 1990 на території ш. ім. Леніна. Площа 14 га. Район з унікальними геологічними структурами, неповторні кольорові сполучення. Залишки гірнич. виробок кінця XIX – початку XX ст.

Гірничого машинобудування науково-дослідний і проектно-конструкторський ін-т, створен. у трав. 1954 як проектно-конструктор. ін-т “Діпрорудмаш”. Діяльність розпочав у лист. 1954. Розв'язує проблеми механізації, автоматизації праці у гірнич. промисловості. Провідний у розробці всіх видів шахт. обладнання. У 1975 перейменован. у Всесоюз. науково-дослідний і проект.-конструкторський ін-т ВНДПІрудмаш. У 1986 створене наук.-виробниче об’єднання у скл. ін-ту, Криворізьк. гірнич. машинобудування, Дніпропетров. гірничо-шахт. обладнання, дослідного з-дів. У 1992 став НДПІрудмаш у скл. Міністерства машинобудування України. У трав. 1994 на базі ін-ту і дослід. з-ду утворене акціонерне тов-во “КриворіжНДПІрудмаш”. Розробляє бурові верстати, установки, комбайни для гірнич. виробок, навантажувальні машини, руднич. транспорт, конвеєри та ін. Розробками користуються 23 з-ди СНД. 20 золот., 40 сріб., 80 бронз. медалей виставок, призи якості з Мадрида, Парижа, Велика діамантова гілка з Мехіко. Одержано 1 тис. автор. свідоцтв, патенти у США, Японії, Швеції, Франції. За останні роки розробив 12 новинок. Директори А. Й. Безлюдько, А. П. Лисов, В. П. Герасимов, Б. Г. Бовдуй, Ю. С. Ремха.

Гірничого технікуму, зона відпочинку закладена у 70-х. Пл. 3,7 га. Має зелену рослинність, пляж на березі ставка, місця для відпочинку.

Гірничо-економічний технікум, створен. у лют. 1962 Раднаргоспом Дніпропетров. адмінрайону. У 1962-1970 готував спеціалістів з організації та планування гірничо-руд. промисловості, бухобліку, організації діловодства. Має типовий 4-поверх. навчальний і 2-поверх. лабораторн. корпуси на 1,2 тис. студентів. Пл. 17,8 кв. м, актов., спорт. зали, гуртожиток на 360 місць, їдальню, бібліотеку з книжковим фондом 64,4 тис. екз. Діють 39 кабінетів, 13 лабораторій, 2 лінгофони і 2 комп'ютер. класи. У 1970-1993 готував фахівців із технології приготування їжі, товарознавства продовольч. товарів, бухобліку, матеріал.-техніч. забезпечення. З 1993 готує спеціалістів з аудиту та бухобліку, комерційної діяльності, технології громадськ. товарознавства та комерц. діяльності. У 1985 відкрите відділення банківськ. справи, у 1997 – фінансів і кредиту. За роки існування підготовлено більше 12 тис. чол., з них 100 зарубіж. спеціалістів. У жовт. 1997 увійшов до скл. навчально-методич. комплексу у скл. Міжнарод. університету фінансів (Київ), Криворізьк. гірничо-економіч. технікуму, Криворізьк. фінансово-економіч. ліцею. Приймаються учні 9 кл. і 11 кл. Термін начання 3-5 років. Конкурс до 3-7 чол. на місце. Середньорічний контингент на ден. відділенні 700 чол., заочному – 200, очно-заочному – 150. З червня 1998 перейменован. у технікум економіки та управління. Директори М. Ф. Макєєв, Л. Г. Філевич.

Гірничо-збагачувальний комбінат, комплекс підприємств з видобутку, переробки твердих корис. копалин. Проводить видобуток, збагачування, агломерацію, огрудкування гірнич. маси. Складається з кар'єрів, шахт, збагач. агломерац., огрудкувальн. фабрик. У подальшому результати переробки спрямовуються на металург. з-ди. У Кривбасі 5 ГЗК.

Гірничо-електромеханічний технікум, відкрит. у верес. 1962 як машинобудівний. Працював на базі учбово-курсового ком-ту ЦГЗК, готував спеціалістів з обробки металів різанням, монтажу та ремонту пром. обладнання, монтаж метал. та залізобетон. конструкцій, кисневих машин, технології збагачення. Діяли денна, вечірня, заочна форма навчання. У 1971 одержав нове приміщення. Утворюються нові відділення – інструментальне виробництво, інструмент. і ливарне виробництво, обслуговування верстатів з ЧПУ, пром. роботів та маніпуляторів. У верес. 1976 перейменован. у гірничомеханічний. У лип. 1995 до нього приєднан. технікум гірничої електромеханіки. У січ. 1998 перейменован. у гірничо-електромеханічний. Навчаються більше 1,2 тис. чол. Працював 91 викладач. З 1997 передан. як структурний підрозділ до Техніч. ун-ту. Має тісні зв’язки з Укр. акад. зв’язку (Одеса), Укр. інж.-пед. акад. (Харків). Пл. 9,5 га. За роки існування підготовлено більше 17,5 тис. фахівців. Розташован. на вул. Ватутіна Жовт. р-ну.

Гірничої механіки кафедра Криворізького технічного університету, створена у жовт. 1938 шляхом розділення кафедри гірничої електромеханіки та кафедри гірничої електромеханіки і гірничої механіки. Перший завідувач М.К. Правицький. Готує спеціалістів з гірнич. механізмів, теплотехніки, гідравліки. Діють 5 наук. лабораторій. Працівники ведуть плідну наук. діяльність.

Гірничо-промислового учнівства школи, започатковані у Кр. Розі у 1924 на ШУ ім. Жовтневої революції, ім. Леніна, де навчалися до 450 чол. Одночасно за програмою ГПШ діяли курси бурильників, де навчалося 5 тис. чол. У 1927 проведена виставка робіт учнів. У Криворізьк. окрузі у 1924-1925 діяло 16 шкіл цієї системи, де навчалося 1 тис. учнів, у 1925-1926 – 29 шкіл, де навчалося 14 тис. чол., у 1926-1927 – 32 і 2 тис. учнів. За 1924-1941 підготовлено бурильників, прохідників, підривників, скреперистів до 20 тис. чол. Школи діяли на рудниках. На їх базі у 1944 створені школи ФЗН.

Гірничорудний інститут, бере початок у жовт. 1922 від вечірнього робітничого технікуму, який працював на ШУ ім. Жовтневої революції. Діяли гірниче, механічне та електротехнічне відділення. Перший набір склав 70 чол. Через відсутність викладачів механічне та електротехнічне відділення закриті у 1924. Перший випуск у 1926 склав 12

чол. Серед них Д. Бєсов, М. Бабаєнко, А. Жмайло, П. Таран, Г. Гомашовський, П. Торський, В. Смушков. Серед перших викладачів В. Жигаловський, М. Стариков, П. Пироцький, П. Журавльов, І. Кузнецов, В. Гредньов, П. Логійко, Е. Фукс, І. Яницький. У 1927 Ф.Малигіну і П. Пастушкіну вперше присвоєне звання гірнич. інженера. У лист. 1929 тех-м реорганізован. у вечірній робітничий гірничий інститут. У 1931 діяли експлуатаційний, шахтобудівний, електромеханічний, збагачувальний та гірничо-економічний фак-ти, де навчалася 1 тис. чол., на 10 кафедрах працювало 200 викладачів. У 1932 на гірнич. кафедрі відкрита перша в ін-ті аспірантура. В 1935 відкрит. гуртожиток на 200 місць, підсобне господарство у 60 га. У серп. 1936 перетворен. у філію Дніпропетров. гірнич. ін-т як гірнич. фак-т. У 1937 відновлен. як вечірній ін-т, а у лип. 1938 відкрито денне відділення і КГРІ відновлен. у своєму статусі. Ін-ту торкнулися репресії 30-х. Арешту піддалися Ф. П. Кошовий, Г. Б. Римша, В. А. Дитман, Е. К. Фукс. На початок ВВВ навчалося 1 тис. студентів. У червні-серп. 1941 500 чол. пішли на фронт. Ін-т виїхав до Н/Тагілу, де у верес. 1941 відновив навчальний процес. Студенти працювали у колгоспах Уралу, в оборон. промисловості. У червні-серп. 1944 повернувся до Кр. Рогу. Збитки ін-ту складали 7 млн. крб. Працювали 6 докторів і 6 канд. наук. За 25 років підготував 740 інженерів (1947). У 1957 навчалося 3 тис. чол., працювало 185 чол., з них 6 професорів, 65 канд. наук. У 1961 почалося навчання зарубіжних студентів. У 1963 одержано право захисту дисертацій у стінах КГРІ, започатковане змагання між академ. групами. У 1966 нагороджен. Дипломом 1 ст. ВДНГ СРСР, доценти С.Ф. Бабенко, С.Ф. Сидоренко удостоєні Ленінськ. прем., введено новий корпус і загальна площа зросла до 41,4 тис. кв. м. У 1968 на 15 кафедрах працювало 418 викладачів, 171 мали вчені звання. У жовт. 1969 відкрив “Дні науки вузів” на ВДНГ СРСР. За 50 років підготував 15,3 тис. спеціалістів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (11.10.1972). У 1981 площа складала 54 тис. кв. м, діяло 11 факультетів, 40 кафедр, підготовка інженерів відбувалася по 12 спеціальностях, працювало 13 докторів, 286 канд. наук і доцентів. У 1982 нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України. За часи існування підготовлено 29 тис. інженерів. Серед них 7 Героїв Соц. Праці, 12 лауреатів премій. За роки XI п'ятирічки підготовлено 7,1 тис. фахівців, 134 для 36 країн, впроваджено 482 розробки на 39,2 млн. крб., одержано 428 позитивних рішень, 386 авторськ. свідоцтв, надруковано 2351 статтю, одержано 80 медалей ВДНГ, захищені 10 доктор. і 84 канд. дисертацій. У берез. 1985 надано право захищати доктор. дисертації. У 1988 введено новий корпус будфак-ту на 10 тис. кв. м. У верес. 1991 КГРІ став колективним членом Академії гірнич. наук України. За 70 років підготовлено 42.1 тис. фахівців. Працювало 612 викладачів, навчалося 7 тис. студентів. З 1993 колективний член Міжнарод. товариства гірничих професорів. На груд. 1992 підготовлено 44 тис. спеціалістів, з них 650 з 65 країн. Працювало 53 доктори наук, 1536 чол. з них – викладачі. У груд. 1994 ліквідован. шляхом створення на базі КГРІ створено Технічний ун-т. Директори-ректори В. І. Жигаловський, Д. П. Малий, Г. Б. Римша, М. К. Правицький, Г. М. Малахов, Ю. П. Астаф'єв, В. Ф. Бизов.

Гірничорудний, провулок житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладен. у 30-х. Розвитку набув у 50-х. Довж. 200 м, ширина 6 м. Має 15 приват. будинків, де проживає 53 чол. Розташоване ПП “Адрон”. Вкритий відсівом. Обслуговує 77 в/з.

Гірничорятувальна служба, Криворіжжя бере початок від 1913, коли вперше за умов Кривбасу на Шмаківському руднику почала діяти команда рятувальників у скл. 20 чол. Це пов'язувалося з тим, що починаючи з 1908 на шахтах і кар’єрах почастішали аварії з людськими жертвами. Рятувальники не мали спецобладнання і захисту, працювали з допомогою лопат, кайла, сокир, ломів. До революції діяла одна гірничорятувальна станція. Припинила діяльність за часів гром. війни, не функціонувала у перші роки відбудови гірнич. промисловості Кривбасу. Відновлена у 1927 як гірничорятувальна Шмаківська станція. У 1931 підпорядкована управлінню протиповітряної оборони та військ. частинам Наркомважпрому СРСР, переведена на воєнізований стан. У 1933 створен. 1-й Криворізьк. воєнізован. гірничорятувальний загін у скл. 2-х взводів по 3

відділення у кожному на базі ШУ ім. К.Лібкнехта. У 1933-1941 на оснащенні перебували респіратори РКР-3, КІП-3, автомобілі ГАЗ-АА для аварійних виїздів. У 1941 група з 15 чол. на чолі з І.О. Моїсєєвим брала участь у знищенні шахт і повним складом виїхала на Урал. На середину 50-х загін мав 6 взводів та 250 чол. особового складу. 1-й діяв у м.Інгулець, 2-й – РУ ім. Дзержинського, 3-й – РУ ім. Комінтерну, 4-й – РУ ім. Леніна, 5-й – Першотравневе РУ, оперативний – РУ ім. К.Лібкнехта. Серед керівників С.І. Богданов, С.І. Міхельсон, А.Ф. Окоревський, Д.М. Богомол, В.К. Васильков, О.В. Ґудзь. У 1994 утворені Криворізьк. і Терн. загони. З 1998 входять до структури Держ. гірничорятувальної служби України. Здійснює аварійно-рятувальне обслуговування гірнич. підприємств Дніпропетров. обл. Працює 500 чол., з яких 100 перебувають у цілодобовій готовності. У разі необхідності рятувальники протягом 120 сек. готові виїхати на ліквідацію аварій або надзвичайних ситуацій.

“Гірпром”, артіль з виготовлення черепиці і шлакоблоків існувала у 1944 – початок 60-х. Працювало до 80 чол.

Гірчак, спориш (Polygonum), рід трав’янистих рослин родини гречкових. На Криворіжжі 5 дикорослих видів. Найпоширеніші **Г.березновидний**, витка гречка – бур'ян на городах і полях, **Г.звичайний**, спориш – скрізь по житлових масивах, засмічених витоптаних місцях, **Г.перцевий** та **Г.почечуйний** – часто по берегах водойм. Три останніх види – лікарські р., мають широкий спектр фармакологічних властивостей. У декоративному квітникарстві використовують **Г.чагарниковий**, **Г.сахалінський**, **Г.споріднений**.

Гірчиця (Sinapis), рід однорічних трав’янистих рослин родини хрестоцвітних. **Г.польова** – р. вис. 40-60 см з суцільними довгастими зубчастими листками, жовтими квітками і хвилястогорбочкуватими стручками. Цвіте VI-VIII. Широко розповсюджений бур’ян на полях та городах.

Гітлерівські каральні групи №№ 674, 719, 720, 721, 727, 730, 740, які підпорядковувалися управлінню польових армій вермахту №№ 8 і 11 діяли у Кр. Розі у груд. 1943 – лют. 1944. Здійснювали охорону тилів Криворізько-Нікопольськ. угруповання німців, жорстоко поводилися з мирним населенням, разом з калмицьким корпусом влаштовували криваві розправи над жителями Криворіжжя. Серед ком-рів Герман, Шайдлер, Майснер, Мольде та ін.

Гіфолома групова (Hypholoma fasciculare (Hads. ex Fr.) Karst), гриб. Шапка 3-6 см у діаметрі, тонком’ясиста, напівсферична, згодом опукло-або плоско-розпростерта, часто з горбочком, сірчано-жовта, в центрі темніша, гола, по краю звичайно з залишками покривала. Пластинки вузькі, густі, сірчано-жовті, зеленкувато-коричневі, з часом бурувато-зеленкуваті. Спори 6-7-9 х 4-5 мкм, еліпсовидні, гладенькі. Ніжка 5-10 х 0,5-0,6 см, циліндрична, сірчано-жовта, до основи коричнювата, темно-волокниста, з порожниною. М’якуш сірчано-жовтий, гіркий, з неприємним запахом. Отруйний, помилково збирають за опенька літнього, VIII-XI-XII. На Криворіжжі зустрічаються у добових, дубово-ясеневих насадженнях, парках, скверах, всюди.

Глаголи, назва літер у давні часи на Криворіжжі.

Глаголєв Василь Васильович (4.3.1898, Калуга – 21.9.1947, Москва). Герой Рад. Союзу (1.11.1943). Ген.-полковник (1944). Зак. курси при Акад. ім. Фрунзе (1941). Уч. 1-ї світ., гром. воєн. Уч. ВВВ з лип. 1941. Ком-р 42 КД, 73 СД, 10 гв. СК. З берез. 1943 командувач 46 А. Уч. боїв за Крим, Кавказ, на Курськ. дузі, Дніпро, Кр. Ріг. Тільки у боях за Соцмісто дивізії. Г. знищили 30 танків, захопили 90 автомобілів. Відзначен. у Наказі Верховного Головнокомандувача. Командував з трав. 1944 31 А, 9 гв. А. Уч. Білоруськ., Віденськ., Празьк. операцій. Уч. параду Перемоги. З квіт. 1946 командувач ПДВ. Ім’я носять вул. у Кр. Розі, Москві, Мінську. Нагороджен. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (2), Суворова 1 ст. (2), Кутузова 1 ст.

Глаголєва, вулиця розташована у житломасиві ЖКК ЦГЗК центр. частини Жовт. р-ну. Закладена у кінці 50-х. До 1975 носила назву провулок Журналістів. Розвитку набула у 60-

70-х. Довж. 600 м, ширина 9 м. Має 7 багатоповерхових будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа ім'ям ген. В.В. Глаголєва. Обслуговує 53 в/з.

Гладишев Віктор Герасимович (5.9.1937, Дніпропетров. обл. – 6.3.1995, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1959). У 1959-1974 бур. майстер, голов. інж. Центр. геологіч. партії, у 1975-1995 ст. інж., заст. нач. експедиції "Кривбасгеологія". Керував впровадженням технології алмазного буріння, спец. буріння сумішів, розвідкою родонових вод в р-ні ПівдГЗК.

Гладишева Меланія Олександрівна (2.2.1934, Житомир. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З початку 50-х до 1991 штукатур, бригадир цеху кап. ремонту ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець соц. змагань, наставник. Нагороджений орд. "Знак Пошани", Трудової Слави 3 ст.

Гладілін Володимир Васильович (25.1.1921, Іркутська обл.). Ген.-лейтенант ав. Засл. військ. льотчик СРСР. Зак. Військ.-повітр. акад. Уч. ВВВ. У скл. 951 ШАП 306 ШАД визволяв Криворіжжя. Після війни командував з'єднанням, вводив новітню техніку, виконував завдання уряду. Нагороджений орд. Жовтневої Революції, Червоного Прапора (3), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (3).

Гладіолус (Giadiolus), рід багаторічних, високодекоративних, трав'янистих рослин родини півникових. Батьківщина – тропічні райони Африки, Середземномор'я, Півд. Європа, Серед. Азія. Рослина з високим прямим стеблом (50-150 см), при основі з бульбоцибулиною. Листя лінійно-мечовидні. Суцвіття одно- або двосторонній спіральний колос, на якому розташовано від 14 до 32 квіток. Квітки різнокольорові: від білих до темно-фіолетових, в діам. 6,5-14 см, цільнокраїми або гофрованими пелюстками. Цвіте VII-IX. Зараз відомо більше 12 000 сортів Г. В Україні найпоширеніші сорти селекціонерів-аматорів Н.О. Мірошниченко , І.Я. Хорошева, І.Г. Самойленко.

Гладкий Анатолій Федорович (30.8.1959, Кр. Ріг). Засл. металург України (1994). Зак. Дніпропетров. транспорт.-економіч. тех.-м (1997). З 1981 слюсар, ст. майстер по ремонту обладнання СПЦ № 1 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, передовик виробництва.

Гладувата, балка розташована у Терн. р-ні на межиріччі балки Північної Червоної, р.Саксагань і балки Грудкуватої поблизу ПівнГЗК. Впадала у р.Саксагань. Довж. до 2 км. Зруйнована внаслідок гірнич. робіт Першотравневого РУ. Назва походить за 2-ма версіями. За першої названа ім'ям запорозьк. козака Гладуватого, за другою – через гладкі і похилі схили.

Гладуш Віктор Дмитрович (10.1.1937, Дніпропетров. обл.). Держ. діяч. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1959). З 1959 вальцювальник, ст. майстер, нач. стана, нач. блюмінга-2, у 1978-1980 нач. виробнич. відділу, у 1980-1981 голов. інж., у 1981-1986 директор з-ду/ком-ту "Криворіжсталь". Депутат Верх. Ради України (1985). У 1986 заст. міністра чорної металургії України. У 1987-1991 заст. Голови Ради Міністрів України. У 1991 міністр промисловості і транспорту України. У 1992 Надзвичайний і Повноважений посол України в Латвії. Працював 1-м заст. міністра України з зовнішньоекономіч. зв'язків. Засл. металург України (1984). Почес. металург СРСР. Один з найвидатніших організаторів металург. промисловості України 80-90-х. Акад. Інженерної Акад. України. Народ. депутат України (1994). Очолює Криворізьке земляцтво у Києві. Автор наук. праць, винаходів. Бере актив. участь у громадсько-політич. роботі. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора (2).

Глазовий Павло Прокопович (30.8.1922, Миколаїв. обл.). Чл. Спілки письменників України (1968). Поет-гуморист. Навчався у Військ.-повітр. акад. (з 1943). Зак. Київ. педін-т (1956). У дитинстві жив у Кр. Розі. Першого вірша надрукував у газ. "Червоний гірник". Уч. ВВВ з червня 1941. Моторист і стр.-радист 6 бомб. авіаполку, 68 гв. ВАП на Ленінград. і Півд.-Захід. фр. Вивозив дітей з блокован. Ленінграда. У 1950-1961 заст. редактора ж. "Перець" та "Мистецтво". Поема "Слався, Вітчизно моя!", сатири "Великі цяці" (1956), "Карикатури з натури" (1963), "Коротко і ясно" (1965), "Щоб вам весело

було” (1967), “Усмішки” (1971), “Байки і усмішки”, “Весела розмова” (1979), “Вибрані усмішки”. Прем. ім. О.Вишні. Твори виконують відомі актори-сатирики. Уч. з'їздів письменників України. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Грамотою Президії Верх. Ради України.

Глазунов Петро Олексійович (20.2.1920, Вітебська обл.). Герой Рад. Союзу (23.2.1945). Зак. Одес. ав. уч-ще (1940). Уч. ВВВ з берез. 1943. Заст. ком-ра 955 ШАП 305 ШАД. Відзначився у боях за Кр. Ріг. Здійснив 115 б/вильотів. З 1975 полковник у відставці. Живе у Харкові. Нагородж. орд. Леіна (2), Червоного Прапора (2), О.Невського, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки (2).

Глазунов Сергій Миколайович (1.9.1958, Криворіжжя). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1985). З 1973 монтер колій, майстер шляхів, пом. машиніста екскаватора Ганнівськ. кар’єру, майстер, нач. рем.-буд. цеху, з 1999 директор управління кап. будівництва ПівнГЗК. З квіт. 2002 ген. директор ВАТ “ПівнГЗК”. Раціоналізатор. Умілий організатор і керівник виробництва. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Глазунова, вулиця житломасиву Веселі Терни Терн. р-ну. Закладена за часів С.Колачевського як частина гірнич. селища. Розвитку набула і сформувалася у 30, 50-60-х. Довж. 2,2 тис. м, ширина 9 м. Має 115 приват. будинків, де проживає 408 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. композитора Глазунова Олександра Костянтиновича (10.8.1865, Петербург – 21.3.1936, Париж). Учень М.Римського-Корсакова. Директор Петербурзьк. консерваторії. Писав симфонії, сюїти, вокальні твори. Обслуговує 90 в/з.

Глауконіт (від грецьк. – синювато-зелений), мінерал класу силікатів. Колір тьмяно-зелений, зеленувато-чорний. Блиск матовий. У Кривбасі дуже рідкісний. Знайден. у кар’єрі “Західний”. Вивчав І. І. Танатар.

Глацкофан (від грецьк. – синювато-зелений), мінерал класу силікатів. Колір сіро-блакитний, сірувато-чорний. Блиск скляний. У Півн. руд. р-ні зустрічався у породах, намічених горизонтом у вигляді кристалів. Вивчався В. Є. Куманом, В. Г. Кушевим у 1960-1962.

Гламбоцького М.А. (засл. гірник України (1960), трудова діяльність пов’язана із ш. “Нова” РУ ім. К. Лібкнехта. У 40-60-х працював майстром. Ударник п’ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Гледичія триколючкова (Gieditschia triacanthos), рослина родини цезольпіпієвих. Батьківщина – Півн. Америка. Листопадне дерево до 40-45 м заввишки. Стовбур та гілки з товстими поодинокими або галузистими колючками 6-30 см довж. Кора темно-бура, зморшкувата. Листки перистоскладні, до 30 см довж. Квітки дрібні, зеленуваті, в китицях 5-7 см довж. Плід – біб довгастоланцетний до 20-40 см довж., шкірястий, темно-коричневий, зігнутий. Насіння коричневе, блискуче. Цвіте V-VI. Розмножується насінням. Рекомендується для більш поширеного використання в озелененні міста, створенні живоплотів, полезахисних смуг, закріпленні ярів.

Глезоса, вулиця у мкрн. Перемоги Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 543 м. Пл. 3,2 тис. кв. м. До 1964 носила назву 1-ї Залізорудної. Має 12 приват. будинків. Названа на честь грецьк. патріота Глезоса (26.8.1922). Актив. борець проти фашизму. Обслуговують 7, 74 в/з.

Глей, суміш глини синювато-сірих або голубувато-зелених відтінків. Утворюється у болотистих і заплавлених місцях під впливом мікроорганізмів. На Криворіжжі у побутових умовах використовується з часів пізньої бронзи. Виготовляється посуд, будматеріали.

Глек, назва посудини з обпаленої глини для рідини, побутувала на Криворіжжі з давніх часів, зараз подекуди зустрічається у селах.

Глечик, посудина для рідини з видовженими пропорціями з однією або двома ручками. Найдавніші зразки на Криворіжжі знайдені у похованнях кіммерійців. Часто зустрічається

у сарматських та черняхівських культурах. У Криворізьк. музеї зберігаються зразки стародавніх Г. у первісному вигляді.

Глечики (Nuphar), рід багаторічних водяних рослин родини лапаттєвих. Г.жовті – р. з великими плаваючими глибокосерцевидними листками. Квітки 3-5 см в діам., жовті. Цвіте VI-VII. На Криворіжжі рідко. Єдине виявлене місцезнаходження на р. Інгулець поблизу с. Недайвода. Р. лікарська отруйна.

Глеювата, балка мала довж. до 5 км на правому березі р. Саксагань. Спостерігаються виходи порід. Поблизу клубу юних моряків потуж. вихід дрібнозернист. гранітів, у верхів'ї – буро-зелена глина (глей). Звідси і походить назва. Тепер збереглася незначна частина в р-ні ПК ім. Фрунзе. Решта під промзоною РУ "Суха Балка", ЦГЗК.

Глеювата, балка розташована поміж житломасивами Краматорівка та ім. Леніна у Терн. р-ні. Довж. до 1,5 км. Схили пологі. Назва походить від виходу на поверхню глею.

Глеюватка, село одноймен. сільради розташоване за 18 км на півн. схід від центру Кр. Рогу і за 7 км від ст. Роковата. Рельєф спокійний, рівнинний. Засноване у 1904-1906 шляхом переселення 85 сімей із с. Лозуватка. Переселенці орендували землю на 40 років. Серед першопереселенців Р. М. Кияшко, С. М. Маковецький, М. Є. Зубенко та ін. Селяни жили у землянках і хатах під соломою, 25 чол. брали участь у 1-й світ. війні. І.С. Тимофєєв і М.К. Шрамко удостоєні Георгіївських хрестів 2-4 ст. Постраждало під час гром. війни. Відбудова почалася у 20-х. У 1925 існувало 96 господарств, проживало 520 чол. Діяли млин і кузня. У 1926 побудовані школа, медпункт, магазин. Селяни вели одноосібне господарство. У 30-х діяли кол-пи "Зоря соціалізму" та ім. Сталіна. У серп. 1941 село обороняли 253 СП та комуністич. батальйон з Нікополя. 18.8.1941 окуповане німцями. Входило до скл. Недайводської волості. Постраждало під час війни. Визволене 25.3.1944. 133 жителі воювали на фронтах, 56 загинули, 29 нагороджж. орд. і медалями. Відомі 48 імен визволителів, які загинули у боях. Відбудова тривала до кінця 40-х. З початку 50-х діяв кол-п "Перемога", з 1960 – 2-ге відділення рад-пу "Веселі Терни". Електрифіковане у 1957-1958. 1975 існувало 698 дворів, проживало 1941 чол. У 1961 приєднані села Зелений Яр, Отаманівка, у 1963 – с. Великий. Мережа вулиць прямокутна. Пл. 320 га. Має 18 вулиць, 711 дворів, проживає 1337 чол. Діють сільрада, укр. православна церква, 2 молитвен. будинки, клуб, бібліотека, НСШ, пошта, дитсадок, медпункт, 5 магазинів. Назва пішла від слова "глеї", що означає важкі в'язкі чорноземи.

Глеюватка, села братська могила рад. воїнів, які загинули під час визволення сіл Глеюватка, Вільна Долина, Веселий Кут – у жовт. 1943 – лют. 1944. Закладена у трав. 1972. Скульптура з металу висотою 2,07 м на місці боїв.

Глеюватка, села курган розташован. на південь від дороги ЦГЗК – ст. Роковата і за 1,9 км на південь від села. Висота 1,3 м, діаметр 38 м, розорюється. Оглянутий археологом О.О. Мельником у 1983.

Глеюватська балка, розташована у межах с. Глеюватки. Тягнеться з півночі на південь. Довж. до 6 км. Впадає у р. Саксагань в р-ні кол. РУ ім. Фрунзе. Схили пологі. Рослинність складається з верболозів, глоду, трав. Утворена весняними водами шляхом розмивання грунту.

Глеюватська неповна середня школа, бере початок від 3-класної школи, побудованої у с.Глеюватка у 1926. Розташовувалася у пристосованому будинку. Навчалося 35 учнів, працювало 2 учителя. У 1935 одержала статус семирічної. Споруда під час окупації використовувалася під стайню. Після війни розташовувалася у кількох будинках, які тепер займають сільрада та олійниця. Сучас. споруда введена у 1970. Навчається 110 учнів, працює 12 учителів. Діють гуртки "Умілі руки", краєзнавчий, вокальний, спортивні секції. Присадиб. ділянка 0,5 га. Серед кращих учителів М. Є. Ертман, М. С. Міщенко, О. Ф.Павлиш, А. М. Семенко. Відвідують діти сіл Глеюватка, Красна Балка, Новоіванівка. Директори М. О. Бельченко, М. Є. Ертман, Г. К. Колесник, В. І. Титова, С. В. Пивоварова, Н. В. Прокопенко, О. В. Хілик.

Глеюватська світа, Криворізької серії порід має абсолютний вік 2 300-2 600 млн. років. Завершує розріз Криворізьк. серії. Серед характерних особливостей присутність конгломератів та метапіщаників . представлена конгломератами, сланцями, метапіщаниками.

Глеюватська сільрада, створена у 1929 з центром у с. Глеюватка. Розташована за 18 км на північ. схід від Кр. Рогу, підпорядковані сс. Глеюватка, Веселий Кут, Красна Балка, Новоіванівка. Пл. 9,1 тис. га, населення 2,3 тис. Угіддя рад-спу "Веселі Терни".

Глеюватське єдине споживче товариство, засноване у с. Глеюватка у 1922. Об'єднувало до 50 сімей. Ліквідоване у 1929.

Глеюватське кладовище, розташоване за 100 м на північ. околиці с. Глеюватка. Пл. 2 га. Закладене на початку 20-х. Перший похований П.О. Трюхан (1924). Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Глеюватський будинок культури, відкрит. у трав. 1966. Пл. 800 кв. м. Має зал на 200 місць, приміщення для танців, дитяч. ігор, гурткової роботи. Працюють 4 худ. колективи, які відвідують 45 чол. Середнє відвідування до 1,8 тис. чол. на рік. Працює 2 чол. Центр культури жителів Глеюватської сільради.

Глеюватський меморіал, на братській могилі визволителів села у 1972 на кургані перед школою. У металі виготовлена скульптура матері, яка тримає натруджену руку на плечі школяра. На мармуровій плиті вибито 363 імен. Школярі висадили алею з ялин і каштанів.

Глеюватська українська православна церква, Сорока святих Великомучеників Севастійських Московського патріархату освячена у груд. 1998. Споруда побудована на кошти віруючих. Престольне свято – 22 березня. Віруючих 20 чол. Богослужіння відбуваються у святкові і вихідні дні. Настоятель С. В. Титов.

Глеюватська церква християнської віри євангельської "Вефіль", бере початок від жовт. 1921. Заснували жителі с. Глеюватки А. М. Шевченко і П. Ф. Сухина. Богослужіння відбувалися у будинку А. М. Шевченка. У 1930 хрещення прийняли 80 чол. У 1938 до 27 сімей віруючих піддалися репресіям. У 1938-1941 богослужіння відбувалися таємно. У 1941-1944 віруючі збиралися у будинку О.О. Трюхана. Відновила діяльність у жовт. 1991. Віруючі спорудили молитовний будинок у с. Глеюватка. Віруючих 56 чол. Просвітери І. Д. Трюхан, П. В. Васильченко, А. І. Трюхан.

Глєбов Георгій Ілліч (22.4.1913, Рязан. обл.). Герой Рад. Союзу (20.12.1943). Зак. Ленінград. арт. уч-ще (1940). В арм. з 1938. Уч. ВВВ з червня 1941. Ком-р дивізіону 5 гв. арт. полку 10 гв. ПДД, відзначився у боях за Дніпро і Кр. Ріг. Відбивав контратаки ворога. Особисто знищив 6 танків і 2 самохід. гармати. З 1958 підполковник запасу. Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки (2).

Гликерія-комарниця, народна назва 26 травня на Криворіжжі. З цього дня з'являються комарі.

Глина, незцементована осадочна гірська порода, яка головним чином складається з глинистих мінералів. До скл. входять каолініт, монтморилоніт, гідрослюда, вермікурит, палигорськіт. Найдавніші вироби з Г. на Криворіжжі сягають доби пізнього неоліту (IV тис. до н.е.). Широко використовується у промисловості і господарстві.

Глинки, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці XIX ст. Розвитку набула у 20-х. Довж. 654 м, ширина 9 м. Має 2 приват., 31 держ. будинків, де проживає 156 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Назва походить від покладів глини. Обслуговують 2, 99 в/з.

Глинобитні споруди, житлові будівлі, госп. прибудови з глини. На Криворіжжі з'явилися в епоху Черняхівської культури. Поселення в р-ні сучас. Христофорівки, Ганнівки.

Глиняна, балка розташована у захід. частині с. Лозуватка. Довж. до 1 км, тягнеться з півночі на південь, впадає в р.Інгулець. Схили круті, глибока. Спостерігаються виходи глини і граніту. Росте глід, терен, дика маслина, різнотрав'я. Утворена шляхом розмивання граніту весняними і дощовими водами.

Глід, боярка (Crataegus), рід родини розових. Листопадні, рідко напіввічнозелені, звичайно невисокі дерева 3-6 (18) м заввишки. Пагони з колючками. Листки від суцільних до перистолопатевих і перисторозсічених. Квітки двостатеві, зібрані у щиткоподібні суцвіття, білі, рідше рожеві, з неприємним запахом. Плід кістянкоподібний , має 1-5 кісточок. Цвіте V-VI. Розмножується насінням, паростками. 1250 видів зростають у помірних та субтропічних зонах. В озелененні зустрічаються **Г.колючий** із рожевими махровими квітками, **Г.одноматочковий, Г.обманливий**. Рекомендується **Г.напів'який,** цінний їстівними плодами. Декоративні, медоносні, лікарські рослини – рекомендуються для використання у парках, скверах, створенні живоплоту.

Глікін Анатолій Олександрович (3.9.1922, Гомельська обл. – 2.12.1999, Кр. Ріг). Визволитель. Зак. Тамбов. авіашколу (1940). Уч. ВВВ з 1942 у скл. 503 ШАП. Стрілець-радист. 10.3.1944 здійснив подвиг. У повітр. бою був пошкоджен. "Іл-2". Йому на допомогу сів літак ком-ра групи, але й він через пошкодження не зміг злетіти. Льотчиків оточували вороги. Уміло відбивав атаки ворога, доки третій літак не забрав 2 екіпажі. У 1957-1988 газозварник ДРРЗ. Організатор заводських народ. дружин. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Глинка Борис Борисович (27.9.1914, Кр. Ріг – 11.5.1967, Москва). Герой Рад. Союзу (24.5.1943). Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1949), Військ.-повітр. акад. (1952). Вихованець Криворізьк. аероклубу. У 1934-1936 працював техніком на шахті ШУ ім. Ілліча. В арм. з 1936. Уч. ВВВ з червня 1941. Згодом служив інструктором. Провів 200 б/вильотів, збив 30 літаків противника. Служив у Центрі підготовки космонавтів. Ім'я на стелі Героїв у Кр. Розі. Ім'я носить турнір з тенісу у Кр. Розі. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Глинка Борис Пилипович (1882, Криворіжжя – 10.5.1947, Кр. Ріг). Георгіївський кавалер. Освіта н/середня. Уродженець с.Олександродар. Займався землеробством. Уч. рев. подій 1905. Уч. 1-ї світ. війни. Виявив виняткову мужність і героїзм у боях з австро-нім. військами. Уч. рев. подій 1917. Сформував загін Червоної гвардії в с. Олександродар. Командував партизан. загоном. Уч. гром. війни. У 1928-1941 гірник ш. ім. МОДРу та ім. Валявка ШУ ім. Ілліча. Батько двічі Героїв Рад. Союзу Д. Б. Глинки і Б. Б. Глинки. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Помер у Москві. Похован. у Кр. Розі. Нагородж. Георгіївськими хрестами 2-4 ст., знак. "Герою рев. руху".

Глинка Дмитро Борисович (10.12.1917, Кр. Ріг – 1.3.1979, Москва). Двічі Герой Рад. Союзу (24.4., 24.8.1943). Зак. Військ.-повітр. акад. (1951). Вихованець Криворізьк. аероклубу. Уч. ВВВ з січ. 1942 у скл. 45 АП 216 АД, 100 гв. АП 9 гв. АД. Провів 300 б/вильотів, 90 повітряних боїв, збив 50 літаків противника. Соратник О. І. Покришкіна. На Параді Перемоги у Москві (1945) ніс прапор 1-го Укр. фр. Депутат Верх. Ради СРСР (1946). Ком-р авіаполку, заст. ком-ра авіадивізії, інспектор ВПС. Бронз. бюст у Кр. Розі, ім'я на стелі Героїв, у назві вулиць у Кр. Розі і м.Брянка Луганськ. обл. З 1960 полковник запасу. Працював у цивільній авіації. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (5), О.Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2).

Глинки Б. Б. меморіальна дошка, відкрита у трав. 1999 на голов. споруді Українського заочного політехнічного технікуму. Герой Рад. Союзу Б. Б. Глинка закінчив цей заклад, що має назву гірничорудного технікуму. Автор барельєфа – скульптор А. І. Ярошенко.

Глинки вул., будинок № 1б споруджен. у кінці XIX ст. Має 1 поверх, просте архітектурне оздоблення. Один із перших кам'яних будинків Ц.-Міськ. р-ну. Розташован. музей художника М.П. Рябоконя.

Глинки вул., будинок № 6 споруджен. у кінці XIX ст. у старій частині Кр. Рогу. Має 1 поверх, просте архітектурне обрамлення. Один із перших кам'яних будинків Криворіжжя.

Глинки вул., будинок № 7 споруджен. у 1906 у старій частині Кр. Рогу. Належав купцю С.Т. Ковтуну, який мав торгові ряди на вул. Базарній (вул. Жовтнева). У 1944 знаходилася прокуратура. Має 1 поверх. В обрамленні фасаду використан. елементи

класицизму. У центрі в колі викладені ініціали власника будинку “С.Т.К”. Один із перших цегляних будинків Криворіжжя.

Глинки вул., будинок № 12а споруджен. на початку XX ст., належав володареві готелю Чердакову. У дворі розташовувалися кузня, майстерні по ремонту возів. Має витягнуту прямокутну форму, 1 поверх. Один із перших кам'яних будинків Криворіжжя.

Глинки вул., будинок № 28 споруджен. на початку XX ст. Один із перших кам’яних житлобудинків старої частини Кр. Рогу. До 1941 займав лікар-хірург Б.М. Зейтман, який вів приват. практику. Має 1 поверх, просте архітектурне обрамлення. Згодом належав будмайстерні маськхарчоторгу.

Глинки Д. Б. бронз. бюст, встановлен. (згідно Указу Президії Верх. Ради СРСР від 24.8.1943) 5.12.1945 по вул. Куйбишева у с. Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Скульптор І. М. Чайков, архітектор А. А. Заверзін. Являє погруддя двічі Героя Рад. Союзу Д. Б. Глинки

Гліцерія або вістерія (Wisteria sinensis), рослина родини бобових. Батьківщина Китай. Ліана15-18 м висотою, з діам. стебла до 30 см. Кора темно-сіра, пагони з шовковистим опушенням, листки до 30 см довж. з 7-13 листочками. Листки довгасто-яйцеподібні або ланцетояйцеподібні, 5-8 см довж., пластинка опушена. Квітки блакитно-фіолетові, 2-3 см довж., зібрані у густі висячі китиці до 30 см довж. Боби 10-15 см довж., сіро-жовті, з густим опушенням, з 1-3 насінинами. Цвіте IV-V. Страждає від морозів. Рекомендується для вертикального озеленення.

Глоба, жердина, якою придавлювали копну сіна або соломи у давнину на сільському Криворіжжі.

Глоби А.І. (засл. будівельник України (1973), трудова діяльність пов'язана з БУ № 625 тр-ту "Укргідроспецфундаментбуд". У 60-70-х працював машиністом екскаватора. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Глодова, балка розташована у межах Кр. Рогу. Довж. до 1,8 км. Схили круті. Назва походить від заростей глоду.

Гломозда Василь Дмитрович (15.7.1913, Кр. Ріг – 7.2.1987, там же). Авіатор. Зак. Конотоп. шк. авіаспеціалістів (1936). З 1929 слюсар з-ду "Пневматик", будував Соцмісто. В арм. з червня 1936 за спецнабором ЦК ВЛКСМ. Служив мотористом у 25 окрем. ескадрильї швидкіс. бомбардувальників КВО. З жовт. 1936 по берез. 1937 воював у Іспанії. Обслуговував літаки республіканських ВПС у Мадриді. Важко контужений. Один із перших криворіжців кавалер орд. Червоної Зірки (2.1.1937). Уч. ВВВ з червня 1941 по трав. 1942. Технік авіабази на Захід. фр. З 1946 у Кр. Розі. Працював у тр-ті "Кривбасшахтопроходка", педін-ті. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Глубника, полуниці в давнину на Криворіжжі.

Глухов Микола Євдокимович (16.2.1920, Луганська обл.). Почес. громадянин м. Костянтинівка. Зак. Акад. Генштабу. В арм. з 1940. Уч. ВВВ з червня 1941. У скл. 23 ТК брав участь у визволенні Кр. Рогу. Уч. Параду Перемоги. Служив у Генштабі. З 1973 полковник у відставці. З 1962 консультатнт кіностудій "Мосфільм", "Ленфільм". Консультував худ. фільми "Війна і мир", "Визволення", "Вони воювали за Батьківщину", "Я – Шаповалов М.Т." та ін. Зіграв роль генерала Симоняка у фільмі "Блокада". Голова ради ветеранів 23 ТК. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Глушаков Іван Прокопович (7.7.1914, Могильов. обл. – 20.2.1974, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Освіта середня. З 30-х працював у кол-пі ім. Петровського (с. Красна Балка). Уч. ВВВ з серп. 1941. У 1946-1950 голова Глеюватської сільради. У 1950-1958 голова кол-пів ім. Сталіна, "Перемога". Згодом працював бухгалтером на ЦГЗК. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Глушанський Микола Васильович (29.4.1938, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1954-1958 працював у БУ" Південелектромонтаж". З 1959-1996 екскаваторник БУ № 626 тр-ту "Дніпроекскавація". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Глушителі шуму вентиляторів місцевого провітрювання, розроблені науковцем ін-ту ВНДІ БПГ В. Д. Афанасьєвим на початку 70-х. Призначені для зниження аеродинамічного шуму вентиляторів. Діє у діапазоні частот 200-4000 на 10-18 дб. Вага 120 кг. Виготовлявся на Томськ. електромеханіч. з-ді у 70-х.

Глушич Костянтин Федорович (21.5.1921, Алтай). Ген.-майор арт. (1960). Зак. Військ. арт. акад. (1959). В арм. з 1939. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 174/20 гв. СД. Під час визволення Кр. Рогу нач. штабу артилерії дивізії. Уміло керував діями артилеристів у боях за ст. Радушна, Зелене містечко, Змичка. Війну закінчив у м. Грац (Австрія). Стояв біля витоків ракет. військ. Командував з'єднаннями. З 1977 у запасі. Проживає у Воронежі. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст. (2), 2 ст., Червоної Зірки (2), "Знак Пошани", "За службу Батьківщині" 3 ст.

Глушко Євгенія Федорівна (7.7.1938, Миколаїв. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1950-1962 працювала у кол-пі. У 1963-1996 бетонниця, бригадир БУ № 5 тр-ту "Криворіжіндустрбуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Глушко Станіслав Петрович (4.2.1940, Дніпропетров. обл.). Відом. лікар. Зак. Одес. мед. ін-т (1967). У 1967-1980 лікар-стоматолог поліклініки № 3. З лют. 1980 лікар-стоматолог стомат. поліклініки № 6. Раціоналізатор. Автор наук. праць з проблем стоматології.

Глушко Євген Якович (27.10.1951, Одес. обл.). Проф. (1996). Д.Ф/М.Н. (1996). Зак. Кишинів. ун-т (1974). Навчався в аспірантурі Ін-ту спектроскопії АН СРСР. У 1979-1996 ст. викладач, доцент, з 1996 зав. кафедрою фізики Криворізьк. педін-ту/педун-ту. Автор 70 наук. праць з проблем квантової теорії твердого тіла, електродинаміки, стисненої фізики. 2 винаходи стосуються матеріалів для запису і збереження інформації.

Глушкова балка, розташована за 1 км на схід від с. Златоустівка. Довж. до 1 км. Схили похилі. Рослинність трав'яниста з паростками терну.

Глущенко Микола (1936, Кр. Ріг). Поет. Освіта середня. Працював слюсарем на ш. "Північна" РУ ім. Кірова. Лірик 60-70-х. Автор тексту пісні "Біля твого двору". На початку 70-х вимушен. виїхати з Кр. Рогу.

Гмидня, лазня на сільському Криворіжжі.

Гнаптор (Gnaptor), жук довж. 20-24 мм. Чорний зі слабким блиском, тіло товсте, сильно випукле. Надкрила пунктировані зморшками. На Криворіжжі зустрічається один вид.

Гнатенко Микола Іванович (14.2.1939, Харків. обл.). Госп. керівник. Зак. КГРІ (1965). З 1959 слюсар, майстер, електрик, голов. інж. Карачунівськ. каменедробильного з-ду. З 1970 директор гранітного кар'єру.

Гнатюк Василь В'ячеславович (8.5.1955, Жовті Води). Спорт. статистик. Зак. КГРІ (1980). У 1980-1981 гірнич. майстер РУ "Суха Балка". Знавець і статист криворізьк. футболу. Автор 30 футбол. довідників. Кор. газ.: "Спортивна газета", "Український футбол", "Команда".

Гнєздилов Валерій Миколайович (1.8.1941, Кр. Ріг – 3.6.1994, там же). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т (1973). У 1962-1966 директор музшколи м. Макарова Сахалін. обл. У 1966-1980 викладач музшкіл №№ 9, 1. З 1980 директор музшколи № 12. Сприяв введенню у школах Кр. Рогу короткого курсу історії мистецтв. У 1988 створив перший у Кр. Розі оркестр укр. народ. інструментів. Виховав плеяду видат. музикантів.

Гнєздилов Олександр Васильович (верес. 1906, Курська обл. -). Почес. гірник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1938). У Кр. Розі з 1912. У гірнич. промисловості з 1920. У 1920-1939 слюсар, механік, нач. дільниці, зав. шахтою, диспетчер ШУ "Дубова Балка", ім. Жовтневої революції, Дзержинського. Актив. учасник відбудови рудників. У 1939 – 1946 у скл. 41 буд. бригади споруджував укріпрайони на Далек. Сході, відряджався до Манчьжурії. У 1946-1948 зав. гірнич. роботами ш. ім. Комінтерну. У 1948-1955 нач. гірнич. робіт, техніч. керівник, парторг ЦК РУ ім. Кірова. Директор геологіч. служби 3 рангу (1951). У 1955-1960 брав участь у формуванні гірнич. промисловості НДР. У 1975 виїхав до Києва.

Гнилушки, назва дикої груші у лісонасадженнях Криворіжжя через її потемнілу м'якоть і недовготривалість зберігання.

Гнитецький Віталій Григорович (19.8.1947, Кокчетав. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1966-1972 тракторист кол-пу ім. XVII партз'їзду Житомир. обл. У 1972-2000 тракторист рад-пу "Гірник". Майстер високих врожаїв зернових. Наставник. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гніденко Дмитро Олександрович (13.10.1975, Грузія). МСМК (1995). Освіта н/вища. Вихованець СШ № 79. Відом. укр. штангіст. Вихованець школи олімпійськ. резерву. Тренер І.В. Послушний. Призер чемпіонату Європи серед юніорів. Учасник чемпіонату світу, Олімпійських ігор у Сіднеї. Встановив 13 рекордів України, серед них у сумі

двоєборства 355 кг. Перебуває у скл. збірної Збройних сил України. Продовжує виступи у змаганнях.

Гніт, у давнину на Криворіжжі, **1.** Нитка у свічці або каганці. **2.** Пригноблення народу загарбниками. **3.** Запальник у гнітовій рушниці або пістолеті за часів козаччини. **4.** Жмут ниток, одна товста нитка, стрічка матерії або азбесту, які використовувалися для запалювання каганця, лампи, лампади, керогазу та ін. **5.** Камінь або важкий металевий предмет, який клався на кружки діжки при засоленні городини.

Гноєвик чорнильний (Coprinus atramentarius (Fr.ex Fr.) Fr.), гриб. Шапка 3-5 см заввишки, овальна, згодом дзвониковидна, сірувата, в центрі з коричневими або вохряно-коричневими притиснутими дрібними лусками, до краю радіально-зморшкувато-рубчаста. Пластинки білуваті, з часом чорні, при дозріванні гриба розпливаються. Спорова маса буро-коричнева. Спори 7-11 х 5-7; 7,5-9 х 5-5-5,5; 7,5-9 х 6-7,5; 7-11 х 5-6-6,5 мкм, широкоовальні, коричневі. Ніжка 6-11 х 1-1,5 см, з вузьким, зникаючим кільцем, розташованим у нижній частині ніжки, від кільця до низу кореневидно звужується. М'якуш білуватий, у молодих плодових тіл з приємним грибним запахом. Поліморфний вид, відомо кілька його різновидностей. Їстівний, вживати без алкоголю, VII-X. На Криворіжжі зустрічаються на угноєному грунті, здебільшого в траві, часто на узбіччі доріг, в лісонасадженнях, полезахисних смугах, садах, парках.

Гноєвик чубатий (Coprinus comatus (Mull. in Fl. Dan. ex Fr.) S.F. Gray), гриб. Шапка до 9-12 см заввишки, широко-, згодом видовжено-овальна, дзвониковидна, біла, спочатку гладенька, з часом волохато-луската, пізніше по краю рожевіє, далі чорніє. Пластинки білуваті, червонуваті, згодом чорні, при дозріванні розпливаються. Спорова маса чорна, спори 10-14 х 6-8 мкм, яйцевидні. Ніжка до 25 см заввишки, циліндрична, біла, біля основи більш менш потовщена, на середині з вузьким, рухливим кільцем, що швидко зникає. М'якуш білуватий. Їстівний (молоді плодові тіла), вживати без алкоголю VII-X. На Криворіжжі зустрічаються у лісонасадженнях, на відкритих місцях, на грунті. Досить поширений вид.

Гноєвик розсіяний (Coprinus disseminatus (Pers. tx Fr.) S. F. Gray), гриб. Шапка 0,8-1,5-2 см, завширшки більш менш широко-дзвониковидна, жовтувата, жовто-сіра, згодом сіра, радіальноскладчаста, порошиста, з часом гола. Пластинки лілувато-коричнево-сірі, згодом чорні, не розпливаються. Спорова маса буро-чорна. Спори 7,5-10 х 4-5 мкм, бурувато-коричневі, нерівнобічноовальні. Ніжка 3-5 х 0,1 см, капіляревидна, білувата, борошниста, з часом гола. На Криворіжжі зустрічаються на гнилих гілках, пнях, на грунті, щільними групами, всюди. Їстівний, в молодому віці, вживати без алкоголю, VII-X.

Гноєвик іскристий (Coprinus micaceus (Bull. ex Fr.) Fr.), гриб. Шапка 2,5-3,5 см завширшки, конусовидна, дзвониковидна, кремово- або вохряно-рудувата, радіальнорубчаста, складчаста, з зернистим нальотом, згодом майже гола, при дозріванні розпливається. Пластинки коричнюваті, з часом чорні. Спорова маса буро-коричнева. Спори 7-15-11 х 4,5-6 (6,7) мкм, кутасто-лимоновидні, донизу ширші, коричневі, злегка сплющені. Ніжка циліндрична, біла гладенька. М'якуш молодих екземплярів під впливом нашатирного спирту ліловіє або рожевіє. Гриб дуже швидко дозріває, сірі пластинки через 2-3 години стають чорними. Зазвичай збирають лише шапинки. Вживати без алкоголю, VI-X. На Криворіжжі зустрічаються у лісонасадженнях, парках, скверах, садах, всюди. Після тривалих дощів на грунті, на пнях, мертвих стовбурах дерев, на купах сміття, гною.

Гнойовики, група пластинчастовусих жуків. Живляться переважно екскрементами, деякі перегноєм. Довж. тіла 2,5-40 мм. Бл 6000 видів. Поширені в усіх частинах світу, крім Антарктиди; в Україні – 129. Виконують у природі роль санітарів, деякі – проміжні хазяї паразитичних червів. Найпоширеніші на Криворіжжі гнойовики **Г.кукурудзяний,** жук-носоріг, кравчик-головач.

Гнояного, землевласника землі займали до 200 га на території сучас. с.Кудашівка Кіровської сільради і тягнулися від Партизанської балки до р. Боковенька. Угіддя оброблялися з допомогою наймитів. Існував житловий будинок з госп. будівлями, садом. Пограбовані за часів гром. війни. Землі згодом увійшли до скл. кол-пу "Червоний хлібороб".

Говіння, один з обрядів у православній церкві, що передує таїнству і сповіді. Передбачає піст, відвідування церкви.

Говірка криворізька, найменша різновидність мови, яка використовується жителями Кр. Рогу або кількома сусідніми сільськими населеними пунктами. Характеризується деякими специфічними рисами у фонетиці, граматиці, лексиці, слово утворенні.

Говоров Анатолій Васильович (28.8.1920, Кіровоград. обл. – 7.8.1990, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. КГРІ (1949). Уч. ВВВ. У 1949-1985 нач. дільниці ш. "Центральна", нач. ш. ім. Шильмана, голов. інж. ш. "Південна", голов. інж. РУ ім. ХХ партз'їзду, диспетчер. Умілий керівник процесу видобутку руди. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Говоров Володимир Григорович (28.7.1900, Владимирська обл. - Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. фін. курси. Уч. гром. війни з лют. 1918 у скл. 604 СП, 49 КП. Соратник Г.І. Котовського. Представлявся до орд. Червоного Прапора. У 50-ті зав. міськфінвідділом, у 1957-1960 нач. управління водоканалу. Вів актив. громадську діяльність. Залишив спогади про події гром. війни.

Говорова, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена на початку ХХ ст. гірниками рудника Колачевського як робітниче селище. Розвитку набула і сформувалася у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Героїв. Довж. 1 тис. м, ширина 9 м. Має 50 приват. будинків, де проживає 178 чол. Названа на честь полководця Говорова Леоніда Олександровича (22.2.1897, Кіров. обл. – 19.3.1955, Москва). Маршал Рад. Союзу, Герой Рад. Союзу. Під час ВВВ командувач Ленінград. фр. Кавалер орд. "Перемога". Обслуговує 17 в/з.

Говорунов Микола Михайлович (1921, Луганська обл. – 25.8.1945, Румунія). Герой Рад. Союзу (29.6.1945). Зак. Луганськ. ав. уч-ще (1940). Уч. ВВВ з лист. 1943 у скл. 995 ШАП 306 СД. Здійснив 99 б/в, знищив 11 танків, збив ворожий літак. Успішно підтримував назем. частини у боях за Кр. Ріг. Визволяв Румунію, Болгарію, Югославію. Помер від ран. Похован. у м. Брашов. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Говоруха Володимир Семенович (18.8.1941, Криворіжжя – 16.1.2001, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1984). Освіта середня. У 1958-1960 працював у тр-ті "Сантехелектромонтаж" (Апостолове). У 1964-2001 слюсар СПЦ № 1 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Гоголя, вул. у сел. Степове Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася у 1936 у зв'язку із введенням ш. "Центральна". Будівництвом керував А.Г. Смирнов. З 1951 будувалися 2-поверх. будинки. У 1952 прокладене водяне опалення. Довж. 970 м. Має 18 приват., 14 держ. будинків. Проживали кавалер орд. Леніна І.І. Осипов, лауреат Держ. прем. СРСР Ю.О. Маслов. Потрапляє у санзону ІнГЗК. Названа на честь рос. письменника Гоголя Миколи Васильовича (1.4.1809, Полтав. обл. – 4.2.1852, Москва). Основоположник критич. реалізму в рос. літ-рі. Автор повістей "Вечори на хуторі біля Диканьки", "Шинель", "Тарас Бульба", комедії "Ревізор", роману "Мертві душі". Обслуговує 68 в/з.

Гоголь Микола Іванович (21.1.1927, Запорізька обл.). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1951-1964 працював на Макіївськ. з-ді. З 1964 прохідник ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". План виконував на 125%. Уч. швидкіс. проходки. Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Гогуа Руслан Нурійович (18.1.1981, Кр. Ріг). Майстер спорту. Освіта середня. З 1990 займається самбо, дзю-до у СК "Юність". Перший тренер М.П. Яловий. З 1995 тренується

у тренера А.Г. Кантура. Призер чемпіонату Європи серед юніорів (1999, 2001). Багаторазовий чемпіон України.

Годеція (Godetia), рослина з родини онагрових. До роду відносяться 20 видів однорічних рослин, походженням в півдня і заходу Півн. Америки. Стебло прямостояче, розгалужене, 20-70 см вис. з ланцетовидними, цільнокраїми листками. Квітки 3-10 см в діам., дзвоникоподібні на коротких квітконосах білого, червоного кольору. Цвіте VII-IX. Розмножується насінням. У культурі в Україні з середини XIX ст. Найчастіше використовується **Г.великоквіткова** на рабатках, бордюрах, букетах.

Годинникар, людина, яка продавала, ремонтувала і виготовляла годинники у давнину на Криворіжжі.

Гой Іван Микитович (1.6.1912, Дніпропетров. обл. – 1984, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1931-1941 лопатник, прохідник ш. "Нова" Червоногвардійськ. ШУ. Уч. ВВВ з серп. 1941. Визволяв Кр. Ріг. У 1945-1968 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. "Нова" РУ ім. Р. Люксембург. Брав участь у відбудові шахти. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Встановив рекорди проходки. Наставник. Нагородж. орд. "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Гойї, вулиця розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Пензенська. Довж. 267 м, ширина 7 м. Має 58 приват. будинків, де проживає 131 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь ісп. художника Гойї Франсіско Хосе де (30.3.1746, Фуендетодос – 16.4.1828, Франція). Живописець і графік, акад. Мадрид А.М. (з 1780). Серед робіт психологіч. портрети герцогині Альби (1795), сім'ї короля Карла IV (1800), "Ковалі" (1819), "Водоноска" (1820), "Лихоліття війни" (1810-1820) та ін. Обслуговує 48 в/з.

Голавль, річкова риба. Спина темно-зелена, боки сріблясті. Довж. до 60 см, вага до 4 кг. Тримається на піщаній мілині. Нерест кінець квіт.-червня. Плодовитість 97-100 тис. ікринок. Об'єкт спорт. рибальства. Спостерігається у водоймах Кривбасу.

Голедуха, народна назва ожеледиці у давні часи на Криворіжжі.

Голинський Іван Андрійович (14.6.1926, Вінницька обл.). Почес. гірник. Освіта середня. У 1972-1978 прохідник ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Раціоналізатор. Наставник. Уч. швидкіс. проходки. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Голиков Борис Іванович (1924, Харків – 14.6.1999, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1957). Уч. ВВВ з лют. 1945 у скл. 382 СП 415 СД. У 1945 доставив 12 тис. коней з Німеччини в Україну. З 1950 працював у будіндустрії Кривбасу. Першобудівельник ПівдГЗК, робітнич. селищ. У 70-80-х заст. голови міськвиконкому. Виховав кілька поколінь будівельників. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Грамотою Президії Верх. Ради України.

Голімбієвський Олексій Опанасович (4.6.1919, Миколаїв. обл. – 24.1.1971, Луцьк). Герой Рад. Союзу (1.7.1944). Зак. Військ.-повітр. ак. (1949). Уч. ВВВ з лют. 1942. Ком-р еск. 175 ШАП 305 ШАД. У боях за Кр. Ріг здійснив 10 б/вильотів. Брав участь у нальотах на залізничні вузли. Воював під Одесою, у Курляндії. З 1969 полковник у запасі. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), О.Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2).

"Голівуд", комплекс для відпочинку відкрит. у берез. 1999 за ініціативою ТОВ "Джерело". Являє сучас. клуб, де створені всі умови для відпочинку, що забезпечені яскравою муз. програмою. Проводяться концерти зірок укр. естради, конкурси дитяч. творчості "Зірки естради", влаштовуються святкові обіди для ветеранів.

“Голобля”, народ. назва дишла у брички або воза у давнину на Криворіжжі.

Голова, назва військової та адміністративних посад у Росії XVI-XVII ст. (стрілецький голова, візків голова, письмовий голова та ін.) та виборних міських посад у XVIII – початку XX ст. (міський голова, ремесловий голова). З 1998 головна адміністративна посада у Кр. Розі – міський голова.

Голованевського паровий млин, діяв у с.Лозуватка з початку XX ст. Розташовувався у 3-му кварталі села. Послугами користувалися селяни навколишніх сіл. Приносив значний прибуток власникові, який мав статус купця. Вважався першим механізмом у побуті лозуватців.

Голователь (Echinops), рід багаторічних трав'янистих рослин родини айстрових. **Г.круглоголовий** – рослина вис. 80-150 см з колючими перисторозсіченими листками. Кошики зібрані в кулясті головки 4-6 см в діам. Квітки трубчасті, голубі. Цвіте VI-VII. Звичайно на узліссях штучних насаджень, по чагарниках, у нижній частині схилів балок. Р. лікарська. Виділений із насіння алкалоїд ехіножин збуджує центральну нервову систему, тонізує діяльність серця.

Головатий Степан Степанович (25.7.1935, Луганська обл.). Чл. СХУ (1967). Зак. Харків. худ. ін-т (1968) Станковий живопис. Уч. виставок з 1963. Викладач педін-ту. Роботи “По Карелії” (1963), “Про молодь” (1965). “Волзька військова флотилія” (1969), “Будні колгоспні” (1974), “Трудівники села” (1979), “Люди Криворіжжя” (1982), “Комсомолу 20-х” (1983), портрети М. М. Янова, телятниці М. Д. Шевченко (1982) та ін.

Головачка (Cephalaria), рід трав'янистих рослин родини черкасових. **Г.уральська** – багаторічник 50-100 см вис. З перистороздільними листками і світло-жовтими квітками в невеликих (1,5-2 см в діам.) головках. Цвіте VII-VIII. Звичайно на змитих схилах балок, кам’янистих місцях, відслоненнях вапняку.

Головень Володимир Анатолійович (1.9.1985, Кр. Ріг). Майстер спорту. Освіта середня. З 1994 займається самбо, дзю-до у скл. ПС “Молодість”. Перший тренер А.Г. Кантур. Уч. першості Європи (2001), 6-разовий чемпіон України з самбо, дзю-до.

Головешко Микола Григорович (8.9.1944, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1998). Освіта середня. З 1961 токар рем.-мех. цеху № 1 ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п’ятирічок, наставник, переможець змагань, новатор виробництва. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Головинська Галина Олександрівна (19.11.1946, Кр. Ріг). Чл. СЖУ (1977). Зак. Дніпропетров. ун-т (1970), ВПШ при ЦК КПУ. У 1974-1980 заст., у 1980-1985 редактор газ. “Металлург”. У 1987-1991 працювала у Дзерж. райкомі КПУ. У 1991-1994 прес-секретар Дзержинської райради. З 1994 голов. редактор телебачення Держтелерадіооб’єднання.

“Головка”, упаковка цукру у вигляді конуса в давні часи на Криворіжжі.

Головка А. Г., меморіальна дошка встановлена у 1986 на будинку № 2 по вул. Адмірала Головка. Напис на граніті свідчить, що ця вулиця названа на честь рад. воєначальника А. Г. Головка.

Головко Володимир Володимирович (26.11.1948, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1972). З 1966 електромонтер, слюсар, конверторник, майстер, ст. майстер конвертор. цеху № 2 ком-ту “Криворіжсталь”. Умілий організатор виробництва. Засл. працівник “Криворіжсталі”. Нагородж. орд. “За заслуги” 3 ст.

Головко Володимир Семенович (29.10.1949, Волинська обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. З 1968 тракторист рад-пу “Гвардієць”. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Ударник п’ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Головко Іван Іванович (трав. 1891, Київ. обл. – серп. 1968, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. курси при Дніпропетров. гірнич. ін-ті (1930). У 1906-1914 відкатник, бурильник рудника “Інгулець”. У 1914-1918 кріпильник на шахті в Донбасі. У 1918-1926 працював у с/господарстві Київ. обл. У 1926-1937 гірнич. десятник, зав. шахтою ім. Р.Люксембург, у

1937-1940 керуючий ШУ “Червоногвардійське”. У 1941-1944 зав. шахтою у Н/Тагілі. Ударник перших п’ятирічок. Актив. учасник відбудови Кривбасу. У 1944-1946 керуючий Червоногвардійським ШУ. У 1946-1948 нач. дільниці. У 1948-1951 нач. ш. “Комсомолка”. У 1961 директор гірнич. школи № 10. У 1952-1956 нач. збагач. фаб-ки, диспетчер. Уміло керував рудником, шахтами. Нагороджений орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Головко Марко Шулімович (1945, Чернівці). Новатор виробництва. Зак. КГРІ. З 1968 працював гірнич. майстром ШПУ № 1 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Ударник п’ятирічок, переможець змагань. Умілий організатор виробництва. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Головко Микола Панкратович (1904, Кр. Ріг – 1941 (?), Моск. обл.). Військ. діяч. Зак. Моск. прикордон. школу. Один з перших комсомольців Криворіжжя. На початку 20-х у скл. загонів ЧОП. Згодом у скл. прикордон. військ воював у Серед. Азії. У кінці 30-х нач. прикордон. загону на Кавказі. Полковник (1940). Почес. співробітник НКВС. Іменна зброя. Загинув у боях під Москвою у посаді нач. штабу дивізії. Нагороджений орд. Червоного Прапора, Праці (Хорезм).

Головко Павло Федорович (5.2.1919, Краснодар. край). Герой Рад. Союзу (29.6.1945). Зак. Оренбурзьк. ав. уч-ще (1942). В арм. з 1940. Уч. ВВВ з трав. 1943. Заст. ком-ра ескадрильї 951 ШАП 306 ШАД. Здійснив 125 б/в. Визволяв Донбас, Кр. Ріг. У небі Кривбасу здійснив 30 б/в. 20.2.1944 на чолі 4-х “ІЛів” завдав удару по колоні бронемашин з артилерією Спалив 5 одиниць. Війну закінчив у Відні. З 1947 ст. лейтенант у запасі. Живе у м. Георгієвськ Ставропольськ. краю. Кілька разів відвідував Кр. Ріг. Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Головко Федір Піменович (11.1.1926, Кіровоград. обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Новгородківськ. с/госп. тех.-м (1950). У 1943 насильно вивезен. до Німеччини, перебував у концтаборі Флюсенбург. У 1945-1946 будував Біломорканал. У 1946-1952 працював у кол-пі Новгородківськ. р-ну Кіровоград. обл. У 1952-1955 слюсар тр-ту “Криворіжбуд”. У 1955-1959 піднімав цілину на Алтаї. У 1954-1996 керуючий відділенням, бригадир польової бригади рад-пу ім. Шевченка. Новатор виробництва, переможець змагань, ударник п'ятирічок. Майстер вирощування високих врожаїв. Золота медаль ВДНГ (1974). Нагороджений орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Головкова, балка розташована в р-ні с.Червоне. Довж. 4,2 км. Схили пологі. Частково зберігся ковиловий степ. Багата на зарості чагарників і різнотрав'я. Назва пішла від прізвища першопоселенця.

Головна синагога, відкрита у 1899 за ініціативою єврейської громади Кр. Рогу. Перша купольна споруда у Кр. Розі. Вважалася найкрасивішою на півд. України. Проводилися богослужіння єврейської громади. Мала 3 поверхи і 2 куполи. Вміщувала більше 500 чол. Зруйнована під час окупації, остаточно розібрана у 1947.

Головчак Михайло Йосипович (12.6.1942, Івано-Франк. обл.). Засл. працівник промисловості України (1984). Освіта середня. З 1965 електрослюсар, монтер цеху тех. диспетчеризації ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п’ятирічок, переможець змагань, наставник. Знак ЦК ВЦРПС СРСР (1984). Засл. працівник “Криворіжсталі” (1993).

Головченко Раїса Семенівна (22.1.1938, Кіровоград. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1957-1995 доярка рад-пу “Красный забойщик". Майстер високих надоїв молока, ударник п’ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”, Трудової Слави 3 ст.

Голодяєва економія, розташовувалася у півн.-захід. частині с. Лозуватка. Закладена у 80-х XIX ст. землевласником Голодяєвим. Мала житлові будинки, господарські споруди, сад. Пограбована і знищена за часів рев. подій 1917 і гром. війни.

“Головкова балка”, рудник існував у р-ні сел. Жовта Річка у 1913-1918. Діяв кар’єр. Видобував до 800 тис. т руди. Працювало до 150 чол.

“Головна транспортна артерія”, неофіційна назва швидкіс. трамваю “Майдан Праці” – “Зарічний” довж. у 5,8 км, яка почала діяти 25.10.1999.

Головник, давня назва вбивці, злодія на Криворіжжі.

Головня Борис Максимович (1935, Харків). Пром. керівник. Зак. Харків. ін-т інж. комунал. господарства (1957). У 1957-1959 голов. інж. міськкомунгоспу (Кр. Ріг). З 1959 нач. техвідділу, голов. інж. підприємства "Кривбаспромводопостачання". Один із кураторів будівництва каналу "Дніпро - Кр. Ріг", керував спорудженням магістральних водоводів, водоочисних об'єктів. Ініціатор впровадження нових технологій у водопостачанні Кр. Рогу.

Головня Людмила Василівна (13.4.1935, Луганська обл.). Мед. керівник. Зак. Харків. медін-т (1958). У 1960-2000 лікар, зав. лабораторією міськСЕС. Уміло керувала боротьбою з вірусами. Лабораторія вважалася однією з кращих в Україні. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Голод 1921 на Криворіжжі, виник у результаті посухи, неврожаю та повного руйнування сільського господарства в результаті гром. війни. У Криворізьк. повіті голодувало до 246 тис. робітників, наймитів, селян і 93 150 дітей. Люди споживали солому, траву. Проводилося збирання продуктів, на підприємствах створювалися їдальні для голодуючих, які харчувалися безкоштовно. Діяла окрема їдальня для вагітних жінок, дітей до 5-річного віку. Проведені тиждень захисту дітей, збирання коштовностей. На Галковському руднику проведен. недільник на підтримку голодуючих. У 1921 планувалося засіяти 450 тис. десятин землі, а на кінець берез. вдалося зібрати посів. матеріалів тільки на 113 тис. Побороти голод вдалося восени 1922 зі збиранням нового врожаю.

Голод 1932-1933, стався внаслідок неврожаю та антигуманної політики верхівки кол. СРСР. За циркулярами ЦК КП(б)У влітку-восени 1932 із колгоспів та приват. господарств було забрано у фонд поставок весь урожай, зерно, картоплю, буряк. Це призвело до спустошення селянських засік і до голоду, який почався в кінці 1932. Серед симптомів фіксувалися безбілкові набряки, авітаміноз, подратування шкіри, психічні розлади. У той період різко спустіли села, голодуючі шукали порятунку у пром. центрах. Траплялися випадки канібалізму. Голод торкнувся і самого Кр. Рогу. Особливо важко довелося будівельникам КМЗ. А по селах продовжували нишпорити "трійки". 600 сімей та 300 одинаків піддалися репресіям за переховування продуктів харчування. Тільки з діагнозом безбілкових набряків до лікарні Кр. Рогу потрапили 394 чол. Точних даних про кількість жертв голоду на Криворіжжі ще належить підрахувати.

Голодєєва провулок, (тепер вул. Жовтнева на виході до р. Саксагань), назва циклу забудов у дорев. Кр. Розі. Назва пішла від Голодєєва, власника будинків.

"Голос вибою", багатотиражна газета ШУ "Жовтнева", входила у 1929-1931. Розповідала про завдання колективу у період відбудови рудника, його людей, викривала недоліки та ін. Тираж до 500 екз.

"Голос гірника", багатотиражна газета ШУ/РУ "Більшовик", виходила у 1933-1941, 1956-1960. Розповідала про життя колективу, його людей, пропагувала стаханівський рух як новий досвід. Виходила щотижня, тиражем до 1 тис. екз.

"Голос забою", стінна газета ШУ "Дубова Балка", виходила у 1927. Інших відомостей не виявлено.

"Голос металурга", літоб'єднання, що діяло на з-ді "Криворіжсталь" в середині 60-х. Серед актив. членів М. Дворкін, І. Авраменко, А. Горбенко, О. Удовиченко, С. Орлик, Б. Крицький та ін. У берез.1964 вийшла добірка творів у газ. "Червоний гірник".

"Голос рабочего", стінна газета рудника Шварца, виходила у 1925-1928. Закликала до відбудови шахт, ставила гострі питання виробництва.

"Голос революционных железнодорожников Долгинцевского узла", журнал виходив у 1923-1925. Редактор І. Я. Лесницький.

"Голос рудокопа", багатотиражна газета виходила у Кр. Розі у 1923. Додаткових відомостей не виявлено.

"Голос хлібороба", багатотиражна газета радгоспу "Красный забойщик", виходила у 1966-1991. Розповідала про досягнення господарства, його людей. Виходила раз на декаду, тиражем 250 екз.

“Голос шахтаря”, багатотиражна газета ШУ ім. Жовтневої революції, виходила у 1925-1941. Докладних відомостей не збереглося.

Голосовська Ганна Олексіївна (8.8.1924, Луганська обл.). Громадськ. діяч. Освіта середня. У 1944-1982 працювала на залізниці. З 1947 голова вуличного ком-ту вул. Грозненської, Удальцова. Організатор проведення благоустрою, свят вулиць. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Голота Любов Василівна (31.12.1949, Кр. Ріг). Чл. СПУ (1977). Зак. Дніпропетров. ун-т (1972). Поетеса. Працювала на терені журналістики в Дніпропетровську. Автор збірок “Народжена в степах” (1976), “Весняне рівнодення” (1980), “Горицвіт”, “Вікна”, “Жінки і птиці”, “Дзеркала”. Лауреат прем. Грузії ім. В.Маяковського. Живе у Києві. Перебуває на творчій роботі.

Голоцен (від грецьк. – увесь новий), епоха антропогенного періоду кайнозойської ери. Початок бл. 12 тис. років, післяльодовиковий час. Період формування сучас. гідрографічної сітки, географіч. зони Криворіжжя.

Голошапов Олександр Володимирович (13.10.1939 – 26.5.1996, Кр. Ріг). Засл. гірник України (1975). Зак. Криворізьк. гірничо-збагач. тех-м (1975). З 1959 будував НКГЗК, з 1962 бурильник, з 1963 бригадир. Передовик виробництва. Новатор, ініціатор труд. починів. Наставник і раціоналізатор. Всі п’ятирічки виконував достроково. Випробував усі типи бурильних верстатів рудника. Бригада занесена у Книгу пошани України. Голова ради трудового колективу НКГЗК. Прем. рад. профспілок (1985). Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 2, 3 ст., знак. “Шахтарська слава” 2, 3 ст.

Голодуха, народна назва ожеледиці у давні часи на Криворіжжі.

Голуб (Columba), птах родини голубоподібних. Розміри середні, вага до 500 г. На Криворіжжі поширен. **Г.сизий**. Забарвлення темно-сизе, крила світло-сірі з 2-ма попереч. темними смугами. Поперек білуватий. Крила часто темні, рябі. Населяє двори, сади, парки, степи. Осілий, іноді кочовий. Гніздиться в печерах, на горищах. Гніздо з пір’я. Кладка у лют.-берез. на 2 яйця. За сезон 3-4 виводки. Тримається зграями. Політ швидкий, сильний. Голос – туркотіння “у-у-у-у-у”. Живляться насінням.

Голуб свійський (Columba dome stica), птах родини голубоподібних. Походить від сизого голуба. Маса до 400-500 г. Відомо понад 150 порід. Поділяються на поштові і м’ясні. Живе парами. За рік відкладає по 14 яєць.

Голуб Василь Миколайович (12.6.1934, Київ. обл.). Керівник правоохоронців. Освіта середня. В органах МВС з 1957, служив у Жовтовод., Терн. РВВС. У 1969-1988 заст. нач., нач. відділу карного розшуку Терн. РВВС. Відмінник міліції. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Голуб Григорій Гордійович (1910,). Військ. діяч. Зак. Кіровоград. буд. тех-м (1932), Сумське арт. уч-ще (1936). У 1930-1932 будував шахти “Більшовик”, ім. Фрунзе. В армії у 1932-1957. Уч. боїв на озері Хасан (1938), Халхін-Голі. Уч. ВВВ з січ. 1942 у скл. 64 СД, 112 артбригади. З 1957 працював у ЖКВ РУ ім. К.Лібкнехта. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, О.Невського, Червоної Зірки.

Голуб Іван Іванович (1882, Криворіжжя – трав. 1975, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З 1895 наймитував у поміщиці Пічугіної. З дитинства доглядав за вівцями. У 1929-1941 чабан кол-пу ім. Петровського. Розводив вівців породи білого і чорного каракуля. Ударник перших п’ятирічок, стахановець. Уч. ВСГВ (1939, 1941). У серп. 1941 супроводжував отару вівців на схід. У 1944 повернувся з вівцями до рідного кол-пу. Працював чабаном до кінця 60-х. Похован. у с. Новопокровка Орджонікідзевської сільради. Нагородж. орд. Леніна.

Голуб Михайло Прокопович (1.1.1942, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Зак. Дніпропетров. монтаж. тех-м (1984). У 1960-1970 монтажник БУ № 107, у 1974-1984 бригадир БУ № 138 тр-ту "Криворіжстальконструкція". Новатор виробництва. Майстер монтажу складних промконструкцій. Нагороджений орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Голубар Семен Григорович (8.8.1909, Черкаська обл. – 23.2.1989, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. До 1926 наймитував у Корсуні. У 1926-1941 лопатник, кріпильник шахт "Північна", "КІМ" ШУ ім. К. Лібкнехта. Стахановець. Доклав зусиль до відбудови рудника. У 1932-1935 брав участь у боротьбі з басмачами на Памірі. У 1941-1946 прохідник, нач. дільниці ш. "Нова" Сарановськ. РУ на Уралі. Уч. швидкіс. проходок. У 1946-1960 прохідник, бригадир ш. "Нова" РУ ім. К.Лібкнехта. Брав актив. участь у відбудові рудника. Домігся найзначніших успіхів у галузі. Делегат XVI-XVIII з'їздів КПУ. Депутат Верх. Ради України 3-х скликань (1946-1958). Видатний новатор виробництва. Наставник. Уч. ВДНГ. Нагороджений орд. Леніна (2).

Голубенко Василь Варфоломійович (21.9.1935, Хмельницька обл.). Пром. керівник. Зак. Одес. інж.-буд. ін-т (1959). У 1959-1965 виконроб, нач. дільниці. У 1965-1967 голов. інж., у 1967-1969 нач. будуправління № 106, у 1969-1976 голов. інж., у 1976-1979 керуючий тр-том "Криворіжстальконструкція". З 1979 доцент, зав. кафедрою технології та організації виробництва КГРІ. Автор наук. праць із проблем механізації ручної праці, розробки монтажу прокат. станів. Сріб. мед. ВДНГ (1965). Прем. Ради Міністрів СРСР (1974) за участь у будівництві ПівнГЗК. З 1994 у тр-ті "Криворіжстальконструкція".

Голубенко Микола Васильович (1897 – 9.3.1937). Військ. діяч. Уч. рев. руху в Києві, Одесі у 1914-1918. Чл. РВР 3 А, комісар 45 СД. Учасник визволення Кр. Рогу від денікінців у січ. 1920. Брав участь у формуванні кав. бригади Г.Котовського у Лозуватці. Парт. і держ. діяч. Загинув під час репресій 1937.

"Голубой залив", дитячий оздоровчий табір ЗАТ "Криворіжпівнічрудбуд" відкрит. на березі Чорного моря в с. Червоне Скадовськ. р-ну у червні 1969. Приймає 200 чол. за зміну. Має 2 корпуси, літній кінотеатр, бібліотеку, стадіон, пляж, ігрові майданчики, їдальню, медпункт. Не діє з 1999 через відсутність коштів на утримання.

Голубина, вулиця розташована у житломасиві Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 60-х. До 1975 мала назву провулок 3-й Кисловодський. Довж. 392,9 м, ширина 9 м. Має 18 приват. будинків, де проживає 75 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 25 в/з.

Голубнича Наталя Федорівна (1953, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Всесоюзні курси перукарів (1982). З 1971 працює у системі побуту. З 1976 директор перукарень №№ 15, 1 ТОВ "Леді". Уч. конкурсів перукарськ. мистецтва. Переможець і дипломант. Наставник. Нагороджений знак. "За заслуги перед містом".

Голубниченко Олександр Васильович (19.9.1940, Омськ). Пром. керівник. Зак. Криницівськ. тех.-м легкої промисловості (1961). У 1961-1975 майстер Брянськ., Краснодар., Тюменськ. камвольних ком-тів. У 1975-1993 нач. виробництва, цеху, відділу, у 1993-1995 ген. директор, у 1995-1997 нач. виробництва Криворізьк. вовнопрядильної фаб-ки. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Голубничий Дмитро Володимирович (26.10.1914, Кр. Ріг). Засл. гірник України (1961). Зак. шк. майстрів (1946). У 1933-1941, 1945-1958 гірник ш. ім. Калініна. З 1958 нач. дільниці ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". План виконував на 130%. Ініціатор змагань між змінами.

Голубов Микола Олександрович (24.11.1902, Кіровоград. обл. – 80-ті, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1930). У 1928-1936 нач. дільниці, ст. інж. ШУ "Інгулець". У 1937-1941 нач. вентиляції тр-тів "Руда", "Дзержинськруда". У 1941-1944 інж. техвідділу Бакальськ. ШУ на Уралі. У 1944-1945 голов. інж. ін-ту НДГРІ. У 1945-1947 голов. інж. Христофорівськ. ШУ. У 1948-1954 ст. інж. ін-ту "Кривбаспроект". У 1954-1973 ст. викладач, доцент, проф. кафедри вентиляції КГРІ. Автор наук. праць. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Голубов Сергій Іванович (29.4.1918, Донецька обл.). Гірнич. керівник. Зак. Горлівськ. гірнич. тех-м (1939). У 1932-1940 слюсар "Головвуглемашу", ст. інж. техвідділу тр-ту "Артемвугілля". У 1944-1958 голов. механік шахти тр-тів "Артемшахтопроходка", "Сталіншахтопроходка". У 1958-1965 заст. інж., нач. ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка".

Голуб'янкові, синявці, багатоочки (Lycaenidae), родина денних метеликів. Розмах крил до 4 см. Бл. 3500 видів, з них – в Україні бл. 60. Гусінь деяких Г. поїдає попелиць і червеців. Г. чутливі до зрушень рівноваги навколишнього середовища і можуть бути індикаторами його стану.

Гольдберг Сергій Якович (13.8.1898, Дніпропетровськ – 10.9.1969, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1924). З 1924 працював педіатром у Кр. Розі. Один із засновників педіатрич. служби у Кр. Розі. Під час ВВВ перебував в р-ні Сталінграда, лікував поранених. У 1944 – початок 60-х голов. лікар 1-ї дитяч. лікарні. Згодом працював фтизіопедіатром у протитуберкульоз. диспансері № 1.

Гольдберг Юрій Сергійович (11.3.1936, Кр. Ріг). Науковець. Зак. КГРІ (1958). У 1958-1961 працював на збагач. фаб-ці РУ ім. Дзержинського. З 1961 ст. наук. співробітник ін-ту "Механобрчормет". Канд. тех. наук (1968). Автор 117 праць, 5 монографій із проблем розробки технологій флотаційного збагачення, створення нових пром. фільтрів, фільтраційних тканин.

Гольник Микола Васильович (10.11.1927, Гомельська обл.). Засл. гірник України (1960). Освіта н/середня. У 1957-1986 прохідник ш. "Глеюватка", столяр, постачальник кріпильн. матеріалів ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Гольня, міра пійманої риби за часів козаччини на Криворіжжі, дорівнювала 1000 штук.

Гольцова М.С. (керівник зв'язку), трудова діяльність пов'язана з міськ. поштово-телеграфною конторою. У 1935-1941 очолював цей підрозділ. Сприяв розвитку поштово-телеграф. мережі у Кр. Розі. Біографіч. даних не виявлено.

Голяк Анатолій Миколайович (12.9.1935, Кр. Ріг). Авіакерівник. Зак. Київ. ін-т інж. цивільн. авіації (1964). У 1957-1960 технік аеропортів Києва, Донецька. У 1960-1973 зав. лабораторією, зав. відділенням, у 1973-1979 нач. Криворізьк. авіатехніч. уч-ща. Підготував кілька поколінь авіаторів. Відмінник Аерофлоту. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Гомельська, вулиця розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Довж. 200 м, ширина 7 м. Має 6 будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Гомель (Білорусь). Обслуговує 31 в/з.

Гомельська неповна середня школа, відкрита у 1933 у с. Гомельське Петриківської сільради як початкова. Розташовувалася у пристосованому приміщенні. Навчалося до 50 чол. Працювало 4 учителі. У 1950 одержала статус семирічки. Навчалося до 200 учнів, працювало 7 учителів. Серед педагогів І. С. Тупиціна, Л. Д. В'яткіна, В. І. Глазунова, К. Гричанська. Ліквідована у 1963 шляхом переведення учнів до Калінінської НСШ.

Гомельське кладовище, розташоване на схід. околиці с. Гомельське Червонівськ. сільради. Пл. 4 га. Закладене на початку 30-х. Поховані жителі села, з 1970 ховають жителів с. Червоне. Кількість поховань невідома.

Гомельське, село Червонівської сільради розташоване за 4 км на захід від центру сільради. Виникло у 1936-1937 шляхом переселення жителів з Гомельської обл. Білорусії. Серед перших поселенців родини Тупиціних, Глазунових, Кондратенків. Рельєф спокійний, понижен. до центр. частини. У 30-50-х діяв кол-п "Зоря соціалізму". У 1973 проживало 159 чол. Пл. 39,3 га. Має вулицю, проживає 113 чол. Діють медпункт, ферма, магазин, пасіка.

Гомельський сільський клуб, відкрит. у 1932. Розташовувався у пристосованому приміщенні. Мав кінозал на 50 чол. Закрит. у 1964.

Гомельського, села курган, розташован. за 80 м від схід. околиці села і за 200 м на півден. схід від кладовища. Висота 2,2 м. Насип напівсферич. форми. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1983.

Гоменюк Микола Кузьмич (1923, Київ. обл. – жовт. 1943, Криворіжжя). Визволитель. Зак. танк. уч-ще (1942). Уч. ВВВ з червня 1943. Гв. мол. лейтенант, ком-р танка Т-34 1 гв. мотоциклет. полку 5 гв. ТА. Уч. визволення Криворіжжя восени 1943. 29.10.1943 брав участь у рейді танків на большак с. Гурівка – с. Лозуватка. Першим увірвався у колону противника. Знищив 3 бронетранспортери, 2 авто, 15 солдатів ворога. Героїчно загинув у бою за с. Недайвода. Ім'я на обеліску. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст.

Гомера, вулиця розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Іртиська. Довж. 600 м, ширина 7 м. Має 22 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Названа на честь давньогрецьк. поета Гомера (близько XII-VII ст. до н.е.). Автор епічних поем "Іліада" та "Одіссея". Обслуговує 63 в/з.

Гомес Віктор (1902, Барселона, Іспанія – 1998, там же). Військ. діяч. Зак. Мадрид. королівське військ. уч-ще (20-ті). Виходець із робітничої сім'ї. У середині 30-х командував піхот. полком в Іспанськ. Марокко. У лют. 1936 підтримав перемогу лівих сил і став на бік республіканців. Актив. учасник гром. війни в Іспанії 1936 - 1939. Відзначився у боях за Мадрид. Товаришував з радянськ. добровольцями О. І. Родимцевим, Р. Я. Малиновським. Після поразки республіканців диктатор Франко проголосив особистим ворогом. Виїхав до Франції, а потім до СРСР. Після ВВВ опинився у Кр. Розі. Працював машиністом на ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. З 1965 організував міське іспанське земляцтво. У 1977 виїхав до Барселони.

Гомжин Кузьма Семенович (берез. 1895, Орлов. обл. – 1962, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Освіта вища. Уч. гром. війни. З початку 20-х брав участь у відбудові шахт Кривбасу. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. З кінця 30-х нач. ш. ім. 1-го Травня ШУ ім. Дзержинського. Керував евакуацією обладнання шахти на Урал. У 1941-1944 директор рудника "Калангуй" в Забайкаллі. Підприємство забезпечувало 70% видобутку плавикого шпату у тр-ті "Союз плавик". З 1945 очолював ш. ім. Орджонікідзе. Брав участь у відбудові Кривбасу. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гомонюк Ганна Семенівна (11.7.1954, Одес. обл.). Фінанс. керівник. Зак. Одес. ін-т народ. господарства (1982). У 1972 інспектор держприбутків Дзерж. райфінвідділу У 1973-1980 інспектор держприбутків Криворізьк. міськ. фінвідділу. У 1980-1982 ст. економіст Довг. райфінвідділу. У 1982-1984 заст. нач. інспекції держприбутків Довг. райфінвідділу. У 1984-1996 заст. зав., зав. Сакс. райфінвідділом. У 1996-2001 зав. міськ. фінвідділом/управлінням. Нагордж. знак. "За заслуги перед містом".

Гомфрена головчаста (Gomphrene globosa), рід рослин родини амарантових, інтродуцент. Батьківщина Індія. Однорічна світлолюбива рослина вис. 25-40 см. Листки прості, овальні. Квітки з плівчастими приквітками білого, рожевого або пурпурного кольору, зібрані в головчасті суцвіття, діам. 2 см. Цвіте VI-IX. Розмножується насінням. Використовується для сухих зимових букетів.

Гоніолімон (Goniolimon), рід багаторічних трав'янистих рослин родини кермекових. **Г.Бессерів** – рослина у формі перекотиполя вис. 15-40 см. Листки ланцетні у прикореневій розетці. Квітконосні стебла крилаті. Квітки з лійковидною чашечкою та рожево-фіолетовим 5-лопатевим віночком. Цвіте VI-VII. Часто на степових схилах балок, особливо еродованих. Рослина декоративна, в засушеному стані використовується для зимових букетів.

Гонорарій, плата лікарю за лікування у давнину на Криворіжжі. Походить сучасне слово "гонорар".

Гоноцефалум (Gonocephalum), жук довж. 6,5-8 мм. Чорний, верх майже голий у малопомітних коротких щетинках. На Криворіжжі розповсюджен. один вид.

Гонсевич Марія Михайлівна (3.4.1937, Львів. обл.). Засл. будівельник України (1996). Освіта середня. З верес. 1954 штукатур, з 1975 бригадир. тр-ту "Криворіжбуд". Актив. уч. будівництва об'єктів КМК, ПівнГЗК. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гонта Микола Павлович (3.1.1927, Ровенська обл. – 1.9.1990, Кривоpіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1962-1988 тракторист, комбайнер рад-пу ім. Шевченка. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Золота медаль ВДНГ України (1975). Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Гончар Борис Володимирович (1939, Кіровоград. обл.). Засл. гірник України (1976). Освіта середня. У 1955-1956 водій у колгоспі. Працював на РУ ім. Р.Люксембург. З 1972 бригадир прохідників ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Нагородж. орд. "Знак Пошани", Грамотою Верх. Ради України.

Гончар Іван Іванович (12.2.1913, Кр. Ріг - там же). Транспорт. керівник. Освіта н/вища. В системі транспорту працював із середини 30-х. У 1944-1945 директор управління Криворізьк. трамвайного депо. Керував відбудовою трамвайного господарства Кр. Рогу.

Гончар Людмила Михайлівна (26.1.1963, Кр. Ріг). Фотохудожник. Зак. Криворізьк. худ. школу (1982). У 1982-2000 працювала фотографом у службі побуту. Чл. Спілки фотохудожників Росії (2000). Працює у портретному жанрі. З 1996 бере участь у конкурсах "Світове фото" (Нідерланди). Персональна виставка "Фотографують жінки України" (Київ, 2001).

Гончар Олександр Опанасович (13.11.1931, Кр. Ріг – 16.2.1999, там же). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1947-1960 ст. бурильник Центр. геологіч. партії тр-ту "Кривбасгеологія". У 1960-1999 слюсар, пресувальник підприємства "Зв'язокчормет". Ударник п'ятирічок, передовик змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Гончара О. М., земельні володіння придбані у 1873 в р-ні с.Новопавлівка Веселотернівськ. волості. Мали 16 дес. Земля оброблялася наймитами.

Гончаренка П. М., трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Ілліча. У 50-60-х працював кріпильником. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна. Біографіч. даних не виявлено.

Гончаренко Анатолій Іванович (25.12.1950, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Київ. ун-т буд-ва та архітектури (1999). У 1968 – 1970 електрозварник у Красноярську і Черкасах. У 1973 – 1996 майстер, нач. цеху, заст. нач., голов. інж. підприємства "Кривбасводоканал". Зробив вагомій внесок у водопостачання, очистку стічних вод у Кр. Розі. Умілий організатор виробництва, раціоналізатор. Керував введенням голов. каналізаційної станції в Інгулецьк. р-ні, організував стабільне водопостачання центр. частини Кр. Рогу. Нагородж. знак "За заслуги перед містом".

Гончаренко Андрій Миколайович (8.9.1975, Кр. Ріг). Народ. умілець. Зак. Криворізьк. педун-т. Працював у ПП "Парк", театрі ім. Т.Г. Шевченка. Працює у галузі декоративно-прикладного мистецтва (бісер). Уч. виставок з 1997. Виставки у Кр. Розі (1997, 2000).

Гончаренко Володимир Миколайович (4.2.1952, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1979). У 1971-1978 учитель праці у Чернівецьк. обл. З 1979 учитель СШ № 24. З 1991 учитель Довг. педгімназії. Педагог-новатор. Лауреат Всеукр. конкурсу "Вчитель року-98". Відмінник народ. освіти.

Гончаренко Григорій Кирилович (2.10.1910, Кривоpіжжя – 1983, там же). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. У 1926-1941 працював у залізнич. цеху ШУ "Червона гвардія", бригадир кол-пу "Перемога". Уч. ВВВ з лип. 1941. Перебував у полоні. У 1945-1963 бригадир польової бригади кол-пу "Перемога", рад-пу "Веселі Терни". Уч. ВДНГ. Майстер високих врожаїв кукурудзи. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гончаренко Григорій Лукич (9.5.1903, Кривоpіжжя – 11.10.1992, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У юності наймитував. Один з організаторів кол-пу ім. Ворошилова у с. Лозуватка. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Один із перших трактористів Кривоpіжжя. Працював на Гейківськ. МТС. Уч. ВВВ з квіт. 1944 у

скл. 1003 артполку. Брав участь у відбудові кол-пу ім. Ворошилова. Тракторист і бригадир. Похован. у с.Лозу ватка. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., "Знак Пошани".

Гончаренко Євген Микитович (11.3.1932, Харків. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Труд. діяльність почав на Дніпропетров. з-ді важких гідравлічних пресів. З 1967 слюсар-ремонтник ковальсько-пресового цеху КЦРЗ. Видатний майстер своєї справи. Умілець і раціоналізатор. Створив школу підготовки ковалів, машиністів та маніпуляторів. Забезпечував пуск гідравліч. преса потужністю 800 т (1968), монтаж преса у 2 тис. т.

Гончаренко Іван Якович (25.6.1935, Полтав. обл. – 17.8.1981, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1962-1981 складач поїздів залізнич. цеху № 1 з-ду "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Гончаренко Кирило Тимофійович (1884, Криворіжжя – 25.2.1966, там же). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уродженець с. Лозуватка. Вів одноосібне господарство. Один із засновників с. Глеюватка. Уч. 1-ї світ. війни у скл. піхот. частин. Уч. гром. війни. З початку 20-х на відбудові шахти ШУ ім. Фрунзе. У 1929 очолював товариство спільної обробки землі "Зоря соціалізму". У 1930 піддавався репресіям. У 1930-1935 працював на будівництві Харків. трактор. з-ду. У 1935-1941 кріпильник на ш. ім. Фрунзе. Після війни працював у кол-пі ім. Сталіна.

Гончаренко Микола Опанасович (18.12.1934, Криворіжжя). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1954). У 1958-1959 гірнич. майстер ш. "Нова" РУ ім. К.Лібкнехта. У 1959-1965 підривник, зав. складу рудника, у 1965-1968 ст. підривник кар'єру НКГЗК. У 1968-1978 нач. зміни, нач. гірнич. цеху підприємства "Кривбасвибухпром". У 1978-1979 підривник ш. ім. Кірова. У 1979-1981 нач. Першотравневого рудника, у 1981-1985 директор Терн. РУ. З 1985 голов. інж. ПівнГЗК. Умілий організатор видобутку руди. Один з кращих підривників Кривбасу. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Гончаренко Назар Петрович (1898, Криворіжжя – 1955, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уродженець с.Тернуватка. Герой гром. війни. До 1917 наймитував у поміщика Тищенка. Уч. 1-ї світ. війни з 1914 у скл. 48 СП. У 1917 перебував у скл. Лозуватськ. загону Червоної гвардії. У 1918 воював у скл. Лозуватськ. партизан. загону. У 1920-1921 у скл. 2 КП бригади Г.І. Котовського. Відзначився в Тамбовській операції. У 1933-1934 секретар партосередку, у 1934-1941 голова кол-пу ім. Кагановича Тернуватськ. сільради. Уч. ВВВ з лип. 1941. З 1946 працював у кол-пі ім. Кагановича. Похован. у с.Тернуватка. Нагородж. орд. Червоного Прапора РРФСР.

Гончаренко Олександр Миколайович (13.8.1948, Чернігівська обл.). Засл. металург України (1994). Зак. КГРІ (1975). З 1967 слюсар, майстер, ст. вальцювальник стана гарячої прокатки, ремонтних станів 250, 150 СПЦ № 1 ком-ту "Криворіжсталь". Почес. металург СРСР. Новатор виробництва, наставник, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Кращий прокатник Кривбасу (1986). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 3 ст.

Гончаренко Петро Маркович (19.5.1916, Миколаїв. обл. – 23.5.1986, Кр. Ріг). Військ. керівник. Освіта н/середня. В арм. з 1937. Уч. ВВВ з лип. 1941. Командував стрілецьк. полком. Виявляв зразки особливої хоробрості. У 1946-1972 кріпильник ш. ім. Валявка РУ ім. Ілліча. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Під час ВВВ представлявся до звання Героя Рад. Союзу. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (4), О.Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2).

Гончарне коло, пристрій у вигляді кола, що обертається у горизонтальній площині, чим полегшує працю гончара у формовці глини для виготовлення посуду. Найдавніший на Криворіжжі датується кінцем V ст. до н.е.

Гончаров Григорій Федорович (24.9.1908, Казахстан – 11.4.1963, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Ленінград. гірнич. ін-т (1934). У 1926-1929 слюсар Ленінград. суднобуд. з-

ду. З 1934 механік збагач. фаб-ки ком-ту «Апатит». У 30-х піддавався репресіям. У 1940-1957 голов. інж. проектів "Механобру". У 1957-1963 голов. інж. ін-ту "Механобрчормет". Створив школу проектувальників збагач. фаб-к. Автор проекту збагач. фаб-ки ПівдГЗК. де почав виготовлятися концентрат з утриманням заліза 64,5-65 %. Один з ініціатрів збільшення кількості ГЗК.

Гончаров Іван Іванович (21.5.1939, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. КГРІ (1971). З 1962 електромонтер, нач. цеху, майстер, заст. нач. паросилового цеху ком-ту "Криворіжсталь". Умілий організатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Почес. грамоти Мінчормету СРСР.

Гончаров Олексій Єгорович (24.3.1930, Бєлгород. обл.). Відом. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1957). У 1952-1978 бур. майстер, нач. дільниці, зав. бур. роботами експедиції, голов. інж. Ленінськ. геологіч. партії, голов. інж. тр-ту, голов. інж. Криворізьк. геологіч. партії. У 1979-1981 тех. керівник Бафської геологіч. партії в Ірані, де відкрив родовище руди із запасом 1 млрд. т. Керував впровадженням алмаз. бур. верстатів, нових водних емульсій. У 1965-1985 керував бурінням більше 100 глибоких свердловин 1,5-2,8 тис. м. Автор 2 винаходів, 100 рацпропозицій. Бронз. медаль ВДНГ. Відмінник розвідки надр СРСР. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гончаров Роман Данилович (1900 – 80-ті, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. На залізниці з 20-х. Ударник перших п'ятирічок, переможець стаханівських вахт. У 1944 – 1955 майстер водопостачання відділка Придніпров. залізниці. Уч. відбудови залізнич. господарства Кривбасу. Нагородж. орд. Леніна.

Гончаров Юрій Григорович (8.1.1928, Дніпропетровськ). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1951). У 1951—1956 інж., голов. механік Бакальськ. РУ. У 1956-1963 ст. інж., кер. групи ін-ту "Механобрчормет". У 1963-1973 нач. Криворізьк. відділу ін-ту "Металургавтоматика". У 1973-1984 директор НДІ автоматизації Мінчормету СРСР. Канд. тех. наук (1970). Автор 100 наук. праць, 30 винаходів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Гончарова, вулиця розташована у житломасиві Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 40-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Північна. Довж. 836 м, ширина 7 м. Має 31 приват. будинок, де проживає 87 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Гончарова Івана Олександровича (18.6.1812, Симбірськ – 27.9.1891, Петербург). Зак. Моск. ун-т (1834). Автор творів "Звичайна історія" (1847), "Обломов" (1859), "Обрив" (1869), "Фрегат "Паллада" (1858), "Мільйон терзань" (1872). Обслуговує 72 в/з.

Гончарук Георгій Пилипович (2.7.1946, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. КГРІ (1977). У 1966-1967 зварник БМУ № 4 тр-ту "Дніпрометалургмонтаж". У 1969-1984 електрозварник, ст. інж., технолог, заст. секретаря парткому КЦРЗ. У 1984-1985 голова парткомісії Сакс. райкому КПУ. У 1985-1987 заст. голови, у 1987 – 2002 голова Сакс. райвиконкому. Керівник життєзабезпечуючих структур р-ну. Організатор акцій із благоустрою, підтримки порядку. З квіт. 2002 заст. міського голови Кр. Рогу.

Гончарук Павло Павлович (12.9.1922, Вінницька обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1951). Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 15 СД, 180 СД. У 1951-1954 нач. дільниці, голов. інж. шахти, заст. нач. виробнич. відділу ком-ту "КМАруда". У 1954-1956 нач. дільниці, нач. виробнич. відділу ВКБ РУ ім. Кірова. У 1956-1961 нач. проходки ш. № 1 ім. Артема, нач. ШПУ № 2. У 1961-1962 голов. інж., у 1962 – квіт. 1979 керуючий тр-том "Кривбасшахтопроходка". Один із фундаторів тр-ту. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани", Праці (Угорщина), знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Гоп, скок, стрибок за часів козаччини на Криворіжжі. Відоме прислів'я: "Скажеш "гоп", як перескочиш".

Гопкало Ілля Спиридонович (2.8.1909, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1936). У 1925-1932 коногон, вантажник, лопатник ШУ ім. Артема, ім. Дзержинського. У 1936-1937 механік на шахті в Донбасі. У 1940-1941 голов. механік ШУ ім. К.Лібкнехта. У серп. 1941

останнім залишив рудник, обладнання вивозив під бомбами. У 1941-1944 голов. енергетик Джезканганськ. РУ. У 1944-1971 голов. механік РУ ім. К.Лібкнехта. Керував відбудовою шахт №№ 5, 6, 8, 4-біс, ім. Петровського. Інженер-новатор. Існувала школа передового досвіду. Виховав багато спеціалістів.

Гопкало Степан Мелентійович (1908, Кр. Ріг -?). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1923-1941 відкатник ш. ім. Калініна, прохідник ш. "Південна" ШУ ім. Артема. Стахановець 30-х. Майстер проходки. Уч. походу у Захід. Україну (1939). Уч. ВВВ. З 1946 на відбудові рудника. Бурильник і кріпильник. Наставник. Почес. гірник. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Горб Терентій Федорович (жовт. 1900, Дніпропетров. обл. – ?). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. ін-т народ. освіти (1929). Уч. гром. війни на Півд. фр. Один із фундаторів народ. освіти на Дніпропетровщині. Брав участь у ліквідації неписьменності у П'ятихатськ. р-ні. У 1929-1930 інструктор П'ятихатськ. райвно. У 1933-1941 ст. викладач, зав. кафедрою хімії, заст. директора Криворізьк. педін-ту. Уч. ВВВ з серп. 1942 на Півн.-Кавказ. фр. у скл. хімчастин. У 1944-1951 директор Криворізьк. педін-ту. Керував відбудовою ін-ту. Канд. хім. наук. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Горб Феодосій Дмитрович (1904, Кр. Ріг – січ. 1942, там же). Уч. підпілля. У серп. 1941 залишен. у тилу ворога для організації партизан. загону. Брав участь у бойових операціях. Загинув після жорстоких катувань.

Горбанець-Левченко Ніна Іванівна (20.10.1936, Київ. обл.). Відом. пекар. Зак. Криворізьк. технологіч. тех-м (1968). У 1954-1992 майстер-пекар хлібокомбінату № 2. Виготовила кілька сортів хлібобулочних виробів. Виховала кілька поколінь пекарів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Горбанич Пітер Ласлович (23.2.1942, Закарпат. обл.). Сільгосп. керівник. Освіта середня. У 1977 дояр, бригадир, нач. МТФ рад-пу/КСП ім. К.Лібкнехта. Майстер високих надоїв. Переможець змагань. Кращий дояр р-ну. Наставник. Нагородж. орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Горбань Анатолій Пилипович (1934, Херсон. обл.). Засл. будівельник України. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1958). З 1952 працював пом. машиніста екскаватора. З 1958 у системі "Київміськбуд". Брав участь у будівництві домен. печей №№ 7-9 КМЗ. Нагородж. орд. "За заслуги" 3 ст., Трудового Червоного Прапора.

Горбань Євген Юхимович (19.7.1931, Харків. обл.). Скульптор. Зак. Київ. худ. ін-т (1957). Станкова і монументальна скульптура. Співавтор монумента "Перемога" у Кр. Розі (1968). Кращі твори "Партизани" (1957), "Сплавщики лісу" (1958), "Прометей" (1960). Уч. виставок у 1957. Жив у Києві.

Горбань Марія Іванівна (15.4.1931, Хмельницька обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1957-1963 бетонниця тр-ту "Криворіжаглобуд". У 1963-1984 бригадир бетонників БУ № 3 тр-ту "Криворіжіндустрбуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна.

Горбатенка В.Г., Прожогіна Л.Г., геологічні дослідження у 1974 виявили у докембрійських відкладеннях Криворіжжя речовини космічного походження.

Горбатенко Олександр Антонович (10.5.1936, Бєлгород. обл.). Засл. геолог України (1983). Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1962). У 1962-1963 виконроб бур. робіт тр-ту "Гідроспецбуд" Узбек. управління. У 1964-1991 ст. бур. майстер, голов. інж. Жовт. геологіч. партії, нач. відділу, голов. інж. "Кривбасгеологія", ст. інж. Жовт. геологіч. партії. Керував бурінням свердловин на 1,5-2,5 тис. м. Вперше застосував верстат алмаз. буріння, випробував верстат БА-2000 глибокого буріння, нові розчини. Уч. нарад бур. майстрів у Норильську (1972), Швеції (1977). Автор рацпропозицій. Бронз. мед. ВДНГ. Відмінник розвідки надр СРСР.

Горбатов Борис Леонтійович (15.7.1908, Луганська обл. – 20.1.1954, Москва). Письменник. У складі групи кореспондентів газ. "Правда" у перші дні визволення Кр.

Рогу побував у місті (2.3.1944), про це писав у газ. “Правда”. Повісті “Осередок” (1928), “Моє покоління” (1933), “Донбас” (1951). Держ. прем. 1946, 1952.

Горбатовська Ганна Григорівна (31.5.1941, Львів. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1958-1961 оператор на склозаводі у м.Щирець. З 1962 працює у цеху водопостачання ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставниця. Нагородж. орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Горбач Борис Максимович (3.1.1928, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1955). У 1948-1955 комсорг, технік, ст. майстер Дніпропетров. з-ду ім. Леніна. У 1955-1959 механік збагач. фаб-ки ПівдГЗК. У 1959-1964 голов. механік НКГЗК. У 1964-1969 голов. інж. тр-ту “Кривбасрудоремонт”. Працював на керівних посадах на ЦГЗК, ПівнГЗК. Умілий організатор виробництва, успішно впроваджував нову техніку і технологію.

Горбач Валентина Павлівна (1.1.1944, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1969 швачка, контролер готових виробів Криворізьк. швейної фаб-ки. Наставник. Брала участь у випуску нових зразків одягу. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Горбаченка, вулиця розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Довж. 200 м, ширина 7 м. Має 8 приват. будинків, де проживає 21 чол. Вкрита грунтом, багата на зелені насадження. Обслуговує Незалежне в/з.

Горбачов Микола Романович (15.10.1930, Ставропілля). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ, син полку. У 1946 – 1955 машиніст “Заготзерна” на Ставропіллі, у 1956 – 1981 бурильник, бригадир, слюсар ш. “Північна” РУ ім. Ілліча. Виробничі завдання перевиконував на 150-190 %. Уч. видобутку 100 млн. т руди (1970). Стахановець, ударник п’ятирічок, переможець змагань. Кращий бурильник СРСР. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Грамотою Президії Верх. Ради України, знак. “Шахтарська слава” 3 ст.

Горбачова Інна Іванівна (1923 – 27.6.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Зак. СШ № 27. За часів окупації чл. підпільної групи В. Г. Козиненка. Розповсюджувала листівки, зв’язкова. Витримала люті катування у гестапо. Розстріляна у кар’єрі цегельного з-ду. Похована у парку залізничників у Довг. р-ні.

Горбенко Віктор Іванович (16.8.1936, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1962). У 1962-1964 заст. директора СПТУ № 31. У 1964-1979 директор підприємства “Кривбассвітло”. Перший директор і керівник підприємства. Умілий організатор виробництва. Згодом працював на керівних посадах житл.-ком. відділу міськвиконкому.

Горбенко Володимир Дем’янович (1929, Кіровоград. обл.). Відом. будівельник. Освіта н/середня. Ветеран тр-ту “Криворіжжитлобуд”. Монтажник БУ № 11. Переможець змагань. Ударник п’ятирічок. Виховав плеяду будівельників. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Горбенко Володимир Іванович (3.2.1956, Дніпропетров. обл. – 4.2.1983). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. школу-інтернат № 3, Кіровоград. с/госп. тех-м. Працював у кол-пі. Служив в армії. Прапорщик. В Афганістані прикрив відхід підрозділу і загинув.

Горбенко Михайло Дем’янович (1931, Кіровоград. обл.). Буд. керівник. Освіта середня. У 1949-1966 муляр тр-ту “Кривбасрудбуд”. З 1966 працював бригадиром мулярів мехколони № 96 тр-ту “Криворіжсільбуд”. Стояв біля витоків тр-ту. Переможець змагань, ударник п’ятирічок. Раціоналізатор і наставник. Почес. грамота Мінсільбуду України. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, Трудової Слави 2, 3 ст.

Горбенко Михайло Федорович (14.11.1945, Кіровоград. обл.). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. гірничомеханіч. тех-м (1972). З 1968 токар, майстер, нач. бюро, нач. дільниці, нач. механоскладального цеху КЦРЗ. Керував впровадженням нової техніки. Раціоналізатор. Вперше організував виготовлення та ремонт роторів потужністю 6,5; 7,5; 9 тис. куб. м/хв.

Горбенко Яків Потапович (1898, Кр. Ріг – 80-ті, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уч. світ. війни. У 1917 голова ротного ком-ту. Уч. гром. війни з лист. 19818 у

скл. партизан. загону на Криворіжжі, 2 КА. З 1922 працював у повіт. міліції. У 1921 – 1922 завідував зброярською майстернею міліції. Згодом працював на залізниці. Нагородж. орд. Леніна.

Горбувата, балка розташована поміж ПівдГЗК і с. Новоселівка. Засипана лівобережними відвалами ПівдГЗК. Довж. до 1,5 км. Назва походить від того, що спостерігаються виходи скельних порід ("горби").

Горбулін Павло Єфремович (10.3.1909, Дніпропетров. обл. – 1992, Дніпропетровськ). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1959). У 1929 електромонтер на будівництві Криворізьк. РЕС. У 1929-1932 електрик тр-ту "Електромонтаж" (Харків). У 1932-1941 майстер, виконроб, нач. дільниці тр-ту "Південелектромонтаж" (Запоріжжя). У 1941-1943 ст. виконроб тр-тів "Уралсибелектромонтаж", "Сибелектромонтаж". У 1943-1960 нач. управління тр-ту "Південелектромонтаж". У 1960-1978 керуючий тр-том "Дніпроелектромонтаж". Керував веденням електромонтаж. роботами на 3-х домен. печах, 5-х мартенах, блюмінгу, 4-х прокат. станах з-ду "Криворіжсталь". Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани".

Горбунов Євген Володимирович (1925, Урал – жовт. 1974, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Свердлов. гірнич. ін-т (1948). У 1948-1957 майстер, нач. дільниці рудника в Темір-Тау, нач. Соколовського РУ. У 1957-1966 заст. директора ПівдГЗК. З 1966 голов. інж. НКГЗК. Один з ініціаторів реконструкції НКГЗК. Автор наук. праць із проблем збагачення руд. Виховав плеяду гірнич. інженерів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Горбунов Йосип Родіонович (? , Кр. Ріг – 24.4.1942, там же). Уч. підпілля. Освіта середня. За часів окупації перебував у підпіллі. Розстрілян. гестапо після жорстоких катувань.

Горбунов Федір Іліч (14.4.1914, Липецька обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Освіта н/середня. Працював слюсарем на машбуд. з-ді у Воронежі. Уч. боїв на Хасані (1938). Уч. ВВВ з червня 1942. Навідник гармати 69 окрем. арт. дивізіону 62 гв. СД. Відзначився у боях на Дніпровськ. плацдармі в р-ні Мишуриного Рогу. Підбив 3 танки. Уч. боїв на півн. Криворіжжя. В одній із сутичок потрапив у полон. Здійснив кілька втеч. Працював у "Вторчорметі" у Воронежі. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Горбулев Микита Костянтинович (1904, Курська обл. – червень 1976, Кр. Ріг). Почес. металург. Зак. Харків. промакадемію (1939). У дитинстві наймитував. З кінця 20-х до 1936 гірник у Краснодоні, майстер Алчевськ. металург. з-ду. У 1936-1941 обер-майстер домен. цеху КМЗ. У 1937 організатор трудових п'ятиденок пам'яті С. Орджонікідзе, встановив рекорд, коли виплавив 427 т чавуну замість 392 планових. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Вніс кілька вдосконалень у процес розливки металу. Брав участь у знищенні обладнання. У серп. 1941,. Кр. Ріг залишив з останнім ешелоном. У 1941-1944 майстер домен. цеху Н/Тагільськ. металург. з-ду. У 1944-1948 відбудовував і задував печі "Запоріжсталі". У 1948-1969 обер-майстер КМЗ. Майстер-наставник. Брав участь у пуску 8 домен. печей. Новатор виробництва. Підготував більше 100 майстрів домен. виробництва. Уч. ВДНГ СРСР, України. Встановлена прем. ім. Горбулева. Нагородж. орд. Леніна (2), "Знак Пошани".

Горда, вид калини у давнину на Криворіжжі, з якої козаки вирізали чубуки для своїх люльок.

Горда Таїсія Опанасівна (1919, Кр. Ріг – там же). Краєзнавець. Зак. Дніпропетров. ун-т (1946). Уч. ВВВ. У 1952-1974 учитель укр. мови і літератури СШ № 8. Вихованець цієї школи, її літописець. Створила кімнату-музей, встановила імена відомих випускників, загиблих під час війни. Ініціатор створення меморіалу. Активний лектор тов-ва "Знання". Знавець історії Ц.-Міськ. р-ну. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Гордєєв Віталій Іванович (23.4.1936, Кр. Ріг – 9.10.1988, там же). Транспорт. керівник. Зак. Харків. автошлях. ін-т (1959). У 1959-1962 майстер Кахінськ. сейсміч. партії. У 1962-1968 нач. майстерень, голов. механік, нач. відділу автотресту. У 1968-1971 голов. інж., з

червня 1971 нач. АТП - 03773. Умілий організатор транспорт. перевезень. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гордєєв Олексій Григорович (1936, Алтай). Гірнич. керівник. Зак. гірнич. тех-м (1956). З 1960 гірнич. майстер геологіч. партії на Алтаї, з 1964 ст. зйомник, з 1981 голов. маркшейдер РУ ім. Кірова. Автор 60 рацпропозицій.

Гордієнко Анатолій Семенович (1.5.1926, Кіровоград. обл. – 6.3.1996, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. Криворізьк. гірничоруд. тех-м (1947). У 1947-1955 ст. механік Жовт. геологіч. партії, у 1955-1978 голов. механік, голов. енергетик тр-ту "Кривбасгеологія". У 1978-1979 механік підприємства високовольтних мереж, у 1979-1986 механік "Харківвибухпрому". У 1970-1973 вів геологорозвідку у Танзанії, у 1977-1978 в Ірані. Вперше побудував цех по виготовленню сталевої дробі-січки. Чл. держкомісії з випробування бур. верстатів.

Гордієнко В'ячеслав Митрофанович (21.9.1929, Кр. Ріг – 17.9.1996, Москва). Ген.-полковник. Зак. Акад. бронетанк. військ, Акад. Генштабу. В арм. з 1947. Після зак. Ташкент. танк. уч-ща командував взводом, ротою, полком, армією. Був 1-м заст. командуючого Прибалт. військ. округом, 1-м заст. головнокомандуючого Групою рад. військ у Німеччині. Радник у Сирії. З січ. 1987 нач. Військ. акад. бронетанк. військ. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Гордієнко Михайло Олексійович (4.12.1900, Полтав. обл. – лип. 1943, Дніпропетровськ). Гідробіолог. Зак. Одес. ін-т народ. освіти (1925). У 1927 аспірант Одес. ботсаду. У 1928-1941 ст. наук. співробітник, зав. фітолабораторією Дніпропетров. гідростанції. Викладав у Дніпропетров. ун-ті. Канд. біологіч. наук (1936), доцент. Вивчав водойми Кривбасу. Консультував будівництво Карачунівськ., Кресівськ. водосховищ. Автор наук. праць. Розстрілян. гітлерівцями під час окупації Дніпропетровська.

Гордієнко Степан Трохимович (1905 – 80-ті, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. На залізниці з кінця 20-х. Ударник п'ятирічок, переможець стаханівських вахт. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. залізнич. бригад. Уч. відбудови залізнич. господарства Кривбасу. Працював розподільником вагонів Довгинцівськ. відділка Придніпров. залізниці. Нагородж. орд. Леніна.

Гордіюк Микола Михайлович (28.9.1939, Ровенська обл.). Д.М.Н. (1993). Зак. Ташкент. медін-т (1961). У 1961-1965 хірург в м.Лангер Чимкент. обл. У 1965-1968 аспірант. У 1968-1976 асистент кафедри хірургіч. стоматології Полтав. медін-ту. З 1976 доцент, зав. кафедрою хірургіч. стоматології фак-ту вдосконалення лікарів Дніпропетров. мед. академії (Кр. Ріг). Автор більше 100 праць з проблем стоматології. Голова тов-ва стоматологів Кр. Рогу.

Гордієнко Олексій Григорович (? – 19.5.2001, Кр. Ріг). Засл. тренер України (1987). Освіта вища. Футболіст. Грав за ФК "Зірка" (Кіровоград), "Колос" (Полтава). Працював тренером з легкої атлетики СК "Локомотив". Виховав МСМК В. Юрченко, К.Гордієнко. Один з найпомітніших тренерів Криворіжжя 80-90-х.

Гордіїв вузол, складна комбінація з мотузки у вигляді міцного вузла. Походить від фригійського царя Гордея. За легендами той, хто розв'яже, стане володарем світу. Побутує у лексиконі криворіжців.

Гордовата, балка поблизу ПівдГЗК в Інгулецьк. р-ні. Впадає в р. Інгулець поблизу балки Грушоватої. Біля гирла знаходиться місцевість кол. с. Скелеватка. Балка майже не збереглася, засипана відвалами і шламами ПівдГЗК. Про її наявність нагадує нерівний ландшафт у нижній частині. Назва походить від прізвища першого поселенця у цих місцях.

Горелов Володимир Петрович (16.4.1924, Іванов. обл.). Герой Рад. Союзу (13.9.1944). Зак. Подольське військ. уч-ще (1943). Уч. ВВВ з трав. 1943. Ком-р взводу протитанк. рушниць 86 гв СП 28 гв. СД відзначився у боях за Дніпро і Кр. Ріг. В с. Іванівка Софіївськ. р-ну знищив 2 кулемет. точки. 21.2.1944 першим увірвався у приміськ. с. Кабурдєєвка. Взвод Г. у вуличних боях за Кр. Ріг знищив багато живої сили і техніки ворога. Служив в

армії. Живе у Москві. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Горельський Іван Іванович (9.6.1927, Кіровоград. обл.). Засл. наставник молоді України (1988). Зак. Криворізьк. гірнич. тех.-м (1959). У 1944-1982 машиніст екскаватора, механік кар'єру, слюсар шахти № 2 ім. Артема РУ ім. Кірова. Уч. відбудови рудника. Виховав багато спеціалістів гірнич. справи. Вніс 42 рацпропозиції. Переможець змагань, ударник п'ятирічок.

Горенко Веніамін Петрович (21.12.1937). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т (1974). З 1960 викладач музшколи № 3. Переможець обл. конкурсів викладачів (1978, 1982). Перший у Кривбасі кавалер знака "Відмінник Мінкультури СРСР". Виховав близько 40 проф. музикантів.

Гореславець Лідія Пимонівна (1930, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1950-1958 агроном Чкаловськ. МТС. У 1958-1960 агроном кол-пу ім. Б.Хмельницького. У 1965 садівниця рад-пу "Південний". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Горжановський Євген Леонідович (1.1.1930, Кіровоград. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. тех-м руд. автоматики (1962). У 1953-1956 лінійний наглядач, бурильник РУ ім. Кірова. У 1956-1984 прохідник, нач. дільниці тр-ту "Кривбасшахтопроходка". У 1984-1989 контролер гаража, гірнич. майстер дільниці "Карелслюда". Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Горизонт (від грецьк. – обмежую), межа доступного для спостереження відкритого ландшафту. Видимий Г. дає уявлення того, що небо наче зливається з поверхнею Землі.

"Горизонт", садівницьке товариство закладене у 70-х у Довг. р-ні. Пл. 5 га. Має 71 ділянку.

"Горизонти джазу", міжнародний фестиваль джазової музики проводиться з 1987 раз у два роки. Біля витоків стояв О. Гебель. Проведено 11 фестивалів. Брали участь майстри джазу країн СНД, Європи, США. За роки проведення з'явилася плеяда талановитих виконавців, серед них криворіжці В. Басюк, Л. Остапенко, О. Зоря.

Гориславець Іван Іванович (3.7.1936, Дніпропетров. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу школу МВС (1972). У 1957-1964 гірнич. майстер, пом. нач. дільниці ш. "Центральна", секретар ком-ту ЛКСМУ РУ "Інгулець". У 1964-1992 ст. оперуповноважений, нач. дільниці, ком-р окремого дивізіону, заст. нач. Сакс. РВВС, нач. спецкомендатури. Має близько 100 заохочень. Відмінник міліції. Сформував підрозділ по охороні водних об'єктів. Брав участь у спецопераціях МВС України. Відмінник міліції.

Гориславець Федір Спиридонович (7.2.1919, Кіровоград. обл. -). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з червня 1942. Двічі здійснював втечу з полону. У січ. 1943 сформував групу партизан і приєднався до загону Г.М. Седнєва. Відзначився в бойових операціях. У скл. 140 гв. СП 47 гв. СД визволяв Інгулець. Після війни редагував газ. "Вільне слово" у Дрогобичі. У 1954-1979 бурильник ш. "Центральна" РУ ім. "Інгулець". Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки, Слави 2, 3 ст.

Горит, футляр для лука і стріл. Мав дерев'яну основу, обтягнуту шкірою, іноді прикрашався золот. пластинами. Фрагменти у скіфських похованнях. Найкраще зберігся у половецькому похованні XIII ст. у кургані Рядові могили (1985).

Горихвістка (Phoenicurus), дрібний птах родини дроздових. У самця верх голови, спина попелясто-сірі, боки голови, горло та груди чорні, черевце та хвіст руді. Самка буро-сіра з рудим хвостом. Перелітний птах. На Криворіжжі водиться в лісах, заростях чагарників. Трапляється самотній, парами. Гніздо будує у розщілинах, під дахами будинків. Кладка у квіт.-червні по 4-6 яєць. 2 види - звичайна і чорна.

Горицвіт (Adonis), рід трав'янистих рослин родини жовтецевих. На Криворіжжі **Г.весняний** та **Г. волзький**. Г. весняний – багаторічник вис. 15-40 см. Листки тричі пірчасто-розсічені на вузькі частки. Квітки яскраво-жовті, 3-5 см в діам. Цвіте IV-V. Г.волзький відрізняється дещо меншими розмірами квіток та ширшими частками листків.

Зростають по степових схилах, в заростях степових чагарників. Г.весняний – лікарська рослина, препарати його мають кардіотопічну дію. Обидва охороняються в межах Дніпропетров. обл.

“Горицвіт”, літературна студія створена у 1980 за ініціативою В.Ф. Веретеннікова. Діяла у Палаці культури ІнГЗК. До скл. входило 40 літераторів. У 1983 встановила творчі зв’язки з міськ. літоб’єднанням “Рудана”. Проводилися зустрічі, колективні читання, звіти, виступи. У 1987 вийшло 105 публікацій вихованців у періодич. пресі. У 1996 припинила існування. Керівники В. Веретенніков, А. Кієнко.

“Горицвіт”, центр дитячої творчості Жовт. р-ну відкрит. у лист. 1959 як Палац піонерів ім. В.Котика. Пл. 3,8 тис. кв. м. У 1998 відвідувало 5175 учнів, у 2000 – 4 тис. У 1998 працювало 109 педагогів, у 2000 – 80. Діють археологіч. музей, Мала акад. наук, об'єднання "Лілея", театр мод "Мадонна", прес-центр "Погляд", драмстудія "Данко", оркестр "Гармошечка", ансамблі танцю "Юність", "Горицвіт", театр пісні "Аліса", 48 спортсекцій, 65 техніч. гуртків, худ. творчості 112. Надано право на здійснення освітньої діяльності за держ. стандартами навчання і виховання. Розташован. по вул. Ватутіна.

Горище, приміщення між будинком і дахом, верхня частина споруди поміж житловим приміщенням і дахом, як правило, має трикутну форму. У приват. будинках розташована система опалення з димарем. Часто використовується для зберігання зерна, сіна, сухофруктів та ін.

Горійська, вулиця розташована у Ц.-Міськ. р-ні. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 60-х. До 1975 мала назву вулиця 4-а Північна. Довж. 378 м, ширина 7 м. Має 13 будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Горі (Грузія). Обслуговує 72 в/з.

Горіх (Juglans), рід листопадних дерев родини горіхових. Висота від 5 до 50 м, діам. стовбура 0,5-2 м. Кора сіра, бура або майже чорна. Листки непарноперистоскладні до 1 м довж. з 5-21 листочків. Квітки непоказні, різностатеві, однодомні, запилюються вітром, тичинкові – багатоквіткові сережки до 30 см довж., маточні – поодинокі або 2-20 у китицях. Плід - несправжня суха кістянка, в зеленій м’ясистій зовнішній оболонці, їстівні, багаті олією та білками. Розмноження насінням. Цвіте IV-V. Тривалість життя до 200 років. Бл. 20 видів у теплих, помірних і субтропічних поясах Півн. півкулі. В культурі широко розповсюджений **Г.грецький** або **волоський** – дерево до 20-35 м заввишки, зі стовбуром діам. до 2 м. Кора світло-сіра з глибокими тріщинами. Листки до 60 см довж., із 5-7 (II) цілокраї. Тичинкові сережки 8-10 см завдовжки, маточкові квітки поодинокі або по 2-3 і більше. Плід – кулеподібний, еліптичний, зворотньояйцеподібний або грушеподібний, ядро (насінина) велике, їстівне, багате на олію і білки. Давня культура, походить з Балканського півострова і Серед. Азії. В культурі Кр. Рогу повсюдно у парках, скверах, алеях, плодових садах, полезахисних смугах. Для озеленення міста рекомендуються **Г.айлантолистий, Г.сірий, Г.чорний, Г.серцевидний**.

Горіхівська, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася у 50-60-х. Довж. 1 тис. м, ширина 8 м. Має 82 приват. будинки, проживає 291 чол. Вкрита відсівом. Багата на зелені насадження. Обслуговує 17 в/з.

Горіхівське родовище бідних залізних руд, розташоване на півд. від Кр. Рогу в Олександрівськ. р-ні Кіровоград. обл. Географічні координати: $48^0 43^/$ -$48^0 45^/$ півд. широти, $33^0 37^/$ - $33^0 39^/$ схід. довготи. Належить до центр. частини Західно-Інгулецьк. руд. підзони. Виявлене у 20-ті XX ст. Географічна розвідка проводилася у 1960-1962, 1966-1970. Запаси руди розвідані до 300 м. Приурочене до 2-х локальних магніт. аномалій. Горіхівська синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 1,5 км х 0,4 км. Рудні тіла – пластоподібні. Вік – 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики і джеспіліти, сланці. Типи руд: магнетитові, силікатно-магнетитові, мартито-гематито-гідрогематитові кварцити. Утримання заліза 32%. Вивчали геологи Д.М. Чумак, Ф.І. Іваненко, Т.М. Сумцова, М.І. Верігін, А.Г. Загоруйко.

Горіховий Гай, житломасив у старій частині м. Інгулець. В народі зветься сел. Махоріна. Забудова почалася в кінці XIX ст. Являло гірницьке поселення на землях поміщика Махоріна. Складається з приват. сектора. Славиться горіховими насадженнями.

Горіхотворкові (Cynipidae), родина перетинчастокрилих комах. Довж. тіла в більшості видів 1-6 мм. Бл. 1900 видів, поширених на всіх материках, крім Антарктиди. Самки відкладають яйця в тканини рослин; личинки спричиняють утворення наростів (галів) у вигляді "горішків" (звідси й назва). Деякі види Г. ушкоджують жолуді, стебла малини.

"Горка", святилище IV-III ст. до н.е. розташоване на правобережному плато 1-го вододілу Карачунівськ. водоймища, за 0,9 км від водоймища і 2,5 км на півн. схід від ст. Мусіївка. Комплекс входить до скл. курганної групи "Ляхова могила". Вивчалася археологами В. І. Гошкевичем і Б. А. Рибаковим. Являє земляну споруду у вигляді кола 116 х 110 м. Збереглися залишки валу до 0,8-1,2 м. У центрі простежується майданчик 24 х 19 м. Сучас. дослідження тривають з 1987 на чолі з О. О. Мельником. Виявлено 105 фрагментів амфор, проводилося реконструкція валу. Дослідження тривають.

Горланова В. М. (засл. гірник України (1958), трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Кірова. У кінці 40-60-х працював прохідником ш. "Північна". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографічних даних не виявлено.

"Горлиця", народний жіночий ансамбль створен. у 1981 у скл. ПК ІнГЗК. Відвідують 19 чол. У репертуарі укр. народ. пісні, композиції. Переможець фестивалів і конкурсів. Керівник С.В. Поляков.

Горлиця звичайна (streptopelia), птах роду голубоподібних. Довж. до 30 см. Розмір середній. Спина вохристо-бура, низ сіруватий, хвіст чорний з вузькою білою смужкою. На Криворіжжі 2 види – звичайна і кільчаста. Населяє листяні ліси. Перелітний птах. Гніздиться окремими парами на околицях лісів, у садах і парках. Кладка у трав. з 2 білих яєць. Політ схожий на голубиний. Живиться насінням.

Горлівська, вулиця в Інгульці. Забудова почалася у 1963 у зв'язку з будівництвом ІнГЗК. До груд. 1975 мала назву вулиця Крупської. Довж. 900 м. Має 86 приват. будинків, де проживає 154 чол. Назва походить від горлівки, птаха, що тут має великі колонії. Обслуговує 68 в/з.

Горло Василь Васильович (4.5.1939, Брянська обл. – 8.10.1981, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Свердлов. акад. МВС СРСР (1981). У 1956-1958 будівельник тр-ту "Голодстепбуд" Сирдар'їнськ. обл. У 1961-1964 горновий КМЗ. У 1965-1977 оперуповноважений в Оренбурзьк. обл. З 1977 в міліції Кр. Рогу. У 1980-1981 нач. Інгулецьк. РВВС. Загинув на бойовому посту.

Горловський Тимур Романович (1.3.1988, Кр. Ріг). Спортсмен. Освіта н/середня. Займається карате-до у СК "Цунамі" з 1994, тренер С.В. Петренко. Сріб. призер серед юніорів чемпіонату світу (Угорщина, 2001), чемпіон України (2000, 2001, Кр. Ріг).

Горлянка (Ajuga), рід трав'янистих рослин або півкущів родини губоцвітних. На Криворіжжі 2 дикорослих види. **Г.женевська** – багаторічник, вис. 10-20 см, з овальними великозубчастими листками та синіми (зрідка рожевими) квітками у кінцевих суцвіттях. Цвіте IV-VI. **Г.хіоська** відрізняється 3-роздільними листками з вузькими частками та жовтими з пурпуровими цятками квітками. Зустрічається звичайно по степових схилах; перший вид також по сухих луках, чагарниках, другий – на кам'янистих і вапнякових відслоненнях, на відвалах, нерідко як бур'ян.

Горн, 1. Невелика піч з відкритою неглибокою шахтою, інтенсивність горіння палива в якій регулюється подачею повітря. Використовується для плавки металів у печах та нагріву заготовок перед ковкою або загартуванням; **2.** Нижня частина шахтної плавильної печі (доменних печей ком-ту "Криворіжсталь", вагранка), де горить паливо; **3.** Найпростіше металург. піч, відома з III тисячоліття до н.е. **4.** Музичний інструмент, яким користувалися військові, піонери для подачі умовних сигналів.

Горник Володимир Гнатович (8.10.1958, Київ. обл.). Профспілк. діяч. Зак. Дніпропетров. хім.-тех. ін-т (1982). У 1982-1984 майстер енергоцеху. У 1984-1994 голова

профспілки коксохім. з-ду. У 1994-1996 секретар ЦК профспілки працівників металург. і гірничодобувної промисловості України. У 1996-1998 голова профкому Мінпромполітики України. У 1998-1999 голова Вишгородськ. райдержкомунфонду підтримки підприємства. З січ. 2000 голова профкому Мінпромполітики України. Одна із найпомітніших особистостей у профспілк. русі України.

Горнило, ковальська піч для розігрівання заліза у кузні у давні часи на Криворіжжі.

Горного Д. Ф., науково-аналітичні дослідження проводилися у 1926-1927 і торкалися питання собівартості, зростання добутку руди у Кривбасі.

“Горноспасатель”, газета виходила у 30-ті. Докладних відомостей не виявлено.

Горностай (Mustela erminea), представник родини кунових ряду хижих ссавців. Поширен. в Європі, у Перед., Малій і Серед. Азії, Півн. Америці. На території України мешкає у всіх природних зонах, типовими екотопами для Г. є заплавні частини річкових долин, узбережжя боліт. На Криворіжжі спостерігалися в лісонасадженнях заплави р.Бокової, є відомості щодо знаходження у Широківськ. р-ні. Активний цілий рік. Взимку має біле хутро з темно-бурою кінцевою третиною хвоста. Живиться мишовидними гризунами, в складі їжі переважає водяний щур. Лютий хижак і може нападати на тварин, більших за нього. Це корисна у лісовому і сільському господарстві тварина. Має красиве хутро. На Криворіжжі зустрічається дуже часто.

“Горнотруд”, профспілка гірників Кривбасу заснована у верес. 1918 напівлегальним з'їздом профспілок. Сприймалася як профспілкове об'єднання. Організовувала захист інтересів трудящих, брала участь у політич. подіях. Розташовувалася на вул. Поштовій.

“Горняк Криворожья”, літак споруджений на початку 30-х на кошти робітників Кр. Рогу.

Горнятко, давня назва невеликого горщика на Криворіжжі. Походить від слова “горн”. Коли ковалеві приносили до кузні сніданок, він ставив Г. до горна і грів його.

Горобейник (Lithospermum), рід трав’янистих рослин родини шорстколистих. **Г.лікарський** – багаторічник, вис. 4-70 см, з густо улисненим стеблом та дрібними жовтувато-білими квітками. Плоди – білі блискучі горішки, дуже тверді. Цвіте V-VI. Часто по балках, чагарниках, на узліссях і як бур'ян. Використовується у народній медицині.

Горобець (Passer), птах родини ткачикових. Довж. 14-18 см, вага 19-37 г. Дуже поширен. птах. Поділяється на польового і звичайного (хатнього). Невеличка, юрка пташка із сірим забарвленням. Польовий менший за хатнього. Населяє культурні ландшафти Криворіжжя. Осілий птах, тримається зграями. Гніздиться під дахами, у шпаківнях, щілинах у будовах. Кладка 5-6 яєць у квіт.-червні. Зерноїдний. Приносить шкоду посівам.

Горобець Микола Петрович (1.2.1929, Дніпропетров. обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1965). У 1949-1950 нач. водного сектора Головнянськ. р-ну Волинськ. обл.У 1953-1957 гідротехнік Павлівськ. МТС. У 1957-1958 Царичанськ. районний гідромеліоратор. У 1959-1963 інж.-меліоратор Криворізьк. тр-ту радгоспів. У 1963-1966 голов. агроном рад-пу “Радянський”. У 1966-1989 директор Лозуватськ. птахофабрики. Створив потужне с/госп. підприємство, яке утримувало 360 тис. птахів, давало 33 млн. яєць на рік. Нагороджений орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Горобець Роман Калістратович (10.10.1907, Житомир. обл. – 25.6.1972, Кр. Ріг). Полковник. Зак. Вищу арт. шк. (1949). В арм. з 1929. Уч. ВВВ з червня 1941. Воював на кордоні, під М’ясним Бором, Старою Русою. У берез. 1943 очолив 5 гв. арт. полк. Відзначився на Дніпрі, у боях за Кр. Ріг. Керував діями полку в сел. Веселі Терни, Недайвода. 18.2.1944 дав наказ на артвогонь, започаткував наступ 10 гв. ПДД на Кр. Ріг. Згодом ком-р 504 артбригади. З 1957 у відставці. Працював у відділі кадрів Першотравневого РУ. Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки (2).

Горобина (Sorbus), рід листопадних дерев або великих чагарників родини рожевих. До 25 м заввишки. Кора гладка або розтріскується, сіра або чорнувата. Листки чергові, прості, суцільні, пірчасто-розсічені, лопатеві або складні, непарноперисті, по краю зубчасті або пильчасті. Квітки двостатеві, білі, світло-жовті або рожеві, у щитковидних суцвіттях, запилюються комахами. Плоди яблуко-, куле- або грушоподібні. Розмноження насінням, відсадками, в культурі також живцями, щепленням. **Г.звичайна** – дерево до 10-15 м заввишки, з гладенькою корою. Квітки білі. Плоди оранжево-червоні. Цвіте V-VI. На Криворіжжі культивують її садову форму з вузькопірамідальною кроною. **Г.садова** або **домашня** – дерево до 4-15 (20) м заввишки, з сірою лускуватою корою. Плоди великі, зеленувато-жовті або червоні. В культурі Кр. Рогу випробувані також **Г.тюринзька, Г.мугеота, Г.проміжна, Г.арія** та ін. Пропонуються в озелененні міста для створення солітерних та групових посадок у парках, садах, скверах.

Горобина (Горовина) **ніч,** народ. назва в Україні сильної і тривалої нічної грози з дощем. У трав.-лип. характерні для Криворіжжя. Сильним грозам сприяє тяжіння руд. покладів.

Горобинник (Turdus pilaris), птах дроздоподібних. Верх голови, шиї блакитно-сірі, спина бура, крила і хвіст чорнувато-бурі. Населяє ліси Криворіжжя. Перелітний птах. Тримається колоніями. Гніздо на дереві у вигляді чашки з сухої трави. Кладка у трав.-червні на 4-7 яєць. Живиться безхребетними, ягодами.

Горобцеподібні (Passerforines), птахи. Мають більше 130 видів. Серед них соловейко, канарка. Живляться комахами. Поширені на Криворіжжі.

Горова Ганна Василівна (9.6.1948, Дніпропетров. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1975). У 1975-1976 лікар Дніпропетров. лікарні № 7. З 1976 терапевт, заст. голов. лікаря 9-ї міськлікарні. Відмінник охорони здоров'я. Уміло організовує процес лікування хворих, проводить профілактичну роботу. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Горовий Олександр Якимович (20.2.1927, Дніпропетров. обл. – 1977). Пром. керівник. Зак. Вищу парт. школу (1970). У 1956-1977 ст. інж., нач. бюро, голов. технолог, голов. інж. ДРРЗ. Керував реконструкцією, впровадженням нової техніки. Загинув в автокатастрофі.

Городецький Леонід Олексійович (8.8.1905, Москва). Військ. діяч. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1941). В арм. з 1927. Стояв біля витоків бронетанк. військ. Уч. ВВВ з червня 1941. Ком-р 27 ТБ, нач. штабу 16 ТК. У боях виявив мужність і героїзм. Полковник. У 1946-1949 нач. військ. каф-ри КГРІ. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Червоної Зірки (2).

Городина, загальна криворізька назва всіх овочевих культур, які ростуть на городі.

Городиський Карл Володимирович (14.8.1932, Львівська обл.). Засл. гірник України (1958). Освіта середня. У 1951-1957 бурильник ш. ім. Шильмана, у 1957-1976 бурильник ш. "Південна", у 1976-1982 інструктор буріння РУ ім. XX партз'їзду. Майстер буріння. Наставник. Уч. ВДНГ. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Городищенська, вулиця житломасиву ст. Мудрьона Сакс. р-ну. Закладена у 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 1,1 тис. м, ширина 6-7 м. Має 164 приват. будинки, де проживає 284 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження.. Назва пішла від стародавньої назви населеного пункту Городище. Обслуговує 69 в/з.

Городки, спортивна гра, пов'язана з вибиванням цінками ("бітами") з визначених відстаней ("кон" – 13 м, "напівкон" – 6,5 м) з "міста" ("городка") квадрат (2 м х 2 м) 5 городків (циліндричний чурок довж. 20 см), складених у вигляді різноманітних фігур (партія складається з 15 фігур). Народилася у Росії у 20-ті XIX ст. На Криворіжжі має поширення з 40-х XX ст.

Городкова Людмила Миколаївна (23.11.1955, Дніпропетров. обл.). Відом. артистка. Зак. Ін-т театр. мистецтва ім. Луначарського (1983). З 1976 артистка Криворізьк. театру ім. Шевченка. Грає провідні ролі. Прем. "Січеславна" (2000).

Городові козаки, що у XV-XVII ст. несли гарнізонну службу на кордонах Укр. держави. Мали виборного отамана. У таких формуваннях служили жителі Криворіжжя.

Городна, вулиця розташована у житломасиві Соколовка Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 1,1 тис. м, ширина 7 м. Має 19 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 14 в/з.

"Гороскоп от Астровола", додаток до газ. "Арт-ательє" заснован. у лип. 1995 В.І. Токарем. Друкує гороскопи, астрологічні прогнози. Виходить щомісяця тиражем 1,5 тис. екз.

Горох (Pisum), рід однорічних і багаторічних трав'яних рослин родини бобових. Стебло прямостояче або скельне. Листки складені, на кінці вусики. Плід – біб. Коріння стрижневе. На Криворіжжі вирощують сорти Дамир-2, Норд, Орендатор, Рапорт, Сармат, Таловець 60 на площі 309 га.

Горохівка, пізидіум (Pisidium), рід прісноводних двостулкових молюсків. Довж. раковини 2-10 мм. Поширені по всій земній кулі. У фауні України – 11 видів. Є кормом для деяких риб.

Горохова Тамара Петрівна (1938, Кіровоград. обл.). Засл. працівник промисловості України (1980). У 1957-1983 машиніст конвеєра збагач. ф-ки ПівдГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Раціоналізатор і наставник.

Горошок (Vicia), рід трав'янистих рослин родини бобових. Багаторічні, рідше однорічні рослини з парноперистими листками. Листова вісь закінчується вусиками, рідше щетинкою На Криворіжжі 7 дикорослинних видів. Найпоширеніший **Г.лишачий** із слабкими стеблами та ліловими квітками в густих балках, на сухих луках, по чагарниках. Види горошку є цінними кормовими травами.

Горошко Ігор Павлович (1939, Вінницька обл.). Засл. зоотехнік України (1980). Освіта вища. У 1970-1981 голов. зоотехнік держплемзаводу "Червоний шахтар". Умілий організатор с/госп. виробництва. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Досяг значних успіхів у селекції.

Горошко Михайло Федорович (1.1.1935, Сумська обл.). Пед. керівник. Зак. КГРІ (1957). У 1957-1961 гірнич. майстер, заст. нач. підзем. блока на ш. "Комунар-Перемога" РУ ім. Дзержинського. У 1961-1977 ст. інж., ст. наук. співробітник НДГРІ. У 1977-1981 ст. викладач, доцент кафедри економіки Бєлгородськ. технологіч. ін-ту. З 1981 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою економіки підприємств Криворізьк. філіалу Донецьк. ін-ту торгівлі/Криворізьк. економіч. ін-ту. Кандидат економіч. наук (1971). Уч. науково-практич. конференцій Мінчормету СРСР, керівник науково-дослідних робіт АН СРСР. Автор 120 наук. праць. З 2002 проживає в Америці.

Горситманов Юрій Семенович (10.3.1925, Оренбурзька обл.). Засл. юрист України (1985). Зак. Харків. юр. ін-т (1959). Уч. ВВВ з квіт. 1942 у скл. розвідуправління 62/8 гв. А. У 1959-1964 пом. прокурора Кр. Рогу. У 1964-1973 прокурор Дзерж. р-ну. У 1973-1987 прокурор Кр. Рогу. Виховав багато співробітників органів прокуратури. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Горсть (пригоршня), долоня разом з пальцями або кількість чогось, набраного у долоню. У переносному значенні Г. використовується як щось мале або дуже мале.

Гортензія деревовидна (Hydrangea arborescens), рослина родини гортензієвих. Інтродуцент. Батьківщина – Півн. Америка. Листопадний кущ до 1(3) м заввишки, зі злегка хвилястими пагонами. Листки яйцеподібні або еліптичні, 6-20 см довж., зубчасті. Квітки сніжно-білі, часто безплідні 1,5-2 см у діам., зібрані у щиткоподібні суцвіття. Плід – коробочка 2,5-3 мм у діам. Цвіте VI-VII. У Кр. Розі росте добре, в холодні зими підмерзає, але відростає і цвіте. Розмножується зеленими живцями, паростками, відростками і діленням куща. Використовується у парках і садах для обрамлення доріжок і для поодиноких посадок на газонах. В кімнатній культурі використовується **Г.садова**. Батьківщина – Китай, Японія. Листопадний кущ, до 1,5 м заввишки. Листки супротивні, широкоовальні, по краю зубчасті. Суцвіття до 20 см в діам., біле, рожеве, червоне.

Горчинський Борис Іванович (10.8.1904, Ташкент – 70-ті, Москва). Військ. керівник. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1941). Уч. гром. війни з трав. 1918. В арм. з 1926. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 34 А. Під час боїв на Криворіжжі жовт.-лист. 1943 нач. штабу 53-ї мотострілецької бригади. Уміло керував військами у боях за Недайводу, Ганнівку, Лозуватку та ін. В арм. до 1947, полковник. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Кутузова 2 ст., Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки (2).

Горщик, основний вид посуду для приготування їжі на Криворіжжі (переважно сільському) до 60-х ХХ ст. Частіше за все Г. були глиняні, їжу на них готували в печі, пізніше з'явилися чавунні (чавунки), в кінці 40-х алюмінієві. Майже скрізь витиснуті металевим та скляним посудом. Від Г. – слова "горня", "горнятко".

Горького ім. гірниче селище, забудоване з приват. будинків і бараків у 1927-1930, де проживали сім'ї гірників ШУ "Суха Балка". Розвитку набуло у 50-60-х. Увійшло до скл. житломасиву Суха Балка.

Горького ім. житломасив, розташован. у захід. частині Терн. р-ну. Закладен. у кінці 20-х як гірниче селище. Розвитку набув у 50-60-х. Пл. 171 га, має 30 вулиць, у приват. будинках проживає 2,86 тис. чол. Багатий на зелені насадження.

Горького ім. житломасив, розташован. у Терн. р-ні. Закладен. у кінці 40-х сім'ями гірників. Має 40 вулиць і провулків, 1130 будинків, де проживає 1,8 тис. чол. Працює 4 квартальних ком-ти. Газифіковано 15 вулиць. Розташовані СШ № 38, церква, магазини. Діють клуб "Ветеран", вокальний ансамбль "Криниця".

Горького, площа, на кордоні Дзерж. і Сакс. р-нів закладена на початку 50-х. Територіально підпорядкована Сакс. р-ну. Пл. 208 кв. м. Головна пішохідна і транспортна розв'язка Кр. Рогу. Споруджен. підземний перехід. Обладнана клумбами.

Горького ім. селища кладовище, діяло у 1961-1996 на території Терн. р-ну. Пл. 6,5 га. Поховано 5,8 тис.

Горькому О. М., пам'ятники встановлені у Кр. Розі: **1.** У 1964 в Інгулецьк. р-ні. Являє фігуру на повний зріст із залізобетону; **2.** У 1969 по вул. Ногіна (територія СШ № 71). Являє фігуру на повний зріст із залізобетону; **3.** У 1969 по вул. Мелешкіна Сакс. р-ну. Являє фігуру на повний зріст із залізобетону.

Горюнов Віктор Михайлович (21.2.1937, Тверська обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1962). У 1962-1970 гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж. ш. "Жовтнева". У 1973-1982 голов. інж. РУ ім. Комінтерну. У 1982-1987 заст. нач. об'єднання "Укрруда". З 1987 заст. ген. директора концерну "Південруда", "Укррудпром". Чл. правління Укр. НТТчормету. Автор наук. праць, винаходів. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Горюнов Сергій Кіндратович (7.10.1899, Мордва – 2.10.1967, Київ). Герой Рад. Союзу (28.4.1945). Ген.-полковник ав. (1944). Зак. Військ. повітр. акад. (1938). Уч. гром. війни. У 1939-1940 команд. ВПС 7 А. Уч. ВВВ з червня 1941. Команд. ВПС 18 А, Півд.-Кавказ. ВО. З червня 1942 командуючий 5 ПА. Керував діями авіації під час боїв за Криворіжжя. 2 ав. корпуси, 8 ав. дивізій діяли відважно і чітко виконували накази. Уч. Корсунь-Шевченківської, Ясько-Кишинівської операції, визволення Румунії, Угорщини, Чехословаччини, Австрії. З 1956 у відставці. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (5), Суворова 1 ст., Кутузова 1 ст.

Горяний Анатолій Григорович (10.8.1945, Дніпропетров. обл.). Засл. металург України (1994). Зак. Дніпродзержинськ. металург. тех.-м (1964). З 1964 зварник, оператор, майстер блюмінга-1 ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, наставник, переможець змагань.

Горячий Ілля Єлисейович (1.3.1935, Запорізька обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1964). У 1964-1966 терапевт, зав. цех. поліклінікою ІнГЗК. У 1969-1971 заст. голов. лікаря, у 1971-1973 голов. лікар 18-ї міськ. лікарні. У 1973 керував перепрофілюванням її у 3-тю тублікарню, де залишився голов. лікарем. У 1987 керував створенням тубсанаторію, очолював його до 1996. Відмінник охорони здоров'я.

Господарські будівлі, загальна назва споруд, що знаходяться відокремлено від житлових будинків. Використовуються у побутових потребах – хліва для худоби, комори та ін. На Криворіжжі детально вивчені з часів Черняхівської культури.

Гостинець, 1. Дорога, тракт. **2.** Подарунок, принесений гостями або родичами, що повернулися з подорожі.

Гостра, могила-курган висотою 6,8 м, діаметр. 70 м розташована за 4,5 км на північ. захід від верхів'я балки Петрикової, за 1 км на північ.-захід с. Червоне. Пам'ятка епохи міді-бронзи. Насип наближен. до конусової форми. Поруч на північ – 3 маленькі кургани. Залишилися сліди від окопів часів ВВВ.

Гострик (Enterobius vermicularis), круглий черв'як, паразитує в кишечнику людини, спричиняючи ентеробіоз. Статевозрілі самки (довж. 9-13 мм) відкладають яйця ззовні, на шкірі навколо задньопрохідного отвору, а самі гинуть. Зараження відбувається при потраплянні яєць в кишечник через рот (здебільшого від забруднених рук).

Гострица (Asperugo), рід трав'янистих рослин родини шорстколистих. **Г.лежача** – однорічник з розгалуженим слабким стеблом, вкритим шипиками. Квітки дрібні, сині. Цвіте V-VII. Звичайна на вологих забур'янених місцях.

Гострокільник (Oxytropis), рід трав'янистих рослин родини бобових. **Г.волосистий** – багаторічник 15-45 см вис. з непарноперистими листками. Квітки сірчано-жовті у яйцевидному суцвітті. Вся рослина відстовбурченоволосиста. Цвіте V-VII. Звичайна по балках на степових схилах і вапнякових відслоненнях.

Гостроконечник, знаряддя для полювання або обробки землі одно-, двобічної обробки. Виникло у період серед. палеоліту. Знайден. К.Є. Горбом під час розкопок поблизу с.Кудашівка (1960). Зберігається у фондах міськ. музею.

Готвальда, вулиця в Інгульці. Забудова почалася в 30-х у зв'язку з введенням ш. "Центральної". До груд. 1975 носила назву вулиця Кірова. Довж. 900 м. Має 16 будинків приват. сектору, де проживає 20 чол. Названа на честь чеськ. держ. діяча Готвальда Клемента (23.11.1896 – 14.3.1953). Актив. борець із фашизмом. З 1948 президент ЧССР. Нагородж. орд. Леніна. Обслуговує 58 в/з.

Готи, племена схід. германців, що проживали на початку н.е. на півд. узбережжі Балтійського моря і по низов'ї Вісли. У II-III ст. почали нашестя на Півн. Причорномор'я у пошуках нових земель. Похід супроводжувався спустошливими війнами, різаниною, від чого завойовники дістали назву – вандали. Побували на території сучас. Криворіжжя до IV ст., поки не були вигнані гунами.

Готше Отто (3.7.1904, Галле – 17.12.1985, Берлін). Нім. письменник, чл. Акад. мистецтв НДР. У 1921 уч. збройного повстання робітників. У роки Веймарської республіки і фашизму зазнавав репресій, до 1945 знаходив. у концтаборах. Актив. уч. Опору і підпілля. З 1945 на парт. роботі. У 1960-1971 секретар Держ. Ради НДР. Романи "Березневі бурі" (1933), "Між ніччю і ранком" (1955), "Глибокі борозни" (1949), "Криворізький прапор" (1959) (про дружбу гірників Мансфельда і РУ ім. Дзержинського), "... І тільки гнів" (1975). Нагородж. орд. Дружби народів, К.Маркса, Прапором праці.

Гошкевич Віктор Іванович (21.3.1860, Київ – 2.3.1928, Херсон). Укр. археолог. Зак. Київ. ун-т. Чл. Київ. церковно-археологіч. тов-ва. З 1890 секретар Херсон. губ. статкомітету. Редактор газ. "Юг" (1898-1907). У 1908 заснував Херсон. археологіч. музей. Меценатами були криворіжці Коломойцев, Зимовський, Козельська. У 1907-1908 розкопав курган. Царева могила у Кр. Розі. Кам'яна баба передана у Херсон. музей. У 1910-1916 видав 7 випусків літопису музею. Збирав легенди Криворіжжя. Автор книги "Клады и древности Херсонской губернии».

Гошко Михайло Олександрович (20.9.1933, Волинська обл.). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1959-1981 прохідник ш. "Південна", "Прохідницька", "Жовтнева", "В-4", ім. Артема, у 1981-1997 слюсар ш. "Східна". ШПУ № 2, КБУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Актив. раціоналізатор, уч. швидкіс. проходок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарьска слава" 1-3 ст.

Граб звичайний (Carpinus betelus), дерево родини лещинових. Дерево до 25 м заввишки. Стовбур вертикально ребристий, з сірою корою. Листки овальні, загострені, до 15 см довж. Квітки різностатеві. тичинкові в зелено-червонуватих сережках, маточкові – в малоквіткових тонких сережках. Плід – горішок. Цвіте IV-V. Широко використовують у парках, скверах та вуличних насадженнях, для живоплотів, а також поодиноких та групових насадженнях.

Грабар, землекоп у давнину на Криворіжжі. Бригади Г. працювали на будівництві рудників, шахт, заводів і перевозили за призначенням грунт, породу, руду. Виконував роль візників.

Грабар Жаннета Андріївна (15.8.1934, Харків. обл.). Мед. керівник. Зак. Харків. педін-т (1958). У 1958-1961 дільнич. фтизіатр у Кемерові. З 1961 дільнич. фтизіатр у Кр. Розі. Одна із засновників фтизіопедіатрич. служби у Кр. Розі. Автор методики організації протитуберкульозної роботи серед дітей за умов великого промміста. Делегат IX Всесоюз. і II Укр. з'їздів фтизіатрів. Відмінник охорони здоров'я.

Грабарі, одна з професій на рудниках дореволюційного Кривбасу і до середини 30-х XX ст. Виймали і перевозили за призначенням грунт, породу, руду.

Грабарка, 1. Транспортний засіб на основі звичайного воза на 4-х вісях з обладнаними дошками боками. Використовувалася для перевезення грунту, породи і руди на руднях з початку 80-х XIX ст. до середини 30-х XX ст. Використовувалися також за часів післявоєн. відбудови заводів і рудників. **2.** Назва лопати за розмірами більшої ніж звичайна.

Грабевник Віталій Пилипович (8.11.1957, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу школу МВС (1989). У 1978-1985 інспектор, заст. нач. карного розшуку Сакс. РРВС. У 1985-1990 нач. карного розшуку Інгулецьк. і Ц.-Міськ. РВВС. У 1991-1993 нач. відділення, заст. нач. Довг. РВВС. У 1994-1995 нач. Дзерж. РВВС. У 1995-1998 заст. нач. кримінал. міліції Кр. Рогу. З лип. 1998 в апараті облміліції. Один із організаторів кримінал. міліції у Кр. Розі. З 2000 нач. УВС м. Кр. Ріг.

Грабельки (Erodium), рід трав'янистих рослин родини геранієвих. Рослина з перисто-роздільними листками, 5-пелюстковими квітками. Частки плоду на верхівці з придатками, які при достиганні плодів скручуються спірально. На Криворіжжі поширені **Г.звичайні** – однорічний бур'ян на засмічених місцях та степах, **Г.руські** – багаторічник на луках.

Грабовий Микола Пилипович (26.2.1925, Брянська обл.). Уч. підпілля. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1965). У Кр. Розі з 1930. У лют. 1942 – лют. 1944 актив. учасник підпільної групи "Гвардієць" М.Д. Мазикіна. Брав участь у диверсіях, розповсюджував листівки, вів розвідку, рятував втікачів з полону. Уч. походу партизан. загону до Чорного лісу, рейду розвідників на пошуки ворож. аеродрому. Уч. боїв у скл. загону восени 1943. Зв'язківець і провідник. Відзначився в бою за дамбу КРЕСу у скл. спецзагону А. М. Шурупова. Уч. ВВВ з берез. 1944 у скл. 10 гв. ПДД. У 1946-1978 прохідник, гірник, майстер РУ ім. Р.Люксембург. Брав участь у впровадженні нового методу відбійки руди А. Ф. Зінькова. Брав участь у будівництві ракет. шахт. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Грабовий Олександр Микитович (12.2.1934, Дніпропетров. обл.). Почес. гірник (1984). Освіта н/середня. У 1951-1990 прохідник, бригадир ш. ім. Орджонікідзе РУ ім. Леніна. Новатор виробництва. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Ініціатор труд. починів. Наставник молоді. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Один з найвідоміших гірників Кривбасу. Держ. прем. СРСР (1981) за ефективність і якість роботи. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Грабовського вулиця, буд. № 9 спорудж. у 1853 у старій частині Кр. Рогу. Один із перших багатоповерх. цегляних будинків. Голов. фасад повернуто до р. Інгулець. Фігурна кладка. Інтер'єр оздоблен. прикрасами у вигляді розеток, рослинних пальметок, гірлянд лавра, перевитого стрічкою. Основні розміри 12,8 х 13,6 м. Розташовувалася археологічна експедиція.

Грабовського, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці XIX ст. Розвитку набула у 40-х. До 1975 мала назву вулиця Радянська. Довж. 85 м, ширина 9 м. Має 16 приват. будинків, де проживає 61 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. письменника Грабовського Павла Арсеновича (11.9.1864, Сумська обл. – 12.12.1902, Тобольськ). Поет, публіцист, уч. рев. руху. Чл. Харківськ. групи організації "Чорний переділ". За рев. діяльність перебував у засланні. Автор збірок поезій "Пролісок" (1894), "З півночі" (1896), "Кобза" (1898) та ін. Обслуговує 99 в/з.

Грабки, спеціальна дерев'яна насадка на косу, яка дозволяла скошувати зернові з неушкодженими стовбурами, що використовувалися для в'язання парок.

Грабко Микола Андрійович (15.5.1927, Херсон. обл. - Кр.Ріг). Засл. металург України (1974). Освіта н/середня. У 1960-1977 сталевар мартен. цеху з-ду"Криворіжсталь". Стояв біля витоків мартен. виробництва на КМЗ. Систематично перевиконував виробничі завдання. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Ініціатор труд. починів. Раціоналізатор. Створив власну школу передового досвіду. Майстер-наставник. Уч. плавки 100-мільйон. тонни сталі (1974). Готував кадри для металургії в СПТУ № 45. Нагородж. орд. Леніна.

Граве, вулиця розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Московська. Довж. 400 м. ширина 7 м. Має 27 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь укр. математика Граве Дмитра Олександровича (6.9.1863, Вологод. обл. - 19.12.1939, Київ). Акад., почес. чл. АН СРСР. Створив у Києві наук. школу з алгебри та теорії чисел. Обслуговує 63 в/з.

Гравілат (Geum), рід багаторічних трав'янистих рослин родини розових. **Г.міський** – рослина вис. 30-60 см, з трироздільними листками і жовтими 5-пелюстковими квітками. Плід збірний, з горішковидних сім'янок, з довгим, на верхівці зігнутим носиком. Цвіте VI-VIII. Широко розповсюджений бур'ян по лісозахисних насадженнях, по тінистих засмічених місцях та по чагарниках. Р. лікарська, препарати її мають протизапальні, протиблювальні, кровоспинні властивості.

Гравіметр (від лат. важкий і грецьк. – вимірюю), прилад для вимірювання відносних значень прискорення сили тяжіння Землі. Криворізькі геофізики вперше застосували Г. на початку 50-х. Використовувалися типу "Норгард", ГАК-3Н, ГАК-4м, ГАК-ПТ, ГАК-7т, ГР-К2.

Гравіметрична розвідка, один із методів геофізики, що вивчає гравітаційне поле Землі. На Криворіжжі започаткована на початку 50-х. Спрямована на вивчення загальної структурної будови території і виконувалася у масштабах 1:200 000, 1:50 000. Біля витоків стояла криворізьк. геофізик К. В. Климова.

Гравіметричний аналіз, один із наукових методів вивчення та визначення складу речовин. Об'єкт досліду зважують на спеціальних терезах, переводять її в розчин, висушують і обчислюють кількість компонентів. Широко використовується криворізьк. геологами з початку 50-х для аналізу руди та ін. корис. копалин Кривбасу.

Гравіметрія, галузь геофізики, що вивчає гравітаційне поле Землі. У Кривбасі впроваджена з початку 50-х. Широко використовується геофізиками для вивчення руд. покладів.

Гравірозвідка (геол.), процес проведення науково-практичного вивчення будови гравітаційного поля Землі. Перші відомості про дослідження на Криворіжжі датуються кінцем 20-х – початком 30-х XX ст. Дозволила зробити важливі наукові висновки про геологіч. будову території Криворіжжя.

Гравітаційний рельєф, створен. під дією тяжіння Землі, внаслідок обвалів, зсувів, осипання, відсідання гірських порід. На території Криворіжжя має обмежене поширення. Відмічаються поодинокі і невеликі циркоподібні зсуви на бортах річкових долин, балок і ярів, відвалів, провальних воронок, а також опливанні грунту на крутосхилах у вигляді

мікрозсувів. Зсуви обумовлені активізацією тектонічних піднять і виклинюванням червоно-бурих глин по схилу. Також розповсюджені осипання та обвалення гірських порід в місцях відслонення неогенових вапняків, суглинків, глин і мергелів, кристалічних порід і гранітів, на бортах кар'єрів, відвалів і провалів. На таких ділянках виникли обриви, конуси осипання та обвалення. По схилах долин річок Інгульця (вище Карачунівськ. водосховища) та Жовтої трапляються незначні згладжені виступи та гривки корінних порід (шириною до 3-5 м), які активно руйнуються під дією процесів вивітрювання та водної ерозії.

Градирня (від нім. добування солі випарюванням), споруда для охолодження води з допомогою атмосфер. повітря. Застосовується у металург. виробництві КМК, теплоелектроцентралях.

Грак (Corvus frugilegus), гайворон, птах родини воронових. Довж. 43-50 см, вага до 580 г. Забарвлення чорне з синім метал. блиском. У дорослих птахів навкого дзьоба брудно-біла шкіра. Населяє ліси, культурний ландшафт Криворіжжя. Тримається зграями. Перелітний птах. Гнізда влаштовує на деревах, колоніями. Кладка в квіт.-червні по 5-6 яєць. Голос – хрипле "кра-а". Живиться комахами, гусінню, часто приносить збитки посівам.

Грамаков Василь Леонтійович (1.9.1920, Оренбурзька обл. – 20.3.2000, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1957). У 1937-1950 гірнич. майстер, нач. дільниці, зав. шахтою на Уралі. Уч. ВВВ у скл. стрілецьк. частин. У 1950-1962 техкерівник, нач. ш. "Нова" РУ ім. К.Лібкнехта. У 1962-1964 радник посольства СРСР на Кубі. У 1964-1997 нач. ш. ім. Орджонікідзе, голов. інж. РУ ім. Леніна. Керував будівництвом шахти ім. Леніна, переоснащенням РУ. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", Трудового Червоного Прапора (МНР).

Граматикопулос Георгій Гаврилович (7.5.1895, Тробзон, Туреччина – 11.5.1953, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1933). Працював у Греції, Росії. У 1912 з артіллю греків прибув до Кр. Рогу. Працював на Галковському руднику. Знав 15 мов. Уч. гром. війни з лип. 1918 у скл. 58 СП, загону ЧОП. У 1923 коногін, бурильник ш. "Комунар" ШУ ім. Дзержинського. Актив. учасник відбудови Кривбасу. Брав участь у змаганнях борців. Делегат 5-го конгресу Профінтерну (1930). У 1933-1934 зав. шахти ім. ДПУ. У 1934-1941 нач. дільниці. Ударник перших п'ятирічок. Стахановець. Актив. робкор газ. "Червоний гірник". У 1941-1944 нач. дільниці рудника Анісай в Казахстані. У 1945-1953 нач. дільниці, зав. шахтою, диспетчер РУ ім. Ілліча. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Грамота, офіційний документ державного зразка. У старі часи на Криворіжжі назва документа на володіння землею, царські та губернські укази і статути. Вміння читати і писати. Нагорода чи подяка від держ. установ за сумлінну працю.

Грамота Дмитро Микитович (1923, Кр. Ріг – 1942, там же). Уч. підпілля. Під час окупації чл. підпільної групи Ю.М. Козаченка – П.Ю. Щербака. Брав участь у бойових операціях. Загинув після жорстоких катувань в гестапо. Ім'я на меморіалі в парку залізничників.

Грамплатівка, диск з полімерного матеріалу, на поверхні якого по спіралі розташовані рівчаки (доріжки) із записом звуку, що виникають за допомогою електрофонів. Відомі восковий валик фонографа Т.А. Едісона (1877); перша грамплатівка (целулоїдна) виготовлена нім. інж. Е.Бермінером (1888). Сучасні виконані із синтетичних матеріалів. Відрізняють монофонічну (1 звуковий канал на доріжці) та стереофонічну (два канали). Частота обертів диска 78, 45, 33 об/хв. На Криворіжжі повністю витіснена компактними касетами та компакт-дисками (лазерними).

Гран аптекарський, стара одиниця дорівнювала 62,209 мграм. Використовувалася аптекарями Криворіжжя у дореволюц. часи.

Гранат звичайний (Punica granatum), рослина родини гранатових. Батьківщина – Мала, Серед. та Перед. Азія. Листопадне дерево або кущ. Листки довж. 2-8 см, супротивні, ланцетні або овальні, голі. Квітки поодинокі, м'ясисті, рожеві або червоні. Плід

ягодоподібний, соковитий, їстівний. В кімнатному квітникарстві найбільш відома карликова форма “Нана”.

Гранати, мінерали класу силікатів. Блиск скляний, жирний. Групова назва об’єднує 6 мінеральних видів. Мінерали групи Г. розповсюджені у метаморфіч. сланцях і залізистих роговиках Кривбасу, особливо у Півд. і Півн. р-нах. Переважають Г. альмандинового ряду. Вивчали Б.Б. Абрамович, Р.В. Гетманський, Р.Л. Левіна, Т.Ю. Ріко.

Граничін Олександр Прохорович (20-ті, Криворіжжя – 3.2.1944, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. За часів окупації перебував у підпіллі. Розстрілян. гестапо після жорстоких катувань.

“Граніт”, садівницьке товариство профспілки гранкар'єру закладене у 70-х у Ц.-Міськ. р-ну. Пл. 6 га. Має 87 ділянок.

Граніти саксаганські сірі плагіоклазові, розвинуті на схід Криворізьк. метаморфіч. смуги, виходять по берегах Саксагані. Мають докриворізьк. вік і вважаються найстародавнішими.

Гранітна, вулиця розташована у житломасиві Соколовка Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 1 тис. м, ширина 7 м. Має 23 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Обслуговує 14 в/з.

Гранітний кар’єр, бере свій початок від 1936. Тоді й почався видобуток буд. щебеню потужністю 63 тис. куб. м щорічно. Дії на Карачунівському родовищі граніту. До 1941 обсяг досяг 250 тис. куб. м. Видобуток відновлений у берез. 1944. У 1949 досяг довоєнного рівня. За ці роки видобуто більше 8 млн. куб. м щебеню. Використовувався на будівництві цирку, гірнич. ін-ту, аеропорту, швидкіс. трамваю, будівництві доріг. Після війни керували Ф.С. Бородавченко, І.Ю. Кушнір, М.І. Гнатенко.

Грановський Валентин Ісакович (1913, Кр. Ріг). Спорт. керівник. Зак. Вищі курси спорторганізаторів (1958). У 1930-1934 слюсар з-ду “Пневматик”. У 1934-1933 працював в артілі “Червоний металіст”. Один із засновників тов-ва “Спартак” (1938). У 1948-1960 голова міськ. тов-ва “Спартак”. У 1961-1981 голова колективів фізкультури ПівдГЗК, НКГЗК. Організатор змагань, виховав багато спортсменів.

Грановський Олександр Анатолійович (11.3.1976, Одеса). Майстер спорту. Зак. Одес. педун-т. Футболіст. Захисник. Виступав за “Чорноморець-2” (Одеса), “Нафтохімік” (Кременчук), “Нива” (Вінниця), “Тілігул” (Тирасполь). У “Кривбасі” з 1998. Бронз. призер чемпіонату України (1998/1999, 1999/2000), уч. Єврокубків 1999/2000. З січ. 2001 у скл. “Спартака” (Москва). З 2002 у скл. “Кривбасу”.

Граур Іван Пилипович (1.1.1928, Оренбурзька обл.). Герой Соц. Праці (1986). Зак. КГРІ (1959). У 1943-1946 працював на приїску «Кумак». У 1950-1957 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. «Комунар» РУ ім. Дзержинського. У 1957-1959 ст. інж. Кустанайськ. раднаргоспу. У 1959-1975 нач. виробнич. відділу, голов. інж., директор Соколово-Сарбайськ. ГЗК. Уміло керував комбінатом. У 1975 видобуток досяг 26,5 млн. т руди. У 1975-1992 нач. об’єднання “Союз руда”, Голов. управління гірничоруд. виробництва Мінчормету СРСР, ген. директор концерну “Росрудпром”. Держ. прем. СРСР. Засл. гірник Казахстану. З золоті, сріб. і бронз. медалі ВДНГ СРСР. Депутат Верх. Ради Казахстану (1975). Автор наук. праць, 19 винаходів. Чл. редколегії “Горного журнала”. Нагородж. орд. Леніна (2), Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, Почес. Грамотами Президії Верх. Ради Казахстану, Грузії, знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

“Граф-фото”, фотостудія діяла у Кр. Розі 1998-1999. Засновники фотохудожники В. І. Гелевачук, А. В. Соловйов. Носила рекламний характер.

Графин, вид скляної пляшки з добротного скла. Часто прикрашається різьбою, розписом. Використовувався на святковому столі для зберігання і розливу спиртних напоїв власного виготовлення. На Криворіжжі побутував до початку 70-х.

Графіки та прикладного мистецтва кафедра, створена у 1988 у скл. художньо-графічного фак-ту Криворізького пед. ін-ту. Біля витоків стояли В. В.Іванченко,

І.К.Сагуйченко. Проводяться виставки, семінари, публікуються наук. праці. Завідуючі І.К.Сагуйченко, В.І.Смирнов.

Графіт (від грецьк. – пишу), графітит, мінерал класу самород. неметалів. Колір залізо-чорний, сталево-сірий. Блиск металевий. М'який, жирний на дотик. Злом зернистий, рівний. Використовується як олівцевий грифель. Зустрічається. в магматич., метаморфологіч. породах. Утворюється у вулканіч. породах при високій t. У Кривбасі зустрічається в гетито-гематитових рудах в асоціації з піритом, сланцево-карбонатних породах верх. світи. Основний графітоносний р-н розташован. на правому березі Інгульця в р-ні сел. Петрове Кіровоград. обл. Являє Петрівський графітоносний р-н, що складається з Бабенківського, Водянського, Велико- і Маловодянських родовищ. На лівому березі Інгульця в р-ні сіл Жовте, Зелене, Лозуватка розташовані Зеленівське і Жовтянське графіт. родовища. Незначні запаси поблизу с. Валове і Христофорівка. Серед перших вивчав М.П. Барбот-де-Марні (1869). Предмет досліджень Я. М. Бєлєвцева, Ю. Г. Гершойга, В. М. Куделіна, М. П. Семененка, Ю. П. Мельника.

Графіті, написи або малюнки, їх фрагменти, залишені на поверхні предмета шляхом фарбування, видряпання, відбиття. Характерні для народів прадавніх часів. Залишилися на скелях, посуді та ін. На Криворіжжі відомі з часів залізного віку.

"Грація", колектив бального танцю створен. у 1998 у скл. ПК шахти "Батьківщина". Відвідує 32 чол. У репертуарі бальні танці. Лауреат і переможець фестивалів і конкурсів. Пропагує мистецтво танцю. Бере участь у концертах, масових святах. Керівник О. М. Максименко.

Гржимало Віктор Францевич (1917). Засл. будівельник України. Зак. Харків. електротех. ін-т (1940). У 1940 у системі Наркомбуду України. З 1944 займав керівні посади в "Укрголовелектромонтажі", у 1960-1987 голов. інж. Брав участь у будівництві гірничо-збагачувального ком-тів у Кр. Розі. Нагороджен. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Гребенець Галина Юхимівна (1940, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва Освіта середня. У 1971-1993 фільтрувальник пивзаводу. Брала участь у виготовленні нових сортів пива. Нагороджен. орд. "Знак Пошани".

Гребенников Борис Іванович (7.11.1924, Оренбурзька обл. – 7.3.1944, Миколаїв. обл.). Герой Рад. Союзу (13.9.1944). Зак. Камишинське танк. уч-ще (1943). В арм. з 1942. Ком-р танка 36 гв. ТБ 4 гв. МК відзначився у боях за Інгулець і Новий Буг. Першим увірвався у це місто, перехопив і знищив мехколону ворога. Загинув у бою. Похован. у Новому Бузі. Ім'я носить вул. у Новому Бузі.

Гребенетський Всеволод В'ячеславович (25.10.1916, Кр. Ріг – 1987, там же). Пром. керівник. Зак. КГРІ. У 1931 заклав перший будинок Соцміста. Відомий будівельник. Стояв біля витоків тр-ту "Криворіжжитлобуд". Працював виконробом, нач. виробнич. відділу, голов. інж. будуправління, заст. голов. інж. тр-ту. Виховав сотні будівельників. Актив. раціоналізатор. Часто виступав у пресі.

Гребень Микола Зіновійович (8.12.1900, Житомир. обл. – 13.8.1985, Кр. Ріг). Відом. геолог. Зак. Ін-т народ. освіти (1930). У 1921-1930 служба в РСЧА. У 1932-1941 працював в Ін-ті геології АН України. Уч. ВВВ. У 1945-1952 нач. відділу мінерал. сировини Криворізьк. геотресту. У 1952-1958 голов. інж. Артемівськ., Центр. геологіч. партій. У 1958-1961 голов. геолог тр-ту "Кривбасгеологія". Один із керівників відбудови геологіч. служби Кривбасу. Нагороджен. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Гребінка, назва приладдя для прядки, предмет для розчісування волосся. Назва побутувала на Криворіжжі до 30-х.

Гребінки, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мала назву провулок Робітничий. Довж. 210 м, ширина 7 м. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. письменника Гребінки Євгена Павловича (2.2.1812, Полтав. обл. – 15.12.1848, Петербург). Писав вірші, поеми, байки, романи, оповідання. Серед творів зб. байок "Малоросійські приказки" (1834), поезії "Човен", "Українська

мелодія", "Очи черные", "Помню, я еще молодушкой была" та ін., роман "Чайковський" (1843), балада "Рогдаїв бенкет", поема "Богдан", оповідання – "Надійні ліки" (1839), "Кулик" (1841) та ін. Обслуговує 39 в/з.

Гребенніков Віктор Андрійович (15.8.1926, Оренбурзька обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. З 1944 працював на будовах Кривбасу, будував копри найпотужніших шахт. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Сріб. медаль ВДНГ СРСР. Нагородж. орд. "Знак Пошани", Трудової Слави 3 ст.

Гребінчак, див. **нагрябник.**

Гребінь, зубчастий, дерев'яний, кістяний, металевий предмет багатоцільового призначення. Використовується для розчісування волосся, обробки вовни та ін. Фрагменти, знайдені на Криворіжжі, належать до скіфських часів, Черняхівської культури.

Гребля, насип валом від води або для загати. Кресівська гребля, Чорногорська гребля, Карачунівська гребля.

Гредін Петро Тимофійович (1.12.1925, Адигея – 8.2.1980, там же). Герой Рад. Союзу (19.3.1944). Уч. ВВВ з серп. 1942. Обороняв Ростов, Туапсе, Дніпродзержинськ у скл. 1143 СП 353 СД. Відзнач. у бою біля с. Назарівка Софіївськ. р-ну і під час визволення Кр. Рогу. Забезпечував зв'язок. Був поранений, викликав вогонь на себе. Працював полеводом у радгоспі. Нагородж. орд. Леніна.

Грекова, вулиця розташована у житломасиві Ворошилівка Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 500 м, ширина 7 м. Має 21 приват. будинок. Багата на зелені насадження. Названа на честь рос. художника Грекова Митрофана Борисовича (до 1911 – Мартищенко Митрофан Павлович; 15.6.1882, Ростов. обл. – 27.11.1934, Севастополь). Живописець-баталіст. Твори "Тачанка" (1925), "Сурмачі Першої Конної" (1934), ескізи до діорам "Штурм Перекопу" (1931), "Оборона Царицина" (1933) та ін. Держ прем. СРСР (1943, 1948, 1952). Обслуговує 14 в/з.

Грековата, балка розташована у півд.-схід. частині с. Лозуватка. Тягнеться з півночі на південь, впадає у р.Інгулець. Довж. 3,5 км. Існує до 10 джерел, 2 ставки 1,8; 0,8 га. Схили пологі, іноді кам'янисті. По берегах висаджені лісосмуги, багата на різнотрав'я. Серед версій назв – пов'язані з присутністю грецьк. колоністів у давні часи.

Грековата, балка розташована у півн. частині с.Лозуватка. Довж. 6 км. Має відгалуження до 1 км. Схили пологі, частково збереглися залишки степу. Існують 2 глиняні кар'єри на 6-8 м. Дала назву залізнич. станції. Назва походить від грецьких колоністів, які володіли землею.

Грековата, залізнична станція Криворізьк. відділка Придніпровськ. залізниці на лінії ст. П'ятихатки – ст. Кр. Ріг-Головний р-ні сел. Хирівське. Відкрита у 1961. Має сучас. обладнання для перевезення руди ЦГЗК. Назва пішла від одноймен. балки.

"Гренада", клуб школярів діяв у Жовт. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

"Гренада", літстудія ПК ЦГЗК створена у 1985. Члени пишуть вірші, декламують їх. Серед поетів Г.Стеценко, Л.Баранова.

Гресов Віктор Захарович (14.3.1938, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1960), Дніпропетров. ун-т (1967). З 1960 інж., кер. групи, голов. інж. ін-ту "Металургавтоматика". Брав участь у будівництві домен. печей з-ду "Криворіжсталь".

Гресь Василь Дмитрович (12.2.1923, Миколаїв. обл.). Засл. наставник молоді (1983). Зак. Криворізьк. автотех-м (1960). Уч. ВВВ з берез. 1943 у скл. 8 гв. СП 4 гв СД. З 1947 на транспорті. У 1962-1994 автослюсар автоколони 2248, АТП 14158. Підготував багато спеціалістів. Раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Грецова Світлана Петрівна (13.2.1939, Криворіжжя). Мед. керівник. Зак. Моск. стомат. ін-т (1965). У 1961-1966 стоматолог в Апостолівськ. р-ні. З 1965 лікар, з 1974 голов. лікар

стоматполіклініки № 4. Заклад посідав перші місця, уміло використовував нову техніку. Делегат IV з'їзду стоматологів України (1980). Відмінник охорони здоров'я.

Грецький Петро Петрович (18.4.1904, Латвія – 25.7.1972, Москва). Герой Рад. Союзу (19.3.1944). Зак. Орлов. танк. уч-ще (1931). До 1926 працював на залізниці в Смоленськ. обл. В арм. з 1926. Уч. ВВВ з червня 1941. Відзначився у Нікопольсько-Криворізьк. операції. Силами 5 гв. окрем. танк. полку забезпечив введення 4 гв. мех. корпусу у Кр. Ріг. Пораненим не залишив поле бою. З 1954 полковник у запасі. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (4), Червоної Зірки.

Гречана, балка розташована в р-ні с.Водяное. Входить у систему балки Водяної, впадає у р.Кам'янка. Довж. 6 км. У верхній частині присутні розгалуження. Схили пологі, розорені, засаджені лісосмугами. Має ставки. Назва походить від прізвища запорозьк. козака.

Гречаненко Лука Семенович (25.10.1903 - ?, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З початку 20-х працював у гірнич. промисловості. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Нагородж. орд. Леніна. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Гречаний Яків Андрійович (1911-1978, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1932-1941, 1944-1961 бурильник РУ ім. К.Лібкнехта. Стахановець. Ударник перших п'ятирічок. Послідовник методу О.І. Семиволоса.

Гречаніков Лев Григорович (1909, Могильов. обл.). Військ. діяч. Навчався у Військ. акад. ім. Фрунзе. В арм. з 1931. Уч. походу на Захід. Україну (1939). Уч. ВВВ з червня1941. Під час боїв за Кр. Ріг нач. розвідвідділу 5 гв. ТА. Уміло керував розвід. групами і загонами. Вчасно виявив появу на Криворіжжі танк. корпусу СС. Працював на автотранспорті в Одесі. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Гречка, одноріч. трав'яниста рослина родини гречкових. Медоніс. Рослина з ребристим зеленим стеблом вис. від 25 см до 2 м. Листки трикутно-серцевидні, загострені. Квітки білі, рожеві, червоні зібрані у китиці, запашні. Плоди – тригранні горішки з гострими рівними ребрами. Вага 1 насіння 10-30 г. Зернятка містять білок, вуглеводи, жири, вітаміни B_1 і B_2. Виготовляють крупи. Середня врожайність 8-12 ц/га. Вирощуються на полях Криворіжжя сорти Лілея, Любава, Шатилівська-5 – на 623 га.

Гречко Борис Олександрович (1929, Запоріжжя). Засл. будівельник України. Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. транспорту (1953). У 1953-1961 працював на будовах Півночі Росії. У 1961-1969 нач. будуправління, голов. інж., керуючий тр-том "Марганецьрудбуд". У 1969-1978 голов. інж., нач. комбінату "Дніпротяжбуд". У 1978-1980 заст. міністра будівництва підприємств важкої індустрії України. У 1980-1986 нач. "Головкиївміськбуд". У 1986-1989 заст. голови Держплану України. З 1989 міністр будівництва підприємств важкої індустрії України. Керував будівництвом фаб-ки окатишів ПівнГЗК, ПівдГЗК, ІнГЗК, ЦГЗК, комплексів ком-ту "Криворіжсталь". Прем. Ради Міністрів України. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (3).

Гречуха Іван Григорович (1900, Ставропілля -?). Гірнич. керівник. Зак. Донський політех. ін-т (1932). Уч. гром. війни з червня 1918 на Півн. Кавказі. У 1922-1928 слюсар, коваль на нафтопромислах у Грозному. У 1933-1938 доцент Моск. ін-ту інж. транспорту. У 1938-1939 директор Сталіногорськ. гіпсового ком-ту. У 1941-1944 керував будівництвом оборон. об'єктів у Н/Тагілі. У 1944-1948 нач. БУ № 4 тр-ту "Криворіжбуд". У 1953-1959 керівник групи відділу промспоруд ін-ту "Кривбаспроект". Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора. Подальша доля невідома.

Грецький вогонь, горюча рідина за часів козаччини на Криворіжжі, яку використовували як підпалювальну суміш під час бойових дій. Герметично закриту посудину з рідиною намагалися кинути у вогонь або так, щоб вона розбилася і запалити пострілом.

Грешнікова Антоніна Миколаївна (15.9.1949, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник освіти України (1992). Зак. Криворізьк. педін-т (1981). У 1966-1968 ст. піонервожата шк. № 23. У 1968-1977 зав. сектором ПК РУ ім. Леніна. У 1977-1981 учитель СШ № 55. З 1984 учитель, заст. директора, директор СШ № 42. Учитель-методист. Очолює експеримент із

валеологічної освіти. Веде наук. пошук із проблем педагогіки та філософії національного виховання. Автор методич. розробок.

Гриб Віктор Григорович (10.11.1952, Кр. Ріг). Засл. раціоналізатор України. Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. транспорту (1984). З 1974 слюсар, майстер, нач. дільниці, голов. інж., нач. управління залізнич. транспорту ПівдГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Зробив вагомий внесок у вдосконалення діяльності залізнич. транспорту за умов відкритих гірнич. виробок.

Грибанов Дмитро Прохорович (10.6.1930, Дніпропетров. обл. – 8.10.1996, Москва). Проф. (1987). Д.Ф.Н. Зак. Криворізьк. педін-т (1953). У 1953 учитель фізики Рахманівськ. СШ. У 1953-1957 2-й, 1-й секретар Криворізьк. райкому ЛКСМУ. У 1957-1960 відповідальний організатор ЦК ЛКСМУ. У 1960-1964 відповідальний організатор ЦК ВЛКСМ. У 1964-1969 слухач ВПШ при ЦК КПРС, аспірант. У 1969-1975 викладач, доцент, учений секретар ВПШ при ЦК КПРС. У 1975-1987 консультант, зав. сектором наук ЦК КПРС. У 1987-1995 заст. директора Ін-ту філософії АН СРСР/ Росії. Спеціаліст у галузі філософ. теорії буття. Вивчав спадщину А. Ейнштейна. Розкрив філософські основи теорії відносності. Мав широкі творчі зв'язки з ученими світу. Уч. багатьох міжнарод. конгресів, семінарів. Автор 50 наук. праць з проблем філософії.

Грибанова Лідія Прохорівна (24.7.1932, Криворіжжя). Науковець. Зак. Криворізьк. педін-т (1955). У 1955-1962 учитель математики СШ № 63. У 1962-1993 наук. співробітник, кер. групи, вчений секретар НДГРІ. Канд. тех. наук (1975). Уч. міжнарод. конгресів і семінарів, організатор наук. конференцій в НДГРІ. Вивчала проблеми параметрів вибухів у кар'єрах. Автор 42 наук. праць, 2 винаходів. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Гриби (Fungi), група безхлорофільних організмів. На Криворіжжі поширені завдяки степовому лісорозведенню. Наявність грибних організмів у лісопосадках, степових лісосмугах, парках, скверах, садах показує, що із збільшенням віку лісів, у них виникають умови для подальшого розвитку Г., мохів, лишайників. У посушливих умовах степу виступають, як біоіндикатори стану лісорослинних умов, як необхідний елемент лісу. Переважна більшість складають симбіонти, які у вигляді мікоризи на корінні саджанців завезені з лісових регіонів. Трутові заносяться у насадження повітряними масами, комахами, міграцією птахів. Непостійні у кількісному та якісному відношенні компоненти лісу. Причини появи одних видів та зникнення інших різноманітні і до кінця не вивчені. Найважливішим фактором розвитку залишається режим зволоження, температура середовища, субстрат живлення. За 50 років спостереження на Криворіжжі зареєстровано 151 вид. Перші знахідки і вивчення належать проф. І.А.Добровольському. Відносяться до 76 родів, 27 родин, 10 порядків, 2 підкласів, 2 класів, 2 відділів. Провідним є клас базидіоміцетів (145) і аскомідети (6). Серед порядків поширені агарикальні (75), афілофоральні (25), русулальні (13). Незначною кількістю видів представлені порядки болетальні та пецицальні (по 6), фалляльні (2). По одному виду мають порядки нідуларіальні та аурікуляріальні.

Завдяки степовому лісорозведенню гриби поступово поширюються на просторах Степу і Криворіжжі зокрема. Багаторічне заліснення непридатних для сільського господарства земель (балок, ярів, крутосхилів вздовж річок, узбережжя водойм, тощо), як засіб боротьби з водною та повітряною ерозією грунтів, створило значні площі лісів, які у віці 40-50 років не відрізняються від природних,

Наявність грибних організмів в лісонасадженнях, степових лісосмугах, парках скверах, ботанічних садах та зростання грибного різноманіття, показує, що зі збільшенням віку лісів, в них встановлюються справжні лісорослинні умови для подальшого розвитку не тільки грибів, але й інших компонентів - мохів, лишайників, представників флори та фауни. Гриби в ксерофітних (посушливих) умовах степу можуть виступати, як біоіндикатори стану лісорослинних умов, як необхідний елемент лісу, який виконує

функцію симбіотичних зв`язків, з одного боку та мінералізації органічних решток рослин з другого.

Гриби в степових насадженнях з`явилися різним шляхом. Переважна кількість видів - це симбіонти, які у вигляді мікоризи на корінні саджанців завезені в місцеві умови з лісових регіонів. Трутові гриби - чимала група паразитів та сапротрофів - збудників деревних гнилей, спорами заносяться в насадження повітряними масами, комахами, міграцією птахів, ссавців, тощо.

Гриби досить непостійні в кількісному і якісному відношенні компоненти лісу, особливо в умовах Степу. Причини появи одних видів та зникнення інших дуже різноманітні і до кінця не вивчені. Найважливішим фактором розвитку грибів залишається режим зволоження, потім температура середовища, субстрат живлення, не менш важливими є біологічні особливості грибів, які дозволяють їм, або не дозволяють закріпитися в нових екологічних умовах. За півстолітній період в лісонасадженнях та степових умовах Криворіжжя та прилеглих територіях, на основі досліджень зареєстровано 152 види грибів макроміцетів або макроскопічних грибів. Перші знахідки та їх ідентифікація належать відомому на Криворіжжі ботаніку, мікологу, екологу, професору, доктору біологічних наук Івану Андрійовичу Добровольському (1916-1996), який 57 років присвятив розвитку ботанічної науки на Україні та підготовці вчителів біології на кафедрі ботаніки і екології Криворізького державного педагогічного університету. Ним на протязі 1953-1955 р.р. вивчалася мікобіота в основному вищих базидіальних грибів штучних лісових насаджень Криворізького лісництва (Софіє-Гейківської, Гурівської та Інгулецької лісових дач.

В цей час до грибів Криворіжжя привернув увагу видатний український міколог Павло Євграфович Сосін (I895-I969), який завершував роботу над монографією "Определитель гастеромицетов СССР", досить важкої для дослідження і маловивченої групи грибів. Завдяки співпраці двох вчених, на Криворіжжі було знайдено 65 вадів базидіальних та гастероміцетальних грибів (Добровольский, Сосин, 1960). Подальші дослідження грибів штучних лісових насаджень проводилися І.А.Добровольським (Добровольский, 1977), а згодом (Таран, 1979; Добровольський, Таран, I994). Останні 10 років проводиться моніторинг поширення та картування отруйних і їстівних грибів у фітоценозах Криворіжжя, розташованих в різних зонах техногенного забруднення.

Знайдені 152 види макроміцетів відносяться до 78 родів, 28 родин, 12 порядків, 2 підкласів (Holobasidiomycetidae та Heterobasidiomycetidae), 4 класів – Протостелієві (Protosteliomycetes), міксогастрові (власне слизовики) (Myxogasteromycetes), Сумчаті (Ascomycetes) та Базидіальні (Basidiomycetes), 2 відділів - Справжні гриби та Слизовики (Eumycota та Myxomycota), царства Гриби (Fungi), надцарства Еукаріоти (Ядерні).

Провідними за кількістю видів (145), є клас Базидіоміцетів та незначна кількість (6 видів) належить класу Аскоміцети.

Серед порядків найбільшими є Агарикальні (Agaricales) – 76 видів, Афілофоральні (Aphyllophorales) – 27 видів, Русулальні (Russulales) – 13 видів та Лікопердальні (Lycoperdales) – 11 видів.

Невеликою кількістю видів представлені порядки Склеродерматальні (Sclerodermatales), Пецицальні (Pezizales) – 6, Болетальні (Boletales) налічують 4 види, а Стемонітальні (Stemonitales) – 3 види. Порядки Тулостоматальні (Tulostomatales) та Фалляльні (Phallales) мають по 2 види. Решта порядків Нідуляріальні (Nidulariales) та Аурікулярні (Auriculariales) представлені одним видом. Кількісний розподіл макроміцетів Криворіжжя по порядкам, родинам та родам ілюструє таблиця 1.

***Таблиця* 1. Кількісний розподіл макроміцетів по порядкам, родинам, родам."**

№ з/п	Порядки	Родини	роди	види	% від загальної кількості
1.	Agaricales	10	35	76	50
2.	Aphyllophorales	6	18	27	17.76
3.	Russulales	1	2	13	8,55
4.	Lycoperdales	1	5	11	7.24
5.	Pezizales	2	4	6	3.95
6.	Sclerodermatales	3	4	6	3.95
7.	Boletales	I	3	4	2.63
8.	Stemonitales	–	3	3	1.97
9.	Tulostomatales	1	1	2	1.32
10.	Phallales	1	1	2	1.32
11.	Nidulariales	1	1	1	0.66
12.	Auriculariales	1	1	1	0,66
Всього		28	78	152	100%

Таксономічний розподіл макроміцетів Криворіжжя по порядкам, родинам, родам ілюструє таблиця 2.

Таблиця 2. **Таксономічний розподіл макроміцетів Криворіжжя по порядкам, родинам та родам.**

№ з/п	Класи, підкласи, порядки, родини, підродини, роди	Кількість	
		Родів	Видів
1	2	3	4
	КЛАС Protosteliomycetes – протостелієві		
	РІД Ceratiomyxa Fr. - цераціомікса	1	1
	КЛАС Myxoqasteromycetes – міксогастрові або власне слизовики	2	2
	ПОРЯДОК Stemonitales - стемонітальні		
	РІД Stemonitis Gled. - стемонітіс	1	1
	РІД Didymium - дідіміум	1	1
1	2	3	4
	КЛАС Ascomycetes – аскові, сумчаті		
	ПОРЯДОК Pezizales – пецицальні		
	РОДИНА Pezizaceae – пеціцієві		
	РІД Acetabula Fr. - ацетабула	1	1
	РІД Peziza (Dill.) L. - пеціца	1	2
	РОДИНА Helvellacae – гелвелові		
	РІД Helvella Z. - гелвела	1	1
	РІД Morschella Dill - моршела	1	2
	КЛАС Basidiomycetes – базидіальні		
	ПОРЯДОК Aphyllophorales – афілофоральні		
	РОДИНА Thelephoraceae – телефорові		
	РІД Stereum Fr. – стереум	1	1
	РІД Telephora Ehrenb. – телефора	1	1
	РІД Hymenochaete Zer. – гіменохете	1	1
	РОДИНА Clavariaceae – клаварієві		
	РІД Ramaria S.F. Gray em Donk – рамарія	1	2

	РОДИНА Hydnaceae – гіднові		
	РІД Irpex Fr. – ірпекс	1	1
	РОДИНА Meruliaceae – мерулієві		
	РІД Merulius Hall. – меруліус	1	1
	РІД Serpula (Pers.) Gray – серпула	1	1
	РОДИНА Polyporaceae Fr. em Sing. – поліпорові		
	ПІДРОДИНА Tyromycetidae – тіроміцетідові		
	РІД Bjerkandera Karst. et Murr. – Б'єркандера	1	1
	РІД Laetiporus Murr. – летіпорус	1	1
	ПІДРОДИНА Fomitoideae – фомітоїдові		
	РІД Ganoderma Karst. em Pat. – ганодерма	1	1
	РІД Fomes (Fr.) Gill. – фомес	1	1
	РІД Inonotus Karst. – іноноτус	1	1
	РІД Phellinus Quel – фелінус	1	2
	РІД Piptoporus Karst. em Pil. – піптопорус	1	1
	ПІДРОДИНА Polyporioideae (Fr. em Sing.) – поліпороїдові		
	РІД Plerotus (Fr.) Quel. – плеврот, глива	1	2
	РІД Polyporus Mich. sensu Donk. – поліпорус	1	4
	РОДИНА Corioloideae – коріолоїдові		
	ПІДРОДИНА Corioloideae – коріолоїдові		
	РІД Coriolus Quel. – коріолус	1	4
	РІД Daedalea Pers. sensu Donk – дедалеа	1	1
	ПОРЯДОК Boletales – болетальні		
	РОДИНА Boletaceae Chevalier – болетові		
	РІД Boletus Dill.ex Fr. – болетус	1	1
	РІД Gyroporus Quel. – гіропорус	1	1
	РІД Xerocomus Quel. – ксерокомус	1	2
	ПОРЯДОК Russulales Kreisel – русуляльні		
	РОДИНА Russulaceae Roze – руссулові, сироїжкові		
	РІД Russula Pers.ex S F Gray – русула	1	6
	РІД Lactarius (D C ex Fr .) S. F. Gray – лактаріус	1	7
	ПОРЯДОК Agaricales Clements – агарикальні		
	РОДИНА Agaricaceae Fr. – агарикові, печерицеві		
	РІД Agaricus Fr. – агарик	1	8
	РІД Endoptychum Czern. – ендоптіхум	1	1
	РІД Lepiota (Pers.) S.F. Gray em Pat. – лепіота	1	4
	РІД Macrolepiota Sing. – макролепіота	1	2
1	2	3	4
	РОДИНА Amanitaceae Roze – аманітові, моримухові		
	РІД Amanita Pers. ex Hooker – аманіта	1	5
	РОДИНА Bolbitiaceae Sing. – болбіцієві		
	РІД Agrocybe Fayod – агросібе	1	1
	РІД Conocybe Fay. – коносібе	1	1
	РОДИНА Cortinariaceae – кортінарієві		
	РІД Hebeloma Kummer – гебелома	1	1
	РІД Inocybe Fr. – іноцибе	1	2
	РІД Leophyllun Singer – леофілум	1	1
	РОДИНА Coprinaceae Roze ex Overeem – копрінові, гнойовикові		
	РІД Coprinus Pers ex S.F.Gray – копрінус	1	5
	РІД Montagnea Fr. – монтанея	1	1

	РІД Psathyrella (Fr.) Quel. – псатирела	1	1
	РОДИНА Entolomataceae – ентоломові		
	РІД Entoloma(Fr.) Kummer – ентолома	1	4
	РОДИНА Hygrophoraceae Roze ex Mre – гігрофорові		
	РІД Hygrophorus Fr. – гігрофорус	1	1
	РОДИНА Strophariaceae Sing et Smith – строфарієві		
	РІД Hypholoma (Fr.) Kummer – гіфолома	1	1
	РІД Kuehneromyces Sing. et Smith – кюнероміцес	1	1
	РІД Pholiota Kummer – фоліота	1	2
	РІД Stropharia (Fr.) Quel. – строфарія	1	1
	РОДИНА Plutaceae (Kotl ex Pouz) – плютеєві		
	РІД Pluteus Fr. – плютеус	1	1
	РОДИНА Tricholomataceae Roze ex Overeem – тріхоломові		
	РІД Calocybe Kuhn ex Donk – калоцибе	1	1
	РІД Clitocybe Kummer – клітоцибе	1	8
	РІД Clitopilus Kummer – клітопілус	1	1
	РІД Collybia Kummer – колібія	1	3
	РІД Flamulina Karst. – фламуліна	1	1
	РІД Laccaria ametystina (Bolt ex Hooker) Murr – лакарія	1	2
	РІД Lepista (Fr.) W.G.Smith – лепіста	1	2
	РІД Marasmius Fr. – маразміус	1	4
	РІД Mycena(Pers.ex Fr.) S.F.Gray – міцена	1	2
	РІД Oudemansiella Speg. – оудемансіела	1	2
	РІД Pseudoclitocybe (Sing.) Sing. – псевдоклітоцибе	1	1
	РІД Schizophyllum Fr. – схицофіл	1	1
	РІД Lentinus Fr. em. Sing. – лентін	1	2
	РІД Tricholoma (Fr.) Quel. – тріхолома	1	2
	ПІДКЛАС Holobasidiomycetes – холобазидіоміцети		
	ГРУПА ПОРЯДКІВ Gasteromycetidae		
	ПОРЯДОК Lycoperdales – лікопердальні		
	РОДИНА Lycoperdaceae – лікопердові		
	РІД Bovista Pers. – бовіста	1	1
	РІД Calvatia Fr. emend Mord. – кальвація	1	2
	РІД Disciseda Czern. – дисціседа	1	1
	РІД Lycoperdon Pers.emend Rostk – лікопердон	1	6
	РІД Vascelum V.F.Smarda – васцелум	1	1
	ПОРЯДОК Selerodermatales – склеродерматальні		
	РОДИНА Calostomataceae – калостомові		
	РІД Astraeus Morg. – астреус	1	1
	РОДИНА Selerodermataceae – склеродермові, несправжньодощовикові		
	РІД Scleroderma Pers. – склеродерма	1	2
1	2	3	4
	РОДИНА Geastraceae – геастреові, зірочники		
	РІД Geastrum Pers. – геаструм	1	2
	РІД Trichaster Czern. – тріхастер	1	2
	ПОРЯДОК Tulostomatales – тулостоматальні		
	РОДИНА Tulostomataceae – тулостомові		
	РІД Tulostoma Pers. – тулостома	1	2
	ПОРЯДОК Phallales – фалальні (веселкові)		
	РОДИНА Phallaceae фалюсові		

	РІД Phallus Pers. – фалус	1	2
	ПОРЯДОК Nidulariales – нідуларіальні		
	РОДИНА Nidulariaceae нідуларієві		
	РІД Cyathus Pers. – ціатус	1	1
	ПІДКЛАС Heterobasidiomycetidae – гетеробазидіальні		
	ПОРЯДОК Auriculariales – аурікулярієві		
	РОДИНА Auriculariaceae – аурікулярієві		
	РІД Auricularia – аурікулярія	1	1

Як свідчать дані Табл.2, перше місце за кількістю родів займає родина Тріхоломові (Tricholomataceae) - 14 родів, порядка Агарикових. На другому місці - 10 родів, стоїть родина Поліпорові (Polyporaceae), порядка Афілофоральних. Третє місце - 5 родів, належить родині Лікопердові (Lycoperdaceae), порядка Лікопердальні. Четверте місце за кількістю родів - 4, поділяють між собою родини Агарикові (Agaricaceae) та Строфарієві (Strophariaceae), порядка Агарикальних. На п'ятому місці за кількістю родів - 8, стоять родини: Телефорові (Thelephoraceae), порядка Афілофоральних, Болетові (Boletaceae), порядка Болетальні та Кортінарієві (Cortinariaceae) і Копрінові (Coprinaceae), порядка Агарикальні. Решта 10 родів, які відносяться до різних порядків та класів налічують по 2 роди, 11 родин та клас Протостелієві представлені по одному роду.

Серед 78 родів грибів макроміцетів Криворіжжя, за кількісним багатством видів виділяються роди: Клітоцибе (Clibocybe) та Агарик (Agaricus) - по 8 видів. Лактаріус або Хрящі - 7, роди Лікопердон або Дощовики та Руссула або Сироїжки по 6 видів, роди Аманіта (Моримуха) та Копрінус (Гноєвик) налічують по 5 видів. Роди Лепіота (Lepiota), Ентолома (Entoloma), Маразміус або Опеньок луковий (Marasmius) та Поліпор (Polyporus) нараховують по 4 види грибів. Рід Колібія (Collybia) представлений трьома макроміцетами. Решта родів мають по два або по одному виду грибів.

У відсотковому відношенні, за даними табл.1, 50% від загальної кількості макроміцетів складають представники Агарикальних грибів (Agaricales), майже 18% Афілофоральні або Трутові гриби (Polyporales), 8,55% трубчаті гриби порядка Русулальні (Russulales). Види порядка Лікопердальних (Lycoperdales) становлять 7,24%. Якщо не враховувати відсотки представників порядків Пецицальних грибів (Pezizales) - клас Сумчасті (Ascomycetes) та Стемонітальних (Stemonitales) - класу Міксогастрових, власне слизовиків (Myxogasteromycetes), відповідно 3,95% та 1,97% то 94,08% припадає на мікобіоту Базидіальних Грибів (Basidiomycetes).

Серед грибів макроміцетів, знайдених на Криворіжжі, 79 відносяться до їстівних, 22 - до отруйних та 52 до не їстівних, або їстівність яких сумнівна чи не підтверджена. Особливу увагу слід звернути на отруйні гриби, необізнаність з якими часто призводить до отруєнь, нерідко смертельних. В Європі зростає приблизно 80 видів отруйних грибів, з них дуже отруйних є біля 20. Серед отруйних грибів Криворіжжя особливо небезпечними є агарик рудіючий або печериця рудіюча (Agaricus xanthodermus Gen.), види роду Лепіота: лепіота гребінчата (Lepiota cristata (A.L.S. ex Fr.) Kummer), лепіота коричнево-червонувата (L.brunneo - incarnata Chod. et Mart.), лепіота отруйна (L.helveola Bres.). Продовжують цю групу види роду Аманіта або Моримуха (Мухомор), які викликають особливо тяжкі отруєння та смерть. Це види: аманіта цитринова (Amanita citrina (Schaeff) S.F. Gray)**,** а.пантерна, сіра (A.pantherina (B.C. ex Fr.) Seer.), а.зелена або бліда поганка (A.phalloides (Vaill.) Seer.) та а.біла, смердюча або біла поганка (A.virosa Lam. ex Secr.). Особливу увагу слід звернути на поширення в лісонасадженнях найбільш токсичного гриба блідої поганки, яку в молодому віці помилково збирають замість видів сироїжок та агариків (печериць). Досить токсичними є види роду Іносибе (Inocybe), іноцибе волокнистий (Inicybe fastiginata (Schff. ex Fr.) Quell.) та іноцибе повстистий (I.lacera (Fr.) Kummer). За силою токсинів не відстають від блідої поганки види роду Ентолома (Entoloma), ентолома рожево-синя (Entoloma rhodopolium (Fr.) Kumm) та ентолома

отруйна або олов'яна (E.sinuatum (Bull. ex Fr.) Kumm). Серед отруйних грибів Криворіжжя відомі представники роду Клітоцибе (Clitocybe) - клітоцибе восковий (Clitocybe cerusata (Fr.) Kummer), клітоцибе келеховидний (C.cyanthiformis (Bull. ex Fr.P.P.) Sing.), клітоцибе знебарвлений (C.dealbata (Sow. ex Fr.) Kummer), клітоцибе зворотній (C.inversa (Scop. ex Fr.) Quel). Досить небезпечним грибом є представник роду Міцена (Mycena) – M.pura (Pers.) Kummer.

В токсикології розглядаються слідуючі основні синдроми (групи ознак), характерні для гострих отруєнь: синдром порушення свідомості; синдром порушення дихання; синдром ураження крові; синдром порушення кровообігу; синдром порушення терморегуляції; синдром судороги; синдром психічних порушень; синдром ураження печінки та нирок; синдром порушення водно-електролітного балансу та кислотно-лужної рівноваги.

Внаслідок дії отруйних грибів на людину вони діляться на три групи. Першу складають гриби з локальною збуджуючою дією. Більшість отруйних грибів даної групи викликають легкі отруєння, переважно шлунковий та кишковий розлади. Другу групу грибів складають види з яскраво вираженою дією на нервові центри. Третю групу складають гриби з різко вираженою плазмотоксичною дією. Латентний період при отруєнні триває від 87 годин до 14 діб. Як правило завжди наступає смерть.

Видовій склад їстівних грибів Криворіжжя характеризується нетиповістю в порівнянні з традиційними угрупованнями, які склалися в умовах лісової зони.

В степових умовах формується особлива біота макроміцетів, значно спрощена за видовим складом, проте ряд видів постійно привертають увагу грибників. Сюди слід віднести види родів Плєврот (Глива): Pleurotus ostreatus - плєврот черепичний та P.pulmonarius - плєврот рожковидний. Це досить цінні за їстівними, радіопротекторними та фармакологічними властивостями гриби, які за останні десятиліття міцно ввійшли в промислову культуру вирощування. Вони достатньо поширені на багатьох декоративних деревах, особливо видах родини тополеві, вербові, кленові, берестові, розоцвіті та ін. Активні паразити та облігатні сапротрофи, вони завдають значної шкоди в парках, скверах, спричиняючи поступове відмирання насаджень, особливо тополевих.

Не менш цінним грибом, який також зростає на деревах є Polyporus squamosus - поліпор лускатий, або трутовик лускатий з ніжним ароматом, приємним грибним смаком, його необхідно збирати в молодому віці поки не відбулися процеси здерев'яніння. Останнім часом в садах, парках, скверах, на всихаючих та ослаблених екземплярах дерев набули поширення види роду Фоліота (Pholiota) – Ph.cylindraceae – фоліота циліндрична або лускатка циліндрична та Ph.squarrosa – фоліота стовбурчаста або лускатка стовбурчаста, які мають непогані смакові якості та ніжний грибний аромат. До згаданих видів грибів, які руйнують деревину та є об'єктом збирання слід віднести види роду Lentinus: L.tigrinus - лентин тигровий та L.lepideus - лентин лускатий або шпальний гриб, якій досить часто знаходять на шпалах залізничних колій. Необхідно відмітити, що серед афілофоральних або трутових грибів відомих на Криворіжжі, переважна більшість відноситься до неїстівних, з причини здерев'яніння плодового тіла, але отруйних немає.

Аскові гриби у мікобіоті Степу є досить рідкісне явище та в лісонасадженнях після дощів можна зустріти Helvella lacunosa - гелвелу ямчату та види роду Morschella: M.elata - зморшок високий та M.steppicola - зморшок степовій.

Необхідно звернути увагу на поступове збільшення у видовому складі грибів степових лісонасаджень представників Трубчатих - або Болєтальних. Досить частими є знахідки Gyroporus castaneus – гіропора каштанового або заячого, або гіропора дубового. Звичайними є види роду Xerocomus – Ксерокомус: X.badius –гриб польський або панський або моховик каштановий та X.crysenteron – болет тріщинуватий або моховик червоний. Та найбільше зацікавлення викликають поодинокі знахідки у сирих місцезростаннях. дубового лісу плодових тіл Boletus edulis - білого гриба, боровика. Поступове поширення

суто лісових грибів в степових лісонасадженнях, говорить про індикаторну роль їх в оцінці якості лісового мікроклімату у посушливому Степу.

Особливе місці у видовому складі грибів Криворіжжя займають Руссулові або Сироїжкові, які вагомо поповнюють корзини грибників. По суті види роду Russula – Сироїжки, є найважливішими за багатством видового складу та біомасою. Незважаючи на те, що відомі види сироїжок відносяться до малоцінних грибів, проте населення їх збирає як традиційні та врожайні. Серед них: R.adusta – сироїжка біла, підгруздок, R.foetens – валуй, R.rosaceae – сироїжка гарна, рожева та R.paludosta – сироїжка болотяна. Сироїжкові гриби значно розширюють види роду Lactarius (Хрящі): L.insulsus – хрящ-молочник груповий, L.pergamenus – хрящ-молочник пергаментний, L.piperatus – хрящ-молочник перцевий, L.resimus – хрящ-молочник справжній, L.tabidus – хрящ-молочник кубковидний, L.turpis – хрящ-молочник оливково-чорний та L.vietus – хрящ-молочник бляклий.

Різноманітними і досить поширеними серед їстівних грибів є агарикальні гриби або Печерицеві. Найбільш значущим за їстівними показниками є гриби роду Agaricus (Печериці). На добре угноєних грунтах, перепрілому гної великими групами знаходять A.arvensis – агарик або печериця польова, A.bitorquis – агарик їстівний або печериця тротуарна, A.compestris – агарик степовий, A.macrocarpus – агарик крупноплідний, A.silvicola – агарик лісовий гладенький, A.bisporus – агарик двоспоровий або культурний.

Під час тривалих дощів дуже рясні знахідки гриба Lepiota procera – лепіоти великої, єдиного представника цього роду, який відноситься до їстівних грибів, решта три види отруйні. Дуже цінними їстівними грибами є види роду Macrolepiota – M.excoriata – гриб зонтик польовий та M.rhacodes – лепіота червоніюча.

Особливу групу макроміцетів складають Копрінові або Гнойовикові гриби. Швидкість дозрівання спор робить їх недовговічними, тому вживають плодові тіла в молодому віці, поки грибна маса не зруйнувалася. Другою умовою їх вживання є те, що гриби в поєднанні з алкоголем отруйні, спирт приводить в дію токсини, які за звичайних умов не розчинні у воді і не підлягають дії травних соків. Найбільш цінним серед гнойовиків є Coprinus comatus – гнойовик чубатий або гнойовик білий, дещо менші за масою плодових тіл, але врожайні C.atramentarius – гнойовик чорнильний, C.disseminatus – гнойовик розсіяний, C.micaceus – гнойовик іскристий.

Маловідомими але досить цінними є представники інших родів. На протязі всього вегетаційного періоду часто можна зустріти Kuehneromyces mutabilis – кюреноміцес або опеньок літній, Calocybe gambosum – калоцибе травневий або рядовка травнева. В садах, на городах періодично з'являються Clitopilus prunulus - підвишень або клітопіл сливовий, а на старих пнях декоративних та фруктових дерев взимку з'являються групами Flamulina velutipes – фламуліна зимова або опеньок зимовий. Досить часто на підстилці в дубових та дубово-ясеневих насадженнях, після тривалих дощів рясніють види роду Collybia: C.asema – колібія сива, C.butyraceae – колібія рудувато-сіра, каштанова, C.dryophila – колібія лісолюбна. Дуже часто на лісовій підстилці в дубових та білоакацієвих лісах, після дощів масово з'являються види роду Lepista: L.nuda – лепіста гола фіолетова або синюшка та L.saeva – лепіста ліловонога. З причини фіолетового забарвлення, гриби вважають неїстівними і навіть отруйними, проте це досить смачні і цінні гриби.

Мабуть найпоширенішими можна вважати представників роду Marasmius – опеньки, які масово з'являються в насадженнях на лісовій підстилці. Повсюди зустрічаються M.epiphyllus – опеньок листовий, M.oreades – опеньок луговий, M.prasiosmus – маразмій вицвітаючий або часничник дубовий та M.rotula – маразмій колесовидний.

На лісовій підстилці та грунті досить звичними є види роду Tricholoma – T.populinum - трихолома тополева або рядовка тополева та P.portentosum - трихолома штрихувата або рядовка сіра, остання набуває поширення в соснових насадженнях.

Серед вказаних пластинчатих грибів на опалому листі часто зустрічаються види роду Oudemansiella – O.radicata - оудемансієла коренева або копієчка коренева та O.platyphylla - оудемансієла широколиста або копієчка широкопластинчата.

Характеризуючи поширення їстівних макроміцетів в лісонасадженнях Криворіжжя, .не можна обійти увагою таку групу грибів як Гастероміцети. За кількістю їстівних видів вони складають невелику частку, проте при збиранні грибів окремі гастероміцети за масою часто переважають пластинчаті. Це стосується представників роду Lycoperdon (Дощовики): L.echinatum – лікопердон або дощовик шипастий, L.perlatum – лікопердон їстівний, L.pratense – лікопердон лучний, L.spadiceum – лікопердон каштановий та L.umbrinatum – лікопердон умбровий. Надзвичайними є знахідки видів роду Calvacia – C.utriformis, яка має декілька назв як: порхавка мішковидна, головач округлий або кулеподібний та кальвація мішковидна. Рідкісними але визначними в екземпляри C.gigantea - кальватії гігантської або лангерманії гігантської, які досягають кількох кілограмів. На підстилці та грунті нерідко зустрічається Bovista plumbea - порхавка свинцево-сіра або чортів тютюн.

До рідкісних, майже екзотичних відносяться гриби роду Pallus – Фалус. Найчастіше зустрічається Ph.impudicus - фалус смердючий або веселка, в сформованому або розритому стані, проте в стані так званого “яйця”, гриб менш відомій і за незнанням його вважають за інший вид, хоч саме в яйцевидній формі його збирають ї вживають як звичайні гриби. Екземпляри Ph.hadriani - фалус Гадріана зареєстровані як поодинокі знахідки, тому підлягають охороні.

Слід відзначити, що всі відмічені види гастероміцетів придатні до їжі в молодому віці, поки трама (м’якоть плодового тіла) має білий колір та соковита і не перетворилася в жовтого кольору, а згодом в темно-коричневого відтінку волокнисту тканину, наповнену дозрілими спорами.

Під час тривалих дощів в лісонасадженнях на відмерлих гілках, на опалому хмизі нерідко зустрічається скупчення плодових тіл, які за формою нагадують людське вухо і отримали оригінальні назви як деревні вуха, юдейське вухо. Наукова назва гриба Auricularia auricula - аурікулярія вуховидна, яку можна вживати в сирому вигляді як салат і відноситься до делікатесів.

Серед мікобіоти макроскопічних грибів Криворіжжя є ряд видів рідкісних, цікавих, та які підлягають охороні. До таких відноситься представник Гнойовикових – Montagnea candollei – монтанея Кандолля. Під час дозрівання, тканини шапинки руйнуються і зникають, пластинки з гіменіальним шаром залишаються вільні лише частково прикріплюючись до її залишків, що дає спорам вільно підійматися за вітром в різних напрямках і поширюватися. Гриб зустрічається у степах, переважно цілинних, на грунті, поодиноко. Індикатор на стан цілинного середовища.

До рідких грибів відноситься також кальватія гігантська. У випадку знаходження декількох плодових тіл необхідно залишити одне або два на повне дозрівання, а при наявності гриба у стані спороношення треба розділити його на декілька частин і розсіяти в різних місцях від місця знахідки.

Найбільше рідкісних знахідок належить Гастероміцетам. Це Vascelum depressum – васцел плоский, Astraeus hydrometricus – астреус гігрометричний, Disciseda candida – дісцизеда сніжно-біла або тарілочниця. До рідкісних знахідок відносяться всі зірочники. Так з роду Gaestrum – зірочник, відомі G.striatum – зірочник смугастий або земляна зірка та G.rufescens – зірочник рудуватий. Дуже рідкісними вважаються знахідки Trichaster melanocephalus - трихастер чорноголовий. Цікавими є види роду Tulostoma – тулостома: T.fimbriatum – тулостома торочкувата та T.squamosum - тулостома луската, з булавовидними плодовими тілами. До дуже рідкісних також відносять знахідки Phallus handriani - фалус Гадріана, місцезростання якого було зареєстровано всього один раз, на відміну від Ph.impudicus - фалуса смердючого, поширення якого більш відоме. Формування плодових тіл переважної кількості видів під землею та короткочасне

спороношення на поверхні, залежність поширення спор від комах, гризунів, вітру та води, робить гастероміцети менш помітними і не такими чисельними. Антропогенний тиск на довкілля, зменшення територій з природним рослинним покривом, розорювання земель, витоптування, випасання худоби, земляні роботи, різко зменшують видовий склад багатьох макроміцетів, переміщаючи їх в ранг рідкісних або зникаючих.

Для аналізу систематичної структури, виявлених на території Криворіжжя видів, в роботі використана класифікаційна схема грибів прийнята у виданнях:

Moser M. Die Rorlinge und Blatterpilze (Polyporales, Boletales, Agaricales, Russulales). – 5. bearbeitete Auflage (Kleine Kryptogamenflora Begrundet von H.Gams). – Stuttgart; New York: Fischer, 1983. – Bd 2, b/2, T.2.533 S.

Визначник грибів України /ВГУ/ т.І. – К.: Наук. думка, 1967., 250 с.; т.ІІ. – К.: Наук. думка, 1969., 517 с.; т.V. кн. І – К.: Наук. думка, 1972., 240 с.; т.V. кн. 2 – К.: Наук. думка, 1979., 565 с.

Грибов Микола Семенович (25.3.1908 – 13.6.1988, Кр. Ріг). Військ. діяч. Освіта вища. В арм. з початку 30-х. Уч. ВВВ у скл. стрілецьких частин. Служив в армії. У Кр. Розі працював у народ. господарстві. Займався військово-патріотич. вихованням. Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Грибоєдова, вулиця розташована у житломасиві ЖКК ЦГЗК центр. частини Жовт. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 60-70-х. До 1975 мала назву 91-й квартал. Довж. 800 м, ширина 9 м. Має 11 багатоповерхових будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Грибоєдова Олександра Сергійовича (15.1.1795, Москва – 11.2.1829, Тегеран, похован. у Тбілісі). Рос. посол у Персії. Загинув внаслідок політич. провокації. У реаліст. комедії "Лихо з розуму" (1822) відтворено конфлікт між передовою молоддю та представниками реакційного феодально-кріпосницького табору. Обслуговує 59 в/з.

Грибоєдова Людмила Миколаївна (9.12.1949, Волгоград). Відом. будівельник. Освіта середня. З 1968 моторист розчинозмішувача цеху № 3 ВАТ "Кривбасбудіндустрія". Першою засвоїла виробництво буд. розчинів на новому устаткуванні. Змінні завдання виконує на 120%. Брала участь у будівництві об'єктів КМК, ГЗК, соцкультпобуту. Наставник, виховала багато будівельників. Нагороджена орд. "За заслуги" 3 ст.

Грибок Дмитро Костянтинович (1.5.1931, Кр. Ріг). Чл. СХУ (1970). Зак. Ін-т живопису ім. Рєпіна (1964). Станковий живопис. Уч. виставок з 1965. Персонал. виставки Кр. Ріг, Дніпропетровськ (1982). Роботи "Юзівка 1912 р." (1965), "Шахтар" (1966), "Будівництво 8-ї домни "Криворіжсталі" (1967), "Закладення ДП-9" (1972), "Монтаж ДП-9" (1974), "Криворізький прапор" (1979), "Будівництво ПівнГЗК" (1979), триптих "Я.І. Вєснік", "Опоряджувальниці". Картину "Ленін приймає Хаммера" подарував Хаммеру. Уч. руху "зелених". Мандрівник. Уч. маршів Миру. Рік прожив у США (1989), побував у зоні землетрусу у Вірменії (1989).

Грива, довге волосся по хребту шиї коня по загривку. Коні Криворіжжя відзначалися спритністю і витривалістю.

"Гривеник", народна назва російськ. та радянськ. розмінної монети у 10 коп. З 1701-1930 звичайно зі срібла, з 1931 з мідних та нікелевих сплавів.

Гривиця, давня назва коридору у сільській хаті на Криворіжжі.

Гривна, у давнину на Криворіжжі: **1.** Грошова та вагова одиниця у Стародавній Русі. XII ст. – злиток срібла у ½ фунта. У XV ст. витиснута рублем. З XVI ст. Г. рахівно-грошова одиниця, дорівнює 10 копійкам. **2.** Образок або ладанка. **3.** Орден, який носився на шиї. **4.** Грошова одиниця України з 1992. Дорівнює 100 копійкам. В обігу паперові Г. номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 та 100. **5.** Металева шийна прикраса прадавніх народів Криворіжжя.

Григоренко Анатолій Якимович (1.4.1965, Кр. Ріг – 13.11.1983, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 9 (1983). В арм. з 1983. В Афганістані з червня 1983.

Служив водієм у Кундузі. Помер у госпіталі. Похован. у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Григоренко Григорій Васильович (26.4.1926, Донецька обл. – трав. 1998). Пром. керівник. Зак. Львів. школу майстрів. У 1969-1971 директор міськмолокозаводу № 1. Згодом голов. інж. облуправління молочної промисловості.

Григоренко Марина Яківна (30.7.1942, Вінницька обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1961 газорізальник спецуправління "Укренергочормет". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Григоренко Степан Васильович (1907 – 23.2.1944, Рівненська обл.). Партизан. У 1927-1928 працював лопатником у кар'єрі Ленінського рудника. Уч. партизан. руху в Україні у скл. з'єднання О.Ф. Федорова. У січ. 1942 закинутий у тил ворога. Нач. штабу загону ім. Чапаєва. У лип. 1943 вивів групу партизанів з ворож. оточення. Загинув у бою за містечко Несухоєже поблизу Ковеля. Похован. у Лісограді. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), медаллю "Партизану Вітчизняної війни" 1 ст.

Григор'єв Анатолій Петрович (5.3.1930, Дніпропетров. обл.). Науковець. Зак. КГРІ (1960). Працював на шахтах і НДГРІ. Канд. тех. наук. Автор 120 наук. праць, 18 винаходів з проблем технологій підземного видобутку руди, застосування самохідної бурової техніки. Літератор. Автор досліджень з історії Кривбасу. Один з організаторів літоб'єднання "Рудана". Проживає в м. Геніческ Херсон. обл.

Григор'єв Володимир Юхимович (1915 – лют. 1944, Кр. Ріг). Уч. підпілля. У 1943-1944 входив до скл. підпільної групи І.І. Марченка, що діяла на ШУ ім. К.Лібкнехта. Брав участь у порятунку молоді від угону в Німеччину, розповсюдженні листівок. Заарештован. гестапо і після тортур розстріляний.

Григор'єв Микола Васильович (18.8.1935, Кіровоград. обл. – 26.5.2000, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Харків. інж.-економіч. ін-т (1964). У 1957-1961 скреперист, гірнич. майстер, нач. дільниці ш. № 5 РУ ім. Фрунзе. У 1961-1964 викладач гірнич. уч-ща № 30. У 1964-1966 викладач гірничо-економіч. тех-му. У 1966-1974 нач. відділу РУ ім. Фрунзе. У 1974-1987 нач. фін. відділу, у 1987-1997 заст. ген. директора з економіки об'єднання "Кривбасруда". Ударник п'ятирічок, умілий організатор виробництва. Автор книг, підручників, статей з проблем економіки гірнич. промисловості.

Григор'єв Микола Олександрович (1878 – 27.7.1919, Херсон. обл.). Уч. рев. подій. Керівник військ. угруповання, яке підняло заколот проти рад. влади. Уч. 1-ї світ. війни, штабс-капітан. У 1917-1918 командував частинами Центр. ради, гетьмана Скоропадського. Брав участь у формуванні петлюрівськ. частин. У лют. 1919 перейшов на бік Червоної армії. Деякий час займав платформу лівих есерів. Ком-р 1-ї бр. 1-ї Задніпровськ. СД. У квіт. 1919 очолив 6-ту СД. Відзначився авантюризмом і винятковою хоробрістю. 9 трав. 1919 підняв заколот проти рад. влади. Діяв на широкому просторі. Його загони на 3 доби захопили Кр. Ріг і вчинили розправу над тими, хто співчував рад. владі. В кінці травня розбитий частинами Червоної армії. Із залишками війська приєднався до Махна. Убитий ним на сході Херсонщини. Нагородж. рос. орд. св. Володимира 4 ст., св. Анни 3 ст., св. Станіслава 3 ст., холод. зброєю "За хоробрість".

Григор'єв Петро Павлович (Дніпропетров. обл. – 1918). Уч. рев. подій. Освіта середня. Уч. рев. подій 1905. У 1917 у скл. загону Червоної гвардії. Вів підпільну боротьбу з австро-нім. окупантами. Загинув у бою з карателями.

Григор'єва Надія Данилівна (16.10.1917 – 7.6.2001, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дагестан. мед. ін-т (1938). У 1937-1961 лікар-педіатр дитяч. закладів Дагестану. У 1961-1990 зав. неврологіч. відділенням 1-ї міськ. дитяч. лікарні. Лікар вищої категорії. Відмінник охорони здоров'я.

Григор'єва банд напад, на Кр. Ріг стався 10.5.1919 в результаті заколоту отамана Григор'єва. Перед цим загони Г. захопили Єлизаветград, Кременчук. Вони мали у своєму складі 15 тис. багнетів, 200 кулеметів, 3 бронепоїзди. Перший загін Г. розвантажився на ст. Карнаватка. Протягом дня григор'євці організували терор проти населення. розігнали

Криворізьку раду. Наступного дня залишили місто. Для боротьби з Г. сформований 1-й Криворізьк. комуністич. полк. У кінці трав. 1919 заколот ліквідований.

Григор'єва Вікторія Георгіївна (6.2.1958, Кр. Ріг). Проф. (2000). Зак. Криворізьк. педін-т (1982). У 1982-1991 асистент кафедри фізики філіалу Дніпропетров. мет. ін-ту. У 1991-1994 аспірант. З 1994-1999 доцент Металург. академії. З 1999 декан технологіч. фак-ту Ін-ту економіки і нових технологій. Спеціаліст з розробки шихти. Автор наук. статей, 13 свідоцтв.

Григор'єва Раїса Анатоліївна (25.9.1949, Луганська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1970-1976 працювала у ВРП РУ ім. Комінтерну. У 1976-1986 працювала на Криворізьк. вовнопрядильній фаб-ці. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Григор'євська керівна трійка, створена отаманом Григор'євим перед втечею з Кр. Рогу 11.5.1919. Невдовзі самоліквідувалася.

Григоришин Григорій Трохимович (15.6.1928, Вінницька обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1949-1962 арматурник БУ № 9 тр-ту "Криворіжбуд". У 1962-1988 бригадир арматурників БУ № 3 тр-ту "Криворіжіндустрбуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Григорівка, село розташовувалося в р-ні сучас. с.Ранній Ранок Гейківськ. сільради. Виникло у 20-х. Згодом з'єдналося з с. Ранній Ранок.

Григорівка, Потоцьківка, частина с. Широке Криворізьк. р-ну. Засноване як окреме село у 70-х XVIII ст. і належало поміщику Г.Г. Потоцькому. Хати селян будувалися з глини та очерету. Існував жорстокий режим кріпосництва. Жителі займалися землеробством. У 1827-1859 частина військових поселень. У 1861 мало до 40 дворів. У 1905 відбувалися заворушення. Рад. влада встановлена у лют. 1918. У 1922 утворилася перша комуна. У 1936 приєдналося до с. Широке і стало його частиною.

Григорій-літоукажчик, в цей день, 23 січня, криворіжці примічали, яке буде літо: сухе чи дощове.

Григорія великомученика покровителя і просвітителя великої Вірменії церква, освячена 6.3.1788 (за ст. ст.) у с. Веселі Терни. Почала будуватися у 1785 місцевими жителями Г. Касалапом, І. Компанійцем, А. Лук'янченком, К. Чирвою, Н. Остроухом під керівництвом керуючого маєтком І. Д.Зоммера І. Невмиваки. Настоятель М. Єрофєєв, який з 1779 займався просвітництвом у В.Тернах. У трав. того ж року згоріла.

Григоров Іван Олексійович (14.8.1933, Воронезька обл.). Відом. проектант. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1958). У 1974-2000 інж., кер. групи, голов. інж. проектів ін-ту "Кривбаспроект". Керував проектами і пуском підзем. конвеєра підйомника в кар'єрі № 1, кар'єру № 3 ЦГЗК. Обгрунтував доцільність закриття фаб-ки магнетит. кварцитів, що поліпшило екологію басейну. Багато зробив для оздоровлення повітряного басейну Кривбасу.

Григоровка, невелике село на правому березі р. Саксагань утворене у 60-х XIX ст. У 1869 мало 10 дворів, 2 вітряки. У 40-х XX ст. увійшло до скл. сел. Божедарівка, тепер у межах Кр. Рогу.

Григоровича, вулиця розташована у житломасиві ім. Щорса Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Масштабна. Довж. 600 м, ширина 7 м. Має 20 будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Григоровича Дмитра Васильовича (31.3.1822, Симбірськ – 3.1.1900, Петербург). Виступав проти кріпосництва, розповідав про тяжку долю селян. Серед творів романи та повісті "Село" (1846), "Антон Горемика" (1847), "Рибалки" (1853), "Переселенці" (1856), "Гутаперчевий хлопчик" (1883). У "Літературних спогадах" (1893) розповів про свої зустрічі з Т.Шевченком та Є.Гребінкою. Обслуговує 63 в/з.

Григорян Олександр Рубенович (17.12.1960, Тульська обл.). Видавець, діяч мистецтв. Зак. КГРІ (1982). У 1982-1998 керівник СТЕМу, дискотеки КГРІ, режисер студтеатру. З 1996 засновник і редактор газет "Дело и реклама", "Телик". Писав мініатюри для Е.Петросяна, В.Ляховицького. Сатирик. Автор фейлетонів, оповідань. Лауреат фестивалю

“Море сміху” (1992, 1993). Уч. великого концерту в Лужниках на честь газ. “Московский комсомолец”. Редактор газети “Телик”.

Григорян Рубен Арамаїсович (1917, Карс, Туреччина). Гірнич. керівник. Зак. Моск. гірнич. ін-т (1940). У 1952-1961 директор Першотравневого РУ. Умілий організатор процесу видобутку руди, керував введенням шахт і потужностей.

Гридасов Андрій Іванович (30.5.1927, Миколаїв. обл. – 17.5.1996, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1958). У 1953-1961 нач. дільниці, техкерівник ш. “Нова”, у 1961-1969 голов. інж., нач. ш. ім. газ. “Правда”. У 1969-1980 голов. інж. РУ ім. К.Лібкнехта. Керував будівництвом ш. “Батьківщина”. Умілий керівник процесу видобутку руди. Винахідник і раціоналізатор. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, знак. “Шахтарська слава” 2-3 ст.

Гридасов Георгій Андрійович (20.5.1952, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1974). У 1976-1981 гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж., з 1981 нач. ш. “Батьківщина” РУ ім. К.Лібкнехта / ШУ “Батьківщина”. Умілий організатор видобутку руди. Представник династії гірників. Брав участь у реструктуризації підземного Кривбасу.

Гризло, частина мундштука, що знаходиться в роті коня. Знайдена у похованні половця поблизу ст. Гейківка (1990).

Гризодубової, вулиця розташована у житломасиві Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 60-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Шевченка. Довж. 774 м, ширина 9 м. Має 11 приват. будинків, де проживає 91 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу Гризодубової Валентини Степанівни (3.12.1910, Харків - ?). Рад. льотчиця, полковник (1943). У 1938 здійснила разом з М.М. Расковою і П.Д. Осипенко безпосадочний переліт Москва – Далекий Схід. У ВВВ – командир полку. Обслуговує 72 в/з.

Гринделія (Grindelia), рід трав’янистих рослин родини айстрових. **Г.розчепірена** - адвентивний бур’ян. Батьківщина – Півн. Америка. Багаторічна рослина 50-70 см вис. з цілісними листками. Обгортка кошиків клейка, її листочки з відігнутими назовні шиловидними кінчиками. Квітки жовті. Цвіте VI-X. Широко розповсюджені на засмічених місцях, на відвалах, вздовж доріг. Р. лікарська. Препарати виявляють спазмалітичну, антисептичну, відхаркувальну та протиалергічну дію.

Гринджоли, полиця на возі для дорожніх речей, харчу, скарбу у давні часи на Криворіжжі.

Гриник Анастасія Мусіївна (28.1.1938, Вінницька обл.). Пром. керівник. Освіта вища. У 1972-1977 нач. виробнич. відділу, у 1977-1980 директор фаб-ки “Дитячий одяг”. Умілий організатор виробництва. Керувала випуском нових видів продукції.

Гринишак Володимир Дмитрович (24.4.1966, Криворіжжя – 28.3.1987, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. Златоустівську СШ. В Афганістані заст. ком-ра розвідвзводу, сержант. Уч. бойових операцій. Загинув у нічному бою. Нагородж. орд. Червоної зірки.

Гринфельд, німецька колонія заснована у другій половині XIX ст. за 5 км від ст. Пічугіне Веселотернівської волості Верхньодніпровського повіту. На початку XX ст. мала 66 дворів при 2 тис. десятин землі, які придбали у землевласника Шляхтіна. З кінця 80-х XIX ст. діяв мехзавод Фрезе. Виготовляв жатки, кінські молотарки на 35 тис. крб. Існувало 2 парових млини.

Гриньов Микола Павлович (1917, Кр. Ріг – 1967, там же). Керівник підпілля. Освіта середня. Спортсмен. Капітан футбол. команди Червоногвардійського ШУ. У 1935-1938 служив водолазом на ЧФ. Брав участь у підйомі кораблів, які затонули під час гром. війни. У 1938-1941 електрослюсар ШУ ім. Р.Люксембург. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. ЧФ. Актив. учасник оборони Севастополя. У лип. 1942 потрапив у полон. Взимку 1942 дістався Кр. Рогу. У жовт. 1943 прийняв командування партизан. загоном, який сформував на базі підпільн. групи М.Д. Мазикіна. Оволодів Терновою Балкою, Ново-Іванівкою. У скл. спец загону А.М. Шурупова брав участь у бою за дамбу КРЕСу. Після ВВВ працював водолазом на Півночі. Працював слюсарем на ш. “Гвардійська”. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст.

Гриньова М.П. – Мазикіна М.Д., партизан. загін сформован. на базі підпільної групи "Червоногвардієць" влітку 1943 у скл. 50 чол. Здійснив рейд під командуванням М. Д. Мазикіна від Кр. Рогу до Чорного лісу в Знам'янськ. р-ні Кіровоград. обл. Бійці знищили кілька поліцейських і німецьких гарнізонів, визволили багато військовополонених. На початку верес. 1943 повернувся додому. На початку жовт. нараховував 130 чол. Його очолив М.П. Гриньов. У штабі 37 А вважався за винищувальний батальйон. Бойові дії почав 23.10.1943 в р-ні рудника ім. Р.Люксембург, кінного двору, сел. Краматорівка. Взаємодіяв з 523 СП 188 СД. Визволив с. Новоіванівку, розгромив ворож. гарнізон у Коломойцевому, знищив 2 літаки в с. Красному, вів бої за сел. Зелений Гай, радгосп "Червоний шахтар". Особливо відзначився у скл. спецзагону А.Шурупова у боях за дамбу КРЕСу. У кінці лют. 1944 розформован., більшість бійців влилися до лав діючої армії.

Гриня П.Ф., трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Кірова (з 1934). Працював гірником, зав. виробництвом їдальні № 6 ВРП. Ударник п'ятирічки, переможець змагань. Нагордж. орд. Леніна. Біографіч. даних не виявлено.

Грисенко Павло Опанасович (29.6.1940, Дніпропетров. обл.). Засл. раціоналізатор України (1983). Зак. Дніпропетров. індустр. тех.-м (1962). З 1962 слюсар, ст. інж. залізнич. цеху ПівдГЗК. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Автор більше 300 винаходів і рацпропозицій, що спрямовані на удосконалення ремонту рухомого складу.

Грифон, фантастична істота, що поєднує у собі тулуб лева, голову лева або орла, крила великого птаха. Має роги, іноді довгого язика. Золота пластина знайдена у скіфському похованні в кургані поблизу Рахманівки (1964).

Грицай Василь Антонович (15.1.1921, Миколаїв. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 3 мор. бр, 54 мотодивізії. Після війни працював на ТЕЦ з-ду "Криворіжсталь". Брав актив. участь у відбудові потужностей, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., "Знак Пошани".

Грицай Іван Іванович (1927, Дніпропетров. обл.). Засл. гірник України. Освіта н/середня. З 1943 працював у с/господарстві. У 1951-1958 машиніст екскаватора РУ ім. Ілліча. У 1958-1967 машиніст екскаватора рудника НКГЗК. Брав участь у закладанні рудника. Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Грицай Леонід Кіндратович (14.4.1912, Дніпропетров. обл. – трав. 1942, Харків. обл.). Пед. керівник. Зак. Нікопольськ. пед. тех.-м (1931). У 1932-1935 учитель Нікопольськ. дитяч. будинку. Кашкарськ. НСШ. У 1935-1938 учитель СШ № № 9, 16. У 1938-1941 голова міськкому профспілки учителів. Ударник соцбудівництва (1939). Грамоти наркому освіти України (1940). Уч. ВВВ з лип. 1941. Пропав безвісти у Харківськ. оточенні.

Грицай Олексій Леонідович (10.4.1941, Дніпропетров. обл.). Науковець. Зак. КГРІ (1963). Вихованець СШ № 8. У 1963-1965 ст. інж. Всесоюз. ін-ту кольорових металів. У 1965-1992 ст. наук. співробітник Гірнич. ін-ту Кольськ. філії АН СРСР. У 1992-1999 ст. наук. співробітник Геологіч. ін-ту, директор ВАТ "Пана" з розвідки рідкісних металів на Кольськ. півострові. З 1999 голов. спеціаліст ін-ту "Діпронікель" . Канд. тех. наук (1971). Брав актив. участь у розвідці корис. копалин на Кольськ. півострові. Автор 50 наук. праць з проблем геології.

Грицай Юрій Леонідович (18.11.1937, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1959). У 1959-1961 наук. співробітник КГРІ. Вивчав Яковлівське родовище КМА. У 1961-1972 ст. інж. НКГЗК. З 1972 зав. відділом речового складу руд. ін-ту "Механобрчормет". Канд. геол.-мінерал. наук (1970). Автор 52 праць із проблем речового складу руд. Відкрив і описав мінерал аксиніт (Крив бас). Уч. ВДНГ. Учасник розробки програми з алюмінію, золота України.

Грицаюк Віктор Петрович (19.10.1962, Кр. Ріг – 11.3.1982, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 14 (1980). В арм. з 1980. Воював в Афганістані. Загинув у бою. Похован. у Кр. Розі.

Грицевця, вулиця житломасиву РУ ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена у 30-х сім'ями гірників ШУ ім. Орджонікідзе. Розвитку набула і сформувалася у 50-60-х. До 1975 позначалася як 23 квартал. Довж. 580 м, ширина 10 м. Має 9 багатоповерхових будинків, де проживає 1355 чол. Вкрита асфальтом. Названа на честь двічі Героя Рад. Союзу Грицевця Сергія Івановича (19.7.1909, Гродненська обл. – 16.9.1939, Вітебська обл.). Легендарний льотчик-винищувач. В Іспанії і на Халхін-Голі мав 40 перемог. Загинув в авіакатастрофі. Обслуговує 82 в/з.

Грицевця вулиці сквер, закладен. у 70-х. Пл. 1,7 га. Багатий на зелені насадження. Обладнан. пішохідними доріжками, місцями для відпочинку, клумбами.

Грицевця С. І. меморіальна дошка, встановлена у 1975 на будинку № 3 одноймен. вулиці у Терн. р-ні. Напис вказує, чиїм ім'ям названа вулиця.

Гриценко Василь Іванович (21.7.1961). Діяч культури. Зак. муз-пед. ін-т ім. Гнєсіних (1985). У 1980-1984 працював у Дніпропетров. театрі опери, оперн. студії Моск. консерваторії, Большому театрі. З 1986 викладач у Криворізьк. музуч-щі. Лауреат конкурсів. Створив ансамбль валторністів. Бере участь у концерт. діяльності.

Гриценко Віктор Васильович (7.3.1946, Дніпропетров. обл.). Член СПУ України (1997). Зак. Дніпропетров. ун-т (1977). У 1977-1980 працював учителем. У 1980-1992 кор., зав. відділом, редактор райгазети "Сільський трудівник". З 1992 викладач Жовт. ліцею. Друкувався з 70-х. Делегат з'їздів СЖУ, член правління СЖУ (1990). Твори "Літопис любові" (1990), "50 закоханих" (1992), "Тіні Іскаріота" (1994), "Двадцятий вік" (1997), "Камінь і слово" (1999), "Криворізька хрестоматія" (1999) та ін.

Гриценко Леонід Максимович (8.6.1925, Криворіжжя). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1951). Вихованець Лозуватськ. СШ. Уч. ВВВ з лют. 1944. У 1951-1970 інж., нач. шахти, заст. директора ГЗК. Будував Лебединськ. ГЗК і Курськ. гірнич. підприємства. У 1972-1986 заст. директора НДІ Курськ. магніт. аномалії. Канд. тех. наук (1972). Автор 40 наук. праць, володар 8 автор. свідоцтв. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Гриценко Максим Михайлович (8.8.1894, Лозуватка – 19.7.1974, там же). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уч. 1-ї світ війни у скл. Балаклавської арт. бригади берегової оборони. Уч. гром. війни. На початку 30-х один із засновників кол-пу ім. Ворошилова. Ініціатор висадження лісосмуг у Лозуватському кущі. Працював комірником та агрономом-садівником. Стояв біля витоків Чкалівської сільради.

Гриценко Микола Васильович (30.12.1923, Чернігів. обл. – трав. 1974, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1953). Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. 59 КД 1 КА. У 1946-1948 обліковець млина. У 1953-1955 нач. дільниці ш. "Комунар". У 1956-1957 нач. ш. "Саксагань", у 1958-1965 секретар парткому, у 1965-1967 голов. інж. РУ ім. Дзержинського. У 1967-1973 голов. інж. тр-ту "Дзержинськруда". У 1973-1974 нач. техвідділу РУ ім. Дзержинського. Умілий організатор видобутку руди. Активно впроваджував нову техніку. Нагородж. орд.
Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани" (2).

Гриценко Михайло Іларіонович (12.11.1906, Полтав. обл. – 21.11.1980, Краснодар. кр.). Герой Рад. Союзу (24.3.1945). Зак. Вищу офіцер. арт. школу (1943). В арм. з 1928. Уч. ВВВ з червня 1941. Під час визволення Криворіжжя ком-р 109 артполку 7 мех. корп. Уміло керував діями артилеристів у боях за Недайводу, Новолозуватку, Гейківку. В арм. до 1954, підполковник. Проживав в Армавірі. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Гриценко Ніна Іларіонівна (1.5.1941, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. гірничо-механіч. тех.-м (1977). З 1963 свердлувальниця, розмітниця, інж. з нормування праці, майстер механоскладального цеху КЦРЗ. Новатор виробництва. Наставник. Автор 8 рацпропозицій. Плани перевиконує на 110-120%. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Грицики (Capsella), рід однорічних трав'янистих рослин родини хрестоцвітих. **Г.звичайні** – рослина вис. 10-50 см. Нижні листки, що утворюють розетку, видовженоланцетні, перистороздільні. Квітки білі. Стручечки стиснуті з боків, трикутно-оберненосерцевидні. Цвіте IV-IX. Широко розповсюдж. бур'ян на полях, городах, біля шляхів, поблизу житла. Р.лікарська, має кровоспинні властивості.

Грицина Олексій Єгорович (5.3.1935, Ставропілля). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1963). З 1954 працював на шахті у Перм. обл. У 1957-1962 бурильник, майстер ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. У 1962-1969 ст. інж., нач. економ. відділу НДГРІ. З 1969 кер. групи, спеціаліст, нач. відділу, у 1987-1997 директор ін-ту "Механобрчормет". З жовт. 1997 заст. директора ін-ту "Кривбаспроект". Канд. економ. наук (1984). Чл.-кор. АГНУ. Автор 35 праць з питань економіки рудопідготовки. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Грицишин Олексій Миколайович (31.3.1961, Кр. Ріг). Співак і композитор. Зак. Криворізьк. педін-т (1985). З 1988 керівник вокального ансамблю, директор ПК ПівдГЗК. З 1992 худ. керівник дитячого центру творчості Довг. р-ну. Лауреат фестивалів "Червона рута" (1989-1991), "Марія" (1993), "Романси Славутича" (1998), уч. хіт-парадів "12 мінус 2". Автор більше 50 пісень.

Гриша Анатолій Вікторович (25.7.1928, Кр. Ріг – 5.11.1995, там же). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1957). У 1948-1951 майстер ВКБ ШУ ім. 1-го Травня. З серп. 1957 майстер БУ "Промбуд", нач. відділу БУ "Промбуд-2", ст. виконроб, голов. інж., нач. БУ "Агробуд-2", нач. тех. відділу, секретар парткому, у 1971-1988 керуючий тр-том "Криворіжаглобуд". Один із видатних організаторів промбудівництва. Уч. ВДНГ. Прем. Ради Міністрів СРСР (1983). Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Гриша Іван Петрович (1877, Харківська обл. – 3.5.1957, Кр. Ріг). Зв'язківець. Освіта середня. Стояв біля витоків ст. Довгинцеве. Перший поштовий працівник на станції.

Гриша Микола Якович (11.6.1947, Челябінська обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Харків. юр. ін-т (1982). У 1963-1973 працював токарем, слюсарем на бурових Кривбасу. В органах МВС з 1973. Інспектор, заст. ком-ра батальйону. У 1990-1994 нач. Жовт. РВВС. Має 22 заохочення. Підполковник міліції.

Гриша Олександр Іванович (10.2.1909, Кр. Ріг - ?). Редактор. Освіта вища. У 1925-1930 кочегар, пом. машиніста депо ст. Довгинцеве. У 1935-1939 заст. редактора газ. "Червоний гірник". Чл. спілки пролетарських письменників, літгрупи "ЧГ". Автор повісті "На коліях" – про життя залізничників ст. Довгинцеве. У 1939-1941 секретар Сталінськ. обкому КП(б)У. У 1943-1953 голова Дніпродзерж. міськвиконкому. У 1953-1956 голова Житомирськ. міськвиконкому. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Грищенко Григорій Васильович (28.8.1947, Кр. Ріг). Священнослужитель. Перший настоятель храму Св. Миколи Угодника в Інгульці. Служив тут у 1992-1995. Від Великодня 1995 служить у церкві Різдва Божої Матері у Ц.-Міськ. р-ні. Один із реформаторів укр. православної церкви. Багато зробив для збереження православних цінностей та захисту православної віри.

Грищенко Костянтин Кузьмич (17.10.1908 - ?, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Служив в армії. Уч. ВВВ. Виявив мужність у боях. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Грищенко Костянтин Кузьмич (17.05.1908, Кр. Ріг – 13.2.1990, там же). Почес. залізничник. Освіта середня. З початку 20-х працював на залізниці ст. Довгинцеве. Машиніст паровоза. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Новатор виробництва. Вивіз з Кр. Рогу 1 з останніх ешелонів (серп. 1941). У 1941 – 1944 працював на схід. залізницях. Уч. відбудови залізнич. госп-ва Кр. Рогу. Ударник призивів на залізниці. Машиніст-наставник. Представник династії криворізьк. залізничників. До початку 60-х

працював пом. нач. по кадрах ст. Кр. Ріг. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Грищено Степан Кузьмич (1903, Кр. Ріг – кінець 70-х, Новосибірськ). Почес. залізничник. Освіта вища. Представник династії криворізьк. залізничників. Уч. рев. подій 1917 на ст. Довгинцеве, уч. гром. війни. З початку 20-х працював у депо ст. Довгинцеве, машиніст паровоза. Згодом займав керівні посади. З 1931 нач. провоз. бригади, майстер, нач. відділка Сибірськ. залізниці. Ударник перших п'ятирічок. Під час ВВВ заст. нач. Сибірськ. залізниці. У 50-60-х нач. Сибірськ. залізниці. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Грищенко Яків Тимофійович (28.4.1920, Кемеровська обл.). Почес. громадянин с. Чкаловка (1990). Зак. Військ. арт. акад. ім. Дзержинського. Уч. ВВВ з серп. 1941. Під час боїв на Криворіжжі ком-р батареї 52-го окрем. артдивізіону 24 СД. Уміло підтримував війська у боях за Лозуватку, Чкаловку, Родіонівку. В арм. до 1974, полковник. Працював у Центр. НДІ будконструкцій. Нагородж. орд. О.Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки (4).

Грищук Іван Якович (1902 – серп. 1979, Дніпропетровськ). Гірнич. керівник. Зак. Сибір. технологіч. ін-т (1928). Працював в ін-ті "Уралдіпроруда". У 1947-1971 директор ін-ту "Південдіпроруда". Брав участь у проектуванні ПівдГЗК, ПівнГЗК, НКГЗК. Держ. прем. СРСР. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Гріга, вулиця розташована у житломасиві Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 40-х. До 1975 мала назву вулиця 3-я Північна. Довж. 170 м, ширина 7 м. Має 18 приват. будинків, де проживає 88 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь норвезьк. композитора Гріга Едварда Гагеруна (15.6.1843, Берген – 4.9.1907, там же). Основоположник національної музичної школи. Зак. Лейпцизьку консерваторію. Твори концерт для фортепіано з оркестром, вокальні цикли, камерні ансамблі, музика до драми Г. Ібсена "Пер Гюнт" (1874). Обслуговує 72 в/з.

Грідін Олексій Костянтинович (1942, Приморськ. кр.). Почес. гірник. У 1957-1966 рибалка у Краснодар. кр. З 1966 бригадир прохідників тр-ту "Кривбасшахтопроходка". План виконував на 113,4%. Автор 15 рацпропозицій. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 2, 3 ст.

"Грізний", бронепоїзд групи військ П.Ю. Дибенка діяв на Криворіжжі у трав. 1919 під час боїв з формуванням отамана Григор'єва. Курсував поміж ст. Довгинцеве і ст. П'ятихатки, де влучним вогнем розгромив загін Григор'єва.

Гріненко Олександр Іванович (15.9.1954, Кр. Ріг). Ген.-майор. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1983), Акад. оборони України (1998). Вихованець СШ № 85. В арм. з 1971. У 1975-1980 ком-р взводу, роти, нач. штабу батальйону. У 1982-1992 нач. штабу полку, ст. офіцер штабу Далекосхід. ВО. У 1992-1997 нач. відділу, нач. управління Генштабу Збройних сил України. У 1997 пройшов курс Гарвардського ун-ту (США) за програмою національної безпеки держави. Канд. військ. наук (2001). Автор наук. праць із проблем обороноздатності.

Грінченко Борис Дмитрович (Василь Чайченко) (9.12.1863, Харків. обл. – 6.5.1910, Київ). Археолог, письменник, мандрівник. Зак. Харків. ун-т. У 1886-1887 здійснив подорож півн. р-нами Криворіжжя, про що написав статтю "Деякі залишки старовини на Херсонщині". Збирав історич. відомості про села Веселі Терни, Недайводу, Ганнівку, легенди краю. Автор повістей "Сонячний промінь" (1890), "На розпутті" (1891), "Під тихими вербами" (1901). Склав "Словник української мови", 3 томи "Етнографічних матеріалів".

Грінька Л. І. (засл. металург України) (1989), трудова діяльність пов'язана з ком-том "Криворіжсталь". Працював оператором прокат. стану. Ударник п'ятирічок, ударник змагань. Біографіч. даних не виявлено.

“Гріти покійника”, звичай передачі померлому земного тепла. Після поховання на могилі палили вогнище з залишків дерева від виготовлення домовини та хреста. Пізніше в один із вечорів на Святки або в осінній поминальний день (2 листопада) жарко топили піч у хаті. Побутував у давнину на Криворіжжі.

Гріх, одна з основних морально-етичних категорій, що означає порушення волі Бога.

Грозненська, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 560 м, ширина 9 м. Має 130 приват. будинків, де проживає 276 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Грозний – столиці Чечні (Росія). Обслуговує 23 в/з.

Грозова, вулиця розташована у житломасиві КРЕС (Робочий) Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 400 м, ширина 7 м. Має 26 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 13 в/з.

Гром Євген Миколайович (8.5.1936, Гомельська обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1959). У 1959-1971 слюсар, голов. механік шахти. У 1971-1989 голов. механік РУ ім. Дзержинського. У 1989-1999 нач. відділу обладнання РУ ім. ХХ партз’їзду / “Суха Балка”. Керував випробуванням і впровадженням передових технологій, процесом сухої сепарації. Вперше застосував шахтні насоси великої потужності. Винахідник. Золоті (2), сріб., бронз. медалі ВДНГ. Нагородж. орд. Дружби народів, знак. “Шахтарська слава” 2, 3 ст.

Гром Людмила Василівна (18.4.1937). Діяч культури. Зак. Криворізьк. педін-т (1959). У 1963-1994 викладач класу фортепіано музшколи № 3. Автор метод. розробок з питань організації метод. роботи викладачів по класу фортепіано в музшколах України. Виховала 60 проф. музикантів, 21 лауреата міжнарод., всесоюз. і всеукр. конкурсів.

Громада, 1. Гора чи велика купа чогось. **2.** Споруда великих розмірів. **3.** Схід людей разом. **4.** Жителі населеного пункту. **5.** Партія в Україні з кінця ХХ ст.

“Громада”, газета заснована міською організацією “Громада” у червні 1998. Мала громадсько-політич. спрямування. Виходила 2 рази на місяць тиражем 1 тис. екз.

“Громада”, політичної партії міська організація зареєстрована у лист. 1997. Мала 1,2 тис. членів.

Громадський комітет захисту революції, діяв у Кр. Розі у берез.-лист. 1917. Об’єднував прихильників Тимчасового уряду. Члени підтримали Корніловський заколот, виступали за розбудову буржуазної влади. Ліквідован. під час рев. подій лист. 1917.

Громадські організації та об’єднання, Кр. Рогу мають дванадцять напрямків діяльності. У Кр. Розі зареєстровано 93 міських, 35 районних, 87 первинних, загальною кількістю 215. Серед них Г.о. ветеранів ВВВ та їх соціального захисту 6 міських, 7 районних, 4 первинних, загальною кількістю 17; Г.о. ветеранів Афганістану і воєнних конфліктів в інших країнах 1 міська, 6 районних, загалом 7; Г.о. інвалідів та їх соціального захисту 5 міських, 8 районних, 1 первинна, загалом 14; Г.о. захисту Батьківщини і прав людини 17 міських, 2 районних, 8 первинних загалом 27; Г.о. жінок 6 міських, 1 районна загалом 7; національні Г.о. 8 міських; Г.о. промисловців і підприємців 14 міських, 3 районних, 12 первинних, загалом 29; освітні Г.о. 2 міських, 3 первинні; Г.о. екологічного спрямування 8 міських, 7 районних, 10 первинних, загалом 25; дитячо-юнацькі Г.о. 7 міських, 1 районна, 4 первинних, загалом 12; культурно-творчі Г.о. 6 міських, 4 первинних; спортивні Г.о. 13 міських, 41 первинних, загалом 54.

Громадянська війна, на Криворіжжі тривала з початку 1918. У подіях були задіяні більшовицькі, національно-демократичні, монархічні, ліберально-демократичні, анархічні течії, іноземні військ. формування. Період характеризувався зміною влади, терором і репресіями, повстаннями і заколотами. Початок поклав збройний виступ більшовиків проти Центр. Ради 9 (22) 1.1918. Збройні загони під керівництвом ревкому діяли за загальним планом і мали за мету заволодіння рудниками, роззброєння гайдамацьких куренів у Кр. Розі. У центрі подій опинилися Гданцівськ. чавуноливарний з-д, ст. Довгинцеве, Донецьк. і Дубовобалківськ. рудники. Загони робітників роззброїли. Повсталі захопили приміщення Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів,

влада перейшла до рук Військово-революційного штабу. Відбулися перевибори міськради, ліквідовувалися волосні управління, земські управи, почалася конфіскація майна заможних верств населення. Діяли міліція, народ. суд, ревтрибунал, продзагони. Кр. Ріг увійшов до скл. Донецько-Криворізьк. республіки. У берез. 1918 сформован. 1-й Криворізьк. рев. полк, який вів бойові дії проти австро-нім. військ. З берез. 1918 владу у Кр. Розі захопили німці. Більшовики частково залишили басейн, частково пішли у підпілля. Більшу частину залізнич. парку евакуювали у Москву і Поволжя. Австро-нім. окупація тривала до 15 лист. 1918. Характеризувалася терором і репресіями, землі поверталися поміщикам. У груд. 1918 боротьба за владу тривала поміж більшовиками і прихильниками Директорії. Перші спиралися на діяльність профспілки "Горнотруд". 15.11.1918 загони гірників роззброїли формування, які стояли на боці Директорії і відновили радянську владу, однак петлюрівські війська накопичили сили і вибили більшовиків з території Криворіжжя. Тривала підпільна і партизанська боротьба. У лют. 1919 Криворізьк. ревком очолив повстання і до 18 лют. 1919 за підтримкою 2-ї Укр. дивізії вибив петлюрівські війська з території Криворіжжя. 26 лют. відбувся 1-й з'їзд Рад Криворіжжя, який відновив рад. владу. Діяла комісія обстеження рудників, виходила газ. "Известия". У трав. 1919 Кр. Ріг захопили загони Григор'єва. Вбивства і терор тривали до 11 трав. Опір заколотникам чинив 1-й Криворізьк. комуністич. полк. 23 трав. Криворіжжя повністю звільнили від григор'євців. У кінці трав. – червня 1919 у Кр. Розі діяла рад. влада. 9 червня 1919 Кр. Ріг захопили війська Денікіна. Рад. війська відійшли на Херсон і Миколаїв, де приєдналися до Півд. групи військ. Перші 2 тижні денікінці піддали тортурам 500 чол. Відновлювалися дореволюційні порядки, діяли каральні загони, контррозвідка. З осені активізувалася партизанська боротьба. У кінці жовт. 1919 партизанські загони захопили Кр. Ріг, утримали місто до 20 груд. Денікінці розстріляли 100 чол. на ст. Довгинцеве. 17 січ. 1920 45 СД за підтримкою повстанців остаточно визволили Кр. Ріг і встановили рад. владу. Промисловість Криворіжжя повністю зруйнована, не працювало жодного рудника. З 24 тис. гірників (1915) залишилося більше 1 тис. 1920-1921 характеризувалися організацією боротьби з Врангелем, збройними формуваннями антирадянськ. орієнтації.

Громов Віктор Олексійович (3.2.1965, Донецька обл.). Майстер спорту. Футболіст. Півзахисник. Грав за ком-ди "Шахтар" (Донецьк), "Шахтар" (Павлоград), "Металург" (Запоріжжя). У "Кривбасі" у 1992-1997. Провів 150 ігор, забив 18 голів. Рекордсмен клубу за кількістю провед. матчів у вищій лізі.

Громов Іван Іванович (21.7.1917, Казахстан). Герой Рад. Союзу (24.3.1945). Ген.-лейтенант. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1949), Військ. акад. Генштабу (1956). В арм. з 1937. Уч. ВВВ з лют. 1943. Під час боїв за Кр. Ріг нач. штабу 3 гв. ПДП 1 гв. ПДД. Уміло керував підрозділами, відзначився у боях за Недайводу. В арм. до 1975. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Суворова 3 ст., Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Громов (справж. **Шмеркін) Самуїл Абрамович** (9.9.1892, Кр. Ріг – 1957). Уч. рев. подій. Освіта середня. З 1904 наймитував. Уч. 1-ї світ. війни. Втік з німецьк. полону. У 1917 формував загони Червоної гвардії в Інгульці. З 1920 служив в органах ВЧК. У 1921-1938 на оператив. роботі в Харкові, Житомирі, Москві. У 1938 піддавався репресіям. Почес. чекіст. З 1947 полковник у відставці. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Громов Семен Павлович (1902, Тверська обл.). Військ. діяч. Зак. Вищі військ. курси (1939). В арм. з 1932. Уч. ВВВ з верес. 1941. Під час боїв за Кр. Ріг нач. політвідділу 353 СД. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки. Доля невідома.

Громова, вулиця розташована у житломасиві Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 40-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Громова. Довж. 534 м, ширина 7 м. Має 7 приват. будинків, де проживає 29 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу Громова Михайла Михайловича

(24.2.1899, Твер – 22.1.1985, Москва). Ген.-полковник авіації (1944), засл. льотчик СРСР (1934). Учасник перших далеких безпосадочних рекордних перельотів (1934, 1937). У ВВВ командував повітряних армій. Обслуговує 72 в/з.

Громовик (Onosma), рід трав'янистих рослин або півкущів родини шорстколистих. **Г. великощетинистий** – дворічна рослина, що в перший рік життя утворює розетку лінійних листків, а на другий – квітконосне стебло вис. 30-60 см. Вся рослина вкрита жорсткими і крихкими щетинками. Квітки жовтувато-білі, трубчасто-булавовидні, зібрані багатоквітковими завійками. Цвіте VI-VIII. Зустрічається часто по балках в півд. частині Кривбасу, особливо на вапнякових відслоненнях.

Громовідвід, висока щогла над будинком, на якій було встановлено грозовий розрядник.

Громової, вулиця у мкрн. ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася у 1966 у зв'язку із розвитком ПівдГЗК. До груд. 1975 носила назву вулиця Дружби. Довж. 1,8 тис. м. Має 8 2-поверх. будинків тр-ту "Криворіжаглобуд", приват. сектор. Названа на честь Героя Рад. Союзу, підпільниці Громової Уляни Матвіївни (3.1.1924, Луганська обл. – 16.1.1943, Краснодон). Чл. штабу "Молодої гвардії". Мужньо винесла тортури в гестапо. Нагородж. орд. Леніна. Обслуговує 34 в/з.

Гроно, ягоди калини, горобини, винограду у сільському Криворіжжі.

Гротеволя, вулиця в Інгульці. Забудова почалася у 1962 у зв'язку з будівництвом ІнГЗК. До груд. 1975 носила назву вулиця Калініна. Довж. 900 м. Має 36 приват. і 6 держ. будинків. Названа на честь німецьк. держ. діяча Гротеволя Отто (11.3.1894 – 21.9.1964). Актив. борець з фашизмом. У 1949-1964 прем'єр-міністр НДР. Обслуговує 68 в/з.

Грохот (тех.), установка на механіч. сортуванні сипучих матеріалів за крупністю фракцій шляхом пересіювання їх через колосники або решітки. Застосовується на аглофабриках Кривбасу для сортування руди, щебеню, зневоднення сировини. Кілька типів розробили криворізькі науковці під керівництвом проф. О.Д. Учителя.

Грош, дві копійки, мідна монета перебувала в обігу на Криворіжжі у давні часи.

Грошові знаки, представники грошей, прийняті до обігу. В якості Г.з. виступають банківські, казначейські банкноти, розмінні монети. У Кр. Розі в обігу перебували криворізькі монети (20-30-ті) та паперові сурогатні гроші (для внутрішньогосподарських розрахунків).

Груба, кімнатна піч або лежанка на печі, димохід. У багатіїв Криворіжжя обладувалася кахлем, у бідняків – мазана з глини і глею.

Грубі корми, об'ємисті корми, що утримують у сухій речовині до 19% кліт. Належить сіно, полова, солома, стебла кукурудзи. Коефіцієнт перетравності 25-65%. Використовують на фермах і приват. господарствах Криворіжжя.

Грубський Олексій Семенович (1912 – кінець 80-х, Кр. Ріг). Відом. шахіст. Освіта вища. У шахи грав з 1928. Один із засновників шахового клубу у Кр. Розі. Уч. ВВВ. Працював заст. голови міськвиконкому. У 70-х очолював шахову федерацію Кр. Рогу. Уч. та організатор турнірів і змагань. Зібрав цікавий матеріал з історії шахів на Криворіжжі.

Груднева, вулиця розташована у житломасиві Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 40-х. До 1975 мала назву майдан Камчатський. Довж. 534 м, ширина 9 м. Має 42 держ. будинки. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 45 в/з.

Грудниця (Crintaria), рід багаторічних трав'янистих рослин родини айстрових. Рослина з прямостоячим, густо утисненими стеблами. Кошики дрібні, вузько циліндричні, багатоквіткові у щитковидному суцвітті. Квітки жовті. **Г.волохата** – сірувата шерстистоповстиста вис. 15-40 см, широко розповсюджена по балках на степових еродованих схилах. Г. звичайна, гола зелена вис. 40-60 см, зустрічається значно рідше на більш зволожених схилах Криворіжжя.

Груздили, деталь кінської упряжі, збруї у давні часи на Криворіжжі.

Грузин Марія Федорівна (1931, Дніпропетров. обл. - ?). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1947-1960 працювала у кол-пі ім. Мічуріна. У 1960-1966 доярка рад-

пу “Красіне”. Майстер високих надоїв. Ударниця п’ятирічок, переможець змагань, наставниця. Бронз. медаль ВДНГ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2).

Грузинська, вулиця житломасиву Степанівка у Веселих Тернах Терн. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула і сформувалася у 50-60-х. Довж. 2,7 тис. м. Має 30 приват. будинків, де проживає 107 чол. Вкрита відсівом. Названа на честь Грузії. Обслуговує 90 в/з.

Грузинський Михайло Гаврилович (верес. 1895, Кр. Ріг). Уч. рев. руху. Зак. Довг. 2-класну школу (1912). У 1913-1915 слюсар депо ст. Довгинцеве. Уч. 1-ї світ. війни у скл. 40 СП. У 1919 партизан у тилу “білих”. У 1920-1922 голова Довг. волвиконкому. У 1923-1924 секретар парткому ст. Довгинцеве, чл. комісії окружкому. У 1924-1957 нач. відділу “Головшляхтранс” України, директор залізнич. тех.-му, ст. інж. Півд. залізниці.

Грузьківський будинок культури, відкрит. у 1968. Пл. 300 кв. м. Має зал на 350 місць, 6 приміщень для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 4 творчі колективи, які відвідує 30 чол. Середньорічне відвідування 3,5 тис. чол. Працює 2 чол. Обслуговує населення у 3,2 тис. чол. Культурний центр жителів с. Грузьке, місце проведення урочистостей, фестивалів, оглядів, конкурсів. Оточен. сквером з місцями відпочинку.

Грузька, балка розташована з півд.-захід. на півд.-схід від сс. Грузька-Григорівка, Новолозуватка, Грузьке, Тернівка Криворізьк. р-ну. Довж. 15 км. Схід. схили пологі, заселені людьми, захід. круті. Має 50 видів дерев і чагарників, 100 видів трав і рослин. Досліджувалася юннатами Грузької школи під керівництвом Є. Л. Шевченко. Місце запеклих боїв у лют.-берез. 1944. Виявлено 50 підземних джерел. Під впливом змін у земній корі має тенденцію на поглиблення.

Грузька неповна середня школа, веде історію від початкової школи, відкритої у 1912 у с. Грузьке. Рішення прийняте громадою села у 1907. З кожної хати збиралося по 3 крб., які пішли на придбання матеріалів і будівництво. Будували наймані майстри з Росії. Мала вигляд довгої хати. Викладалися рос. мова, арифметика, закон Божий, особлива увага приділялася каліграфії. Існувала до початку гром. війни. Навчалося до 50 дітей, працювало 3 учителі. У 1927 за ініціативою І.М. Копе організована семирічка. Зруйнована за часів окупації у 1941-1944. Відновлена у пристосованому приміщенні восени 1944. Відвідували діти з сіл Грузьке, Анастасіївка, Новоганнівка, хутора Грузького. У 1971 приміщення відремонтоване. У 1975 закрита. Відновила діяльність у верес. 1984 у приміщенні кол. гуртожитку. Пл. 1,4 тис. кв. м. Відвідують діти сіл Грузьке, Новолозуватка, Тернівка. У 8 класах навчається 122 чол., працює 12 учителів. Серед кращих педагогів К. Г. Мельниченко, І.Т. Мельниченко, Т.Г. Левинець, Г.І. Лихман, С.І. Лихман, Л. П. Харченко, Є. Л. Шевченко, Н.М. Штилюк, В.Д. Шпаковський. Серед випускників Герой Рад. Союзу В.Ю. Шкапенко, полковник Івлев. Діють краєзнавчий куточок, майстерня, дослід. ділянка у 0,5 га, хор, танц. гурток, турист. секція. Директори з 1984 П.В. Коваль, Л.П. Харченко, Л.Ю. Поліщук.

Грузька сільрада, створена у 1993 з центром у с. Грузьке. Знаходиться у захід. частині р-ну. Підпорядковані села Грузьке, Анастасіївка, Новолозуватка, Тернівка. Населення 1,4 тис. чол. Угіддя птахорадгоспу “Новолозуватський”.

Грузька-Григорівка, село розташоване за 15 км на захід від центру Чкалівської сільради. Виходить на берег р. Ігнулець. Рельєф хвилястий. Виникло у 80-х XIX ст. Являло невеликий хутір. Жителі займалися землеробством, брало актив. участь у рев. подіях 1905, 1917. У 20-х існувала комуна. Постраждало під час війни. Відбудова тривала до початку 50-х. Має вулицю, 31 двір, де проживає 26 чол.

Грузьке, села братська могила радянських воїнів-визволителів і пам’ятник односельчанам, які загинули у боях часів ВВВ, закладен. у трав. 1977. Скульптура із залізобетону висотою 3,8 м.

Грузьке, село, центр одноймен. сільради знаходиться за 22 км на захід від центру Кр. Рогу, на межі з Кіровоград. обл. До 1993 перебувало у підпорядкуванні Лозуватськ. сільради. Засноване приблизно у 1870 на землях поміщика Тищенка наймитами, які пасли

у цих степах худобу. Жили у куренях. Випас тривав по 5 років, лише потім воли вважалися відгодованими і здатними до перевезення вантажу. Поступово будували типові укр. хати з глини та очерету. Назва пішла від бездоріжжя, яке утворювалося під час дощів та снігів. У 1987 мало 223 двори, проживало 508 чол., у 2000 –200 дворів, 515 жителів. Діють школа, клуб, медпункт, 2 магазини, бібліотека.

Грузькі кладовища, розташовані: **1.** На захід. околиці. Закладен. у середині XIX ст. Діяло до 50-х. Пл. 1 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома. **2.** На захід. околиці. Закладене у 50-х. Пл. 1 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Грузьківська початкова школа, організована у 1924 у с. Грузькому. Розташовувалася у пристосованому приміщенні. Навчалося до 30-40 чол. Серед учителів П. Р. Галка, В. І. Тимофєєва. Закрита на межі 50-60-х.

Грузьківське родовище будівельних пісків, розташоване на захід. околиці с. Грузьке. Запаси значні. Придатні для використання в будівництві.

Грузьківський сільський клуб, відкрит. у 1935 у с. Грузьке Лозуватськ. сільради. Розташовувався у пристосованому приміщенні. Місцеві аматори ставили спектаклі, демонструвалися кінофільми. Ліквідован. у 1964.

Грузьківські ставки, закладені на початку XX ст. на території рад-пу "Інгулецький". Пл.. 5,6 і 5,3 га, водні запаси 112 і 110 тис. куб. м. Зариблені. Місце відпочинку місцевих жителів.

"Грузька-Григорівка-друга", поселення епохи бронзи. Розташоване на півден. мисі півострова поблизу с. Новолозуватка і за 0,35 км на північ. захід від північ. околиці села Грузька-Григорівка. Затоплене. Залишки знайдені у смузі прибою. Виявлені залишки кераміки, які передані міськ. музею. Пам'ятка XII-IX ст. до н.е. Виявлене археологом О.О. Мельником у 1983.

"Грузька-Григорівка-перша", поселення епохи пізньої бронзи розташоване на пологій терасі лівого берега Карачунівськ. водоймища і за 50 м на північ від села. Площа 120 м х 30 м. Зафіксовані сліди кам'яної кладки. Виявлені кераміка, точильне каміння. Пам'ятка XII-IX ст. до н.е. Розкопки не проводилися. Знахідки в міськ. музеї. Виявив і оглянув археолог О.О. Мельник у 1983.

Грузька-Григорівки, села кургани розташовані: **1.** За 0,5 км на північ. захід від села, на найвищій відзначці півострова біля с. Новолозуватка. Висота 2,5 м, діаметр 30 м. Біля підошви брили граніту і гнейсу. **2.** На поймі лівого берега Карачунівськ. водоймища і за 0,75 м від півден. околиці села група з 2-х насипів. Домінуючий висотою 1,6 м, діаметром 30 м, підмивається водою. 2-й висотою 1,3 м, діаметром 33 м. Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1983.

Грузько-Григорівське кладовище, розташоване на схід. околиці с. Грузька-Григорівка. Закладене з часів виникнення села. Пл. 1 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Груна, вид тихої кінської рисі. Криворізьке прислів'я: "Грунню від смерті не втечеш".

Груні Романової, вулиця знаходиться в мкрн. ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Забудова тривала у 1959-1963. До 1964 мала назву вулиця 2-га Таганська. Довж. 841 м. Має 14 5-4-поверх. будинків ЖКВ тр-ту "Криворіжаглобуд", НКГЗК. Розташована школа-інтернат № 3. Меморіал. дошка (1964). Названа на честь підпільниці А.Ю.Романової. Обслуговує 54 в/з.

Груні Романової меморіальна дошка, встановлена на будинку № 1 по вул. Груні Романової в Інгулецьк. р-ні у 1964. Напис на граніті вказує, чиє ім'я носить вулиця. Вибит. мідний барельєф героїні-підпільниці.

Грунт, придатний для життя рослин верхній шар земної кори, що утворився під впливом природних факторів (клімат, рослинні й тваринні організми, рельєф місцевості, геологічний вік території) та діяльності людини на грунтотворній материнській породі; основний засіб виробництва в сільському господарстві. Наукове поняття про Г. як самостійне природне тіло, що безперервно змінюється і про грунтотвірний процес розроблено в останній чверті XIX ст. Г. розрізняють за походженням, механічним та

хімічним складом, агровиробничими властивостями. Для зручності вивчення і картографування Г. класифікують. В Україні – 13 основних типів грунтів, зокрема, дерново-підзолисті, чорноземи та ін. Г. змінюються під впливом меліорації (осушення земель, зрошення тощо).

Грунти Криворіжжя, представлені чорноземами. Серед них розвинуті – звичайні малогумусні та звичайні середньогумусні. Вони мають ярусну будову. Верхній акумулятивний горизонт найтемніший із найбільшим вмістом гумусу (3-6%), простежується до глибини 40 см, середній горизонт обіймає глибини 40-8 см, гумусність менша, колір бурий. Глибше залягає третій генетичний горизонт материнської породи. Грунтоутворюючою породою чорноземів звичайних є лісовидні суглинки, леси, рідше піски річкових терас. 67,5% від усієї площі регіону займають чорноземи звичайні. На широті с. Інгулець – смт. Широке простежуються чорноземи південні малопотужні малогумусні, що характеризуються зниженою гумусністю (3-4%) і потужністю гумусового горизонту до 25-30 см. На схилах крутизною понад 2^0 грунти змиваються талими і дощовими водами, тому на схилах різної крутизни сформувалися еродовані чорноземи у 5-10 см до повністю змитих на заплавах рік, днищах балок поширені лучно-чорноземні грунти. Вони потужні, глибокосолонцюваті і осолоділі. Утворюються внаслідок намивання грунтів із схилів вододілів або акумуляції річкових і балочних наносів. Поряд із лучно-чорноземними грунтами за умов доброго та надмірного грунтового зволоження зустрічаються лучні, лучно-болотні і болотні грунти. Останні тяжіють до річок і струмків. На єлювії (удрібнених продуктах руйнації) твердих гірських порід виникли дернові грунти: вапнякових порід – дерново-степові, кристалічних – дернові. У місцях відслонення материнських гірських порід грунти не сформовані. На забудованих територіях створені різнотипні техногенні грунти, а в місцях закладання відвалів, кар'єрів, шляхів грунти знищені або зняті на складування у відвалах. Грунтоутворюючі процеси відбуваються й на старих відвалах (віком 20-50 років), місцями сформувалися грунти до 5-8 см. На більшості території Кривбасу грунти зазнають хімічного та фізичного забруднення, на них вирощуються с/госп. рослини, що призвело до полегшення механічного складу, знищення гумусності на 1,5-2,5% та хімічного складу грунтів.

Грунтові води, безнапірні підземні води першого від поверхні землі постійного водоносного горизонту, що міститься на першому водотривкому шарі гірських порід. Г.в. – джерело водопостачання.

Ґрунтознавчі дослідження у Кривбасі, розпочаті у 20-30-х ХХ ст. і робіт, які були б присвячені безпосередньо регіону дуже мало. Інформація про ґрунтовий покрив Криворіжжя у регіональних роботах і грунтово-географічних картах України, авторами яких є В. І. Крокос, Н. Б. Вернандер, М. К. Крупський, С. С. Соболєв та ін. Ними у 1935 складено оглядову карту грунтів України. В 1939 складена ґрунтова карта України та степового Криму за редакцією А. М. Соколовського. В 1957-1961 здійснено докладне великомасштабне вивчення грунтів, яке виконувалося за єдиною програмою та методикою. У підсумку були складені детальні карти грунтів (в масштабі 1:10 000 та 1:12 000) кожного с/госп. підприємства (кол-пів і рад-пів). Такі карти до цих пір існують в сільськ. р-нах Кривбасу. У 50-х і пізніше невеличкі замітки про ґрунтовий покрив регіону зустрічаємо в роботах видатного дослідника природи краю, ботаніка – І.А. Добровольського. У 70-90-х вивчення грунтів здійснюють Є.Д. Ющук, Г.Г. Бень, М.Г. Сметана. Ними досліджуються водно-фізичні властивості грунтів, їх просторова організація, екоморфологічна будова ґрунтового покриву, складаються ґрунтознавчі карти окремих ділянок Криворіжжя. Є.Д. Ющуком у 1988 захищена, поки що, єдина дисертація, яка була присвячена грунтам Криворіжжя. Ґрунтознавчі дослідження на терені Кривбасу потребують значного поглиблення.

Група композиційного джаз-року, створена у 1987. До скл. входять 4 проф. музиканти. Лідер і керівник Ю.Зоря. У репертуарі джазова класика. Уч. фестивалів "Горизонти джазу", міжнарод. конкурсів. Виконуються твори Ю.Зорі.

Груша (Purus), рід листопадних дерев, рідше чагарників, родини розових. Висотою 5-30 м. Гілки звичайно колючі. Листки чергові, суцільні, округлі або яйцеподібні, цілокраї або пильчасті, зубчасті, городчасті. Квітки двостатеві, білі, рідше рожеві зібрані у щитки. Цвіте IV-V. Розмноження переважно насінням, у культурі – щепленням культурних сортів на **Г.звичайний** та **уссурійський**. Засухостійка, морозостійка до грунтів невибаглива. Г.звичайна - дерево до 20-30 м заввишки, у Захід. Європі, Туреччині, Півн. Ірані, у лісах Європейської частини СНД, росте поодиноко або невеликими групами у листяних лісах, на узліссях, вирубках. Родоначальниця багатьох сортів культурних груп. **Г.лохолиста** – дерево до 15 м заввишки з досить колючими гілками, молоді пагони і листки повстистоопушені.

Груша з 1789, росте на подвір'ї жителя Сакс. р-ну В. Ф. Харитонова. Вона оголошена пам'яткою природи місцевого значення (1990). Посаджена міщанином Герасимом Харитоновим. Тепер вул. Харцизька.

Грушева плодожерка (Carpocapsa pynivona), комаха родини листовійкових. Колір темно-сірий. Розмах крил 16-21 мм. На крильцях поперечні смушки. Гусінь біла. Дає одне покоління. Знищує плоди груш.

"Грушевка", акціонерне кам'яновугільне товариство створене у лип. 1902. Мало значний вплив на видобуток бурого вугілля на Криворіжжі. Існувало до початку гром. війни.

Грушовата, велика балка поблизу с. Іванівка. Впадає у р. Інгулець поблизу збагач. фаб-ки ПівдГЗК. Має чисельні відгалуження. Майже вся зруйнована відвалами і хвостосховищами ПівдГЗК, НКГЗК. Місцями збереглися окремі лощини верхів'я та гирла. Має 2 версії назви. Від імені першого поселенця і від диких груш, що тут росли.

Грушоватої, Великої і Малої Крокви балок шламосховище Новокриворізького гірничо-збагачувального комбінату, закладене у 1959. Розташоване на північ від ст. Відвальна. Пл. 356 га. Глибина 19 м. Відпрацьовувалася до червня 1971. Частково рекультивоване і забудоване. Запаси шламів 50 тис. куб. м.

Грюнфельдська німецька лютеранська кірха, відкрита у 1906 у с. Зелене Поле на кошти нім. громади села. Серед активістів будівництва Фроссе, Пепер, Вібе. Являла кам'яну споруду. Пропагувала католицьку віру. Мала до 300 прихожан. Служба відбувалася у святкові і вихідні дні. Існувала недільна католицька школа. Активно, зокрема, діяла під час австро-нім. окупації Криворіжжя у 1918. Офіційно закрита у середині 30-х. Приміщення використовувалося під склад. Згодом під клуб, у 90-х відкрита православна церква. Ліворуч поховані 14 солдат гітлерівськ. армії, які загинули у 1944.

Грюнфельдський механічний завод, побудован. німецькими колоністами у с. Грюнфельд (сучас. Зелене Поле) на початку XX ст. Мав ливарний, ковальський і механо-складальний цехи. Випускав одно- і парокінні плуги, парокінні сівалки, однокінні борони. Продукція користувалася великим попитом серед селян. Занепав з початком гром. війни.

"Грядущая смена", газета, орган Дніпропетров. обкому ЛКСМУ виходила у 1921-1927. Друкувала багато матеріалів про життя криворізької молоді. Мала корпункт у Кр. Розі.

Грястиця (Dactylis), рід багаторічних трав'янистих рослин родини злакових. **Г.збірна** (Г. звичайна) – рослина вис. 40-100 см. Суцвіття – однобічна волоть з довгими гілками і скупченими на їх кінцях густими пучками колосків. Цвіте V-VIII. Часто на луках, по днищах балок, по чагарниках, на газонах.

Грядкувата, балка в р-ні Веселих Тернів на правому березі р. Саксагань, в яку впадає у р-ні кол. Першотравневого РУ. Довж. 6,2 км. Представлена магістраллю і ніяких відрогів не має. Пл. водозбору 14 км. Домінуюча висота могила Рядова (150,3 м). У первісному стані залишилася середня частина за 3 км від початку. Звідси спостерігався наявний тимчасовий водостік із незначними промоїнами тальвегу при порівняно невисоких задернованих схилах від 2 до 5 м висотою. Нижче протікає постійний струмок, заболочене днище якого

характерне болотяною рослинністю. Схили стають ще більше похилими, гирло утворює невеликий віялоподібний конус виносу, на якому споруджено кілька будинків мкрн. Веселі Терни. Ще нижче балка губиться зовсім. Майже вся зруйнована кар'єром ПівнГЗК, проваллям Першотравневого РУ, забудовами. Назва походить від наявності колись великих грудків щільної землі.

Губаренко Валерій Степанович (14.11.1951, Грузія). Військ. діяч. Зак. Військ. акад. В арм. з 1969. Ком-р танк. взводу, роти, мотострілецьк. полку. Заст. ком-ра військ. з'єднання. Полковник (1995). З жовт. 1996 військ. комісар Дзерж. р-ну. Представник військ. династії. Бере участь у військ.-патріотичному вихованні.

Губаренко Федір Федорович (6.8.1950, Кр. Ріг). Майстер спорту. Автомотокросмен. Зак. Київ. ін-т народ. господарства (1989). 1967-1968 працював у газ. "Сільський трудівник". У 1968-1975 водій КХЗ, АТП-03102. У 1975-1980 у цеху вуглепідготовки КХЗ. З 1981 директор ресторану "Київ", нач. ВРП ім. Кірова, ДКТВК "Обрій". З 1965 в автомотоспорті. Чемпіон України (1973), чл. збірної області з мотокросу. Президент міськ. федерації техніч. видів спорту. Створив автомототрек "Спарта-Родео".

Губенко Іван Григорович (6.12.1979, Кр. Ріг). Художник. Навчається у Криворізьк. педун-ті. Працює у галузі станкового живопису. Уч. міських виставок (1998-2000). Серед робіт "Єрусалим", "Вечір" (1999) та ін.

Губернська земська виставка-аукціон тварин і птахів, проходила у Катеринославі 4-10.9.1911. Криворізьк. поміщик С. С. Деконський удостоєн. великої золотої медалі.

"Губернські негативи", стаття у газ. "Приднепровский край" (24.1.1900) розповідала про проблеми регіону, зокрема, Кр. Рогу. Мова йшла про спекуляцію земельними ділянками, де виявлено рудні поклади.

Губи М. В. трудовий почин, виник у 1935 на шахті ім. Орджонікідзе. Прохідник вперше у Кривбасі застосував глибокі шпури на проходці повстаючих виробок. Змінне завдання перевиконав на 769%. Мав багато послідовників.

Губинський Володимир Йосипович (1930, Іркутськ). Проф. (1978). Д.Т.Н. (1976). Зак. Іванов. енергетич. ін-т (1953). У 1953-1959 інж.-конструктор, нач. сектора проект. відділу, майстер блюмінга-1 з-ду "Криворіжсталь". Один із організаторів будівництва ПК металургів, перший його директор на громадських засадах. З 1960 викладач, доцент, з 1987 зав. кафедрою теплотехніки та екології металург. печей Дніпропетров. металург. ін-ту / Нац. металург. акад. України. Відом. спеціаліст у галузі теорії і конструювання високотемпературних теплових агрегатів. Очолює укр. наук. школу металург. теплотехніки. Розробив нові енергозберігаючі технології нагріву та охолодження металу. Почес. проф. Півн.-Схід. ун-ту, Анишанськ. ін-ту сталі (Китай). Прем. ім. Я.Мудрого за книгу "Теория пламенных печей". Підготував 17 докторів і канд. наук. Автор 240 наук. праць, 60 винаходів.

Губін Георгій Вікторович (1.8.1931, Волгоград. обл.). Акад. АГНУ (1993), проф. (1972), Д.Т.Н. (1970). Зак. Моск. ін-т сталі і сплавів (1954). У 1957-1979 ст. наук. співробітник, нач. лабораторії, заст. директора ін-ту "Механобрчормет". Вивчав проблеми залізист. кварцитів, технологію їх збагачення на ЦГЗК. Брав участь у проектуванні ІнГЗК, ПівнГЗК, Лебединського, Михайлівського ГЗК. Експерт РЕВ, ООН. З 1979 зав. кафедрою збагачення корис. копалин КГРІ/КТУ. Підготував 3 докт. тех. наук, 16 кандидатів. Збагатив технологію отримання заліз. концентратів із бідних руд, бере участь у створенні маловідходних технологій, зниження енерговитрат при видобутку корис. копалин. Уч. міжнарод. конференцій у США, Канаді, Франції та ін. Читав лекції в Гельсінському ун-ті. Чл. наук. ради КГРІ/КТУ, радник президента АГНУ. Чл. експертної ради ВАК України. Автор 300 наук. праць, 6 монографій, 70 автор. свідоцтв. Уч. ВДНГ СРСР, України.

Губський Данило Федорович (30.12.1914, Кіровоград. обл.). Засл. металург України (1963). Освіта середня. Уч. ВВВ. У 1951-1970 майстер, слюсар аглофаб-ки з-ду "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Один із кращих агломератників Кривбасу.

Губський Ілля Пимонович (2.8.1903, Криворіжжя – 15.2.1983). Пром. керівник. Зак. Харків. текстильн. ін-т (1937). У 1920-1924 голова комнезаму, секретар сільради на Криворіжжі. У 1924-1926 зав. фінвідділом Зеленівськ. райвиконкому. У 1927-1930 голова Йосипівськ. сільради, сільської кооперації. У 1937-1942 голов. механік швейн. ф-ки в Харкові. У 1942-1943 заст. голови райвиконкому в Улянівськ. обл. З 1943 один із керівників відродження легкої промисловості України. У 1945-1954 голов. інж., нач. Закарпатськ. облуправління легкої промисловості. У 1954-1957 нач. управління швейної промисловості захід. областей України. З 1957-1965 на керівних посадах Кам'янець-Подольськ. раднаргоспу. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Губський Михайло Пимонович (11.3.1900, Кіровоград. обл. – 11.1.1961, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1937). У 1919-1920 слюсар майстерень Закавказ. залізниці (Баку). У 1920-1922 секретар ком-ту ЛКСМУ ст. П'ятихатки. У 1923-1925 секретар профспілки торг. службовців. У 1925-1928 економіст РУ "Жовта Річка". У 1928-1938 плановик, нач. дільниці ш. "Комунар", пом. голов. інж. ШУ ім. Дзержинського. У 1938-1941 зав. гірнич. роботами, голов. інж. ШУ ім. Кірова. Керував евакуацією рудника на Урал. У 1941-1943 нач. рудника Богдановицьк. ШУ Свердлов. обл. У 1944-1954 голов. інж., керуючий ШУ ім. Кірова. Керував відбудовою рудника, де раніше строку проведена відкачка води із затоплен. горизонтів. Відбудовував ш. ім. Кірова. Згодом зав. лабораторією економіки НДГРІ. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Губський Пимон Петрович (1875, Криворіжжя – 21.9.1921, там же). Уч. рев. руху. Освіта н/середня. Працював на селі. У 1903-1905 пом. машиніста паровоза ст. Довгинцеве. Уч. страйку 1905. За рев. діяльність вислан. на Кавказ. У 1907-1917 пом. машиніста ст. Єлізаветполь (Азербайджан). З 1920 голова Зеленівськ. волвиконкому. Загинув від рук бандитів.

Гугін Іван Андрійович (12.2.1902, Тверська обл. – 10.4.1945, Альпи). Військ. діяч. Зак. Калінін. педуч-ще (1922), курси "Постріл" (1943). У 1922-1924 зав. початкової школи. В арм. з 1924. Працював в ж. "Пограничник". Уч. рад.-фін. війни 1939-1940. Уч. ВВВ з лип. 1941. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р 57 гв. СП 20 гв. СД. Уміло керував діями частини у боях за ст. Радушна, Зелене містечко, серед перших увірвався у Кр. Ріг. Загинув у бою. Похован. в Югославії. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Суворова 3 ст., Вітчизняної війни 1 ст.

Гугленко Анастасія Павлівна (22.10.1920, Кіровоград. обл. – 14.6.1980, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1933-1941, 1944-1954 тракторист, ланкова рад-пу ім. К.Маркса Кіровоград. обл. У 1954-1958 працювала у кол-пі "Кривбуд". Згодом працювала техробітницею у школі, санітаркою Гейківської психоневрологіч. лікарні. Майстер вирощування високих врожаїв пшениці. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна.

Гугленко Леонід Мефодійович (16.8.1928, Криворіжжя). Військ. діяч. Освіта середня. Уродженець с. Ранній Ранок. У 1948-1978 служив у повітряно-десантних частинах, ст. прапорщик. Літав ст. борт. техніком АН-2 у скл. Рязанськ. вищого командного повітряно-десант. уч-ща. Здійснив 4,6 тис. злетів і посадок, у повітрі провів 2 тис. год., забезпечив висадку 40 тис. чол. Здійснив 108 стрибків.

Гугленко Мефодій Калинович (15.5.1896 – 29.5.1984, Криворіжжя). Георгіївськ. кавалер. Займався сільським господарством. Уч. 1-ї світ. війни. У боях виявив мужність і героїзм. Уч. гром. війни у скл. 1-ї КА. Один з організаторів боротьби з бандитизмом на Криворіжжі. У 1982-1941 працював касиром у комнезамі і кол-пі. Похован. у с. Ранній Ранок.

Ґудзь Володимир Іванович (21.7.1927, Дніпропетров. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1960). Вихованець СШ № 32. У 1944-1961 електрик, маркшейдер, нач. дільниці ш. "Нова", у 1961-1962 голова профкому РУ ім. К.Лібкнехта, у 1962-1964 голов. інж. ш. ім. 50-річчя газ. "Правда", у 1964-1969 голов. інж., у 1969-1978 директор РУ ім. К.Лібкнехта. Умілий керівник процесу видобутку руди, уміло впроваджував нові технології. Вводив до

дії ш. “Батьківщина”. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Ґудзь Іван Пилипович (5.9.1917, Кр. Ріг). Почес. громадянин Кр. Рогу (1994). Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м. У 30-ті працював на руднику “Червона гвардія” кіномеханіком. З 1942 уч. підпільної групи на руднику “Червона гвардія”. У скл. зброй. загону допомагав армії визволяти північне Криворіжжя. У лют. 1944 провідник спецзагону 37-ї А по врятуванню греблі КРЕС. Після ВВВ працював електриком, машиністом на ш. “Нова”, “Гвардійська”. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст.

Гудович Людмила Володимирівна (25.12.1959, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Київ. консерваторію (1984). Вихованка Криворізьк. муз. уч-ща. З 1984 концертмейстер, викладач класу фортепіано Київ. муз. уч-ща. Уч. багатьох фестивалів і конкурсів. Дипломант Міжнарод. фестивалю молодих виконавців ім. М. Лисенка (Київ, 1992), "Срібний дзвін" (Ужгород, 2001). Виховала багато проф. музикантів.

Гудовщиков Борис Олексійович (30.4.1927, Пермська обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1943-1964 гідравлік машбуд. з-ду в Пермськ. обл. У 1964-1998 монтажник гідравліч. систем ремонтно-механіч. цеху КЦРЗ. Автор пневмогідрозйомки. Раціоналізатор. Бронз. медаль ВДНГ (1970). Виготовив зразки абразивно-відрізного верстата, 150 гідроприводів до обладнання.

“Гудок Долгинцевского узла”, газета виходила у 20-х на ст. Довгинцеве. Перша залізнична газ. Криворіжжя. Розповідала про життя залізниці, піднімала населення на відбудову залізнич. господарства.

“Гудок” залізнична газета, у 30-ті виходила спецдодатком по Кр. Рогу. Докладних відомостей не виявлено.

Гузенко Юрій Олександрович (4.3.1942, Казань). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Криворізьк. металург. тех.-м (1974). З 1959 токар рем.-мех. цеху, слюсар, бригадир електромонтерів блюмінга-1 ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п’ятирічок, наставник, переможець змагань, передовик виробництва.

Гук Петро Єлисейович (1897 - ?). Гірнич. керівник. Освіта вища. Уч. гром. війни. У гірнич. промисловості з початку 20-х. У лют. 1944 один із перших керував відбудовою шахт ШУ ім. Дзержинського. У лют.–берез. 1944 голов. інж., керуючий ШУ ім. Дзержинського. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Гуленко Антоніна Олександрівна (1932, Дніпропетров. обл.). Сільгосп. керівник. Освіта вища. У 60-80-х займала керівні посади у рад-пі “Веселі Терни”. Умілий організатор виробництва. Ударниця п’ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна, “Знак Пошани”.

Гуля Лідія Дмитрівна (28.4.1942, Черкаська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1962 бетонниця, бригадир БУ № 1 тр-ту “Криворіжпівнічрудбуд”. Ударник п’ятирічок, переможець змагань. Брала участь у будівництві важливих промоб'єктів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Гума, клей рослинного походження у давні часи на Криворіжжі.

Гуменюк Іван Петрович (19.8.1925, Хмельницька обл.). Засл. металург України (1960). Освіта н/середня. У 1951-1984 ст. агломератник аглоцеху КМЗ. Стояв біля витоків цеху, вводив його в експлуатацію. Ударник п’ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Гумор (англ.), особливий вид комічного, який передбачає висміювання і співчуття, зовнішньо комічну трактову і внутрішню причетність до того, що здається смішним. Серед гумористів Криворіжжя Л.Юхвід, П.Глазовий, Я.Браницький, В.Сичов.

Гупало Людмила Василівна (24.5.1926, Кіровоград. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Зак. Шамовськ. с/госп. тех.-м (1946). У 1947-1957 агроном Цибулівськ. МТС Кіровоград. обл. У 1957-1968 агроном рад-пу “Мирний” Донецьк. обл. З 1968 працювала бригадиром овочівників рад-пу ім. Шевченка. Майстер вирощування високих врожаїв

городини. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Держ. прем. України (1980). Уч. ВДНГ СРСР, України. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Гураль Ольга Миколаївна (25.4.1957, Донецька обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1981). У 1974-1975 ткаля у м. Кременчук. У 1976-1981 медсестра дитячих лікарень №№ 3, 5 м. Дніпропетровськ. У 1981-1986 лікар Новоукраїнськ. дитячого пульманологіч. санаторію. У 1987-1997 заст. голов. лікаря 2-ї дитячої міськ. лікарні. З 1997 голов. лікар 3-ї дитячої міськ. лікарні. Умілий організатор процесу лікування хворих дітей.

Гурвич Михайло Абрамович (23.1.1906, Запорізька обл. – 24.3.1984, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. Київ. ін-т народ. господарства (1927). У 1920-1921 працював на сірниковій фаб-ці (Кр. Ріг). У 1921-1923 службовець контори "Нафтасиндикат". У 1927-1928 економіст з-ду "Комуніст" (Запоріжжя). У 1929-1930 економіст окрфінвідділу (Кр. Ріг). У 1930-1933 економіст РУ ім. газ. "Правда". У 1933-1939 нач. відділу ШУ ім. Артема. У 1939-1940 директор Ін-ту підвищення кваліфікації. У 1940-1941 нач. план. відділу ін-ту "Кривбаспроект". У 1941-1946 нач. відділу Дегтярського РУ на Уралі. У 1946-1954 ст. викладач КГРІ. У 1954-1969 нач. план. відділу ін-ту "Кривбаспроект". Брав участь у відбудові шахт Кривбасу. Автор книг, наук. статей з проблем планування гірнич. виробок. У 1953 написав статтю "Кр. Ріг" у Великій Радянській Енциклопедії.

Гурда, шабля з каналом в обусі, наполовину заповнена ртуттю за часів козаччини на Криворіжжі.

Гурецький В'ячеслав Павлович (5.3.1949, Вітебська обл.). Засл. металург України (1986). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1981). З 1970 оператор, вальцювальник, майстер, нач. дрібносортного стана, голова профспілки, нач. дротового стана 250-1, нач. СПЦ-1, ст. майстер з ремонту обладнання СПЦ-1 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Гуро Геннадій Георгійович (1936, Кр. Ріг). Науковець. Зак. Дніпропетров. ун-т (1959). Випускник СШ № 36. Спеціаліст у галузі створення ракетно-космічної техніки. Керував збиранням ракет. комплексів на одному із з-дів СРСР. Канд. тех. наук.

Гуров Вадим Миколайович (22.2.1937, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1959). Вихованець СШ № 52. У 1959-1994 пом. майстра, підручний сталевара, нач. мартен. цеху, заст. голов. інж., нач. блоку цехів ком-ту "Криворіжсталь". Голова мартен. секції Міжнарод. конгресу сталеплавильників (1992-1993). Голова комісії СНД з перспектив розвитку мартен. виробництва (1993). З 1994 народ. депутат України. Голова Комітету Верх. Ради з базових галузей виробництва та соціально-економічного розвитку регіонів. Нагородж. орд. "За заслуги" 3 ст., Трудового Червоного Прапора, знак. "За заслуги перед містом".

Гурт, овеча отара, інколи стадо коней або корів. Згодом Г. - зібрання однодумців, сім'я, артіль. Прислів'я "Гуртом і батька легше бити". Від Г. слово "гурток". Також Г. - ребро монети.

Гурток, вид позакласної роботи або дозвілля школярів та студентів, у палацах культури Кр. Рогу Г. художньої самодіяльності, на станціях юних техніків міста Г. технічної творчості. Мали поширення на Криворіжжі за рад. часів.

Гуртоправ, погонич великої рогатої худоби або овець у давнину на Криворіжжі.

Гусєва Ніна Пилипівна (27.12.1914, Луганська обл. – 1.4.2000, Кр. Ріг). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. ун-т (1938). На педроботі з 1930. Ліквідовувала неписьменність у Донбасі. У 1938-1941, 1944-1957 учитель хімії, завуч СШ № 26. Одна з організаторів школи-інтернату № 1. Завуч у 1957-1962. У 1962-1970 завуч СШ № 95. Відмінник охорони освіти (1955). Грамота Міносвіти України (1948).

Гутник Ілля Пилипович (2.6.1927, Омська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з серп. 1945 у скл. 107 гв. окрем. бригади. Працював у СПЦ № 1 з-ду "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Гуж, петля на хомуті для голоблі та дуги у давні часи на Криворіжжі.

Гужевський Віталій Миколайович (14.2.1928, Кр. Ріг – жовт. 1977, Київ). Засл. лікар України (1970). Зак. Дніпропетров. медін-т (1954). У 1954-1957 зав. Дзерж. відділом охорони здоров'я. У 1957-1958 заст. голов. лікаря лікарні КМЗ. У 1959-1961 зав. міськвідділом охорони здоров'я. У 1961-1963 голов. лікар лікарні № 2. У 1963-1973 зав. міськвідділом охорони здоров'я. Організатор фак-ту вдосконалення лікарів (1973). Делегат з'їздів лікарів СРСР, України. Довів кількість ліжок по Кр. Рогу з 336 до 6,5 тис. Видатний організатор медицини у Кр. Розі. Останні роки працював у Києві. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Гужвій Зінаїда Андріївна (20.11.1935, Вітебська обл.). Мед. керівник. Зак. Ленінград. медін-т (1962). У 1968-1977 голов. лікар Терн. райСЕС, у 1977-1993 лікар-бактеріолог. Лікар вищої категорії.

Гужовий транспорт, вид транспорту, в якому для перевезення вантажів використовується сила коней і волів. Назва походить від гужу, що являє шкіряну петлю, з допомогою якої дуга кріпиться до голоблі. Влітку використовувався віз, взимку – сани. Основний вид транспорту з давніх часів до кінця 40-х. Широко використовувався на рудниках Криворіжжя до початку 50-х. У незначній кількості використовується у сільськ. Криворіжжі.

Гузман Олександр Никонович (24.11.1952, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1974). У 1976-1995 майстер, заст. нач. дільниці, голов. інж. шахти, заст. голов. інж. ШБУ № 4. З 1995 голов. інж. ШБУ № 4, нач. ШБУ № 5 тр-ту "Кривбасшахтопроходка".

Гук Анатолій Григорович (1924, Кр. Ріг). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1951). Уч. ВВВ у скл. арт. частин з лип. 1941. У 1951-1960 голов. зоотехнік Синельниківськ. р-ну, викладач Ерастівськ. сільгосп. тех-му, голов. зоотехнік Криворізьк. р-ну. У 1960-1983 голов. зоотехнік, заст. директора Криворізьк. тр-ту рад-пів, з 1983 працював нач. виробнич. відділу Криворізьк. райуправління сільського гос-ва. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, "Знак Пошани" (3), Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Гук Олександр Максимович (24.8.1928). Пром. керівник. Зак. КГРІ. З 50-х працював у гірнич. промисловості Кривбасу. У 1974-1981 директор Ленінськ. рудорем. з-ду. Керував реконструкцією, впровадженням нових технологій.

Гулай, бугай або віл з одним рогом у давні часи на Криворіжжі.

Гулак Ірина Григорівна (26.6.1965, Кр. Ріг). Художник. Зак. Криворізьк. педін-т. Працює у галузі станкового живопису. Викладає на кафедрі образотворчого мистецтва худграфу педун-ту. Уч. виставок у Кр. Розі (1997-2000). Серед робіт "Сонячна", "Хвилююче море" (1999).

Гулака-Артемовського, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 50-х. Розвитку набула у 60-х. До 1975 мала назву провулок 3-й Воровського. Довж. 390 м, ширина 9 м. Має 13 приват. будинків, де проживає 71 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. композитора Гулака-Артемовського Семена Степановича (16.2.1813, Черкаська обл. – 17.4.1873, Москва). Оперний співак, драм. актор і драматург. Автор першої укр. опери "Запорожець за Дунаєм" (1862, співав партію Карася), вокально-хореографіч. дивертисменту "Українське весілля" (1851), "Картини степового життя циган" (1851), музики до водевілю "Ніч на Івана Купала" (1852) та ін. Обслуговує 99 в/з.

Гуле Анатолій Якимович (1938, Кр. Ріг). Почес. гірник. Зак. КГРІ. У 1955-1958 слюсар РУ ім. Дзержинського. З 1958 нач. дільниці, нач. ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Актив. раціоналізатор. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Гулевський Олександр Петрович (18.3.1928, Самарська обл.). Засл. тренер України (1973). Зак. Вищу шк. тренерів (1961), Луганськ. педін-т (1968). У проф. футболі з 1947, Грав у "Крилах Рад" (Самара), "Торпедо" (Москва), "Зеніт" (Ленінград), "Зоря"

(Луганськ). Провів більше 200 матчів, забив 63 голи. У 1961-1972 зав. футбол. секції Центр. ради "Авангард". У 1973 голов. тренер "Таврії". У 1974-1977 тренер, ст. тренер "Кривбасу". Керував діями криворіжців у 105 іграх. У 1975-1976 привів команду до чемпіонських медалей України.

Гулі, голуби у криворізьк. фольклорі.

Гуль Анатолій Якимович (11.4.1938, Кр. Ріг). Засл. гірник України (1975). Зак. КГРІ (1962). У 1955-1958 слюсар РУ ім. Дзержинського. У 1958-1960 монтажник тр-ту "Кривбасшахтопроходка". У 1960-1963 ст. інж. НДГРІ. У 1963-1964 голов. механік ШПУ № 5 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". У 1964-1965 консультант на будівництві шахт в Угорщині. У 1965-1978 нач. сектора, голов. інж. ШПУ № 3, нач. ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Гуль Микола Якович (1911, Кр. Ріг – 1953, там же). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1927-1941 буронос, електрик кар'єру, бурильник шахти № 5 ШУ ім. К. Лібкнехта. Один із перших у Кривбасі послідовник методу Ізотова. Стахановець. Ударник перших п'ятирічок. Уч. ВВВ з червня 1941. У 1945-1953 бурильник, гірнич. майстер РУ ім. К. Лібкнехта. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Гуль Сергій Степанович (1891–1933, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Брав участь у формуванні загонів Червоної гвардії. Уч. гром. війни, Трудовий шлях почав на Шмаківськ. руднику з 1912. Актив. учасник відбудови шахт. Одним із перших у Кривбасі опанував бур. верстат. Нагородж. знак. "Герою ревруху".

Гульвар, народна назва широкої вулиці для прогулянок, бульвар у давні часи на Криворіжжі.

Гуля, наріст або пухлина на тілі людини, тварини у давні часи на Криворіжжі.

Гуляєв Олександр Павлович (1908-1998). Міжнарод. гросмейстер. Проф., Д.Т.Н. Провідний спеціаліст чорної металургії, автор підручника "Металловедение". Редактор тех. журналів. З 20-х майстер з шахової композиції. Уч. турнірів, конкурсів, їх переможець. Плідно співпрацював з шаховим клубом газ. "Червоний гірник".

Гумага, народна назва паперу або паперових виробів у давні часи на Криворіжжі.

Гумберштата С. С. земельні володіння, розташовувалися на території сучас. мкрн. Веселі Терни з кінця 80-х XIX ст. Мали 1706 дес. Оброблялися наймитами. Вирощувалися зернові. Існувала садиба з госп. будовами, садом.

Гуменні корми, грубі корми одержані під час збирання зернових – солома, м'якина, сухі стержини кукурудзяних початків. На Криворіжжі застосовуються для відгодівлі рогатої худоби.

Гуманюк Олексій Олександрович (10.2.1968, Кр. Ріг – 23.3.1989, там же). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 45 (1986). В Афганістані з 1986. Помер від ран.

Гумінський Марко Вікторович (19.9.1919, Алма-Ата). Проф. (1967), Д.Т.Н. (1966). Засл. працівник вищої школи України (1975). Зак. Казах. гірничо-металург. ін-т (1942). У 1942-1945 нач. дільниці, заст. голов. інж. Червоноград. рудника тр-ту "Червоноуралмідьруда". У 1949 – верес.1996 доцент, декан, проректор, зав. кафедрою будівництва підзем. споруд і шахт КГРІ / КТУ. Автор 100 наук. праць, 5 винаходів із проблем будівництва шахт. У 1969-1976 голова міськ. правління тов-ва "Знання". Підготував 14 канд. тех. наук.

Гумус (лат. humus – земля, грунт), переважно темнозабарвлена органічна речовина грунту. Див. **перегній.**

Гунбін Микола Якович (28.2.1913, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1956). У 1929-1930 учень прохідника ШУ ім. Фрунзе. У 1932-1941 нач. дільниці ШУ ім. Артема. У 1935-1938 брав участь у ліквідації залишків басмачів у Таджикистані. Уч. ВВВ з лип. 1941. З 1946 пом. голов. інж., тех. керівник ш. ім. Кірова, зав. гірнич. роботами, у 1956-1960 нач. ш. "Північна", у 1960-1963 голов. інж. РУ ім. Кірова. Актив. учасник відбудови рудника. Раціоналізатор. Запропонував систему видобутку руд. покладів великими камерами. Нагородж. орд. Червоної Зірки, "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Гунішев Григорій Васильович (1910, Дніпропетров. обл. – 27.10.1958, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ. З 1926 на РУ "Інгулець". Уч. ВВВ. Майор. З 1946 нач. управління зв'язку тр-ту "Кривбасруда". Нач. майстерень тр-ту "Ленінруда". З 1957 директор рудоремзаводу тр-ту "Дзержинськруда". Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Гуни, кочові племена, що володіли степами Ниж. Поволжя. У IV ст. військо гунського полководця і вождя Аттіли форсували Дон і розбили остготів. Покладене Велике переселення народів, яке залишило найкривавіший слід. Завойована територія від Волги до Рейна. У Європі, зокрема, на території сучас. Криворіжжя, запанував терор і насильство. Держава Г. втратила могутність після 453 із смертю Аттіли.

Гуня, обноски, старий одяг у давні часи на Криворіжжі.

Гуревич Михайло Генріхович (7.11.1921, Кр. Ріг). Відом. будівельник. Зак. Моск. індустр. ін-т (1954). Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. 180 СП 11 СД, контррозвідки "Смерш" 16 СК. У 1949-1958 працював у ВКБ КМЗ. У 1958-1968 голов. інж., нач. БУ № 2, у 1966-1981 заст. керуючого тр-ту "Криворіжжитлобуд". Брав участь у відбудові КМК. Один з організаторів тр-ту "Криворіжжитлобуд". Умілий керівник будіндустрії Кривбасу. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., "Знак Пошани".

Гуревський Микола Васильович (4.6.1932, Брест. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1957). У 1957-1963 гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж. ш. "Південна" РУ ім. Ілліча. У 1963-1970 нач. ш. "Валявка-Північна", у 1970-1983 голов. інж. РУ ім. Ілліча. У 1983-1993 інж., нач. техвідділу ін-ту "Кривбаспроект". Сріб. медаль ВДНГ за впровадження системи із закладкою відпрацьован. простору. Має 2 патенти. Автор наук. праць з проблем ведення гірнич. робіт. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Гуреїв Олекса (Олексій Іванович) (12.10.1913, Кр. Ріг – 90-ті, Київ). Чл. Спілки письменників України (1943). Зак. Київ. педін-т (1940). Навчався у Широківськ. школі. На початку 30-х працював у газ. "Червоний гірник", вчителював. Під час ВВВ працював у Саратові на радіостанції ім. Шевченка. Редагував партизанські новини. На початку 1944 повернувся до Києва. Працював у видавництвах. Збірки поезій "Ентузіасти шахт" (1932), "Легенда про Кобзаря" (1961), проза "На околиці" (1934), "На бойових дорогах" (1944), "Осокорівські друзі" (1946), "Наша молодість" (1949), "Новели" (1951), "Життя іде" (1954), "Повість учителя" (1955), "Друзі не зраджують" (1959), "Через замети" (1961), "Осінні квіти" (1966), "Творчість" (1968), "Рояль і скальпель" (1971), "Комендантська година" (1977). Уч. з'їздів письменників України. Нагородж. Почесною Грамотою Президії Верх. Ради України.

Гуренка, вулиця у с. Вільне Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася у 70-х у зв'язку з розвитком ІнГЗК. Довж. 600 м. Має приват. будинки. Названа на честь Героя Рад. Союзу Гуренка Кузьми Йосиповича. Обслуговує 58 в/з.

Гуренко Кузьма Йосипович (1909, Кіровоград. обл. – 21.8.1944, Молдова). Герой Рад. Союзу (24.3.1945). Працював на нафтопромислах у Грозному. Уч. ВВВ з верес. 1942. Воював на Дону, форсував Сіверськ. Донець, Дніпро. Брав участь у визволенні Радушної, Зеленого містечка, цегельного заводу, центру Кр. Рогу у скл. 60 гв. СП 20 СД. Загинув у 2-му бою з танками біля с. Єрмоклія Суворівськ. р-ну (Молдова). Гранатою підбив "тигр", поранений кинувся під гусениці іншого. Навічно зарахован. у списки частини. Ім'я носять вул. у Кр. Розі, Грозному. Ім'я на стелі Героїв. Нагородж. орд. Леніна.

Гуржос Микола Іванович (20.5.1926, Кіровоград. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех.-м (1959). У 1948-1959 бурильник, гірнич. майстер , нач. дільниці ш. "Центральна", нач. ш № 3 РУ ім. Фрунзе. У 1959-1972 нач. дільниці, заст. голов. інж. ВКБ РУ ім. Комінтерну. З 1972 працював голов. інж. ВКБ РУ ім. Кірова. Керував будівництвом і реконструкцією шахт, проходкою нових горизонтів. Нагородж. орд. "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Гуриненко Микита Микитович (14.10.1917, Черкаська обл.). Засл. шахтар України (1966). Освіта середня. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. Пінської флотилії. У скл. 177 СП 236 СД визволяв Кр. Ріг. У 1946-1950 працював різником на Іркутськ. з-ді. У 1950-1967 підривник ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського. Передовик виробництва. Уч. рекордних видобутків. Наставник. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст., "Знак Пошани".

Гурівська волость, існувала у скл. Криворізьк. повіту у квіт. 1919 – берез. 1923. До скл. входили сучас. села Криворіжжя, Софіє-Гейківка (Гейківка), Анастасіївка, Кудашівка, Христофорівка, Новолозуватка.

Гурін Аркадій Олександрович (20.1.1937, Вологодська обл.). Проф. (1989). Д.Т.Н. (1987). Зак. КГРІ (1967). У 1955-1964 майстер, нач. вентиляції ш. ім. Кірова. З 1967 ст. викладач, доцент, проф. кафедри рудникової аерології та охорони праці КГРІ. Досліджував вплив ударних повітряних хвиль у шахтах. Автор більше 60 наук. праць із проблем охорони праці в шахтах. Уч. ВДНГ.

"Гурмазівська", вода питна, газована зі зниженим вмістом мінеральних солей. Виготовляє концерн "Надєжда". Висока якість гарантована технологією водоочищення системи "Rain Soft". Хімічний склад: хлориди – 37 мг/дм куб; залізо – 0,05 мг/дм куб.; кальцій – 0,03 мг/дм куб. Гідно представляє криворізьку марку.

"Гурмазівське фірмове", пиво розроблене технологами концерну "Надєжда" у 1999-2000. Світле, виготовлене із світлого солоду та високоякісного хмелю, спеціально підготовленої води. Має вишукані смакові якості. Енергетична цінність 37 ккал/100 г. Вуглеводів – 4,8 г, білків – 0,6 г. Алкоголю 2,8%. Гідно представляє криворізьку марку.

Гурмаза Андрій Максимович (29.6.1908, Херсон. обл. -). Біолог. Зак. Миколаїв. ін-т народ. освіти (1930). У 1931-1934 аспірант Ін-ту ботаніки АН України. З 1936-1941 зав. кафедрою ботаніки Мелітопольськ. педін-ту. Уч. ВВВ. З 1946 зав. кафедрою ботаніки Миколаїв. педін-ту. Канд. біологіч. наук (1936), доцент. Вивчав флору Криворіжжя. Уч. експедицій. Автор наук. праць.

Гурмаза Павло Прокопович (5.8.1942, Миколаїв. обл.). Пром. керівник. У 1958-1966 працював будівельником. У 1966-1985 майстер, нач. дільниці, нач. рем цеху, заст. директора ІнГЗК. З 1985 директор цього ж заводу. Ввів його у число лідерів галузі. Значно розширив види діяльності, створив розвинуту інфраструктуру. Ініціатор створення торг. мережі в Інгульці. Ім'я в Книзі про золоту ділову еліту України. Лауреат і володар почес. міжнарод. премій і призів. Уч міжнарод. конгресів. Ініціатор спорудження пам'ятника Т.Г. Шевченку в Інгульці. Нагороджений знаком "За заслуги перед містом".

Гуров Віктор Дмитрович (22.6.1939, Луганська обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1967). У 1961-1967 гірнич. майстер ш. ім. Орджонікідзе. У 1967-1972 нач. дільниці, секретар партбюро, у 1972-1980 нач. ш. ім. Леніна. У 1980-1986 голов. інж. Донського ГЗК. У 1986-1992 голов. інж., нач. ш. "Ювілейна" РУ ім. ХХ партз'їзду/"Суха Балка". Умілий керівник процесу видобутку руди. Автор винаходів.

Гуров Микола Олексійович (1927). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1952). З 1952 вальцювальник, майстер, нач. зміни, голов. інж. Макіївськ. металург. ін-ту. У 1972-1981 директор з-ду "Криворіжсталь". Керував реконструкцією потужностей підприємства, умілий організатор виробництва. Держ. прем. України (1977) за розробку та впровадження ефектив. методів і способів автоматиз. управління чорною металургією.

Гурова Марія Осипівна (29.12.1921, Самарська обл.). Мед. керівник. Зак. Запорізьк. мед. ін-т (1960). У 1951-1956 працювала в аптеках Самарканда. У 1957 працювала в аптеках Кр. Рогу, у 1962-1973 перший керівник Криворізьк. аптекоуправління. Відмінник охорони здоров'я.

Гурок, простонародна назва огірків у давні часи на Криворіжжі.

Гусаров Григорій Андрійович (6.2.1906, Гомельська обл. – 23.12.1943, Черкаська обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Освіта н/середня. Працював у кол-пі у Красноярськ. кр. Уч. ВВВ з верес. 1941. Ком-р відділення 184 гв. СП 62 гв. СД. Відзначився у боях на

Дніпровськ. плацдармі в р-ні Мишуриного Рогу, півн. Кр. Рогу. Загинув у бою. Похован. у с. Білозір'я Черкаської обл. Нагороджк. орд. Леніна.

Гусева, вулиця розташована у житломасиві Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 40-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Громова. Довж. 806 м, ширина 7 м. Має 9 приват. будинків, де проживає 43 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь держ. діяча Гусева Сергія Івановича (справжнє прізвище – Драбкін Яків Давидович, 13.1.1874, Рязан. обл. – 10.6.1933, Москва). Чл. Петербурзьк. "Союзу боротьби за визволення робітничого класу" (1896). Більшовик, нач. Політуправління Червоної армії (1921), секретар ЦКК РКП(б). З 1928 працював у Комінтерні, кандидат у чл. ЦК РКП(б). Обслуговує 72 в/з.

Гусейнов Григорій Джамалович (23.8.1950, Кіровоград. обл.). Чл. СПУ (1996). Зак. Одеськ. ун-т (1982). У 1967-1968 тесля Помічнянського з-ду залізобетон. виробів. У 1971-1981 економіст дільниці енергопостачання. З 1981-1982 відповід. секретар газ. "Радянська правда" (Вознесенськ). У 1982 – лист. 1989 кор., відповід. секретар, зав. відділом газ. "Червоний гірник". З 1989-1991 кор. газ. "Металлург". У 1991 заснував газ. "Звезда-4", часопис "Кур'єр Кривбасу". Автор книжок "Незаймані сніги" (1993), "Чаша ювеліра Карла Фаберже" (1995), "Господні зерна" (кн. № 1-8). Дослідник літературного Криворіжжя, Давидовського парку. Прем. ім. І. Огієнка (1996). Відомий журналіст, письменник, краєзнавець.

Гусін Костянтин Миколайович (16.1.1972, Кр. Ріг). Гром. діяч. Зак. Київ. економіч. ун-т (1994). З 1994 нач. відділу, економіст фірми "Красуня". Голова міськ. організації Соціал-демократ. партії України.

Гуска сіра (Anser anser), птах, представник родини качиних ряду гусеподібних птахів. Поширені у помірній зоні Європи та Азії. В Україні зустрічається майже по всій території. На Криворіжжі гніздиться по ставках, водосховищах, де є зарості водяної рослинності. Прилітають у березні. У квітні приступає до гніздування. Гніздо робить самка, частіше всього на березі, недалеко від води. У кладці 4-6 яєць. Насиджування триває 27-28 діб. Пташенята стають на крило в кінці липня. Живляться рослинами. Зимують на узбережжі Чорного і Середземного морів. Мисливський птах.

Густера, озерно-річкова риба. Тіло сріблясте, непарні плавники сірі, грудні червонуваті. Довж. до 30 см, вага 400 г. Нерест у трав.-червні при температурі 16-17^0. Плодовитість 11-109 тис. ікринок. Восени і навесні збираються у зграї. Об'єкт промислового рибальства. Присутня у водоймищах Криворіжжя.

Гусятник (Eragrostis), рід однорічних трав'янистих рослин родини злакових. Г. малий – рослина 10-30 см вис., з підведеними стеблами та розлогою багатоколосковою волоттю. Колоски багатоквіткові, ланцетні, стиснуті з боків, до 1 см завдовжки. Цвіте VII-X. Бур'ян, що часто зустрічається на полях, городах, біля шляхів.

Гутовський Григорій Іванович (8.1.1930, Донецька обл. – 14.1.1993, Кр. Ріг). Держ діяч. Зак. Криворізьк. педін-т (1962), КГРІ (1967). У 1948 бухгалтер ощадкаси в м. Чортків, нормувальник "Заготзерна" в м. Бережани Тернопіль. обл. У 1948-1949 зав. оргвідділом Бережанськ. райкому ЛКСМУ. У 1949 інструктор райгазети "Червоні Бережани". У 1950-1953 служив у Прибалт. ВО. З 1953 у Кр. Розі. У 1953-1954 ст. бухгалтер центр. ринку. У 1954-1955 зав. сектором Ц.-Міськ. райкому ЛКСМУ. У 1955-1956 2-й секретар райкому ЛКСМУ. У 1958-1960 заст. голови артілей "Хімпром", "40 років Рад. України". З 1960-1963 інструктор оргвідділу міськкому КПУ. У 1963-1966 секретар парткому тр-ту "Криворіжжитлобуд". У 1966-1969 2-й секретар Інгулецьк. райкому КПУ. У 1969-1973 1-й секретар Терн. райкому КПУ. У 1973-1979 2-й секретар міськкому КПУ. У 1979 – берез. 1992 голова міськради і міськвиконкому. У 1992-1993 голова міськ. відділення ПФ. Депутат Верх. Ради України (1981-1989). Чл. Президії Верх. Ради України (1981-1986). Мав визначні заслуги у розвитку інфраструктури Кр. Рогу, керував будівництвом шахт, мікрорайонів, швидкіс. трамваю. Делегат XXVI з'їзду КПРС (1981). Ім'я носить вул. у Кр.

Розі. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани" (2), Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Гутовського, вулиця розташована у житломасиві Східний-2, 3 Довг. р-ну. Закладена у 90-х. Довж. 700 м, ширина 10 м. Має 9 багатоповерхових будинків. Вкрита асфальтом. Названа на честь кол. голови міськради Г. І. Гутовського. Обслуговує 93 в/з.

Гутовського Г. І., меморіальна дошка встановлена у січ. 1999 на будинку № 17 по вул. Леніна, де з 1974 по 1993 він жив. З нагоди відкриття мармурової дошки відбувся мітинг, її освятив владика Єфрем.

Гутовського Г. І., меморіальна дошка встановлена на будинку № 53 по вул. Гутовського у мкрн. Східному Довг. р-ну у 1996. Напис свідчить, що вулиця носить ім'я Г. І. Гутовського.

Гуцалюк Олег Віталійович (15.12.1962, Кр. Ріг). Художник. Зак. КГРІ. Працював гірнич. майстром у Тирніаузі та Кривбасі. Працює в галузі живопису. Уч. виставок. Роботи у приват. колекціях. Автор публікацій. Серед робіт "Долина Ікарів", "Ангел-хранитель", "Водокрилення" та ін.

Гуцалюк Степан Карпович (13.7.1901, Львів. обл. – 80-і, Львів). Військ. керівник. Зак. Вищі військ. курси. В арм. з 1919. Уч. гром. війни. Під час боїв на Криворіжжі ком-р 44 гв. СП 15 гв. СД. Уміло керував частиною в боях за ст. Довгинцеве, на Інгулецьк. плацдармі. Нагородж. орд. Червоного Прапора (3).

Гуцульська, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Обнорського. Довж. 1 тис. м, ширина 7 м. Має 19 приват. будинків, де проживає 33 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь місцевості у Закарпатськ. Україні. Обслуговує 55 в/з.

Гуцуляк Василь Романович (14.11.1950, Івано-Франківська обл.). Керівник пожежної служби. Зак. Харків. пожежно-техніч. уч-ща (1974). У 1974-1977 нач. караулу СВПЧ-11, у 1977-1988 нач. тилу штабу пожежогасіння. У 1988-1998 ст. помічник нач. штабу пожежогасіння держ. пожежоохорони Кр. Рогу. Уміло керував ліквідацією пожеж, виявляв особисту мужність і героїзм. Знак "За відмінну службу в МВС". Має 30 заохочень по службі. Нагородж. медалями "За відвагу на пожежі" (2).

Гушко Петро Іванович (1.9.1924, Дніпропетров. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1953). Уч. ВВВ з лист. 1943 у скл. 604 СП 195 СД. Визволяв Кр. Ріг. У 1953-1975 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. ім. Орджонікідзе, голов. інж., нач. ш. ім. Леніна. У 1975-1991 зав. лабораторією НДГРІ. Канд. тех. наук (1971). Винахідник. Автор 100 наук. праць. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Гущин Федір Якимович (20-ті, Кр. Ріг – 3.3.1942, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. На початку 1942 увійшов до скл. підпільної групи М. Я. Богодистова, що діяла у Ц.-Міськ. р-ні. Брав участь у розповсюдженні листівок. Заарештован. гестапо 18.2.1942 і після жорстоких катувань розстрілян.

Гюго, вулиця розташована у житломасиві Верабове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Гюго. Довж. 9 м, ширина 7 м. Має 9 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь франц. письменника Гюго Віктора Марі (26.2.1802, Безансон – 22.5.1885, Париж). Автор драм "Кромвель" (1827), "Ернані" (1829), "Король бавиться" та ін., збірок громадянської лірики "Осіннє листя" (1831), "Після сутінків" (11835). Широку популярність принесли соціальні та історич. романи: "Собор Паризьк. Богоматері" (1831), "Знедолені" (1862), "Трудівники моря" (1869). Довгий час жив в еміграції, але у 1870 повернувся у Париж. Допомагав комунарам, але не поділяв ідеалів Паризьк. комуни. Майже всі романи і драми перекладені укр. мовою. Автори Леся Українка, І. Франко, М. Рильський та ін. Обслуговує 40 в/з.

Гюльденштедт (Гільфіштедт) Антон Йоганн (10.5.1745, Рига – 3.4.1781, Петербург). Акад. (1771). Видат. природознавець. Чл. Петербурзьк. акад. наук (1771). Проводив дослідження флори і фауни Росії. У 1773 побував у Кр. Розі. Одержав перші дані про

геологіч. будову Кривбасу. Знайшов ознаки аспіду, золотистих слюдистих і кварцево-польових руд. Основна праця “Подорож через Росію і в Кавказьких горах”.

Гяур, турецька назва укр. козаків у давнину, пізніше людей немусульманської віри.